İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI 06 • EKİM-KASIM 2007 • 8 YTL

NOTOS ÖYKÜ 06

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Raymond Carver
Thomas McGuane
Tobias Wolff
Amy Hempel
Frederick Barthelme
Lorrie Moore
İrfan Yalçın
Selim İleri
Murathan Mungan
Şavkar Altınel
Serdar Soydan
Ahmet Turhan Altıner
Müge İplikçi
Menekşe Toprak
Lütfiye Aydın
Timour Muhidine
Birgül Oğuz
Rıza Kıraç
Erdinç Akkoyunlu
Sine Ergün
Can Kolukısa
Gülden Hasret Oygur
Jaklin Çelik

Kirli gerçekçilik ve Raymond Carver

Roni Margulies
Şiir, edebiyat, siyaset, Yahudilik...

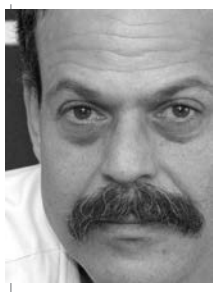
Baba Beni Lanetlesene
Edebiyattaki görünümleriyle iktidar ve entelektüeller

Yaşar Kemal, Füruzan'ın öyküsünü seçti

ISSN 1307-1181
06
9 771307 118002

içindekiler

AGANTA

3 Rimbaud, Latife Tekin, Taner Akçam, Jane Austen...

GÜNÜN KONUSU

8 **Kirli Gerçekçilik ve Raymond Carver**
Raymond Carver, Thomas McGuane, Tobias Wolff, Amy Hempel, Frederick Barthelme, Lorrie Moore, Sine Ergün

ÖYKÜ

56 **İrfan Yalçın**
Budanmış Kahraman

58 **Selim İleri**
Nerval Diye Biri

70 **Ahmet Turhan Altıner**
Yıldızlar, Muz, Pastırma Yazı

74 **Müge İplikçi**
Mercimek Çorbası

79 **Menekşe Toprak**
Hikâyesi Olmayan Kadın

107 **Rıza Kıraç**
Yazılmamış Romanın İlk Notları

111 **Erdinç Akkoyunlu**
Kabuk

116 **Sine Ergün**
İnanabiliyor musun, Büyütme, dedi – Sıcak

119 **Can Kolukısa**
Çift Kâğıt Hayat

122 **Gülden Hasret Oygur**
Aysız Bir Gece

SÖYLEŞİ

50 **Roni Margulies**
Şiir, edebiyat, siyaset, Yahudilik...

94 **Lütfiye Aydın**
"Yaşam bütünüyle ne trajedidir..."

YAŞAR KEMAL'İN SEÇTİKLERİ

84 **Füruzan** Su Ustası Miraç

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

98 **Türkçede Okumak İstediğiniz Kitaplar**
Şavkar Altınel, Uğur Hüküm, Zafer Şenocak, Müge İplikçi, Z. Heyzen Ateş

YAZI

42 **Şavkar Altınel**
Son Hikâyenin Hikâyesi

44 **Serdar Soydan**
Bilge Karasu'nun İlk Edebi Verimleri

66 **Murathan Mungan**
Kanadının Altında

97 **Timour Muhidine**
Nedim Gürsel'in Gizli Tutkusu: Öykü

100 **Birgül Oğuz**
Baba Beni Lanetlesene

ARKA SOKAK EFSANELERİ

125 **Jaklin Çelik** Çirkin Öykü

ESKİDEN, HABERLER

134 **Turgut Çeviker** Çocuk Sineması

KİTAPLIK

127 Ömer Ayhan, Jaklin Çelik, Behçet Çelik, İnan Çetin, Yalçın Tosun, Müren Beykan

Ne Yazıyorlar Ne Okuyorlar Ne Yapıyorlar

Hasan Ali Toptaş, Sibel Türker, Aslı Tohumcu, Cem Erciyes

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 06 • Ekim-Kasım 2007 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Yayın Koordinatörü
Aslı Dülgeroğlu

Editör
Sine Ergün

Katkıda Bulunanlar
Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, Özge Baykan, Barış Behramoğlu, Alişan Çapan, Turgut Çeviker, Merve Karabulut, Hasan Özkılıç, Nida Nevra Savcılıoğlu, Efe Songun, Derviş Şentekin, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
Aslı Dülgeroğlu
asli@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Nasuh Akar Mahallesi, 25. Sok., No: 19
Balgat-Ankara
0312 284 18 14

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

notoskitap.blogspot.com *Semih Gümüş*

Notos Blog'u, Notos Kitap Yayınevi'ni sonunda bütünüyle ortaya çıkaracak parçaların önemlilerinden biri olarak düşündük. Öncelikle de *NotosÖykü*'nün varlığı Notos Blog'u zorunlu kıldı. Belki önce internet sitemiz gelmeliydi, ama onu da gönüllü katkılar alarak yapmak zorundaydık ve sitemizin teknik altyapısını hazırlamayı üstlenen arkadaşlarımızın bir türlü zaman bulamaması yüzünden, şu ana dek yayınevimizin sitesini yayına sokamadık.

Notos Blog, bizim için uzun erimli sonuçlar verecek olan ve çok önem verdiğimiz pek çok varoluş nedeni ne olursa olsun, bir başına da benzersiz kalacak bir internet platformu. Genç yazar ve okurların ilgi alanında canlı bir iletişim platformu olarak yaşayan bloglar, bugüne dek yayıncılık dünyasının sektörel gereksinimleri için kullanılmadı. Notos Blog bu alanda bir ilk olmayı amaçlıyorsa, gereklerini de yerine getirmelidir elbette.

> On altı milyon internet kullanıcısının bulunduğu, interneti kullanma alışkanlığının gitgide arttığı ülkede bir blogun ya da internet sitesinin sürekli güncellenmesi en önemli ilkelerden. Yoksa insanlar sizin blogunuzla niçin ilgilensin. Demek ki hem hemen her gün güncellenmelidir Notos Blog, hem de güncellenmeyen blogların okurların belleğinden silinip gittiğini bilerek davranmalıdır.

Ortaya attığı düşüncelerin, getirdiği konuların sorgulanabilir, tartışılabilir olması da Notos Blog'un en önemli özelliklerinden. Yalnızca kendi başına yazmakla yetinen, karşılıklı iletişimi önemsemeyen bir yayıncılık ve edebiyat blogu kısırlaşır. Okurların yorumlarıyla katıldığı tartışma ve düşünce alışverişi, blog editörlüğünden de zaman zaman karşılık alabilmelidir. Notos Blog'dan başka, editörüyle okurlarının karşılıklı ve bu denli hızlı tartıştığı bir blog bizde var mı, bilmiyorum.

Bütün bunları yapmaksa, ciddi bir zaman ayırmakla olası. Gerekli zamanı ayırmayı göze almayan bir yayıncılık ve edebiyat blogunun açılmaması en doğrusu. Yayıncıların bu etkinlik alanına bugüne dek gönül indirmemelerinde bunun da caydırıcı bir etkisi olmuş mudur?

Blogların internet sitelerinden gitgide uzaklaşacağını, internet siteleri sektörel, mesleki, profesyonel işlevleri tamamlarken blogların, hedef kitlesi içinde kıpır kıpır devinen internet platformları olacağını düşünüyorum. Düşündük ki, bir yayıncılık ve edebiyat blogu olarak öylesine ciddiyetle ve emek vererek hazırlayabilirdik ki Notos Blog'u, bir gün, belki birkaç yıl sonra, blog girişimlerinin ülkemizdeki en parlak örneklerinden biri olabilir, kendi alanında öncü ve örnek bir rol oynayabilir ve her gün sayısız okurun giriş yaptığı özgür bir platforma dönüşür.

Notos Blog'un varlık nedeni de bu.

Notos Blog'un alt başlığı "Hayal Adası". Değil mi ki yayıncılık bir hayal ülkesidir, her şeyi önceden bilip hayallerimizi bozmaya da gerek yoktur. Yarın bugün oldukça nelerle karşılaşılır...

Şimdi, **notoskitap.blogspot.com**'a her gün bir kez tıklamanız yeter.

Rimbaud'nun evini taşlayalım mı?

Hiçbir kutsallığa inanmayan Rimbaud gibi bir asinin kısa süre yaşadığı yere bile bazılarının derin saygı göstermesi, işin içine biraz ironi de katmıyor değil.

Rimbaud'nun, baştan çıkardığı Verlaine'le birlikte 1873'te birkaç hafta yaşadığı, Londra'nın Camden semtindeki evin başına gelenleri duydunuz mu?

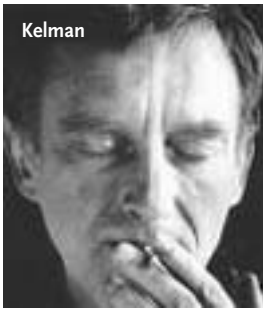
Geçtiğimiz Temmuz ayında burayı ziyarete giden iki şair, bir grup işçinin dışarıdaki demir parmaklıkları sökmekte olduğunu görünce derhal belediyeyi arayıp yapının tarihi nitelikli olduğunu dolayısıyla da dış görünüşünün değiştirilemeyeceğini belirten bir karar çıkarttırmış. Ne var ki, evi satın alan işadamı, evi dairelere bölüp kârlı biçimde satmaya kararlıymış.

Başka bir şair söz konusu olsaydı, bütün bunlardan, para denen canavarın edebiyatın kutsallığını göremediği biçiminde geleneksel bir sonuç çıkarılabilirdi. Ne ki Rimbaud gibi, hiçbir şeyin kutsallığına inanmayan azılı bir asinin kısa süre yaşadığı bir yere bile bazılarının şimdi derin saygı göstermesi, işin içine biraz ironi katmıyor değil. On dokuz yaşında yazmayı bırakıp silah ticareti yapmak için Afrika'ya giden birisinin edebiyatı iyi, parayı da kötü olarak gördüğü ileri sürülebilir mi?

Rimbaud

Ölüm döşeğinde, "Şiirin içine edeyim," diyen şairin, Camden belediyesinin kararını duyunca büyük olasılıkla aynı sözü söylemiş olan işadamını, kahkahadan kırılarak kucakladığını düşlemek o kadar zor mu? Sökülen o demir parmaklıkların üstündeki pencerelerden birinden bir gün başını çıkarıp akşam yemeği için aldığı balıkla eve dönen sevgilisi ve kölesi Verlaine'e, "Elindeki o ringayla ne kadar gülünç olduğunun farkında mısın?" diye haykırdığını da unutmayalım ayrıca. Yüz otuz yıl sonra da ruhu, orta boy iki şaire, "Elinizdeki o belediye kararıyla ne kadar gülünç olduğunuzun farkında mısınız?" diye haykırmış olamaz mı? Yine de, bu kadar fırtına yaratan evi görmek istiyorsanız, Royal College caddesi No. 8'de sizi bekliyor.

Yazma öğretimi yazarlarca yapılır

Kelman

İskoçya'nın Booker ödüllü yazarı James Kelman, gazetecilere verdiği demeçte yaratıcı yazarlık kurslarının, yazarlar yaratıcı yazarlık sertifikası almadıkları sürece ders veremedikleri için, akademisyenler gibi yaratıcılıkla ilgisi olmayan insanların eline kaldığını, bunun yanlış ve sakıncalı olduğunu söyledi.

"Edebiyat demeye utandıkları için 'Yaratıcı Yazarlık' diyorlar," diye ekleyen Kelman, bu eğitimin gençleri yazar değil, akademisyen zihniyetine büründürdüğünü dile getirdi.

Kütüphanelerde popüler romanlar da yer almalı

ABD'de 1890'lardan beri çeşitli biçimlerde gündeme gelen "kütüphanelerde hangi kitaplar yer almalı" tartışması yeniden alevlendi. Ancak 1890'larda klasikler konusunda bile kararsız kalınırken bugün *Harry Potter*'dan Tom Ripley romanlarına, popüler edebiyat eserlerinin halk kütüphanelerine yerleştirilip yerleştirilmemesi tartışılıyor. Her ne kadar her eyalet kendi bütçesini ve kurallarını belirlese de, Amerikan Kütüphane Birliği'nin başını çektiği "Okumaya Özgürlük" hareketi güç kazanıyormuş gibi görünüyor. Bu hareketin amacı okuma alışkanlığı kazandırmaları açısından önem taşıyan ve insanların ilgilerini çekerek kütüphaneye gelmelerini sağlayabilecek bu tür romanlar için de bütçe çıkarılabilmesini sağlamak.

Edinburgh Uluslararası Kitap Festivali renkli geçti

Latife Tekin ve Taner Akçam iki ayrı söyleşiye katıldı.

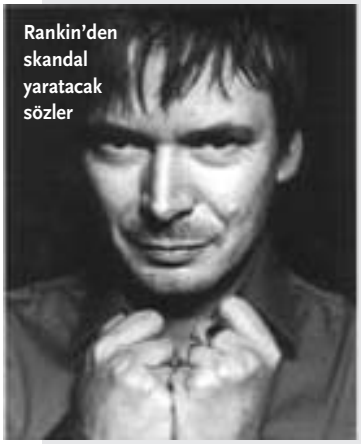

Tekin

Akçam

Bu yılki Edinburgh Uluslararası Kitap Festivali'ne Türkiye'den yazar Latife Tekin ve Taner Akçam katıldı. ***Buzdan Kılıçlar*** adlı romanı ağustos ayında İngilizce olarak yayımlanan Latife Tekin, ***Genç Türk*** adlı romanın yazarı Moris Farhi ile birlikte bir söyleşi gerçekleştirmek üzere Edinburgh Uluslararası Kitap Festivali' nin konukları arasında yer aldı.

Ermeni "soykırımı" yapıldığı yolundaki görüşleri nedeniyle TCK' nın 301. maddesi uyarınca hakkında soruşturma açılan akademisyen Taner Akçam ise "Batı ve Doğu" konulu bir söyleşi düzenledi. 11-27 Ağustos 2007 tarihleri arasında gerçekleşen festival, kırkı aşkın ülkeden 650 yazar ve 700'den fazla etkinlikle kitap dünyasındaki en büyük festival. Bu yılın özel tema başlıkları arasında ise Hindistan, Çin ve İslam dünyası ile Batı arasındaki ilişkileri sorgulayan "Doğu ve Batı" sayılabilir.

Edinburgh Festivali'nde olay da vardı...

Rankin'den skandal yaratacak sözler

İngiltere' nin önde gelen polisiye yazarlarından Ian Rankin kadın yazarların, özellikle de lezbiyenlerin erkek yazarlardan daha kana susamış olduklarını söyleyince büyük tepki aldı.

Kadın yazarların protesto etmek için ardı ardına açıklamalar yayımladıkları bu sözler festivale damgasını vuracak gibi görünüyor. Rankin'in kastettiği lezbiyen yazarlar: Val McDermid, Patricia Cornwell, Louise Welsh ve Manda Scott.

Jack Kerouac 50 yıl sonra sansürsüz

Kerouac

70'lerin Beat kuşağının en önemli isimlerinden Jack Kerouac'ın bir döneme damgasını vurmuş romanı *Yolda* en nihayetinde sansürsüz olarak yayımlandı. *Yolda* ilk olarak 1957'de yayımlanmış ve Kerouac bir gecede Beat kuşağının sözcüsü haline gelmişti. Bu yeni baskıdan yıllar içerisinde editörlerin ve yayınevlerinin yaptıkları bütün değişiklikler çıkarılmış ve yazarın ilk yazdığı haline geri dönülmüş. Romanın ayrıca 2009'da Coppola tarafından filme çekileceği de yapılan duyurular arasında.

J. K. Rowling'in yeni romanı

Harry Potter romanlarının yaratıcısı J.K. Rowling Edinburgh'da yeni hikâyesi üstünde çalışırken görüntülendi.
Gazetecilerin sorularını: "Harry'de yaptığımı yapacağım, ne istiyorsam onu yazacağım," diye yanıtlayan Rowling, yeni kitabının bir dedektiflik romanı olacağını söyledi.
Rowling'in, kendisi de bir polisiye roman yazarı olan komşusu Ian Rankin'e ne düşündüğü sorulduğunda Rankin, "Karım sonuna kadar onu destekliyor," yanıtını verdi.

Jane Austen'a talip yok

Jane Austen'ın romanlarının kopyalarının gönderildiği on sekiz yayınevinin biri dışında tümü de dosyaları yayımlamayı reddetti. İngiliz yayıncılık dünyasının gizlemeye çalıştığı öfkesi, gizlemediği şaşkınlığıyla bir arada...

Büyük umutlar bağladığınız şiir, öykü, roman dosyanız belli başlı bütün yayınevleri tarafından geri çevirildikten sonra yayıncıların edebiyattan anlamadığına karar verdiyseniz, haklı olabilirsiniz. İngiliz edebiyatının önde gelen adlarından Jane Austen'ı anmak için her yıl Bath şehrinde düzenlenen festivali yöneten David Lassman, geçtiğimiz yaz aylarında, Austen'ın romanlarından bazılarını kopyalayıp toplam on sekiz yayınevi ve edebiyat ajansına gönderdiğini ama tümünün romanları reddetmesi yetmiyormuş gibi, biri dışında hiçbirinin bunların Austen'ın yapıtları olduğunu bile fark etmediğini açıklayınca İngiliz yayıncılık dünyası karıştı.

Austen

Harry Potter romanlarının yazarı J. K. Rowling'in temsilciliğini yapan Christopher Little ajansı, düştüğü durumu, "Kibarlık olsun diye böyle dedik, yoksa çalıntı olduğunu elbette gördük," diyerek açıkladı.

Anlattığına göre, Lassman'ı böyle bir şey yapmaya kendi yazdığı bir romanı kabul edecek bir yayınevi bulamaması itmiş. Austen'ın romanlarından üçünün ilk bölümlerini, karakterlerin adlarını değiştirmesi dışında, sözcüğü sözcüğüne kopyalamış, romanlara başka adlar takmış ve birinci bölümden sonraki bölümlerin birer özetini ekleyip postaya vermiş. Yanıt olarak da, Jonathan Cape yayınevinden aldığı, "Galiba Jane Austen'ın romanları yazı makinenize fazla yakın bir yerde duruyor," diyen mektup dışında, "Böyle bir kitabın satacağını sanmıyoruz," ya da, "İlgiyle okuduk, ama yayın programımız için uygun değil," türünden mektuplar almış.

Lassman'ın oyununa kurban gidenlerin kendisine yanıt vermesi elbette uzun sürmedi. Austen'ın romanlarını kısa bir süre önce yeniden bastığı için bu yapıtları tanımadığı yollu imaya özellikle öfkelendiği anlaşılan Penguin Yayınevi, resmi blog sitesinde Lassman'ın yayıncılığın nasıl işlediğinden habersiz olduğunu, editörlerin yalnızca bildikleri ya da ajanslar aracılığıyla sunulan yazarlarla ilgilendiğini, kalan yazarların gönderdiği dosyaları, devletin desteklediği "iş deneyimi kazandırma" programı kapsamında geçici olarak işe alınan gençlerin okuduğunu, onların da tabii Jane Austen'ın yapıtlarıyla tanışık olmadığını belirten uzun bir blog yayımladı.

Harry Potter romanlarının yazarı J. K. Rowling'in temsilciliğini yapan Christopher Little ajansı ise, Lassman'ın yolladığı Austen romanını, "Yapıtınıza yayınevlerinin ilgi göstereceğini sanmıyoruz," diyerek geri göndermesini, "Kibarlık olsun diye böyle dedik, yoksa çalıntı olduğunu elbette gördük," diyerek açıkladı.

Bu durumda yapılabilecek iki şey var. Birincisi Christopher Little ajansına, bir sözcüğü sözcüğüne alınmış bir metnin çalıntı olduğunu hemen fark edeceklerinden hiçbirimizin zaten kuşkusunun olmadığını ama kasalarına akmakta olan Harry Potter paralarının şıngırtısından kafalarının geçici olarak sersemlemiş olabileceğini söylemek.

İkincisi de, İngiliz yayıncıları arasında anlaşılan o kadar popüler olmasa da, Jane Austen'ın gerçekte tarihteki en eğlendirici yazarlardan biri olduğunu okurlarımıza hatırlatmak.

Hâlâ yayımlanmamış olan dosyanıza gelince, eminiz suç yayınevlerinin editörlerinde değil, "office boy"larındadır.

Tanrı bu sefer Kriolce konuştu

Yalnızca 30.000 kadar Aborjin için *Tevrat* ve *İncil* Kriolceye çevrildi.

NotosÖykü'nün Nisan-Mayıs, 3. sayısında düzenlediği, "Okunması Gereken 40 Kitap" anketinde tek bir kutsal kitabın bile son listeye girememesi ilginçti. Kutsal kitapların anlattıklarına inanabiliriz ya da inanmayabiliriz ama insanlığı alabildiğine etkilemiş olmalarının yanı sıra, eşsiz güzellikte bölümler barındırdıkları da kuşkusuz olan bu metinleri okuyup okumamak dini inançlarımıza bağlı olmamalı. Unutmayalım ki, Dante'den Yunus Emre'ye, Goethe'den Tolstoy'a, bugün hayranlıkla okuduğumuz nice yazar kutsal kitaplardan etkilenmişti.

Bu kitapların günümüzde de ne kadar etkili olduğu kısa bir süre önce Avustralya'da *Tevrat* ve *İncil*'in Kriolceye çevrilmesiyle kanıtlandı. Bu kıtanın yerlileri olan Aborjinlerin konuştuğu 200'den fazla dilin çoğu bugün artık yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Ama bir ölçüde İngilizceyle karışmış olan Kriolce hâlâ 30.000 kadar Aborjin tarafından konuşuluyor. Yüzden fazla dilbilimcinin neredeyse otuz yıl uğraşarak çevirdiği *Tevrat* ve *İncil*'in yayımlanmasıyla ilgili olarak Avustralya'nın kuzeyindeki Katherine kasabasında yapılan törene 2000 kişi, yani Kriolce bilenlerin tam on beşte biri katıldı. Bir kitabın Türkçeye çevrilmesinin Türkçe bilenlerin on beşte birinin ilgisini uyandırması düşünülebilir mi?

Kriolcenin nasıl bir dil olduğunu merak edenler için küçük bir örnek verebiliriz. *Tevrat*'ın Türkçe çevirisinde "Rab çobanımdır" diye başlayan Mezmur 23, Kriolcede şöyle açılıyor: "Yawei, yu jis laik det brabli gudwan stakmen." Avustralya İngilizcesiyle biraz tanışık olanlar "stakmen"in dev Avustralya çiftliklerinde davar güdenlere verilen "stockman" adından gelme olduğunu ve "çoban"a denk düştüğünü fark edecektir. Kriolceniz bu yeni çevirinin tümünü okumak için yeterli değilse, *Tevrat*, *İncil* ve *Kuran*'ı vakit geçirmeden bildiğiniz herhangi bir dilde okuyun.

Frank O'Connor Ödülü için geri sayım

Munro, Malouf gibi yazarların arasından sıyrılan Olaf Olafsson ciddi adaylardan.

Bundan önceki yıllarda Yiyun Li ve Haruki Murakami'nin ödüle layık görüldüğü İrlanda'nın saygın edebiyat ödülü, Frank O'Connor Uluslararası Kısa Öykü Ödülü'nün kime verileceği dergimizin baskıya verildiği sıralarda, 23 Eylül'de açıklanacak. Ödül, yine yazarın adına düzenlenen Kısa Öykü Festivali bünyesinde veriliyor. 2000 yılından beri düzenlenen Festival kapsamında öykü okumaları, atölye çalışmaları, film gösterimleri ve seminerler yer alıyor.

Olafsson

Bu yıl, Alice Munro, David Malouf gidi adların arasından sıyrılarak finale kalan altı yazar arasında, Can Yayınları'nın yayımladığı *Geceye Yürümek* adlı kitabıyla tanıdığımız İzlandalı Olaf Olafsson da var. Öteki adaylar ise, Charlotte Grimshaw, Mirando July, Edgar Keret ve Simon Robson.

Eylül 2006 ve Ağustos 2007 tarihleri arasında İngilizcede yayımlanmış öykü kitaplarının katılabildiği yarışmada çeviri bir kitabın ödül alması durumunda ödül, yazar ve çevirmen arasında eşit paylaştırılıyor.

Türkiye'deki edebiyat ödüllerini düşününce, ödül tutarı bizi sıfırları yeniden saymaya itiyor. Orada tam 35.000 avro.

iki ayın ilk beşi

1 Samih Rifat

Yazar, çevirmen, fotoğrafçı, mimar Samih Rifat, yaklaşık iki yıl direndiği kansere altmış iki yaşında yenik düştü. Çağdaş Türk şiirinin en büyük şairlerinden Oktay Rifat babası, şair ve dilci Samih Rifat dedesi, Nâzım Hikmet babasının teyze oğlu, Mehmet Ali Aybar ise babasının kardeş torunuydu. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ın son dönemlerinde danışman olarak bulundu; 2000'lerde Koç Kültür Sanat bünyesindeki K Kitaplığı ile beş sayı çıkan *Aries* dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü. *Ada*, *Herakleitos-Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi*, *Akla Kara Arası* adlı kitapları yayımlandı. Çok az bulunur, sıradışı bir çevirmendi. René Char, Jacques Prevert, André Verdet, Jean Follain, Paul Valéry, Kavafis, Le Corbusier, Amin Maalouf, Mayakovski, Seferis ve Bizans şairlerini çevirdi.

2 Anlatmanın Başka Bir Biçimi

John Berger'ın günümüzün en saygın entelektüellerinden biri oluşu tutumundaki doğruluk ve ilkelilikten olduğu kadar, yazdıklarının çok kendine özgü bir yazarı gösterişinden de gelir. O aynı zamanda bir düşünür. *Anlatmanın Başka Bir Biçimi* fotoğrafın nasıl bir görme biçimi, dolayısıyla okuma ve anlama biçimi olduğunu anlatıyor. Bu kitaba da *Yedinci Adam*'ı birlikte hazırladığı Jean Mohr ve fotoğrafları eşlik ediyor. Berger, bir bakış açısını kuramsal bir değer vererek ortaya koymanın ustası.

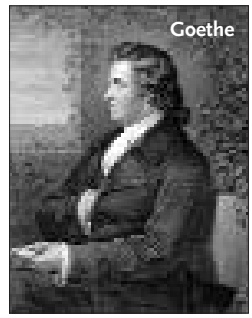
3 Arturo'nun Adası

İtalyan romancı, öykücü, şair Elsa Morante'i tanımak için *Arturo'nun Adası*'nı okumak gerekir. Düşleri, düş kırıklıklarını genç Arturo'nun dünyası içinde anlatmanın güçlüklerinden zamanımızın en önemli romanlarından biri çıkmış. İnsanın hüzünle acı arasından sıyrılamayan gençliği üstüne bir kült kitap olduğu da kuşkusuz *Arturo'nun Adası*'nın. Elsa Morante'nin romanının en önemli yanlarından biri de, yayıncılık ve edebiyat dünyamızın yoksunluğunu en çok duyduğu iyi çevirilerin en iyilerinden birine sahip olması. Şadan Karadeniz öteden beri, gurur duyulması gereken çevirilerin önemli bir bölümüne imzasını atıyor.

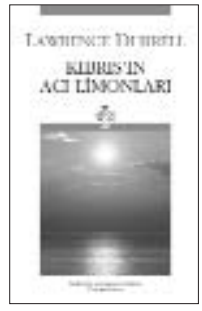
4 Goethe ile Konuşmalar

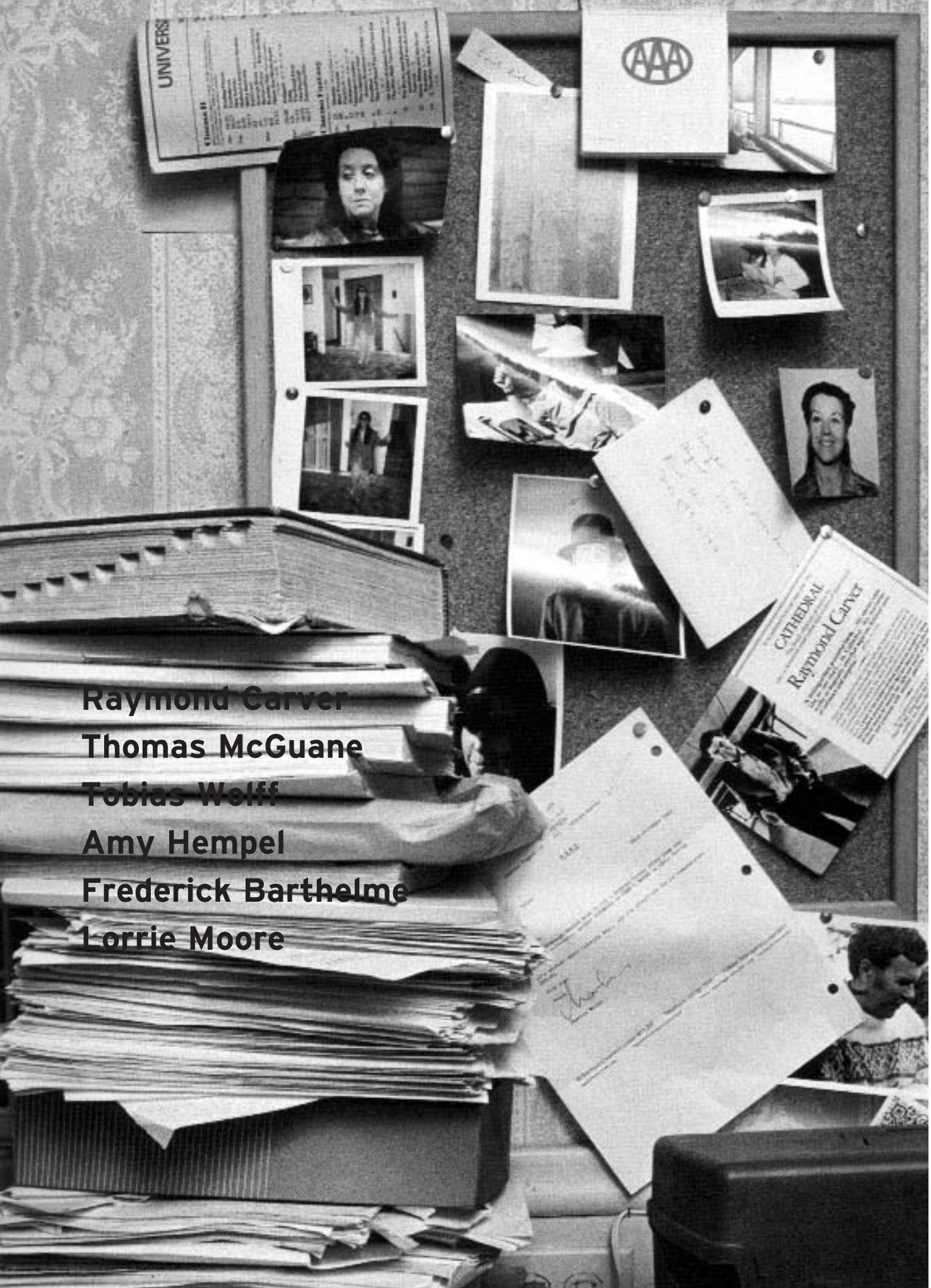
Johann Peter Eckermann Goethe'ye kırk cildi bulan toplu yapıtlarının yayımlanmasında asistanlık etmiş. Dolayısıyla en yetkin Goethe filologu. En çok da *Yaşamının Son Yıllarında Goethe ile Konuşmalar* kitabıyla tanınıyor. Birlikte geçen on yılın ürünü olan bu kitabı Nietzsche de "en iyi Almanca kitap" olarak nitelemiş. Edebiyatımızın klasiklere dönük ilgisinin okurlarda artıp yazarlarda azaldığı gözlemine karşı etkili bir kaynak.

5 Kıbrıs'ın Acı Limonları

Lawrence Durrel çağdaş İngiliz edebiyatının ustalarından, *İskenderiye Dörtlüsü* ile çoktan beri büyük yazarlar arasındadır bizim için. *Kıbrıs'ın Acı Limonları* hem çok güzel bir anı kitabı oluşuyla önemli, hem de 1952-1956 yıllarını geçirdiği Kıbrıs'ı ve oradan nasıl bir dünya içinde yaşadığını anlatan yanıyla. Kıbrıs'ın özgürlük ve Yunanistan'la birleşme isteğinin vardığı sonuçlar Durrel için de üzücü oluyor. *Kıbrıs'ın Acı Limonları* da usta çevirmen Ülker İnce'den.

Raymond Carver
Thomas McGuane
Tobias Wolff
Amy Hempel
Frederick Barthelme
Lorrie Moore
CATHEDRAL
Raymond Carver

Kirli Gerçekçilik ve Raymond Carver

Amerikan Kirli Gerçekçiliği, öykünün neredeyse anavatanı sayabileceğimiz Amerika'da, yirminci yüzyılın ortalarından sonraki en önemli akım. Amerikan yaşam biçiminden sıkılmış, ona tepki gösteren, sokağı ve sert insan ilişkilerini yazan öykücülerden öğreneceklerimiz hâlâ var. *NotosÖykü*'nün bu sayısının özellikle genç yazarlar ve okurlar için bir başucu belgesi olmasını amaçladık.

Sine Ergün

Kirli Gerçekçilik, 1970 ve 1980'lerde Amerika'da ortaya çıkan bir edebiyat akımı. Raymond Carver'ın Kirli Gerçekçilerin babası olduğu söylenebilir ama dönemin Amerika'sının edebiyat üstündeki kaçınılmaz etkileri, Kirli Gerçekçiliği bir yazarın üslubuna öykünerek sürdürülmüş kısa ömürlü bir akım olmaktan çıkarıyor.

Hayallerin ülkesi Amerika'nın Büyük Bunalım ve ardından Vietnam Savaşı'ndan sonra kendi gerçekleriyle yüzleştiği döneme denk geliyor akımın yaygınlık kazanması. Nasıl Yitik Kuşak bir anlamda Birinci Dünya Savaşı'nın etkileriyle şekillenmişse Kirli Gerçekçiler üstünde de Vietnam Savaşı'nın etkilerini ve karşı tutumlarının edebiyattaki izlerini görmek mümkün. Bu yüzden bu kuşak, Yeni Yitik Kuşak olarak da biliniyor.[1]

Akımın adı, altında andığımız yazarların pek de üstünde durmadığı bir ayrıntı. Carver ve Barthelme, kuşağın en belirgin özelliği sayılan minimalist yazarlar sınıflandırmasından bile uzak durmaya çalışıyor.

Ortak yanları var elbette. Çoklukla, sıradan insanların günlük yaşamlarındaki doldurulması güç boşlukları ele alıyorlar. Konu olarak, kesin bir sınıflandırmaya gitmenin yanlışlığına düşmeden nelerden kaçındıklarıyla belirginleştirilebilir tutumları: Erdemli kahramanlar, hayallerinin peşinde koşan bireyler ya da topluluklar, doğaüstü durumlar yok Kirli Gerçekçilerin söz ettiği konular arasında. Kendini ifade edememe, bunaltı, değersizlik ve yalnızlık gibi bireyin gündelik sıkıntıları olduğu için belki de söz edilmeye değer bulunmayan konulardan besleniyorlar.

Böylesi konuları ele almaları kuşağın tutumunu kötümserlik olarak genellenmesine neden olmakla birlikte, "kirli" olan, gerçekliğin böylesi bir uygulanışıyla sanatın işlevini algılayışımızın üstünde yarattığı duygu da olabilir pekâlâ. Buna, sanat eserinin insanda bırakması gerektiği düşünülen doygunluk hissini okura sunmaması da eklenebilir.

Başka bir ortak yanları da taşra yaşantısının gündelikliğinden söz etmeleri. Çoğunun öykülerinde, az gelirli çeşitli işlerde çalışan kurmaca kişilere rastlamak mümkün.

Yine de en belirgin özellikleri minimalist yazarlar olmaları. Kirli Gerçekçilik, aynı kaynaklardan beslenen bir kuşağın ortak tutumunu imliyorsa minimalizme de –birçok anlamının yanı sıra– seçtikleri anlatım biçimi denilebilir.

Carver *Silvia Del Pozzo*'yla yaptığı bir söyleşide çalışmalarına "minimalist" denmesinden hoşlanmadığından söz eder; ona göre minimalist sözcüğü, dar görüşlülük, düşük hırslar, sınırlı kültürel ufuklar gibi olumsuz şeyleri akla getirir. Başka bir söyleşisinde de, "Sozcüğün sorunsalı yöntemin güvenilirliğine de gölge düşürüyor aynı zamanda," der.

Frederick Barthelme ise kendisine minimalist yazar denmesine karşı durduğu bir makalesinde şöyle diyor: "Kurmaca kişilerim birdenbire öne atılmıyor ya da görüşlerini dünyaya haykırmıyor diye böyle adlandırılıyorum. Ama bu onların dünya

görüşü olmadığından değil, sadece zaten birçoğunu ürettiğimizden ve hiçbirinin pek de güvenilir olmadığından haberdarlar. Böylece kurmaca kişilerim çenelerini kapalı tutuyor."

Carver bir çok söyleşisinde yazarkenki yönteminden söz ederken yalınlığı vurgulamak adına Heminway'in şu sözlerine gönderme yapar: "Düzyazı mimaridir ve Barok Çağı'nda değiliz."

Edebiyatta minimalizm hakkında yıllarca süren tartışmaların ardından, belki Carver'ın da katılacağı bir minimalizm tanımı yapılsa, sözcüğün kısa, kesin, arınmış bir anlatım biçimini imlediği söylenebilir. Gereksiz sözcüklerden ve tümce içinde belirteç kullanımından kaçınılır. Kurmaca kişilerin duygularının anlatımından çok durumların yalın anlatımına yer verilir. Böylece okura doygunluk duygusundan çok boşluk, yoksunluk duygusu bırakır. Yazar, okuru dört tarafı uçsuz bucaksız bir alana bırakır ve ortadan kaybolur.

Minimalizm, Kirli Gerçekçilerden önce de edebiyatçılardan tarafından sıklıkla kullanılan bir anlatım biçimi. Henry James'in 1908 yılında bir kitabında yer alan "Göster, anlatma" sözlerini, 1920'lerin başlarında Hemingway, "Ve söylemen gerekenden tek sözcük fazlasını söyleme," diye tamamlar.[2] Carver'ın en çok etkilendiği yazarlardan biri olan Çehov da üslubunu sözcük seçimindeki sakıntılı tutumu, kapalı anlatımıyla oluşturur.

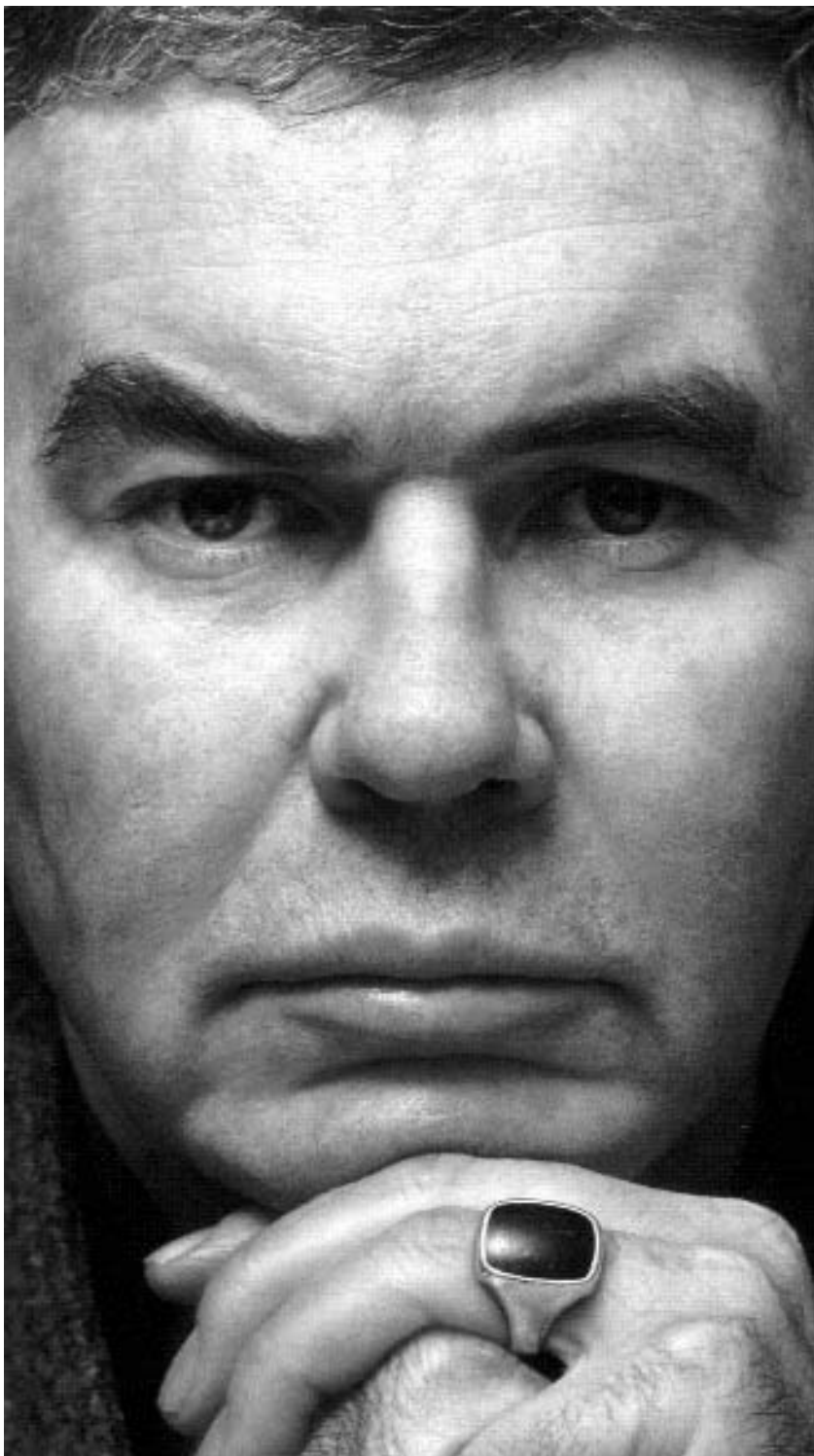
Kirli Gerçekçileri, onları bir başlık altında toplamanın şart koştuğu genellemeler, "minimalizm" sözcüğü hakkındaki tartışmalar, hatta Amerikan orta sınıfının gündelikliğini konu alması dışında değerlendirirsek, şunu söylemek mümkün: Edebiyatın evrildiği noktada sonuç olarak duruyor karşımızda: Oldukça yalın ve iddiasız. Büyük düşlerin bittiği, ardından gelen hayal kırıklıklarını bile kabullendiğimiz bir zamanda, sözcüklerle dolamayan boşlukları doldurmaya çalışmıyor. □

[1]Demir Özlü, ***Samuel Beckett'in Terzisi***, "Yeni Amerikan 'Kirli Gerçekçiler'i", Dünya Kitapları, 2003.

[2]John Barth, "A Few Words About Minimalism", ***The New York Times***, 28 Aralık, 1986.

Raymond Carver

Amerikan Kirli Gerçekçiliğinin öncüsü ve çağdaş Amerikan edebiyatının en çok örnek alınan öykücülerinden...

“Öykü bir şeyleri açığa vurmalı, ama her şeyi değil. Öyküde belli bir gizem olmalı.”

Konuşan **Claude Grimal**

Carver, karakterlerini genellikle Orta Amerika’daki işlerinde, aşk hayatlarında ya da benliklerinde çeşitli tehditlere maruz kalan bireylerden seçer. Hepsi de bir an geldiğinde gerçekle yüzleşmek zorunda kalır: ifşa, “hastalık”, ıstırap, cazibe. Bu duyguların anlaşılması ve açıklanması o kadar zordur ki Carver’ın ince ve kusursuz yazma sanatının, nedenlerin imkânsızlığını ve sonuçların mükemmeliyetini çok iyi vurguladığını söylemek hiç de yanlış olmaz. Carver’ın öykülerindeki tümceler açık ve doğrudandır. Yazar, “Tümceler okuyucu üstünde düş kırıklığı değil, gizem duygusu bırakmalıdır,” der.

Roman yerine kısa öyküler yazmayı seçmenizin nedeni nedir?
Yaşam koşulları. Çok gençtim. On sekiz yaşında evlendim. Karım daha on yedisindeydi ve hamileydi. Meteliksizdim, çalışmak ve çocuklarıma bakmak zorundaydım. Bunun yanında nasıl yazılması gerektiğini öğrenmek için üniversiteye gitmem gerekiyordu, oysa iki üç yılımı alacak bir şeye başlamam imkânsızdı. Bu yüzden kendimi şiir ve kısa öyküler yazmaya zorluyordum. Masaya geçiyor ve bir oturuşta başlayıp bitirebiliyordum.

Kendinizi iyi bir şair olarak mı yoksa iyi bir öykü yazarı olarak mı görüyorsunuz?
Öykülerim daha çok biliniyor ama ben şiiri daha çok seviyorum. İlişkisi? İkisinin de kısa olması olabilir. İkisini de aynı şekilde yazıyorum ve sonuçlarının da benzer olduğunu söyleyebilirim. Romanlardan farklı olarak öykü ve şiirlerde bir dilde ve duyguda bir yoğunluk söz konusudur. Sıkça söylediğim gibi öykü ve romana göre kısa öykü ve şiir birbirine daha yakındır.

Fikir bulma konusuna da aynı şekilde mi yaklaşıyorsunuz?
Ah, fikir. Şiirlerimi ve öykülerimi bir fikir üstüne temellendirdiğimi düşünmüyorum. Fikirler öykülerden oluşur, öyküler fikirlerden değil.

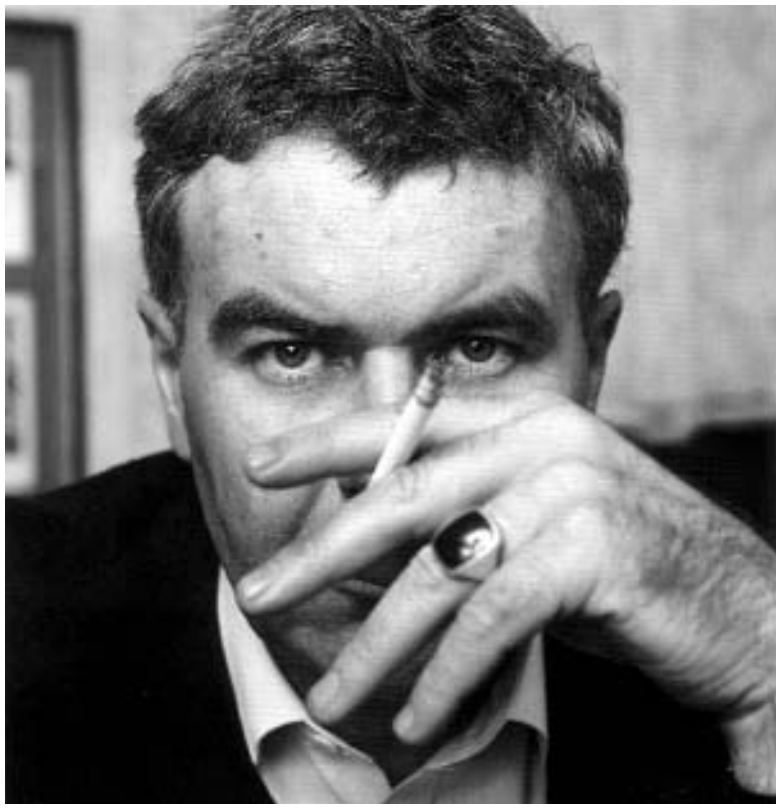
Kendinizi hangi şiir geleneği içinde görüyorsunuz?
Bir bakalım... Wallace Stevens’ı beğenmiyorum. William Carlos Williams’ı ve Robert Frost’u beğeniyorum. Galway Kinnel, W.S. Merwin, Ted Hughes, C.K Williams, Robert Hass beğendiğim günümüz şairleri arasında. Şu anda Amerika’da şiir ve düzyazıda, özellikle de kısa öykü yazarları arasında bir devrim söz konusu.

Örnekse, hangi yazarlar?
Bugünlerde Amerika’da çok sayıda iyi eser ortaya çıkıyor. Yazarlar için mükemmel bir zaman. Çok sayıda genç yetenek var. *The Best American Short Stories 1986* başlıklı bir derlemeyi yayımlanmaya hazır hale getirdim ve daha önce hiç duymadığım ama tümü de oldukça iyi olan yazarlar keşfettim. Hayran olduğum günümüz yazarları arasında Richard Ford, birinci sınıf bir yazar olan Tobias Wolff, Jayne Anne Phillips, Ann Beattie, Barry Hannah, Grace Paley, Harold Brodkey, belli öyküleriyle John Updike ve Joyce Carol Oates var. Ayrıca öykülerini beğendiğim çok genç bir yazar olan Amy Hempel ve 1950’lerde Fransa’da yaşamış olan Richard Yates’i de beğeniyorum.

Roman yazmayı düşünüyor musunuz?
Evet, bugünlerde sadece öykü değil ne istersem yazabilirim, roman da yazabilirim. Bir diğer Toplu Kısa Öyküler için sözleşmem var. Çoğunu yazdım, ocak ayında yayımlanacak. Ondan sonra bakacağım. İlk Toplu Öyküler’den sonra herkes benden roman yazmamı istemişti. Oldukça yoğun bir istek vardı. Hatta roman yazmak için avans bile kabul ettim ama yine kısa öyküler yazdım. Bilmiyorum, sonradan romana dönüşmesi muhtemel bir öykü yazmayı düşünüyorum ama illa roman yazmalıyım gibi bir zorunluluk hissetmiyorum. Ne yazmak istersem onu yazacağım. Şu anki özgürlüğümden hoşnutum. Şiir ve denemeler yazdım; hocam John Gardner, babam ve 1977 yılında yendiğim alkol bağımlılığı hakkında denemeler yazdım. Şu an yayıncım çok memnun: Öykülerimin satışları oldukça iyi gidiyor.

İlk ve son kitabınız arasında üslup açısından bir farklılık olduğunu düşünüyor musunuz?
Evet hem de çok. Artık yazarken daha cömert davranıyorum. İkinci kitabım *Aşktan Söz Ettiğimizde Sözünü Ettiklerimiz* de öyküler daha kırpık, kısa, sıkışık ve duygudan yoksundu. Son kitabım *Cathedral*’de öykülerim daha uzun, daha dolu, daha güçlü, daha gelişmiş ve daha umutlu.

Bu kasıtlı olarak yaptığınız bir şey mi?
Hayır, kasıtlı olarak değil. Hiçbir programım yok, sadece yaşam koşullarım farklılaştı. İçkiyi bıraktım ve belki de şimdi daha umutluyum. Yaşlanıyorum. Bilmiyorum, bir yazarın değişmesinin, doğal bir gelişim kaydetmesinin önemli olduğunu düşünüyorum, ama bu verilmiş bir karar değil, kendiliğinden oluşan bir süreç. Bu yüzden bir kitabı bitirdiğimde, şiir ve bir deneme dışında altı ay hiçbir şey yazmam.

Öykülerinizi yazarken bir bütün oluşturacak şekilde mi yazıyorsunuz? Yoksa onları birbirinden bağımsız bir şekilde mi düşünüyorsunuz?
Bir bütün olarak düşünüyorum. Öyküleri yazıyorum ve zaten onlar bir bütün olarak biçim alıyor.

Carver'ın çalışma masasının önünde sürekli asılı duran Çehov resmi.

En beğendiğiniz öyküleriniz hangileri?
"Cathedral", "A Small, Good Thing". Artık pek sevmediğim çok sayıda öyküm var, fakat hangileri olduğunu söylemeyeceğim. Bir öykü derlemesi çıkarmak istiyorum ama bu kesinlikle tüm öykülerimi içeren bir çalışma olmayacak.

Amerikan konuşma dilinde mi yazmaya çalışıyorsunuz?
Elbette. Konuşmaları aktarmada iyi olduğum söyleniyor. İnsanların yazdığım gibi konuştuğunu sanmıyorum. Hemingway gibi yani. Onun da iyi bir kulağı olduğu söylenir ama o da yazdığı her şeyi kendi üretirdi. İnsanlar hiçbir zaman öyle konuşmaz. Üslup meselesi.

Öykülerinize konuşmalar eklemenizin önemi nedir?
Önemli, çünkü olay örgüsünü ilerletmek, karakteri ortaya çıkarmak gerekir. Gereksiz konuşan insanlardan hoşlanmam ama birbirlerini dinlemeyen insanlar arasındaki konuşmalar hoşuma gidiyor.

Biraz da öykülerinizdeki konulardan söz eder misiniz?
Bir yazar onun için önemli şeyler hakkında konuşmalıdır. Bildiğiniz gibi üniversitelerde on beş yıl ders verdim. Başka işlerle de uğraştım orada ve asla üniversite hayatı hakkında tek bir öykü bile yazmadım. Çünkü duygusal yaşamım üstünde iz bırakan bir deneyim değildi. Ben daha çok zamanda geriye doğru yolculuk yapmayı ve gençken tanıdığım ve üstümde büyük etki bırakmış insanlar hakkında yazmayı yeğliyorum.

Ben daha çok zamanda geriye doğru yolculuk yapmayı ve gençken tanıdığım ve üstümde büyük etki bırakmış insanlar hakkında yazmayı yeğliyorum.

Öykülerinizi nasıl yazıyorsunuz ve nasıl bir araya getiriyorsunuz?
Bir öykünün sonuç kısmını yazmak için yazarın dram duygusu olmalıdır. Mucizevi bir biçimde sona varmıyorsunuz. Çoğu kez öyküyü gözden geçirirken sonuçla karşılaşabilirsiniz. Ben on beş yirmi kez gözden geçiriyorum öykülerimi. Farklı uyarlamaları zihnimde ölçüp biçiyorum. Eskiden böyle bir şey yapmazdım, şimdi kitap koleksiyoncularından ötürü yapar oldum. Yazmanın fiziksel bir iş olması hoşuma gidiyor. Sözcük işlemcim yok ama bana temiz ve düzeltilmiş metinleri geri veren bir sekreterim var. Sonra

onları tekrar tekrar gözden geçiriyorum. Tolstoy *Savaş ve Barış*'ı yedi kez yeniden yazmış ve basılmadan önceki son dakikaya kadar da gözden geçirmeye devam etmiş.

O zaman kesinlikle *Yolda* adlı kitabını daktilonun başına geçerek hiç ara vermeksizin bir oturuşta büyük bir rulo kâğıt üstüne yazdığını iddia eden Kerouac'ı beğenmiyorsunuz?
Evet, ama ben *Yolda*'yı çok severim. Geri kalan kitaplarını değil. Onlar okunacak gibi değil, çok kötü biçimlendirilmiş.

Belki de Kerouac yalan söylüyordu.
Evet, yazarlar büyük yalancıdır.

Ya siz?
Tanrım, hayır, ben değilim. Tek ayrıksı benim.

Hangi yazarlar ilginizi çekiyor?
Ders verirken beğendiğim ve bana faydalı olabilecek yazarları seçtim. Flaubert'den öykü ve mektuplar, Maupassant (Onun hakkında bir şiir yazdım "Ask Him"), Çehov, Flannery O'Connor, William Gass'den bir roman ve eleştiri denemeleri, Eudora Welty...

Hemingway ile çok kıyaslanıyorsunuz?
Hemingway'i çok okudum. 19-20 yaşlarındayken o kadar çok okudum ki Hemingway okuduğum her şeyin bir parçası haline gelmişti. Aynı zamanlarda okuduğum Faulkner'dan daha çok ilgimi çekerdi. Kuşkusuz Hemingway'den, özellikle de ilk eserinden öğrendiğim çok şey oldu. Onunla kıyaslanıyorsam gurur duyarım. Bana göre Hemingway'in tümceleri şiirseldir. Bir uyum, ahenk vardır. Öykülerini defalarca okudum ve ilk okuduğum zamanki kadar büyük haz duydum. Beni eskiden olduğu kadar ateşliyor. Mükemmel bir yazarlık. Hemingway, "Düzyazı mimaridir ve Barok Çağı sona erdi," der. Flaubert de, "Sözcükler bir duvarı oluşturan taşlar gibidir," diyerek hemen hemen aynı şeyi söylemiştir. Buna inanıyorum. Sözcükleri bir şey ifade etmeyen, elle tutulamayan yazarları sevmiyorum.

Ama siz çok gizemli konuşuyorsunuz ve onların neler olduğunu hiç bir zaman söylemiyorsunuz. Bu, okuyucu üstünde düş kırıklığı yaratıyor. Öykülerinizin sonlarındaki bağıntısızlıktan söz edelim. Okurlarınızı düş kırıklığına uğratıyorsunuz.
Nasıl öyküler yazdığımı bilip bilmediğimi bile bilmiyorum. Yalnızca yazıyorum. Bir programım yok. Bir hikâye gelişmeli, yüksek bir noktaya varmalı gibi açıklamalarda bulunma yeteneğine sahip yazarlar var. Ben kendimi bilmiyorum. Yazabileceğimin en iyisini yazmaya çalışıyorum. Öykü bir şeyleri açığa vurmalı, ama her şeyi değil. Öyküde belli bir gizem olmalı. Hayır, okuyucuyu düş kırıklığına uğratmak istemiyorum, ancak bir beklenti yarattığım ve bu beklentiyi karşılamadığım da bir gerçek.

Öykülerinizde röntgenciliğe yer verdiğinizi düşünüyor musunuz? Çoğunlukla başka insanları gözetleyen, komşularının yaşamlarından etkilenen vb. karakterleri ele alıyorsunuz?
Haklısınız. Tüm öykülerin böyle olduğu söylenebilir. Yazmak zaten normalde söylenemeyen şeylerin söylenmesidir.

Öykülerinizde cinsellik sıradan ya da diğerlerinin özel hayatlarının gözetlenmesiyle heyecan kazanıyormuş gibi görünüyor.
Çok fazla cinsellik yok aslında öykülerimde, ama doğru, olduğu zamanda genellikle sahne arkasında yer alıyor ve mekanik bir biçimde sergileniyor. □

İngilizceden çeviren **Merve Karabulut**

RAYMOND CARVER, 25 Mayıs 1938'de Oregan, Clatskanie'de doğdu, ilk gençlik yıllarını Washington, Yakima'da geçirdi. Bıçkı fabrikasında işçi olan babası alkolikti. Annesi ise ara ara garsonluk ve tezgâhtarlık yapıyordu. Carver, zamanını Mickey Spillane'in romanlarını ya da *Sports Afield*, *Outdoor Life* gibi yayınları okuyarak ve ailesiyle ya da arkadaşlarıyla balık avlamaya giderek geçirirdi. 1957'de, 19 yaşındayken, 16 yaşındaki Maryann Burk ile evlendi. 1957'de ilk çocukları oldu, bir sonraki yıl da ikincisi. Kapıcı, bıçkı işçisi, kurye ve kütüphane yardımcısı olarak çalışarak ailesini geçindirmeye çalıştı. Yazarlık yaşamına roman yazarı John Gardner'ın verdiği yaratıcı yazarlık kurslarına katılarak adım attı. 1960'ta ailesiyle birlikte taşındığı Sacramento'da şair Dennis Schmitz'in yürüttüğü çalışma gruplarına katıldı. İlk şiir kitabı 1968'de yayımlandı. 1970-1980 yılları arasında yazarlık uğraşı ön plana çıkmaya başladı ve ABD'deki üniversitelerde birkaç yıl ders verdi. Farklı işlerde çalışarak, çocuklarını büyüterek ve yazmaya çalışarak geçirdiği yıllar boyunca alkol, giderek daha büyük sorun haline geldi. 1973'te, Iowa Yazarları Çalışma Grubu'nda John Cheever ile birlikte öğretmenlik yaptı ama genellikle ders vermek yerine içiyordu ve neredeyse hiçbir şey yazmıyordu. 1976-1977 yılları arasında üç kez alkol yüzünden hastaneye kaldırılmasından sonra "ikinci hayatım" dediği yeni bir yaşama başladı ve 1977 yılında alkolü kesin olarak bıraktı. 1982 yılında boşandı. 1979 yılından itibaren, bir yazarlar konferansında tanıştığı şair Tess Gallagher ile yaşamaya başladı. Bu ilişki Carver'ın kurtuluşu oldu. 1988 yılında Nevada, Reno'da evlendiler. Altı hafta sonra 2 Ağustos 1988'de, Washington, Port Angeles'te Carver 50 yaşında akciğer kanserinden hayatını kaybetti.

Raymond Carver

Şişman

Arkadaşım Rita'nın evinde oturmuş kahve ve sigara içerken ona anlatıyorum.

Anlattığım şey şu:

Herb, şişman adamı benim bakmakla görevli olduğum bölüme oturttuğunda durağan bir çarşamba gününün geç saatleriydi.

Bu şişman adam hayatımda gördüğüm en şişman insan ama düzgün, hem görünüşüyle hem de yeterince iyi giyimli. Ona ait her şey büyük. Ama en çok aklımda kalan şey parmakları. Onun yanındaki masada oturan yaşlı çiftle ilgilenmek için durduğumda ilk önce parmakları fark ediyorum. Normal bir insanın parmaklarından üç kat büyük görünüyorlar –uzun, kalın, kaymak gibi parmaklar.

Öbür masalarla ilgileniyorum, dört işadamından oluşan bir grup, çok buyurgan tavırlı; dört kişiden oluşan başka bir grup, üç adam ve bir kadın ve bu yaşlı çift. Leander şişman adamın bardağına su koydu, ben de yanına gitmeden önce karar vermesi için ona uzun bir süre tanıdım.

İyi akşamlar, diyorum. Bir arzunuz var mıydı, diyorum.

Rita, adam iriydi, gerçekten iri.

İyi akşamlar, diyor. Merhaba. Evet, diyor. Sanırım artık sipariş vermeye hazırız, diyor.

Biliyor musun öyle bir konuşma tarzı var ki –tuhaf. Ve sık sık püfler gibi hafif bir ses çıkarıyor.

Sanırım bir Sezar salatasıyla başlayacağız, diyor. Sonra yanında ekmek ve tereyağı ile birlikte bir kâse çorba, zahmet olmazsa. Sanırım, kuzu pirzolası, diyor. Bir de yanında kremayla fırında patates. Tatlıyı sonra düşünürüz. Çok teşekkür ederim, diyor ve mönüyü bana geri veriyor.

Tanrım, Rita ne parmaklar ama.

Hızla mutfağa gidiyorum ve siparişi Rudy'ye tekrarlıyorum. Rudy siparişi surat asarak alıyor. Rudy'yi bilirsin. Çalıştığı zaman hep öyledir.

Mutfaktan çıkar çıkmaz Margo –sana Margo'dan bahsetmiş miydim? Rudy'nin peşinde olan? Margo bana diyor ki, şişman arkadaşın da kim? Gerçekten çok şişko.

***

Tess Callagher, Raymond Carver'ın yaşamındaki en önemli kadın oldu. Bir zamanların zor koşullarını onunla unutan Carver, en verimli dönemlerini böylece yaşadı.

Bu işin sadece bir kısmı. Bence gerçekten sadece bir kısmı.

Sezar salatasını hemen orada masasında hazırlıyorum, her bir hareketimi izliyor, bu arada da ekmek dilimlerine tereyağı sürüyor ve bir kenara bırakıyor ve tüm bu süre boyunca aynı püfleme sesini çıkarıyor. Neyse, ya çok heyecanlıyım ya da başka bir şey, su dolu bardağını deviriyorum.

Çok üzgünüm, diyorum. Acele işe şeytan karışır. Çok affedersiniz, diyorum. Size bir şey olmadı ya? Etrafı temizlemesi için çocuğu çağırıyorum hemen, diyorum.

Hiç önemli değil, diyor. Her şey yolunda, diyor ve püflüyor. Dert etmeyin, bizim için sorun değil. Gülümsüyor ve ben Leander'ı çağırmaya giderken bana el sallıyor. Salatayı servis etmek için geri geldiğimde şişman adamın ekmek ve tereyağını silip süpürdüğünü görüyorum.

Az sonra, ona biraz daha ekmek getirdiğimde salatasını bitirmiş oluyor. O Sezar salatalarının büyüklüğünü biliyor musun?

Çok iyisiniz, diyor. Bu ekmek olağanüstü, diyor.

Teşekkür ederim, diyorum.

Evet, çok güzel ve bunu içten söylüyoruz. Genellikle bu kadar lezzetli ekmek yiyemiyoruz, diyor.

Nerelisiniz? diye soruyorum. Sizi daha önce gördüğümü sanmıyorum, diyorum.

Unutabileceğin tarzda bir adam değil, diyor Rita kıs kıs gülerek.

Denver, diyor adam.

Merak etmeme rağmen bu konuda başka bir şey söylemiyorum.

Çorbanız bir iki dakikaya kadar hazır olacak efendim, diyorum ve çok buyurgan tavırlı dört işadamından oluşan gruba son servisi yapmak için yanından ayrılıyorum.

Çorbasını servis ettiğimde ekmeğin yine yok olduğunu görüyorum. Ekmekten geriye kalan son parçayı ağzına atıyor.

İnanın bana, diyor; her zaman bu kadar çok yemiyoruz, diyor. Ve püflüyor. Bizi mazur görün lütfen, diyor.

O konuyu hiç düşünmeyin lütfen, diyorum. Yemekten zevk alan bir adam görmek hoşuma gidiyor, diyorum.

Bilmiyorum, diyor. Sanırım öyle de adlandırabilirsiniz. Ve püflüyor. Peçetesini düzeltiyor. Ve sonra kaşığını alıyor eline.

Tanrım, çok şişman! diyor Leander.

Adamın elinden bir şey gelmez, diyorum, o yüzden kapa çeneni.

Masasına yeniden bir sepet ekmek ve biraz daha tereyağı koyuyorum. Çorba nasıldı?

diyorum.

Teşekkürler. İyiydi, diyor. Dudaklarını siliyor ve çenesini temizliyor. Burası çok mu sıcak, yoksa bana mı öyle geliyor? diyor.

Hayır, içerisi çok sıcak, diyorum.

Belki de ceketimizi çıkarırız, diyor.

Hiç çekinmeyin, diyorum. İnsan rahat etmeli.

Doğru, diyor, bu gerçekten çok, çok doğru.

Ama biraz sonra ceketinin hâlâ üzerinde olduğunu görüyorum.

O zamana kadar büyük gruplarım çoktan gitmiş bile, hatta yaşlı çift de. Mekân boşalıyor. Şişman adama pirzola ve fırında patateslerini daha fazla ekmek ve tereyağı ile servis ettiğimde, geride kalan tek kişi o.

Patateslerinin üstüne bol bol krema döküyorum. Kremanın üstüne de domuz pastırması ve yeşil soğan serpiştiriyorum. Daha çok ekmek ve tereyağı getiriyorum.

Her şey yolunda mı? diyorum.

Evet, diyor ve püflüyor. Mükemmel, teşekkür ederim, diyor ve tekrar püflüyor.

Yemeğinizin tadını çıkarın, diyorum. Şeker kâsesinin kapağını kaldırıp içine bakıyorum. Başını sallıyor ve ben ayrılana kadar bana bakıyor.

Bir şeylerin peşinde olduğumu şimdi anlıyorum. Ama neyin peşinde olduğumu bilemiyorum.

Koca bok çuvalı ne âlemde? Bacaklarına karasular indirecek, diyor Harriet. Harriet'ı tanıyorsun.

Tatlı olarak, diyorum yaşlı adama, üstü soslu ve pudingli bir kek olan Yunan Feneri Spesiyalitesi, peynirli kek, vanilyalı dondurma ya da ananas sorbesi var.

Sizi geç bırakmıyoruz değil mi? diyor püfleyerek, düşünceli görünüyor.

Kesinlikle hayır, diyorum. Tabi ki hayır, diyorum. Hiç acele etmeyin, diyorum. Siz kararınızı verene kadar ben size biraz daha kahve getireyim.

Size karşı dürüst olacağız, diyor ve koltuğunda hareket ediyor. Spesiyalite'den istiyoruz, ama yanında vanilyalı dondurma da alabiliriz. Üstüne de azıcık çikolata sosu dökebilir misiniz lütfen? Size aç olduğumuzu söylemiştik, diyor.

Tatlısıyla kendim ilgilenmek üzere mutfağa gidiyorum ve Rudy diyor ki, Harriet dışarıda sirkte teşhir edilen bir şişko bulduğunu söylüyor. Bu doğru mu?

Rudy önlük ve şapkasını çıkarmış artık, bilmem anlatabiliyor muyum?

Rudy, adam şişman, diyorum ama her şey bu kadar basit değil.

Rudy sadece gülüyor.

Rudy, bana öyle geliyor ki bayan şişmanlardan hoşlanıyor, diyor.

O sırada mutfağa gelen Joanne, Rudy'ye, bence dikkatli ol, diyor.

Kıskanmaya başlıyorum, diyor Rudy Joanne'ye.

Şişman adamın önüne Spesiyalite'yi koyuyorum ve yanında çikolata sosu ile birlikte büyük bir kâse dolusu vanilyalı dondurmayı da.

Teşekkür ederim, diyor.

Hiç önemli değil, diyorum –ve kendimi bir tuhaf hissetmeye başlıyorum.

İster inanın ister inanmayın, diyor, eskiden beri hep böyle yemeyiz biz.

Ben yiyorum, yiyorum ama kilo alamıyorum, diyorum. Kilo almak isterdim, diyorum.

Hayır, diyor. Seçme şansımız olsaydı, hayır. Ama seçme şansı yok.

Sonra kaşığını eline alıyor ve yiyor.

Başka? diye soruyor Rita benim sigaralarımdan birini yakarak ve sandalyesini masaya daha da yaklaştırarak. Hikâye şimdi ilginçleşmeye başladı diyor Rita.

Bu kadar. Başka bir şey yok. Tatlılarını yiyor ve sonra oradan ayrılıyor ve sonra biz evimize gidiyoruz, Rudy ve ben.

Ne acayip bir şişko, diyor Rudy, yorgun olduğu zamanlarda yaptığı gibi gerinerek. Sonra sadece gülüyor ve televizyon seyretmeye devam ediyor.

Çay için suyu ocağa koyuyorum ve duş yapıyorum. Elimi karnımın üstüne koyuyor ve çocuklarım olsaydı ve içlerinden biri de öyle, çok şişman olsaydı ne olurdu diye düşünüyorum.

Suyu demliğe koyuyor, fincanları, şeker kâsesini ve sütlü kremayı hazırlıyor ve tepsiyi içeriye Rudy'ye götürüyorum. Rudy, sanki bu konuyu düşünmekteymiş gibi diyor ki, çocukluğumda şişman bir çocuk, daha doğrusu hatta gerçekten çok şişman iki çocuk tanırdım. Tanrım, fıçı gibilerdi. Adlarını hatırlamıyorum. Şişko, çocuğun sahip olduğu tek ad buydu. Biz ona Şişko diyorduk, yan komşumuzun oğluna. Komşumuzdu. Öbür çocuk daha sonra ortaya çıktı. Adı Titrek'ti. Öğretmenler dışında herkes ona Titrek diye seslenirdi. Titrek ve Şişko. Keşke bende resimleri olsaydı, diyor Rudy.

Söylenecek hiçbir şey gelmiyor aklıma, böylece çayımızı içiyoruz ve kısa bir süre sonra yatağa gitmek için ayağa kalkıyorum. Rudy de kalkıyor, televizyonu kapıyor, sokak kapısını kilitliyor ve düğmelerini çözmeye başlıyor.

Yatağa giriyor ve yatağın iyice kenarına giderek yüzüstü yatıyorum. Ama Rudy, ışıkları söndürüp yatağa girer girmez başlıyor. Sırtüstü dönüyor ve rızam dışında olmasına rağmen biraz gevşiyorum. Ama mesele şu: o üstüme çıkar çıkmaz birdenbire kendimi şişman hissediyorum. Korkunç derecede şişman olduğumu hissediyorum, öyle şişman ki, Rudy minicik bir şey ve neredeyse orada yok gibi.

Bu çok komik bir hikâye, diyor Rita, ama bir anlam veremediğini anlayabiliyorum.

Keyifsiz hissediyorum kendimi. Ama bu konuyu onunla tartışmayacağım. Zaten çok fazla şey anlattım ona.

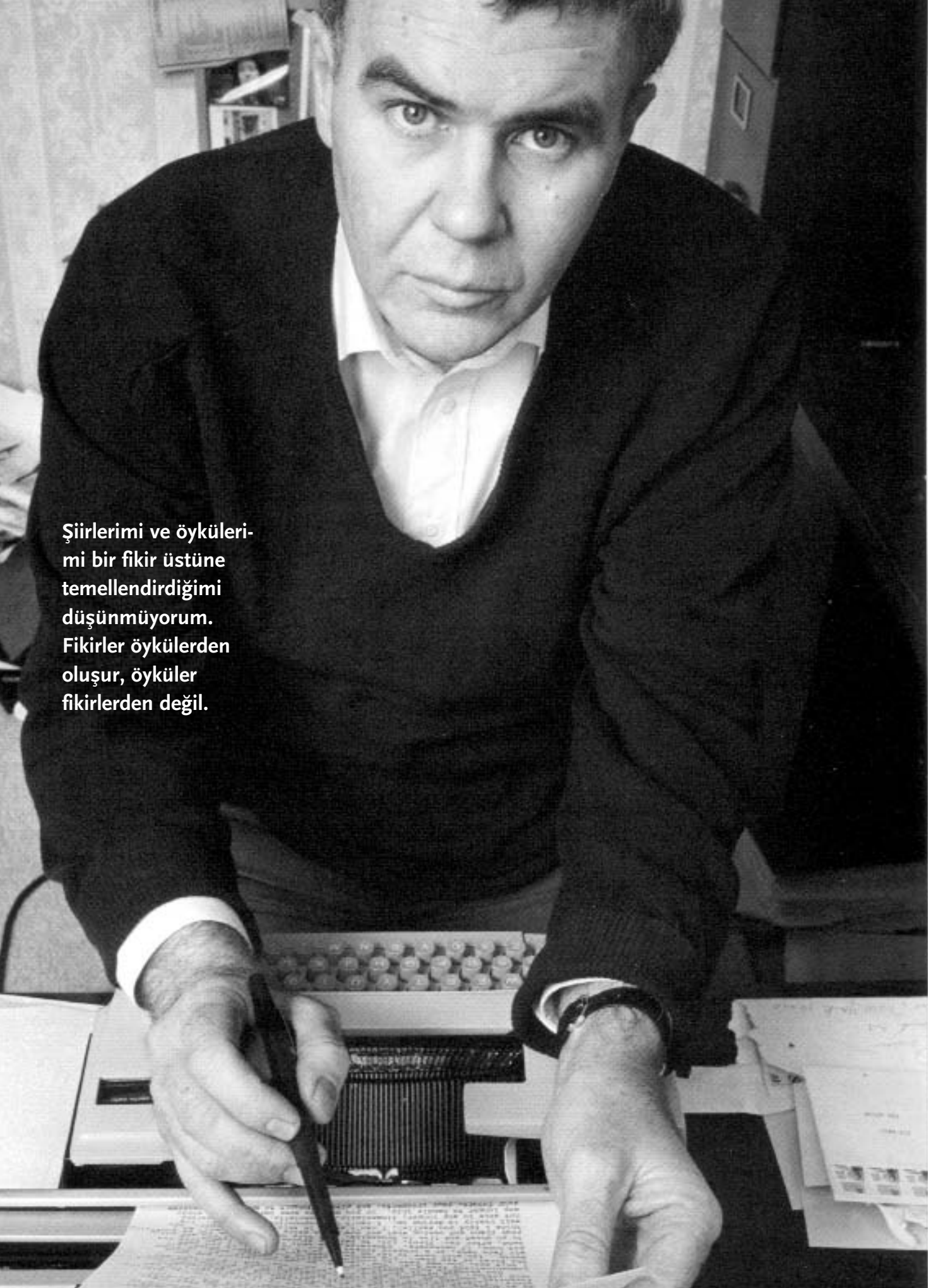
Orada, zarif parmaklarını saçına dolayarak oturup bekliyor.

Neyi bekliyor? Bilmeyi çok isterdim.

Ağustos ayındayız.

Hayatım değişecek. Bunu hissediyorum. □

İngilizceden çeviren **Eda Girmen**

Şiirlerimi ve öykülerimi bir fikir üstüne temellendirdiğimi düşünmüyorum. Fikirler öykülerden oluşur, öyküler fikirlerden değil.

Komşular

BILL VE ARLENE MILLER MUTLU BİR ÇİFTTİ. AMA ARADA SIRADA ARKAdaş çevreleri içinde nedense sadece kendilerinin ilerleyemediklerini, Bill'in muhasebecilikten Arlene'in de sekreterlikten öteye gidemediğini hissediyorlardı. Bazen bu konudan söz ederler, özellikle de kendi yaşamlarını komşuları Harriet ve Jim Stone'unkiyle karşılaştırırlardı. Stone'ların çok daha dolu ve parıltılı bir yaşamı varmış gibi gelirdi onlara. Stone'lar her zaman akşam yemeklerini dışarda yiyor, evde konuklarını ağırlıyor ya da Jim'in işi dolayısıyla ülkeyi dolaşıyorlardı.

Stone'lar Miller'ların karşısındaki dairede oturuyordu. Jim makine parçaları satan bir şirkette satıcıydı ve sıklıkla iş gezilerini tatile çevirmeyi başarıyordu, Stone'lar bu sefer de on günlüğüne önce Cheyenne'e, sonra da St. Louis'ye akrabalarını ziyarete gidecekti. Yokluklarında evlerine Miller'lar bakacak, kedilerini besleyecek ve çiçeklerini sulayacaktı.

Bill ve Jim arabanın yanında tokalaştı. Harriet ve Arlene birbirlerini dirseklerinden tutup dudaktan hafifçe öptü.

"İyi eğlenin," dedi Bill Harriet'a.

"Eğleneceğiz," dedi Harriet. "Siz de eğlenin."

Arlene başıyla onayladı.

Jim ona göz kırptı. "Hoşça kal, Arlene. Koca herife iyi bak."

"Bakarım," dedi Arlene.

"İyi eğlenceler," dedi Bill.

"Eğlenmez miyiz hiç," diye yanıt verdi Jim, Bill'i kolundan hafifçe sıkarak. "Ve tekrar teşekkürler."

Stone'lar giderken el sallamaya devam etti, Miller'lar da karşılık verdi.

"Keşke giden biz olsaydık," dedi Bill.

"Tanrı biliyor ya, bizim de bir tatile ihtiyacımız var," dedi Arlene. Dairelerine giden merdivenleri çıkarken Bill'in kolunu tutup kendi beline doladı.

Yemekten sonra Arlene, "Unutma, Kitty ilk gece ciğerli mamadan yiyecek," dedi. Harriet'ın geçen yıl ona Santa Fe'den almış olduğu el yapımı masa örtüsünü katlayarak mutfak kapısının yanında duruyordu.

Bill, Stone'ların dairesine girdiğinde derin bir nefes aldı. Şimdiden ağırlaşan havada belli belirsiz bir tatlılık vardı. Televizyonun üstünde duran güneş şeklindeki saat sekiz buçuğu gösteriyordu. Harriet'ın eve bu saatle geldiği günü hatırladı, koridoru elinde tuttuğu pirinç çerçeveyi sanki bir bebek gibi kollarının arasında tutarak ve onunla paket kâğıdının üstünden sanki bir bebekmiş gibi konuşarak geçip nasıl da Arlene'e göstermişti.

Kitty yüzünü onun terliklerine sürttü ve geri döndü, ama Bill mutfağa doğru yürüyüp parıldayan bulaşıklığa dizilmiş kutulardan birini seçtiğinde hemen yerinden fırladı. Kediyi yemeğiyle başbaşa bırakıp banyoya doğru yöneldi. Aynada kendisine baktı, sonra göz-

lerini kapadı ve sonra yine baktı. Ecza dolabını açtı. Bir ilaç kutusu buldu ve etiketini okudu –Harriet Stone. Belirtildiği gibi her gün bir tane– ve cebine attı. Mutfağa geri döndü, bir sürahi aldı ve salona döndü. Bitkileri sulamayı bitirdi, sürahiyi halının üstüne bıraktı ve içki dolabını açtı. Geride duran Chivas Regal şişesine uzandı. Şişeden iki yudum aldı, ağzını koluna sildi ve şişeyi dolaba geri koydu.

Kitty kanepenin üstünde uyuyordu. Kapıyı yavaşça kapayıp kontrol ederken ışıkları söndürdü. Bir şey unuttuğu hissine kapılmıştı.

"Neden geç kaldın?" diye sordu Arlene. Ayaklarını altına almış televizyon seyrediyordu.

Bill, "Hiç. Kitty'le oynuyordum," deyip uzanıp kadının göğüslerine dokundu. Sonra, "Hadi yatağa gidelim, sevgilim," dedi.

Ertesi gün Bill öğleden sonra verilen yirmi dakikalık aranın sadece on dakikasını kullandı ve beşe çeyrek kala çıktı. Arabasını tam Arlene otobüsten inerken park etti. Onun binaya girmesini bekledi, sonra asansörden çıkarken onu yakalamak için merdivenleri koşarak çıktı.

"Bill! Tanrım, beni korkuttun. Erkencisin," dedi Arlene.

Omuz silkti. "Ofiste yapılacak iş yoktu," dedi.

Kapıyı açması için Arlene kendi anahtarını verdi ona. Arlene'in peşinden gidip içeriye girerken koridorun öbür ucundaki kapıya baktı.

"Hadi yatağa gidelim," dedi.

"Şimdi mi?" Güldü. "Sana neler oluyor?"

"Hiçbir şey. Elbiseni çıkar." Ona çok sert bir şekilde sarılınca Arlene, "Tanrım, Bill," dedi.

Ellerini gevşetti.

Daha sonra Çin yemeği sipariş ettiler, yemek gelince aç kurtlar gibi konuşmadan yediler ve müzik dinlediler.

"Kitty'yi beslemeyi unutmayalım," dedi Arlene.

"Ben de tam onu düşünüyordum," dedi Bill. "Hemen gidiyorum."

Kedi için bir kutu balıklı mama seçti, sonra sürahiyi doldurdu ve bitkileri sulamaya gitti. Mutfağa döndüğünde kutusunun içinde kaşınan kedi çöpe doğru dönmeden önce gözünü dikip ona baktı. Bill tüm mutfak dolaplarını açtı ve konservelere, mısır gevreklerine, paketlenmiş yiyeceklere, kokteyl ve şarap bardaklarına, porselenlere, tencere ve tavalara baktı. Buzdolabını açtı. Kerevizin kokusunu aldı, çedar peynirinden iki ve yatak odasına doğru giderken de elmadan bir ısırık aldı. Yatak yere kadar inen kabarık örtüsü ile çok büyük görünüyordu. Komodinin bir çekmecesini açtı ve içinde bulduğu yarısı boş sigara paketindeki sigaraları cebine attı. Sonra tam dolaba doğru gidiyordu ki sokak kapısının tıklatıldığını duydu.

Kapıya doğru giderken banyoda durdu ve sifonu çekti.

"Neden bu kadar geç kaldın?" dedi Arlene. "Bir saatten fazladır buradasın."

"Gerçekten mi?" dedi.

"Evet, gerçekten," dedi Arlene.

"Tuvalete gitmem gerekti," dedi.

"Senin kendi tuvaletin var," dedi Arlene.

"Bekleyemedim," dedi.

O gece yine seviştiler.

Sabah Arlene'e onun yerine ofise telefon ederek hasta olduğunu bildirtti. O ise duşunu aldı, üstünü giyindi ve hafif bir kahvaltı yaptı. Bir kitaba başlamaya çalıştı. Dışarı çıkıp

yürüyüş yaptı ve kendini daha iyi hissetti. Ama bir süre sonra, elleri hâlâ ceplerinde. eve geri döndü. Kedinin hareket ettiğini duyabilmek umuduyla Stone'ların kapısının önünde durdu. Daha sonra kendi evinin kapısından girip anahtarı almak için mutfağa yöneldi.

İçerisi kendi evinden daha serin gibiydi ve daha da karanlık. Bitkilerin ısının derecesini etkileyip etkilemediklerini merak etti. Camdan dışarı baktı ve gördüğü her şeyi, her seferinde sadece bir tek şeye bakarak, dikkatlice inceleyerek tüm odalar arasında yavaş yavaş gezindi. Kül tablaları, mobilyalar, mutfak eşyaları ve saati gördü. Her şeyi gördü. En son olarak yatak odasına girdiğinde kedi ayaklarının ucunda belirdi. Onu bir kez okşadı, banyoya götürdü ve kapıyı kapadı.

Yatağa uzandı ve tavana bakmaya başladı. Bir süre gözleri kapalı bir şekilde yattıktan sonra elini kemerinin altına doğru kaydırdı. Günlerden hangi gün olduğunu düşündü. Stone'ların ne zaman döneceklerini hatırlamaya çalıştı ve sonra hiç geri gelip gelmeyeceklerini merak etti. Ne yüzlerini ne de nasıl konuşup giyindiklerini hatırlıyordu. İç geçirdi ve güç alarak dönüp yataktan kalktı, şifoniyere dayandı ve aynada kendisine baktı.

Ne yüzlerini ne de nasıl konuşup giyindiklerini hatırlıyordu. İç geçirdi ve güç alarak dönüp yataktan kalktı, şifoniyere dayandı ve aynada kendisine baktı.

Dolabı açarak bir Hawai gömleği seçti. Kahverengi fitilli kadife bir pantolonun üstünde asılı duran güzelce ütülenmiş bermudayı bulana kadar bakındı. Kendi giysilerini çıkarıp şortla gömleği giydi. Yeniden baktı aynaya. Salona giderek kendine bir kadeh içki doldurdu ve tekrar yatak odasına doğru giderken içkisini yudumladı. Mavi bir gömlek, koyu renk bir takım elbise, mavili-beyazlı kravat ve küt burunlu siyah bir ayakkabı giydi. Kadehi boşalmıştı, yenisini almaya gitti.

Tekrar yatak odasında bir sandalyeye oturdu, bacak bacak üstüne attı ve aynada kendisini inceleyerek gülümsedi. Telefon iki kez çaldı ve sonra sustu. İçkisini bitirdi ve takım elbiseyi çıkardı. Üst çekmeceleri birer kadın külotu ve sutyen bulana kadar karıştırdı. Külotu giyinip sutyeni taktı ve üstüne giyinebileceği bir şeyler bulabilmek için dolaba baktı. Siyah beyaz ekose bir etek giydi ve fermuarını kapamaya çalıştı. Üstüne bordo bir hırka geçirdi. Ayakkabıları da giymeyi düşündü ama ayaklarına uymayacakları belliydi. Uzun bir süre perdelerin arkasına saklanarak salonun penceresinden dışarıya baktı. Daha sonra yatak odasına geri döndü ve her şeyi yerine kaldırdı.

Aç değildi. Arlene de fazla bir şey yemedi. Utangaçca birbirlerine bakıp gülümsediler. Arlene masadan kalktı, anahtarın rafta olup olmadığını kontrol etti ve sonra çabucak bulaşıkları yıkadı.

O ise mutfak kapısında durdu ve bir sigara içerken Arlene'in anahtarı almasını izledi.

"Ben karşıdayken sen keyfine bak," dedi Arlene. "Gazete filan oku." Parmaklarıyla anahtarı sıkıca kavradı ve Bill'e yorgun göründüğünü söyledi.

Bill dikkatini haberlere vermeyi denedi. Gazeteyi okudu ve televizyonu açtı. Sonunda karşı daireye gitti. Kapı kilitliydi.

"Benim. Hâlâ orada mısın tatlım?" diye seslendi.

Bir müddet sonra kilit açıldı ve Arlene dışarı çıkarak kapıyı kapadı. "O kadar uzun süre mi yok oldum?" dedi.

"Eh, evet," dedi.

"Öyle mi?" diye cevap verdi Arlene. "Sanırım Kitty'yle oynamaya dalmış olmalıyım."

Arlene'e dikkatle baktı, kadın gözlerini kaçırdı, eli hâlâ kapı tokmağında duruyordu.

"Ne komik," dedi Arlene. "Bilirsin –başka birinin evine bu şekilde girmek."

Başıyla onayladı, Arlene'in elini tokmağın üstünden aldı, onu kendi dairelerinin kapısına yönlendirerek eve soktu.

Kadın, "Gerçekten komik," dedi.

Arlene'in süveterinin arkasından sarkan beyaz tüyü ve yanaklarının al al olduğunu fark

etti. Boynundan ve saçlarından öpmeye başladı, Arlene de ona doğru dönerek karşılık verdi.

"Allah kahretsin," dedi Arlene, "Tabii ya," diye söylendi küçük bir kız gibi ellerini çırparak. "Şimdi hatırladım. Oraya yapmak için gittiğim şeyi yapmayı gerçekten ve tamamen unuttum. Kitty'te yemeğini vermediğim gibi çiçekleri de sulamadım." Arlene ona baktı ve, "Bu çok aptalca değil mi?" diye sordu.

"Hiç de değil," diye cevap verdi. "Bir dakika. Sigaramı alıp ben de seninle geleceğim."

Kapıyı kapayıp kilitleyene kadar bekledi onu Arlene ve onu kaslı kolundan tutarak, "Sanırım sana söylemem gerek, bazı resimler buldum," dedi.

Koridorun ortasında kalakaldı. "Ne tür resimler?"

"Kendin bakabilirsin," dedi ve onu izledi.

"Şaka yapmıyorsun değil mi?" diyerek sırıttı. "Nerede?"

"Bir çekmecede," diye yanıt verdi.

"Şaka değil, değil mi," dedi.

Ve sonra Arlene, "Belki hiç geri gelmezler," dedi ve dediği anda bu sözlerine kendisi de hayret etti.

"Olabilir," dedi kocası. "Her şey mümkün."

"Ya da belki geri gelecekler ve..." ama sözünü bitirmedi Arlene.

Koridor boyunca yaptıkları kısa yürüyüşte el ele tutuştular; kocası en sonunda konuştuğunda sesi zar zor duyuluyordu.

"Anahtar," dedi. "Onu bana ver."

"Ne?" dedi Arlene ve gözleri kapıya takıldı.

"Anahtar," dedi kocası. "Anahtar sende."

"Aman Tanrım," dedi Arlene. "Anahtarı içeride unuttum."

Kocası tokmağı çevirmeye çalıştı. Kilitliydi. Sonra Arlene denedi. Açılmıyordu. Dudakları aralanmış sık sık nefes alıp veriyordu, bir bekleyiş içindeydi. Kocası kollarını açtı ve o da kendini onun kollarına bıraktı.

"Merak etme," dedi kocası kulağına. "Tanrı aşkına, merak etme."

Orada durdular. Birbirlerine sarıldılar. Rüzgâra karşı durur gibi kapıya yaslandılar ve birbirlerine tutundular. □

İngilizceden çeviren **Eda Girmen**

Thomas McGuane

Ölüme İki Saat Kala

AĞILLARA VE KÖPEK KULÜBELERINE ARABAYLA YAKLAŞIK BİR MİL UZAKlıktaydı. Ağaçlar, kuzeydeki çamlar kadar uzundu, belki de daha uzun. Ama üstlerinde İspanyol yosunu vardı ve kabloları düzenlemeye gelen adamlar eve doğru giden yol boyunca telefon direklerini kaldırıyordu. Daha kuzeye gidildikçe şerit halinde uzanan çalılar ve sonbahar güneşinde siyaha çalan kesitleriyle, başına kargaların üşüştüğü mısır koçanlarıyla dolu talan edilmiş tarlalar vardı. Öğleden sonra hava sakin ve ılıktı ama yine de güneş yılın son aylarının yaşandığı hissini azaltıyordu.

John Ray ağılların yanında bekliyordu, durduğu yerdeki meşe ağacına bir at bağlanmıştı. Satıcıdan Jack'i aramıştı ve annesiyle ilgili haberleri vermişti. Jack, John Ray'den ona bir at getirmesini istemişti.

"Şaşırdığını biliyorum," dedi Jack, "ama iki saate kadar buradan kimseyi çıkaramazlar ve ben de o eve gitmeyeceğim."

John Ray, bej renkli iş kıyafetlerinin içinde her zaman ciddi görünürdü ama kenarlarını kıvırırdı, bu ona kendini küçümseyen bir hava verirdi, bana göre hepsi bir, demek istermiş gibi. Ambarın kenarında büyük bir zil vardı ve Jack, ambulans geldiğinde onu çalmasını istedi.

"Oraya gidince ne buldun?" diye sessizce sordu Jack.

"Yanıt yoktu."

"Ve içeri izinsiz mi girdin?"

John Ray elleriyle şapkasının kenarını düzeltiyordu. "Evet, efendim."

"Sessizce gitmiş gibi mi görünüyordu?"

"Sanırım öyle, evet."

"Yatakta mı?"

"Hayır, yandaki odada."

Jack köpek kulübelerine doğru baktı. Av köpekleri, kulübenin zincirli kenarlarına doğru atlayıp havlıyordu. "Bana Tess ve Night'ı getir," dedi John. "Ben eyer takacağım."

Jack ambara gitti, matara ve kayışları bağlamak için kenarında halkaları olan yıpranmış, eski süvari eyerini aldı. Üzengilerin arkasından bir örtü gibi sarkan su geçirmez bir kordon vardı, katlarının arasına toz birikmişti. Jack atı eyerledi ve at başlığını taktı. Taranmış yelesi, eski süvari resimlerindekine benzeyen uzun, güzel kafasıyla büyük, ihtişamlı bir av atıydı, sahipleri tarafından dört ya da beş defa damgalanan, düzgün yüz hatları olan

doru rengi bir at. Jack, mahkeme mirası paylaştırma işini hallettiği zaman, kız kardeşleri Cincinnati'den, erkek kardeşi Anchorage'dan döndüğünde, atın birkaç damgası daha olabileceğini düşündü.

John Ray, zikzak şeklindeki kayışları çekerek Tess ve Night'ı getirdi. John Ray, Jack'e kayışları bağlaması için yardım ederken köpekler ileri atılıp arka ayakları üstünde gerindi. Jack eşyaları yükleyip arkalarındaki yola koyulduğunda, köpekler ipin ucundan atın önüne doğru atlıyordu. Aynen atın kalçasına dört ya da beş damga daha kazanmak için yüzlerce terbiye edilmiş ya da edilmemiş av köpeklerinin yaptığı gibi çukur kazdılar ve etrafta dolaşıp şiddetli çekişlere karşı koyan atı oraya çekmeye çalıştılar.

Jack yolun sonuna kadar yaklaşık yarım mil gitti. Uzun yapraklı çam ağaçlarının hemen yanında iyi olgunlaşmış süpürge darılarından oluşan bir tarla ve ilerisinde de bazılarının açıkça belli olduğu talan edilmiş küçük tarlalar vardı ve çalıların olduğu yerde çitler sarmaşıklarla ve vahşi hanımelileriyle kaplanmıştı. Mevsimi olmamasına rağmen hâlâ oldukça yeşildiler. Jack hava soğuyuncaya ve don yüzünden ölmüş bitki örtüsü soğukta kuruyuncaya kadar beklerdi, çünkü köpekler bitki örtüsü ölünce ve çürüyünce iyi koku alamıyordu.

Jack, koşuşturan köpekleri tutup boş eyerli attan indi. Kayışla beraber yürüdü ve ipin sonundaki bıldırcın tarlalarına doğru giden iki köpeğe seslendi: "Hoo, Tess!", "Hoo, Night!" Köpekler ileri doğru bakıp dört ayak üstünde durdu ve Jack'in zincirlerini çözerken yaptığı sarsıntı dışında hiç kımıldamadılar. Jack, kayışı dikkatlice sararken köpeklerin hareketsizce durmasını sağladı ve atın yanına gidip ip kangalını eyerin arkasına bağladı. Atı yeniden yükleyip bekleyen köpeklere bir süre baktı ve sonunda yorgun bir halde, "Tamam, şimdi gidebiliriz," dedi.

Köpekler ayrı ayrı koşmaya başladı ama küçük bezelye tarlalarının, dikenli çalıların arasından geçerken başları havada kuyruklarını sallayarak sanki iletişim kuruyor gibiydiler. Bu tarlayı da mahvettiler ve uzun bir çiti kırıp içinden geçtiler. Jack arkalarından dört nala gitmek zorunda kaldı, onları çitten sonra kaybetti ve sonra öbür tarlada buldu. Tüfeği sol dizinin altına çarpıyordu ve emniyetinin üstünden bir hanımeli dalının kenarı uzanıp gidiyordu.

Kırmızı toprakta büyük bir hendek oluşmuştu, normalde Jack'in üstünden atlayacağı bir yerdi ama bugün köpeklerin arkasından dörtnala giderken aşağıda uzanan o büyük karanlık kanalı görmüş ve yanından dolaşmıştı. Geri dönüp üstünden atlayıp atlayamayacağını merak etti. Aslında büyük bir hızla atlarım, diye düşündü.

Öbür tarlaya geldiğinde köpekler yerlerindeydi, Tess önde, Night da saygısından daha geride duruyordu. Jack, batan güneşte atın dizginlerini çektiğinde atın burun deliklerinde kırmızı bir ışık parladı. Jack durdu ve attan indi, köpekleri izlerken bir taraftan da av tüfeğini yerinden çıkardı, açtı ve doldurdu. Night, yavaşça bir iki adım yaklaştı ve Jack onay vermeyen bir hırıltı çıkarınca durdu. Jack, kalktı ve kuş sürülerine bakarak köpeklerin yanından geçti. Kuşların, yaşlı çam ağaçlarının bulunduğu yerden biraz daha yukarıda olduklarını düşünüyordu.

Hiç kuş yoktu. Köpekler hâlâ yerlerindeydi, başını sıvazlamak için şapkasını çıkardı. Hiçbir şey anlamamıştı. Geriye döndü ve Tess'in neyi gösterdiğini anlamak için yanına gitti. Hedefte başka bir köpek varsa iki köpek de hemen saygı gösterirdi. Dizlerinin üstüne çöktü ve mezarlığı gördü. Av köpekleri, beyaz bir suretin arkasındaydı, Tess ve Night hiçbir şey anlamamıştı. Jack bağırdı ve sert bir tavırla silahını gösterdi. "Çıkın oradan!" diye bağırdı. Köpekler korkup onu takip etti. Jack atına atladı ve ileri doğru sürdü. Köpekler de daha yavaş bir şekilde takibe devam etti.

"Bir kitabın şeklini önceden görebiliyorum ve eğer harekete geçirdiğim şeylerin de sonuçlarını önceden görebilirsem, o zaman bu, o durumun çok sınırlı olduğunun bir garantisidir."
– Thomas McGuane

THOMAS MCGUANE 11 Aralık 1939'da Wyandotte'te doğdu. 1968'de çok övgü alan ilk romanı *The Sporting Club* ile edebiyat dünyasını çok şaşırttı. İkinci kitabı, bir mizah romanı olan *The Bushwacked Piano*, Amerikan Akademisi ve Arts and Letters Enstitüsü Rosental Ödülü'nü kazandı. 1974'te üçüncü romanı *Ninety-two in the Shade*, Ulusal Kitap Ödülleri finalistiydi. Eleştirmenler McGuane'nin yeteneklerini övdü ve onu Amerika'nın en iyi yazarlarıyla karşılaştırdı.
McGuane'in teknik başarısı, Amerikan kültürüne karşı acımasız mizah görüşü, belleklerde kalan, beceriksiz başkahramanları ve fanatik, üretici ve tekdüzelikten yoksun hayal gücü övgüler alıyor.

Jack yüzünden kanının çekildiğini hissetti. Eskiden burada koyu renkte tütün yetiştiren kiracı çiftçiler vardı. Kasaba yıkılmış, kilise yanmıştı. Mezarlar dışında hiçbir şey kalmamış, bütün insanlar gitmişti. Belki de varisleri vardır, diye düşündü kızgın bir halde. Belki de Boca Roton'da yaşayan zengin piçleri vardır.

Bir mil ötede ya da daha ileride temiz bir su birikintisi vardı. Etrafı ağaçlarla çevrili ve su yüzeyinde yüzen nilüfer yapraklarıyla suyun metrelerce altındaki yeşil kökleri açıkça görülebiliyordu. Bıldırcınlar karınlarını doyurmak için ortaya çıktı ve köpekler yaklaşık dört metre güneyde onları yakaladı. Jack bir kez daha atından indi, silahını hazırladı ve kuşlara doğru yürüdü. Bıldırcınlar uçuştuğunda iki tanesini vurdu. Sürünün geri kalanı ağaçlara doğru hilal şeklinde dönerek uzaklaştı. Jack onları izlemeye çalıştı ve aynı anda Tess ve Night'a, "Ölü kuşlar! Ölü, Night; ölü Tess," diye kuşları yakalamaları için bağırıyordu. Köpekler düşen kuşların etrafında koşuşturup ölenleri toplarken Jack yine bağırıyordu: Tess bir tanesini aldığında, "Ölüüü" ve "Ölü!" ve Night bir başkasını bulduğunda zafer dolu bir "Ölü!" daha. Ve köpekler kuşları Jack'e getirdi.

Zil çalmaya başlayıp ışık sakin ağaçlarda sese dönüştüğünde sürüyü aşağıya kadar takip ettiğinden emindi. Durdu ve sese kulak verdi. Müzik kaldığı yerden devam ediyordu ve baskıyı hissetmişti, bu baskı dans etmesi için verilen bir emir kadar sinir bozucuydu. Atına bindi ve sürünün arkasından gitti.

Daha sonra zil tekrar çaldığında bir roket ya da klimanın gürültüsü altında ofisine giren ışık gibi, bu sefer hiç müzik yoktu, bu 'müşteri' demekti. Bu müşteriyi istemiyorum, diye düşündü. Su birikintisine doğru gitti ve içinde hemen kaybolan bir cesaret hissetti. Atı sürdü ve bağırdı: "Tess, Night! Buraya gelin!" Hava neredeyse kararmıştı, diye düşündü, o hendeği göremeyecek kadar kararmıştı. Köpekler geçip gitti ve bir dakika içinde onları göremez olmuştu. Hendeğin suladığı çalılığı görünceye kadar ata eziyet etmişti. Jack şahlanması için sivri ucunu hafifçe ata batırdıktan sonra onu saldı ve göğe çıkıyormuş hissine kapıldı. At hendeğe girdi, korkup on üç metre düştükten sonra onu almadan geri tırmandığında Jack buz kesmişti, sonra at kırık dizginleri peşinden sürükleyerek eve doğru koşmaya başladı.

Gözünü ambulansta açtı. Şoför tam önündeydi, kara bir siluet. Sağlık görevlisi tam yanındaydı, şapkasının altından saç örgüsü uzanan bir kadın. Jack'ten başka biri daha vardı, üstü tamamen örtülüydü.

"Beni ilk önce bırakmayın," dedi.

"Üzgünüm," dedi kadın, "ama ilk önce seni bırakmamız gerek."

"Ben ilk önce bırakılan olmak istemiyorum," dedi Jack.

"İlk önce seni bırakacağız," dedi kadın.

Şehrin ışıkları ikisinin önünde yanıp sönüyor, ışıklar yükselip ön camdan geçip gidiyordu. Jack onlardan önce davranmaya çalıştı ve ambulansın içine dur lambasının ışığı dolduğunda hemen etrafına bakındı.

Onu içeri götürdüler. Tuvalete benzeyen bir odadaydı. Etrafını insanlar sardı. Doktor koluna iğneyi batırdığında hâlâ açıklama yapıyordu. "Gerçekten, onlardan beni ilk önce bırakmamalarını istedim." Ve sonra geldi, sıkıntının tek çaresi ve Jack bayıldı. □

İngilizceden çeviren **Pelin Karatosun**

Tobias Wolff

Beyne Saplanan Kurşun

Anders ancak kapanmak üzereyken yetişebildi bankaya; dolayısıyla kuyruk uzayıp gidiyordu, iki kadının arasında sıkışıp kalmıştı. Yüksek sesle sürdürdükleri saçma sapan sohbetleri onu çileden çıkarıyordu. Anders –eleştirdiği hemen hemen her şeyi bezdirici ve şık bir acımasızlıkla ezen kitap eleştirmeni– hiç de sakin biri değildi zaten.

Şeridin önünde iki sıra uzanan kuyruğa rağmen veznedarlardan biri camına "VEZNE KAPANDI" yazısı yapıştırdı. Ardından bankanın arka tarafına yürüyüp bir masaya yaslandı ve kâğıt karan bir adamla oyalanmaya başladı. Anders'in önündeki kadınlarsa konuşmalarını böldü ve veznedarı nefret dolu gözlerle süzdüler. "Oh ne güzel," dedi bir tanesi ve –hemfikir olduğundan emin– Anders'e dönerek ekledi: "Bizi tekrar gelmekten alıkoyan aşağılayıcı tutumlardan biri."

Anders veznedara karşı artan kendi nefretini gizlemişti; ama önündeki küstah, mızmız kimseye karşı bunu ortaya koymakta gecikmedi. "Lanet olası insafsız," dedi. "Trajik gerçekten. Yanlış bacağı kestikleri ya da ata yadigârı kasabanı bombaladıkları yok, sadece veznelerini kapatıyorlar."

Kadın söylediklerinde ısrar ediyordu: "Trajik olduğunu söylemedim, müşterilere karşı oldukça kötü bir muamele olduğunu düşünüyorum sadece."

"Bağışlanamaz," dedi Anders. "Tanrı cezasını verecektir."

Kadın iç geçirdi, ama hiçbir şey söylemeden onu atlayıp bakışlarını başka bir tarafa doğrulttu. Anders öbür kadının da –konuştuğu kadının arkadaşı– aynı tarafa baktığını fark etti. Bunun ardından veznedarlar yaptıklarını bıraktı ve müşterilerde bir hareketlenme oldu, sessizlik kapladı bankayı. Siyah kar maskeleriyle mavi iş elbiseleri içinde iki adam kapının kenarında duruyordu. Birisi tabancasını güvenlik görevlisinin boğazına dayamıştı. Güvenlik görevlisinin gözleri kapalıydı, dudakları kımıldıyordu. Öbürünün elindeyse kesik namlulu bir çifte vardı. Tabancalı adam, kimse tek kelime etmemesine rağmen, "Koca ağzını kapa," dedi. "Veznedarlar, biriniz alarmı çalacak olursa hepiniz ölürsünüz. Anlaşıldı mı?"

Veznedarlar, evet, anlamında kafalarını salladı.

"Ah tebrikler," dedi Anders. "Ölürsünüz ha." Önündeki kadına döndü, "Müthiş senaryo değil mi? Tehlikeli tiplerin okuduğu sıkı bir martaval." Gözleri dolu dolu baktı ona kadın.

Tabancalı adam güvenlik görevlisini dizlerinin oturttu. Ardından tabancasını arkadaşına uzattı ve güvenlik görevlisinin bileklerini arkaya çekip kelepçe vurdu. Kürek kemiklerinin arasına attığı bir tekmeyle onu yere yuvarladı. Sonra silahını tekrar aldı ve gişenin sonundaki güvenlik kapısından geçti. Kısa ve kiloluydu, acayip yavaş hatta uyuşuk ilerledi. Arkadaşı, "Sürükle onu içeri," dedi. Tabancalı adam kapıyı açtı ve yan yana sıralanmış veznedarların önünden hepsine birer koca çanta uzatarak geçti. Boş yere geldiğinde tabancalı adama baktı. "Kimin yeri burası?" diye sordu tabancalı adam.

Veznedarı seyretti Anders. Kadın elini boğazına götürdü ve konuştuğu adama döndü. Adam başıyla onayladı. "Benim yerim," dedi.

"Öyleyse kaldır iğrenç kıçını da doldur şu torbayı."

"Haklısınız," dedi Anders önündeki kadına. "Adalet yerini buldu."

"Hey! Zeki çocuk! Sana konuşmanı söyledim mi?"

"Hayır," diye yanıtladı Anders.

"O halde kapa çeneni."

"Duydunuz mu?" dedi Anders. "Zeki çocuk! Hem de katillerin ağzından."

"Lütfen susun," dedi kadın.

"Hey sağır mısın nesin?" Tabancalı adam Anders'in üstüne yürüdü. Tabancasını Anders'in gırtlağına dayadı. "Oyun oynadığımı mı sanıyorsun sen benim?"

"Hayır," dedi Anders. Ama namlu sert bir parmak gibi gıdıkladı onu ve Anders kıkırdamamak için kendini zor tuttu. Bunu adamın gözlerinin –maskedeki deliklerden açık seçik görünen uçuk mavi ve soğuk, etrafı kızarmış gözlerinin– içine sabit bakarak başardı. Adamın sol gözkapağı sürekli seğiriyordu. Nefes aldığında öyle keskin bir amonyak kokusu yayıldı ki bu Anders'i o ana kadar meydana gelen her şeyden daha fazla afallattı ve adam tabancayla kendisini tekrar dürttüğünde bir huzursuzluk hissi kaplamaya başladı içini.

"Benden mi hoşlanıyorsun, zeki çocuk?" dedi adam. "Düzmek mi istiyorsun beni?"

"Hayır," dedi Anders.

"O halde bana bakmayı bırak."

Anders'in bakışları adamın cilalı ayakkabılarına odaklandı.

"Öyle aşağı değil, yukarı." Adam tabancayı Anders'in çenesine dayadı ve Anders tavana bakana dek yukarı doğru itti.

Anders o âna dek mermer zemin, gişe ve sütunlarla; veznedar bölmelerinin üstündeki yaldızlı, tomar biçiminde süslerle görkemli, eski bir bina olan bankanın bu bölümüne hiç dikkat etmemişti. Kubbeli tavan Anders'in yıllar önce ilk bakışta dikkatini çeken ama daha sonraları bakmayı ihmal ettiği şişman, toga sarınmış mitolojik figürlerle süslenmişti. Ama şimdi ressamın çalışmasını incelemekten başka şansı yoktu. Hatırladığından daha da

TOBIASS WOLFF 1945 yılında Birmingham, Alabama'da doğdu. Seyyah bir anne ve bağımlı bir üvey babayla geçirilen yıllara dayanan eğlenceli/üzücü anı yazısı *This Boy's Life* ile tanınıyor. Washington State, Skagit Nehri Vadisi'nde büyüdü Wolff. Daha sonraları orduda geçirdiği dört yıl içinde Vietnam'a da gitti. Oxfort'tan mezun olduktan sonra 1975 yılında Stanford Üniversitesi'nde yazarlık bursu kazandı. Wolff'un ilk Toplu Kısa Öyküleri; *In the Garden of North American Martyrs* (1981) ve *Back in the World* (1985) de beğeni topladı ama Wolff'a ününü *This Boy's Life* (Robert DeNiro ve genç Leonardo DiCaprio ile 1993 yılında sinemaya da uyarlandı) getirdi. Bunun ardından Wolff, *In Pharaoh's Army: Memories of the Lost War* (1994) –Vietnam'da başından geçenleri aktardığı anı yazısı–, *The Night in Question* (1996) –bir başka Toplu Kısa Öyküleri– ile 1985 Pen/Faulkner Ödülü'nü kazanan eseri *The Barracks Thief ve Old School*'u (2003) yayımladı. Wolff, aynı zamanda onlarca dergi yazısı yayımladı ve Anton Çehov'dan bir öykü kitabını yayına hazırladı.

Bir şeylerin bana yazma sürecinde gelmesi, öyküyle ilgili fikirlerimi değiştirmesi gerek.

kötüydü ve de hepsi büyük bir ciddiyetle yapılmıştı. Sanatçı kendine sakladığı birkaç hünerini tekrar tekrar kullanmıştı: bulutların altında gül rengi belirgin bir kızartı, aşk tanrıları ve yarı insan yarı keçi orman tanrılarının yüzlerinde geriye doğru süzgün bir bakış. Tavan pek çok farklı drama örnekleriyle doluydu ama Anders'in gözüne "Zeus ve Europa" çarptı –bu temsilde bir boğa kuru ot yığınının arkasından bir ineği süzüyordu. Çekicilik katmak için ressam ineğin kalçalarını müstehcen bir biçimde yana eğmiş ve arasından ateşli bir karşılamayla boğaya baktığı uzun, kıvrık kirpikler vermiş ona. Boğanın ise suratını bir sırıtma kaplamış ve kaşları kavisli. Eğer ağzından bir konuşma balonu çıksaydı şu şekilde olurdu: "Hoba, hoba."

"Bu kadar komik olan ne zeki çocuk?"

"Hiç, hiçbir şey."

"Komik mi buluyorsun beni? Bir çeşit palyaço olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Hayır."

"Beni düzebileceğini düşünüyorsun, öyle mi?"

"Hayır."

"Düz bakalım sen beni, bittin oğlum sen. Anlıyor musun?"

Anders kahkahaya boğuldu. Ağzını iki eliyle kapayıp konuştu: "Özür dilerim, özür dilerim." Ardından kendini tutamayarak sırıttı parmaklarının arasından ve devam etti: "Anladım. Aman Tanrım, anladım." Ve bunun üstüne adam tabancasını doğrultup Anders'i tam da başından vurdu.

Kurşun Anders'in kafatasını parçaladı ve beynini yarıp geçtikten sonra sağ kulağının arkasından çıktı. Ama tüm bunlar yaşanmadan önce, kurşunun beyne etkisi iyon geçiş zincirinde ve sinir iletiminde bir çatırdamayı tetiklemek oldu. Bunların tuhaf yapıları gereği etkileri de tuhaftı; yaklaşık kırk yıl öncesine ait uzun zamandır hafızadan silinmiş bir yaz günü öğleden sonrasını hatırlatmıştı. Kurşun kafatasına çarptıktan sonra etrafında parlayan şimşekle karşılaştırıldığında acınası bir yavaşlıkta, karınca adımlarıyla saniyede 900 fit hızla hareket ediyordu. Kurşun beyne gelir gelmez Anders'in nefret ettiği bir tabirle "gözünün önünden geçen" sahneyi düşünmesi için ona bolca süre tanıyan beyin zamanından doğan meditasyon etkisi altına girdi.

Hatırladıkları dikkate alındığında Anders'in unuttuklarının ne önemi vardı ki. İlk aşkı Sherry'i, en çok onun neyine taptığını hatırlamadı –arsız şehveti ve özellikle de, "Ah Bay Mole, oyun oynamak istiyor" ve "Haydi Bay Mole'u saklayalım" tümcelerindeki gibi, Bay Mole, dediği Anders'in aletiyle yakın teması onu kızdırır bir hal almadan önce. Onu tekdüzeliğiyle yıldırmadan önce sevmiş olduğu karısını da, şu an asık suratlı bir ekonomi profesörü olan kızını da hatırlamadı; şımarıklığı konusunda ayısına konferans verirken ve tutumlarını değiştirmediği takdirde alacağı tam anlamıyla dehşet verici cezaları Paws'a anlatırken hemen kapısının dibinde durup dinleyişini de hatırlamadı. Gençliğinde ezberle-

diği ve böylece her istediğinde heyecanını yaşayabildiği yüzlerce şiirin tek bir mısrasını bile hatırlamadı; ne "Silent, upon a peak in Darien"[1] ne "My God, I heard this day"[2] ne de "All my pretty ones? Did you say all? O hell-kite! All?"[3] vardı aklında. Hatırlamadı bunları, birini bile. Babasından, "Onu uykusunda bıçaklamalıydım," diye söz eden ölmüş annesini de hatırlamadı.

Sicilya'daki Atinalı mahkûmların Aeschylus'u[4] Yunanistan'da, hemen oracıkta ezbere okudukları takdirde nasıl da serbest bırakıldıklarını sınıfa anlatan ve ardından da Aeschylus'u bizzat kendisi ezbere okuyan Profesör Joseph'i hatırlamadı. Anders bu seslerin etkisiyle gözlerinin nasıl yanmış olduğunu da hatırlamadı. Ne mezuniyetten kısa bir süre sonra liseden bir arkadaşının adını bir kitap kapağının üstünde gördüğü anki şaşkınlığını hatırladı ne de kitabı okuduktan sonra duyduğu saygının hazzını.

Ne de kızı doğduktan sonraki birkaç gün içinde apartmanının karşısındaki binadan bir kadının atlayarak gözlerinin önünde intihar ettiğini hatırladı. Hatırlamadı, "Tanrım merhamet et," diye haykırışını. Babasının arabasını kasten bir ağaca çarpışını, savaş karşıtı bir mitingde üç polis tarafından tekmelenen kaburga kemiklerini ve kahkahayla yerden kalkışını hatırlamadı. Masasındaki kitap yığınlarına ne zaman sıkıntı ve korku ile bakmaya başladığını; ya da bunları yazdıkları için ne zaman yazarlara karşı kızgınlık duyduğunu hatırlamadı. Hatırlamadı ne zaman her şeyin ona bir başkasını hatırlatmaya başladığını.

Sıcak. Hatırladığı tek şey buydu. Bir beysbol sahası. Yeşil çim, sineklerin vızıltısı, bir ağaca yaslanmış, mahalleden çocuklar bir antrenman maçı için toplanıyor. Mantle ve Mays'in yeteneklerini kıyaslayarak tartışırken onları seyrediyor. Tüm yaz bu konuyu tartışmışlar ve bu Anders için artık çekilmez bir hal almış, bunaltıyor onu tıpkı sıcak gibi.

Ve sonra son iki çocuk da katılıyor aralarına; Coyle ve Mississipi'den gelen kuzeni. Anders Coyle'un kuzeniyle önceden tanışmamış ve bir daha da onu hiç görmeyecek. Herkese, merhaba, diyor ama takımlar seçilip birisi kuzene hangi pozisyonda oynamak istediğini sorana kadar ona dikkat etmiyor. "Kısa vuruş," diye yanıtlıyor çocuk. "Kısa en iyi pozisyonlardır." Anders dönüp çocuğa bakıyor. Coyle'un kuzeninin söylediğini yinelemesini istiyor ama kendini sormaktan alıkoyuyor; biliyor ki ötekiler çocuğun dilbilgisiyle alay ettiğini düşünüp onu kabalıkla suçlayacak. Ama hiç de öyle değil –Anders bu son dört sözcükle, bunların yalın kuraldışılığı ve ahengiyle canlanıp neşelenmiş. Bunları içinden tekrar ederek kendinden geçmiş bir halde dolanıyor sahayı.

Kurşun beyne ulaştı bile; artık hiç kımıldamayacak; ya da saplanıp kaldı. Sonunda görevini yerine getirecek; kuyrukluyıldız gibi kuyruğuna hafızayı, ümitleri, yeteneği ve aşkı takıp sohbetlerin mermer dehlizine sürükleyecek. Önüne geçilemez bunun. Ama Anders'in hâlâ vakti var. Gölgelerin çimlere düşmesi için zaman; zaman tasmalı köpeğin havadaki topa havlaması için; zaman var sağ kanattaki çocuğun ağzını şapırdatarak söylemesi için üstüne ter damlamış hafif melodisini, kısa en iyi pozisyonlardır, kısa en iyi pozisyonlardır. □

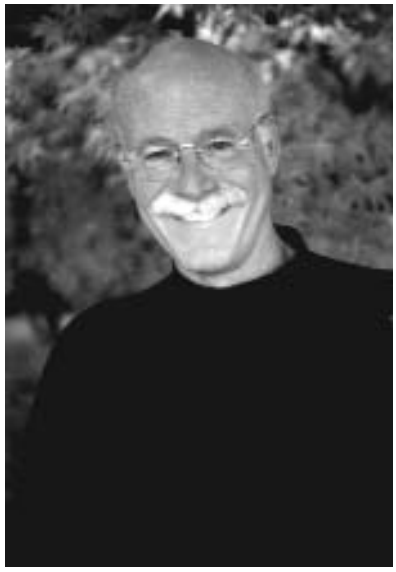
İngilizceden çeviren **Sevilay Cambaz**

[1]John Keats'in ünlü sonesi "On first looking into Chapman's Homer"den bir dize.
[2]George Herbert'in "Man" adlı şiirinin ilk dizesi.
[3]William Shakespeare'in trajedisi ***Macbeth***'in "Macduff" adlı bölümünden alıntı.
[4]Aeschylus: Milattan önce yaşamış olan Yunan drama yazarı, Yunan trajedisinin babası

Tobias Wolff
"Bize kim olduğumuzu söyleyen başlıca kaynak anıdır."

Yazarlığın en beğenmediğiniz yönü?
Hepsinden öte, bendeki korku hissi. Başlarken her zaman bir fincan kahve daha içerim. Başlangıçta hep boşuna uğraştığımı hissederim. Eğer şanslıysanız yazmaya başlamadan önce bir kendinizi unutuş sürecinden geçersiniz. O berbat öngörüler ortadan kalkar. Böylece sizi endişelendiren, tedirgin eden ve dikkatinizi yanlış ayrıntılara yönlendiren biriyle değil de başka biriyle paylaşımda bulunursunuz. Genel alışkanlıklarınızın ötesinde, daha yoğun bir zihinsel etkinlik içine girersiniz.
Ve bu, niçin yazıyoruz sorusuna verilebilecek yanıt. Yalnızca ortaya çıkan öykü ya da roman için değil; aslında bazen yazarken bir biçimde yer değiştirdiğinizi ya da yükseldiğinizi hissettiğiniz sonsuz mutluluk ânı için. Sonuçta sizi geri adım atmaktan alıkoyan da bu. İlk anda, siz hiç çaba göstermeden kendiliğinden gelir ve ardından bunun için uğraşma mecburiyeti ortaya çıkar.

Böyle canlı imgelemlerle okuyucunun heyecanını uyandırmayı nasıl başarıyorsunuz?
Çehov'un, kardeşi Nikolay'a yazdığı mektuplardan birinde yazma eylemini betimlediği bilindik bir paragraf vardır. "Yıldızlı bir geceyi betimlerken sadece semanın güzelliğinden ve mürekkep rengi göğe yayılmış noktalar halindeki hoş yıldızlardan bahsetmeyiniz," der bu paragrafta. "Kırılmış bir cam parçasını ve üstüne yansıyan ay ışığını ve birdenbire karanlıkta siyah bir top gibi önünüzden geçen kurdu betimleyin," diye devam eder.
Bu, iyi bir öyküde karşınıza çıkacak

beklenmedik olguların, mesela bu cam kırığının, gerçekten farkına varan böyle bambaşka bir bakış açısıdır. Bu Çehov'a özgü bir şeydir.
Ben bunu karakterlerin betimlenmesinde de uyguluyorum. Mehtaplı geceyi anlatmak için kullanabileceğiniz bu aykırı bakışın bir benzerini karakterleri gün ışığına çıkarmak için de kullanabilirsiniz. Öyküdeki kişilerin jest ve mimikleri başta olmak üzere, dramadan gelen bir tür repertuvar vardır: İçeceklerin karıştırılması, bir odadan öbürüne geçiş ve yakılan sigaralar. Bunlarla ilgili sorun aslında anonim olmalarıdır. Bunlar sizin için pek bir şey ifade etmez. İstediğiniz kendine has bir anlam taşıyan jestlerdir.

Yazmış olduğunuz anı yazılarına itiraz edilecek olursa?
Anılarımız bize kim olduğumuzu söyler ve yaşananlarla ilgili başkalarının fikrini alarak, ortak bir çalışmayla ortaya konamazlar. Bu, anılarımızın daima bize mutlak gerçekliği söylediği anlamına gelmez; ama hatalı ya da değil, bize kim olduğumuzu söyleyen başlıca kaynak anıdır. Yazar kendisiyle ilgili belleğin ona fısıldadığı öyküye karşı sorumluluk taşır. Anılar bunu yerine getirir. Bir belge ya da tarihin ürünü değildir. Daha farklıdır anılar, belleğin kendinle ilgili ve kim olduğun konusunda sana söylediği öyküdür ve başkalarının belleklerinin kendilerine söylediklerinden farklıdır ve bu onlarınkinin de mutlak olduğu anlamına gelmez.

Öykülerinizin sonları o kadar sıra dışı ki... Bunlar öykü fikri ile birlikte mi doğuyor, yoksa sonradan üstünde çalışmak mı zorundasınız?
Genellikle yazarken ve yeniden yazma sürecinde öyküyle ilgili fikrimi o kadar değiştirmiş oluyorum ki, sonuna geldiğimde düşündüğüm sonla hiçbir bağlantısı kalmamış oluyor... Bir şeylerin bana yazma sürecinde gelmesi, öyküyle ilgili fikirlerimi değiştirmesi gerek; yoksa şu ya da bu nedenden ötürü öykü ortaya çıkmaz. Bir plan doğrultusunda öykü yazdığımda; onu başlangıçta sonlanacağını düşündüğüm gibi ortaya koyduğumda hep aynı biçimde berbat oluyor.

Bir öykünün bittiğine nasıl karar veriyorsunuz?
Kararı siz vermiyorsunuz. Bir sözcük daha eklemenin öyküyü berbat edeceğine; her şeyin yerli yerinde olduğuna dair bir sezgi sarar sizi. Öykünün tamamlandığını haber verecek bilindik bir şey yoktur. Sizin hissettiklerinizdir bu. Doğru sona ulaşmak adeta işkence veren bir süreçtir. Aslında eğilip omuzumdan beni izleyecek olanlar hayatımı sürdürmek için yapmakta olduğum şeyi niçin yaptığımı merak edecek ve bunun marazi olduğunu görecektir. □

Konuşan **Anne Palmer Peterson**

Amy Hempel

Cinayet

BİR ŞEYLER ASLA VAR OLMAYACAKTIR / BİR SAATLİK AŞK EBEDİ AŞKTIR."

Eğer gerçek buysa şu an iş başındayız, diye düşündüm.

Jean'e ikinci el kitaplar satan kitapçıdaki yazıyı gösterdim. "Belki de biz Jim'le evlenmeliydik," dedi Jean.

Jean'in, hepsinin de adı Jim olan beş erkek arkadaşı olmuştu. Bu çok iyi iki arkadaş olan Jimlerden biri değil mi? diye sordum. Hayır, dedi, bu tamamen yepyeni bir Jim. Bilim adamı olan Jimlerden biri değil mi? diye sordum. Benim muhtemelen doktora derecesi olan Jim'i düşündüğümü söyledi.

Onun evlenmeleri gerektiğini düşündüğü Jim, kaçan Jim'di.

"İşte," dedi Jean ve bana ötekilere göre daha yeni görünen ikinci el bir kitap verdi. Yayımlandığında en çok satan kitaplardan biriymiş.

"Bu kitap, bana yaşama ve hayatın tadını çıkarma arzusu verdi," dedi. "Bu kitabı okudum ve doğru yolu buldum; benden hoşlanan ve üstelik kız arkadaşı da olmayan bir adama kendimi dışarıya davet ettirdim."

Jean ve ben gelinin nedimeleriyiz. Geçen geceki prova yemeğinde gelin, herkesin ortasında bize, "Kilitli bir garajda doksanla ilerliyorsunuz. Sizi açık yola çıkarmamız gerek," dedi.

Gelin, "açık yol" diyerek Stretchmark'ı kastetmiyordu. Stretchmark, daha çok kilitli bir garajdır.

Motosiklet sürücülerinin takıldığı Stretchmark Kafe'de gürültülü masalardaki kaslı adamlar striptizcileri umursamaz ve Kafe'nin duvarlarında yansıyan parlak dişlerini göstererek pis pis sırıtırlar. Sahnenin önündeki bir sandalye, kızların Laguna'daki Big Wave Dave'den satın aldıkları tişörtlerini aşağıdan yukarıya doğru yavaşça çıkardıkları yerdir. Ev kedisi, turkuvaz renkte madeni pullardan oluşan bir tasma takar ve doğal olarak arkada giyinme odasında, kamçı savaşı yaparak oynayan striptizcilerin çocuklarından kaçar.

Stretchmark ikinci el kitaplar satan kitapçının karşısındadır. Ne zaman Jean ve ben içeri girsek, barmen Bugs Bunny sesiyle şarkı söyler: "Seni hayal ediyorum Jeannie, o açık kahverengi renkteki yabani tavşanı."

Jean, her erkeğin yürek çarpıntısı.

Barmenin, ayrıca sağlığı dolayısıyla Phoneix'e taşınan, ama orada tarantulaların iki buçuk metre yüksekliğe zıplayabildiklerini ve bazılarının atların eyerlerine yuva yaptıklarını duyar duymaz dosdoğru geri dönen Rahibe Christine'e karşı da bir tutkusu vardır.

Aklı başka yerlerde olan Rahibe Christine, barda otururken çıkardığı, adeta bir arazözden geliyormuş gibi fışşş-fışşş-fışşş diye devam eden seslerin farkında değildir.

Rahibe Christine'nin gözü, postaneden bir adamda. Bu adamdan bir sayfa pul satın aldığınızda, sayfanın yapışkan kısmını saçına sürtüyor. İnsan saçında bulunan yağın, cüzdanınızdaki pulların birbirine yapışmasını önlediğini ileri sürüyor. Bu, bir pulu yalamak üzereyken hatırlamak isteyeceğiniz pratik bir bilgi olabilir.

Postanedeki adam Jean'i şehir merkezinden bir arkadaşına ayarlamak istiyor. Ben şehir merkezindeki arkadaşıyla tanıştım. Bana Büyük İskender'e, Cengiz Han'a ve Bob Kennedy'e ait olduğunu iddia ettiği bazı madeni paraları satmaya çalıştı –"Yalnızca yirmi dolar. Tamam, sana on sekiz dolar elli sent olsun."

Jean'i, postanede çalışan adamın arkadaşının, bir çocuğun atlama ipiyle taksileri kamçılayarak, tahtadan tutamaçları pencerelere çarptığı ve motor kapaklarının boyasını yonttuğu için bir kez tutuklandığı konusunda uyardım.

"Boş ver onu," dedim.

Jean, isterse onunla olabileceğini ya da bırakabileceğini söyledi. Doğru bir yaklaşım, dedim ben de.

Ben büyük resimlerle ilgilenmiyorum, beni cezbeden küçük anlar.

Düğün günü gelinin hazırlıklarını yapacak güzellik uzman takımı SWAT gelmeden önce, damatın ilk evliliğinden olan küçük oğlu, yeni üvey annesine, alev alev yanan kafasında bir kılıçla duran asık suratlı bir Green Beret* çizdiği resmi verdi.

Gelin resmi tuvalet aynasına astı. Karşıdan aynaya baktı ve hemen kendine bir evlilik suratı takındı.

İkinci evliliğinde gelin, fildişi renginde dantel duvak, daha iyi çiçekler, daha iyi yiyecek, daha iyi müzik ve daha iyi bir koca seçti. Gelin düğün dairesinde, yani gelinin anne babasının yatak odasında, küpelerini almak için uzandı. Jean ona mücevherlerini en son takmasını hatırlatmıştı, böylece Belçika'dan gelen narin duvağı takılıp yırtılmayacaktı.

Gelinin ilk kocası zamanını Davis, San Pedro ve Encinitas arasında geçirirdi. "Ev" sözcüğü söylendiği anda evin kirasını, yirmi yıl önce o yer için nasıl 37,50 dolar ödediğini sonra yeni ev sahibinin kirayı nasıl 60 dolara çıkardığını bıkıp usanmadan anlatırdı. Emerald Koyu'nun tepesinde, "Başlarım böyle işe," deyip oradan nasıl taşındığını anlatmadan da duramazdı.

"Ev" sözcüğü söylendiği anda, gelinin kalbinin zemine çakılışını izleyebilirsiniz.

Yeni damat adeta bir Doğa Gücü gibi. Fakat gelin onun bakışlarını ve gücünü küçüm-

süyor. "Önemli olan güven," diyor, "ve evet, önemli olan –kim bilebilir neyin önemli olduğunu. Sadece bu lanet yürüyüşlere çıkıp çakalları dinliyoruz."

Evlilik öncesi şampanyasına parmağımı daldırıp buz gibi içki köpüğünü Jean'in okuldayken bir iskoç eteği iğnesiyle deldiği kulağımın arkasına sürüyorum.

"Erkekler," dedi Jean, "ilk başta senden nefret eder. Fakat tüm yapman gereken komik, üzgün, uzun, ince, kısa, şişman olmak ve erkeklerin direncini kırmak."

"Olaya iyimser yönden yaklaşabilirsin," dedim, "ama bizi biraz tanıdıktan sonra açıklanamaz bir şekilde ortadan kaybolan erkekleri düşün."

Gelinin anne babasının köpeği tam o sırada geldi ve bacaklarımızın etrafında zıplayarak çılgın bir bağlılık gösterisi sundu.

"Böyle sevilmek istediğimi düşünürdüm hep," dedim, "ama artık böyle sevilmek istemiyorum."

Jean köpeği eteğinden iterek, "Bu sevginin samimiyetsiz olduğunu bilmenin faydası olur mu?" dedi.

Gelinliğini giymiş gelin, fotoğraf çekilmek üzere çağrıldı.

Jean pembe elbisesinden bir şerit düşmesine izin verdi. "Ah Jim, lütfen yapma," dedi net olmayan bir sesle.

"Ah Jim, lütfen," dedim tüm gücümle.

"Ah Jim," dedi Jean.

"Ah," dedik ikimiz birlikte.

Jean saati hatırladı, barmene Rahibe Christine'yi kastederek, hiç C ile ilgili bir sözcük düşünüp düşünmediğini sordu. Barmen karşılık olarak, "Cinayet?" dedi.

"Onun sen olduğunu hayal et," dedi Jean bana, "düşün ki bugün evlenen sensin."

Düşünüyorum.

Kendimi Jim'lerden birinin yatağında uyanırken hayal ediyorum.

Telefon çalıyor. Arayanın bir kadın olduğunu hayal ediyorum. Jim'in karısı ben olduğum için, benim sesim, Bugün daha önce on kez söylediğim gibi, ***burada yaşıyorum***, diye yanıtlıyor kadını.

Benim evlilikten anladığım bu. □

İngilizceden çeviren **Merve Karabulut**

*Green Beret: Atari oyunundaki askerlerden her biri. Yeşil Bereliler olarak da bilinir.

AMY HEMPEL 1952 yılında Şikago'da dünyaya geldi. Üniversiteden sonra yazarlık kariyerinin peşinden gitmek için New York'a taşındı ve bir süre *Vanity Fair* dergisinde yardımcı editör olarak çalıştı. New York'ta mücadeleci bir yazar olarak başından geçen olumsuz deneyimlerin yanında aile üyelerinin ölümleri de yazara öykülerini yazarken kullanacağı pek çok kaynak sundu. Pek çok öyküsünde başkahramanlar Kaliforniya'nın yabancılaşan kültürüne karşı mücadele eder. Hempel'ın yayımlanan kitapları: *Reasons to Live, At the Gates of the Animal, Tumble Home*. Ayrıca *Unleashed: Poem's by Writer's Dogs* adlı derlemenin yardımcı editörlüğünü üstlendi.

Frederick Barthelme

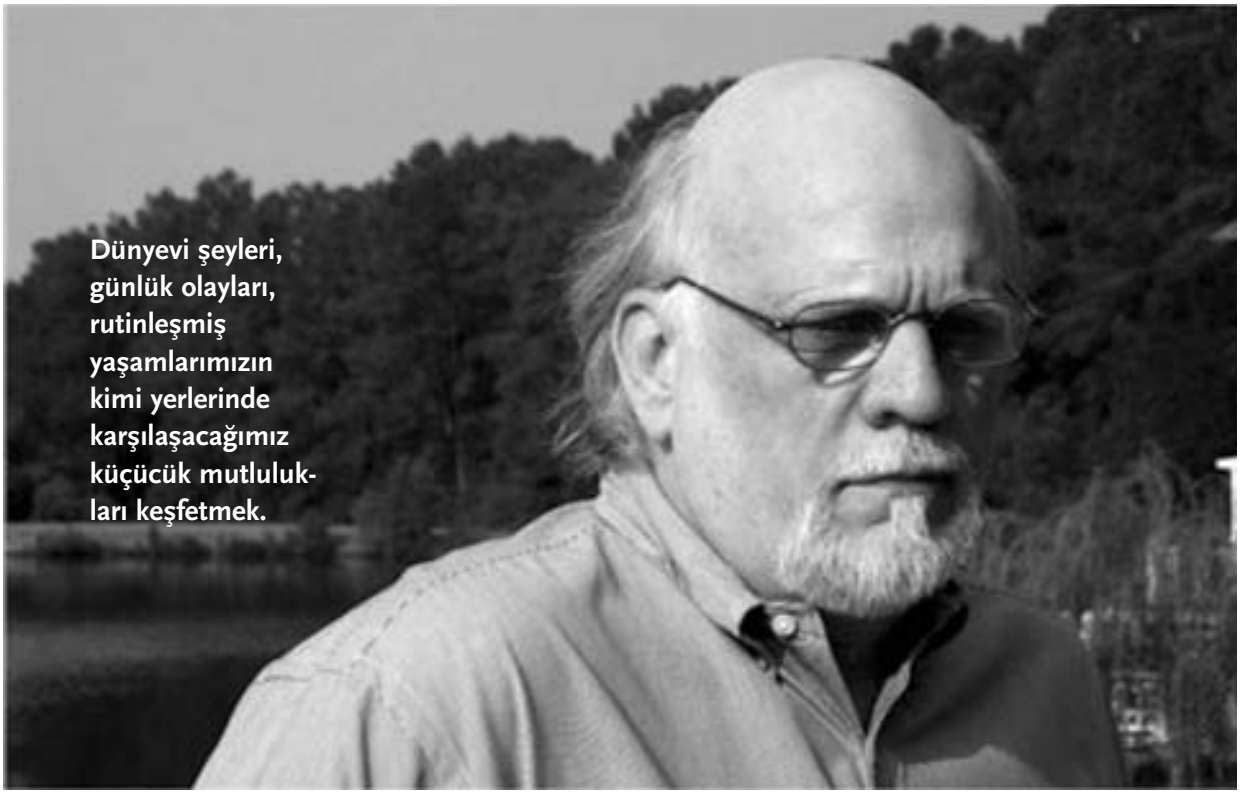
Sahte Manzara

ADETA ESKİMİŞ BİR TORBA, ÇÜRÜMÜŞ BİR SEBZE GİBİ BİR YÜZ VE YANINdan geçip giden manzara –bu bilmediğin bir çeşit film yutturmacası olabilir. Yalnızsın, gökyüzü renksiz, ağaçlar bodur ve kapkara. Otuz sekiz, otuz dokuz yıllık, üstü açılabilen, iki kişilik, boz renkte çelikten, hiç parlamayan eski bir Chevrolet'in var. Yaşlı bir adamsın, belki de kırk yaşlarındasın, şapkanı fotoromanlardaki muhabirlerin her zaman yaptıkları şekilde arkaya yatırarak takıyor ve bir kadın istiyorsun. Kuru, karanlık, bazı bakımlardan korkunç bir kırsal bölgenin komik bir taklitiymiş gibi duran, yanından geçip giden yolun sanki bir film stüdyosunda çizilmiş gibi göründüğü, görülecek pek de birşeyi olmayan kırsal alanlar boyunca, kullanılmayan otoyolda en az bir kaç saat sürecek uzun bir yolda ilerliyorsun. Yorgunsun ve bir kadın istiyorsun, çünkü bir kadın dünyadaki her şeyi farklı kılar.

Güneş olmasa bile, öğleden sonranın ve akşamın ilk saatlerinin sıcaklığı katlanılmaz ve çileden çıkarıcı olur. Bir kadınla birlikteyken renksiz gökyüzüne doğru ağaçlar güzel, siyah ve ipeksi görünür –kadın nesneleri değiştirme gücüne sahiptir. Ama asla seninle birlikte yol alabilecek, büyük bir mağazadan alınmış ucuz bir elbise giyebilecek ve eski spor arabanda kullanılmayan otoyol boyunca uzun bir yolda seninle birlikte oturabilecek bir kadın bulamamaktan korkuyorsun. Uysal, belki daha iyi bir sözcük olacak. Tüm kadınlar güzel değildir ve tüm kadınlar büyük mağazalardan alınmış ucuz elbiseler giymez; bazı güzel kadınların ucuz elbiseler, bluzlar, naylon ve suni ipek kumaşlar, polyesterler, ilmik dizisi içindeki baskı ve desenlerle süslü kemerler içinde, tüm bu parlaklıkları hiçe sayarcasına hoş görünmeyecekleri bir gerçektir. Bunlar onları sadece öbür kadınların yerinde olmak isteyen kadınlar haline getirir.

İnce çizgili, belki de kalın çizgili siyah bir takım elbise giyiyor ve kafanın arkasına doğru itilmiş buruşmuş bir kasket takıyorsun. Kemer tokasının üstündeki son düğmenin açık durduğu bir yelek giyiyorsun. Takım elbisen; sarışın, uzun boylu, sadece rüzgârın okşadığı kısa ve gösterişsiz saçları olan bir kadınla birlikte olan bir erkek için mükemmel. (Kadın ön camı kaldırır, böylece rüzgâr onun çevresinde dolaşır.)

Moteldeki televizyonda bir film görüyor, filmi beklediğin için geceye geç başlıyor, sonra da odanda düzeltilmemiş yatağının üstünde bağdaş kurarak oturup filmi başından sonuna kadar izliyorsun. Film, ***The Tin Star***, Heny Fonda oynuyor, Batı'nın ve adaletin kurallarıyla yaşayan, kocamış bir ödül avcısına dair. Odanda bir kadın olmaksızın oturuyor ve gece müdürünün moteldeki en iyi televizyon alıcısı olduğunu söylediği bulanık

FREDERICK BARTHELME, 1943 yılında Houston'da doğdu. Kısa öykü ve roman yazarı olmasının yanında, Southern Mississippi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapıyor. *The Mississippi Review* adlı edebiyat dergisinin editörü. Adı Raymond Carver, Ann Beattie, Amy Hempel gibi yazarlarla birlikte minimalizm ve Kirli Gerçekçilik akımının içinde anılmasına karşın, Barthelme bu durumdan çok da hoşnut olmadığını belirtir.

Motorola'da filmi izliyorsun; mükemmel bir film değil ama o an sana kusursuzmuş gibi geliyor.

Kendine neden yanında bir kadın olmadığını sormalısın. Tezgâhtar değilsin. Suçlu ya da iş adamı da değilsin, geri dönüş tarihi, programı belli, tatilini geçiren bir adamsın, sadece belirli bir varış noktan yok. Kadın yok, bağlılık ve sevgi gösterilerinde parmakların üstünde dolaşabileceği çıplak kollar yok, bir motel duvarının sahte işlemeli kumaşına doğru usulca eğilmiş göğüsler yok. Korkunç bir soru bu.

Chevrolet'teki radyo kırılır; şarkı söyleyemezsin.

Gözleri mühürlü, boynu eğik, arkaya doğru düşmüş başı omzunun üstünde gevşekçe duran, yanındaki koltuğa çökmüş uyuyan bir kadının varlığı daha da beterdir. Uyuyan bir kadının ağzı, kenarlarına kabarık saçların düştüğü, saç tellerinin ağzı çevreleyen parlak dudak boyasına ve dudağın üstündeki ter damlacıklarına yapışıp karardığı çirkin bir deliktir.

Arkaya yatık şapkan ve feri sönmüş mavi gözlerinin üstündeki alnına düşen koyu renk saçından bir tutamla arabanı sürüyorsun, otoyol hiç olmadığı kadar uçsuz bucaksız görünüyor.

Chevrolet'in motorundan gelen ses, metale çarpan rüzgârın sesi, zift dolu yol üstündeki kalın lastiklerin sesi –bu sesler gecenin içinde yitip gidiyor. Yola vuran arabanın farları hiçbir şeyi aydınlatmıyor.

Tatil eziyettir; kendini soyutlamak ve sıkılmaktır, ama sen arabanı sürmeye devam ediyor ve geçip giden manzara duvarını izliyorsun, üç parçadan oluşan takım elbisen çok güzel. Yanındaki kadını uyandırıp uyandıramayacağını merak ediyorsun, kadının yüzünü siliyor ve ağzına almasını teklif ediyorsun. □

İngilizceden çeviren **Merve Karabulut**

Lorrie Moore

Yine Açız

Dennis'in eski karısı birine âşık olmuştu, söylediğine göre adam sanki romandan fırlamış gibiydi. Dennis nasıl bir roman olduğunu sormayı unuttu. Canı sıkkındı ve güç bela flört ediyordu. "Ona nasıl bir roman olduğunu sormalıydım." Dennis telefonda konuşurken kendine vururdu, o numaradan, ah! sesini çıkarmak kolay değildi. Arkadaşı Mave, Dennis'le telefonda konuşurken hep bir şeyler karalamaya, yüzünü şekilden şekile sokmaya, bazen de kendi kendine S-O-S oynamaya yönelirdi. Bazen saati sormak için Dennis'in sözünü kestiği bile oluyordu. Saati öteki odadaydı.

"Ama biliyorsun," Dennis devam ediyordu, "benim kendime göre intikam yöntemlerim var: Başka erkeklerle beraber olmak istiyorsa burada oturup gitmesine izin vereceğim."

"İşte bu gerçekten de güçlü bir intikam biçimi," dedi Mave. Telefonda konuşma konusunda iyi değildi. Yüze, gözlerinin aldığı biçime, burun ve dudakların hareketine gereksinirdi. Telefondayken pencerede Dennis'in yüzünü taklit etmek zorunda kalıyordu: Onun kalkık burnunu, cam gibi gözlerini ve öne büzülmüş dudaklarını pencerede canlandırıyordu kendi kendine. Ya da yüzünü başka bir şekle sokardı. İnsanlar konuşurken ne anlatmak istediklerini yüzlerinden anlarsınız. Yüz bir yerde duyguların kalıbı, bir yerde küt küt çarpan kalbin sobelendiği köşedir. Telefonla bir şeyler söylersiniz ama sözlerin nereye gittiğini göremezsiniz. Havaalanına vardıklarını görürsünüz ama orada onları karşılayacak birilerinin olup olmadığından hiçbir zaman emin olamazsınız.

Akşam yemeği için sağlıklı yemeklerinin olduğu bir yerde buluştular, çünkü Dennis takıntılı biri olmuştu son zamanlarda. Karısı onu terk etmeden önce sağlıklı beslenme fikri yalnızca Mc Donald's'ta Filet-o-Fish yemekten ibaretti ama şimdi kadın düşmanlığına dair tüm kitapları okumuştu. Ve baştan çıkarma sanatı hakkındakileri de. Yine de sahip olduğu kitapların çoğunluğunu aşk kitapları oluşturuyordu. Böylece kalbinde olan biteni anlayabileceğine inanıyordu. Erkekler böyleydi, Mave bunun farkındaydı. Aynaya bakmayı severlerdi. Kadınlar içinse aynalar gereksizdi. Kadınlar aynaya bakar, kaşlarını çatar, çantalarını alıp işe giderlerdi. Erkekler içinse ayna cinselliği temsil ederdi. Erkekler yansımalarını bakışlarıyla kenetler, gözleriyle çıplak kalır ve uzun süre şaşkınlıkla kendilerini izlerdi. Mave hayatımızı tam olarak anlayamadığımız fikrine inanırdı, hayatı zekice irdeleyemediğimize ve hayatın kör noktasında olduğumuza ve bunun da kötü bir şey olmağına.

Bu ay içinde Dennis aslında kadınlar için yazılan *Get Real*, *Smarting Cookie* ve *Why I Hate Myself* adlı kitapları okumuştu. "O kitaplar başa beladır," dedi Mave. "Bu ülkede tu-

zu kuru bir sürü insan sanatı yok olma tehlikesine sürüklüyor, profesyonellere söz bile düşmüyor." Dennis'in ters dönmüş kravatını, yumuşak, kırpık etiketin hırpalanmış ilmiklerini inceledi. "Sağlıklı yaşamı seçerek ardından bir sürü iyi insan bırakıyorsun."

Ama Dennis inanılmaz kitaplar bulduğunu söyledi, elini her yere taşıdığı çantasının içine attı ve yüksek sesle bölümler okumaya başladı. "İşte burada," dedi Mave'e, Mave viskisini kendi getirmişti ve arada içindeki suyu içip sadece buzları bıraktığı su bardağına döküyordu. Buz getirmesi için garsonla tartışması gerekmişti. "Yok, yok, bu değil," dedi Dennis. *Why I Hate Myself* adlı kitaptan başka bir bölüm buldu ve canlandırarak yüksek sesle okumaya başladı, sonra aniden derinden, karnından gelen bir itkiyle ağlamaya başladı. "Ah, Tanrım, özür dilerim."

Mave viski bardağını Dennis'e doğru itti. "Üzülmene değmez," dedi ağzının içinden. Dennis bir yudum aldı ve kitabı çantasının içine koyup burnunu silmek için kâğıt mendil çıkardı.

"Böyle şeyleri kendimde görmekten hoşlanmıyorum," dedi. "Sağduyulu insanlar var." Mave Dennis'in çantasının içinde iç karartıcı manşeti olan bir gazete gördü. ETOPYA: BU KEZ NİÇİN AÇLAR?

"Sıkıntı acımasızdır," dedi Dennis. Gözyaşları dinmişti. Dergiyi göstererek "Esnediğimizde kalbe giden kan damarları sıkışır," dedi.

"İçkimle işin bitti mi?"

"Hayır." Başka bir yudum alıp bardağı masaya bıraktıktan sonra, "Yani, evet," dedi ve bardağı Mave'e uzatıp ağzını bir peçete ile temizledi. Mave Dennis'in yüzüne baktıktan sonra son zamanlarda kimsenin onu terk etmemiş olmasına şükretti. Biri sizden ayrıldığında, tüm çekiciliğinizi kaybedersiniz ve karşı tarafın yeni bir başlangıç yaparken size dair beslediği tüm kuşkular böylece kanıtlanmış olur. "Bekle birkaç yudum daha alayım." Biri sizden ayrıldığında çığlık atarsınız. İçinizden öfke taşar, bitkinleşirsiniz ve ürkek bir hal alırsınız. Cansız nesnelerden af dileyip tövbe etmiş olmanıza rağmen tekrar içmeye başlarsınız. Etrafta "Valley of the Dolls" melodisini mırıldanarak dolaşırsınız, tüm enstrümanların sesini de çıkarıp *gotta get off, ganna get, have to get...* dizelerini uzatarak. Aşk aranmak için dışarı çıkmak pek de güzel bir şey değildir. Aslında aşk için değil yemek için dışarı çıktınız. Aşk yemek değildir, aşk Mave'e göre daha çok Ziegfeld'deki dinlenme odaları gibidir: ahırlardaki yalaklar, büyük iş. Mave beraber olduğu adamın nasıl biri olduğu unutmak için çok çabalamıştı, nasıl göründüğünü bile. Buna yolundan şaşmamak denir.

"Hepsi senin," dedi Dennis. Artık gülümsüyordu. Viski suratına sevimli bir kızarıklık getirmişti.

Mave menüye göz attı. "Burada spagetti ve köfte yok. Ben çocuk menüsü spagetti ve köfte almak istiyordum,"

"Aa, nasıl söylemem sana!" dedi Dennis, başparmağını söylediklerini vurgulamak için sallayarak. Kitaplarını bir yana bırakıp viski içtikten sonra daha rahatlamış görünüyordu. "Karımın görüştüğü adamın İtalyan olduğunu biliyor musun? Milan'dan, Brooklyn'den değil. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Âşık olduğu adam bir İtalyan."

"Her zaman bitik bir halde hissedecek kendini. Karın ona çocukken kimsenin gelmediği bir doğum günü partisine dair acıklı şeyler anlatırken adamın gözü onun tişörtündeki kabarıklıkta olacak." Bir şeyin farkına varalım: Dennis, karın saçlarının her yeri kaplamasını özleyecek.

"Yarına kestiriyorum."

Mave okuma gözlüklerini taktı. "Burası bir restoran değil. Restoranlarda bunlardan farklı şeyler servis edilir."

"Biliyorsun, kadınlar için yazılan o kitaplarda var olan bir şeyi sana söylemeliyim. Bu kitaplarda en fazla üstünde durulan şey homoseksüel kişiliğini yerleştirip kabul etmenin oldukça güçlü bir şey olduğu. Bu içinde var olan aşkın öbür yanlarını serbest bırakıyor ve büyütüyor."

Mave Dennis'e bakıp gülümsedi. Bu kitapların saçma sapan fikirleri onu deliye döndürüyordu. "Sen de yerleştirip kabul ettin öyle mi?"

"Evet, erkeklerden hoşlandığımın farkına vardım, kızlardan da hoşlanıyorum tabii," dedi Dennis kendine güvenle arkasına yaslanırken. "Yalnızca anal ilişki yaşayanlardan hoşlanmıyorum o kadar." Dennis Mave'in viskisine yaklaştı. "Ve yanlış bir kasabada yaşıyorum. İçebilir miyim?" Kafasını arkaya atarken buz taneleri dişine vurdu. Su damlaları çenesinden akıyordu. "Peki ya sen Mave, sen bugünlerde kiminle aşk yaşıyorsun?" Dennis sarhoş olmaya başlamıştı. Dudakları yumuşak, kalın ve bozuk para cüzdanı gibi iştahla açılıyordu.

"Bugünlerde mi?" Zaman kazanmak için küçük bazı hileler vardır.

"Evet, bugünlerde burada."

"Bugünlerde. Burada. Mitch ile tekrar görüşüyor gibiyiz."

Dennis alnını masadan yükselerek gelen eline vurdu. Böylece ikisi havada bir noktada buluştu. "Mitch. Mave, o bir kadın avcısıdır."

"İşte benim de avlanmaya ihtiyacım vardı. Canlılığımı kaybetmeye başlamıştım."

"Sen ne yaptığının farkında mısın? Bütün sevgililerini indirimden topluyorsun. Buna bile bile lades derler."

"Bak avlanmaya ihtiyacın varsa gider bir avcıya teslim olursun. Böyle şeyleri artık o kadar da takmıyorum. Herkesin neye benzediğini unutmak gibi bir karara vardım ben. Artık Rudolf Bing oluyorum. Aklımı kaybettim ve bana yakışmayan bir sevgili ile South Seas etrafında boş boş dolanıyorum ve yaptığım şeye de inanıyorum. Aşk konusunda herkes bir şekilde Rudolf Bing'dir aksini iddia edenlerse boşa çaba sarf ediyor... Aman Tanrım, bu adam kazağının içinden sevgililerini lenf bezlerine kadar etkisi altına alıyor." Mave okuma gözlüklerini çıkarıp çantasında viski matarasını aradı. İstekle arıyordu: İçinizde tehlikeli, sonsuz, kainat gibi uçurum gibi bir şeyler açıyor. "Üzgünüm ama Rudolf Bing sürekli aklımda, gerçekten. Hepimizin ona benzediğini düşünüyorum ben."

"Hemen hemen âşık Bing," dedi Dennis. "*What a day this has been. What a rare mood I'm in.*" Mave büyük bir yudum aldı. "*Live at Carnegie Hall* albümünü çok dinliyorum bu aralar."

"Müzik. Evet, müzik hakkında konuşalım! Ya da ölüm! Neden sürekli aşk hakkında

Kirli Gerçekçilik bir de Amerikan taşrasıdır. Orada günlük hayat da sert geçmiştir, insan ilişkileri de. Kasaba öykülerini Amerikan öykücülerinden çarpıcı yazan pek yoktur.

konuşmak zorundayız ki."

"Çünkü anne ve babalarımız birer ruh hastası ve biz de onların yüzünden sürünüyoruz".

"Neye karar verdiğimi biliyor musun? Hayatımı mahvetmek istemiyorum. Evet, eskiden mahvettim ama artık hayatımın blenderin hızından bile daha hızlı karışması bana fazla gelmeye başladı. Şimdi mumyalanmayı, sonra da bir cerrahın her yerime silikon yerleştirmesini istiyorum. Sonra ormanda üstünde *Gotta Dance* yazan bir mezar taşının altında Pamuk Prenses gibi yatmak istiyorum. Viski gitgide daha iyi oluyordu. Yanında yemek olmadan içtiklerinden böyle olmuştu. Viskinin kendisi yemek görevini üstlenmişti. "İşte ölüm hakkında konuştuk."

"Ölüm hakkında mı?"

"*Kale* nedir? Neden hâlâ bizden sipariş almadıklarını da anlamadım. Tamam, şimdi kalabalık ama on dakika önce değildi. Belki de buz meselesindendir."

"Karımın o İtalyan hakkında ne dediğini biliyor musun? Dediğine göre kendi kendine sürekli aynı şarkıyı söylüyormuş. Şarkıyı tahmin edebiliyor musun?"

"Santa Lucia."

"Hayır. Addams Family'nin fon müziği. ***Their house is a museum, when people come to see-um...***"

"Karın bunu mu söyledi sana?"

"Biz arkadaşız."

"Bana arkadaş olduğunuzu söyleme şimdi. Ondan nefret ediyorsun."

"Hayır, biz arkadaşız. Ondan da nefret etmiyorum."

"Onun bir keş ve fahişe olduğunu düşünüyorsun. Karın harika ayakkabıları olan ve şapkası keskin dönüşlerde önüne düşmeyen biri ile beraber şu anda. "

"Eskiden iyi biriydin sen."

"Ben hiçbir zaman iyi biri değildim. Ben hâlâ iyi biriyim."

"Bu yıl hoşuma gitmiyor," dedi Dennis. Yine gözleri dolmuştu.

"Biliyorum," dedi Mave. "Seksen sekiz. Bu çok Sergio Mendes kokuyor ya da onun benzeri bir şey."

"Kötü biri olmak da sorun değil ayrıca."

"İzin mi istemiştim? Sağ ol." Bu Dennis'in son zamanlarda yaptığı bir şeydi: herkese izin vererek onları önemsemediğini hissettirmek. Hepsi kitaplar yüzünden oluyordu. Dennis'in kendi duygularıyla ilişkisi gitgide hassaslaşmıştı. Yaşlanmıştı. İçi boşalmış, böcekleşmişti. Mave'in böyle olma olasılığı yoktu. Duygusal yaşantısını araba kullanır gibi yaşıyordu. Gaza bas. En zor anlarda gaza bas. Mave arkadaşlarına, "Biliyorum şimdi siz bunun '79 olduğunu düşünüyorsunuz ama aslında bu gerçek bir '87," gibi şeyler derdi. Nihayetinde duygusal hayatını anlama kaygısı gütmüyordu. Yapacağım deyip yapardı. Varmaya çalıştığı nokta sahnenin ortasına geçip, "Millet arkadaki takımı görebilirsiniz," diye bağırmaktan çok bir şekilde oyunda yer almaktı. Bir şey hakkında bu kadar gayret etmekte korkutucu ve zayıf olan bir yan vardı.

"Ama Dennis, gerçekten neden bu kadar aşka kafa yoruyorsun, birinin seni sevmesi ya da sevmemesini neden bu kadar takıyorsun? Okuduğun her şey, tüm konuşmaların bunlardan ibaret."

"Dünyada aç olan insanları aynı odaya koy, yapılan tüm konuşmalar rozbif üstüne olacaktır. Fransız Medeni Kanunu hakkında konuşacak değiller ya." Dennis rozbiften söz ederken, Mave'in gözleri parladı. Dennis'in arkasından sonunda masalarına yaklaşan garson kızı gördü. Kız adice yavaş hareket ediyordu, suratı asıktı. Ayakkabısına kağıt bir bardak altlığı yapışmıştı. "Ben…" Dennis Mave'e bir şeyler anlatıyordu ama Mave garson kızın gelişini izliyordu. *Oh, life oh, sweet, forgiven for the ice…* Mave'i bileğinden tuttu. Acil durumlar hep vardır. Ve sonra da aşk. Sonra başka bir acil durum. Acil durumlar arası aşk. "Bak, sana uyukluyorsun demiyorum," Dennis devam ediyordu ve bu sefer Mave'e ulaşabiliyordu yüksek ve sevimsiz sesi. "Yanlışsam düzelt ama burada tek başıma sohbet etmiyorum." Yumruğunu sıkarak "Öyle değil mi?" □

İngilizceden çeviren **Yüksel Göçmez**

LORRIE MOORE; asıl adı Marie Lorena Moore; 1957 yılında New York'ta dünyaya geldi. 1997'de *The New Yorker* dergisinde yayımlanan "People Like That Are the Only People Here" adlı öyküsüyle 1998'de O.Henry Ödülü'nü aldı. 2004 yılında, Rea Kısa Öykü Ödülü'nü aldı. Altı kitabı bulunan yazar, 1987'den beri Wisconsin Üniversitesi İngilizce Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışıyor.

Son Hikâyenin Hikâyesi

Şavkar Altınel

Semih Gümüş *NotosÖykü*'ye düzenli olarak yazmamı önerdiğinde, düzenli üretkenliğin bana göre olmadığını, ama isterse bir yıl boyunca yazabileceğimi söylemiştim. Dergi bu sayısıyla ilk yılını tamamladığından bu yazacağım son "hikâye" olacak. Dolayısıyla da, aklımda Dr. Johnson'ın, "Bir şeyi son defa yaptığımızı bildiğimizde her zaman belli bir hüzün duyarız," sözü var.

İngiliz edebiyatıyla hiç ilgilenmese bile, İngiltere'de yaşayıp da Johnson'ın ünlü sözlerinden hiç olmazsa birini ("İnsan Londra'dan bıktı mı hayattan bıkmış demektir", "Bir İskoç gençken yakalanacak olursa adam edilebilir", "Görmeye değer belki, ama görmeye gitmeye değmez") duymamış olan bir kimse olabilir mi? Johnson, denemeleri ve eleştiri yazıları, Latinceden yaptığı şiir çevirileri ve kısa romanı ***Rasselas*** kadar, yıllar alan bir çalışmayla ilk gerçek İngilizce sözlüğü derlemiş olmasıyla da on sekizinci yüzyıl edebiyatında önemli bir yere sahip. Ama ünü edebiyatın sınırlarını aşıyor. Çoğu kez biraz kirli olan ve başına tam oturmayan peruğu, çirkin yüzü ve hantal gövdesiyle geceleri Londra'nın karanlık ve tehlikeli sokaklarında dolaşırken yanından hiç eksik etmediği değneği gibi, yabancılara, İskoçlara, "hoppa" kadınlara ve gösteriş, yapmacıklık ve budalalık olarak gördüğü her şeye karşı önyargılarını da bir değnek gibi kullanarak dünyanın karanlığında kendine yol açan, ama bu kaba ve saldırgan dış görünümün ardında her şeyi kavrayan bir bilgelik barındıran ("Hayatta katlanılması gereken şeyler zevk alınacak şeylerden daha çoktur") ve her an bizi bağrına basıp avutmaya hazır olan ("Boşverin, beyefendi, boşverin; bütün bunların bir yıl sonra ne kadar önemsiz görüneceğini düşünün"), öfkeli ama anlayışlı, sert ama babacan bir Johnson herkesin kafasında yaşıyor.

Bunun çeşitli nedenleri olabilir, ama en önemli nedeni kuşkusuz James Boswell'ın kaleme aldığı ***Samuel Johnson'ın Hayatı***. Johnson'ın kendi yapıtlarını okuyanların gerçekte o kadar fazla olmaması gibi, tamamı bin sayfadan uzun olan bu kitabı ya da piyasadaki çeşitli kısaltılmış baskılarından birini okuyanların sayısı da çok değil. Ama Boswell'ın yarattığı efsane kulaktan kulağa geçerek varlığını sürdürüyor.

Ve Johnson'ın hayatına baktığımızda "efsane" kelimesinin yerinde olduğunu, Johnson'ın gerçekte Boswell'ın anlattığından daha az kendinden emin, daha fazla işkence içinde, daha yalnız ve çaresiz olduğunu görüyoruz. Başka bir deyişle, Boswell'ın bize sunduğu Johnson, gerçek Johnson'la büsbütün ilgisiz olmayan, ama onu belli bir ışıkta, belli bir şekilde biçimlendirerek yansıtan bir kurmaca. ***Samuel Johnson'ın Hayatı*** biyografi süsü verilmiş bir roman, içerdiği Johnson da bir roman kahramanı. Bu da, ***Don Quijote*** ya da ***Madame Bovary*** gibi, ait oldukları romanları hiç okumamış olanların bile hakkında bir fikir sahibi olduğu başka kahramanlara benzeyen bir şekilde yaşamaya devam eden bu büyük kahramanın yaratıcısı olarak Boswell'ın Johson'dan da daha önemli bir yazar olduğunu gösteriyor.

Peki, bu James Boswell kim? Ünlü İskoç Hakim Lord Auchinleck'in, o da istemeye istemeye Edinburgh, Glasgow ve Utrecht üniversitelerinde hukuk öğrenimi gören, içkiye

ve karşı cinse düşkün haylaz oğlu; İskoçya'daki taşralı hayatla yetinemeyip büyük dünyaya açılmak, ne olduğunu tam olarak bilmediği bir şeyler yapmak, dikkat çekmek isteyen bir genç; General Paoli'nin Korsika'daki bağımsızlık mücadelesini izlemeye gidip bu adayla ilgili olarak kaleme aldığı gezi kitabıyla büyük yankı uyandıran bir çok satanlar yazarı; düşünceleriyle ilgilenmekten çok, ünlerine vurgun olduğu için Voltaire ve Rousseau'nun peşinden koşan bir on sekizinci yüzyıl paparazzosu; onunla da ününe kapıldığı için tanıştığı ve İskoçlara karşı beslediği önyargıları yenerek ("Sizde çok az İskoçluk var, beyefendi") dost olduğu, kendisinden otuz yaş büyük olan Johnson'a çok geçmeden derin bir hayranlık duymaya başlayan, ama hayatın sınırlılığına ve düşkırıcılığına "katlanmak" gerektiğine inanan bu önderinin aksine, dünyanın, daha tadamadığı yüzlerce deneyimle ve yatamadığı binlerce kadınla dolu olduğunu düşünerek acı çeken bir mutsuz; son olarak da Lord Auchinleck'in ölümünden sonra ailenin İskoçya'daki malikânesini devralan ve bir yandan kendisine Korsika'dan kalan sıtmanın, alkolden kalan sirozun ve kim bilir hangi kadından kalan frenginin çökerttiği sağlığıyla, bir yandan da yüzlerce kilometre uzaktaki Londra'nın hayaliyle boğuşarak ***Samuel Johnson'ın Hayatı***'nı tamamlayan orta yaşlı adam.

Yukarıda andığım malikânenin ne zaman ve hangi koşullar altında Auchinleck ailesinin elinden çıkıp Tarihi Anıtlar Vakfı'na devredildiğini bilmiyorum. Ama vakfın şimdi tatil evi olarak kiraya verdiği bu görkemli yapıda birkaç yıl önce ben de birkaç gün geçirdim. Lord Auchinleck'in belki de oğluna yol göstermek için ana girişin üstüne kazıttığı, "Aradığın ne olursa olsun, yeterince kararlı olursan onu bu uzak yerde bulabilirsin" diyen Latince yazı hâlâ duruyordu, ama içerideki zarif on sekizinci yüzyıl odalarında Boswell'ın garip mutsuzluğu sürüyor gibiydi. Dr. Johnson 1773'te İskoçya'yı ziyaret ettiğinde Lord Auchinleck'le arasında, sözde "siyasi" nitelikli olan, ama aslında birisinin Boswell'ın gerçek, ötekinin de manevi babası olmasının yarattığı kıskançlıktan kaynaklanan bir tartışmanın geçtiği kütüphane odasında bir akşam oturup viski içtim ve iki adamın yükselen seslerini, Johnson'ın kıvrak cümleleriyle, Lord Auchinleck'in Edinburgh aksanını duymaya çalıştım.

Johnson

Ardından rafların birinden Boswell'ın Utrecht Üniversitesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra çıktığı Avrupa gezisi sırasında tuttuğu günlüğü alıp Berlin'e giden arabada tanıştığı Türk asıllı kadını (böyle bir kadının o dönemde Avrupa'da ne aradığı ne yazık ki burada açıklanamayacak kadar karmaşık bir konu) baştan çıkarmaya çalışmasıyla ilgili bölümü okudum. Hava okuyamayacak kadar kardığında da bitişikteki yemek odasına girip on sekiz kişilik masaya, tavandaki avizelere ve büfenin üstündeki gümüş şamdanlara baktım; ardından da Boswell'ın duvardaki portresinin önünde durup ona arkadaşlarının yaptığı gibi hitap ederek "Bossie, Bossie, Bossie..." diye mırıldandım.

Carlyle, ***Samuel Johnson'ın Hayatı***'nın on sekizinci yüzyılda yazılmış en büyük kitap olduğunu söylemişti. Bu değerlendirme doğru mu? Dahası, herhangi bir kitabın bir yüzyılın en büyük kitabı olduğu söylenebilir mi? En önemlisi de, büyük bir kitap yazmış olmak hayatta yaşanan mutsuzluğu silip unutturabilir mi? Gençliğimde, önemli olanın mutluluk değil, iyi yazmak olduğunu düşünmüştüm. Sonra bir dönemde, mutlu olmanın iyi yazmaktan daha önemli olduğuna inandım. Şimdilerde ise zaman zaman içime ikisinin de peşinden koşmanın boşuna olduğu, hayata yalnızca katlanılabileceği kuşkusu doluyor. Bütün bunlar bunun ***NotosÖykü*** için yazacağım son "hikâye" olmasıyla ilgisiz değil. □

Carlyle, *Samuel Johnson'ın Hayatı*'nın on sekizinci yüzyılda yazılmış en büyük kitap olduğunu söylemişti. Bu değerlendirme doğru mu? Dahası, herhangi bir kitabın bir yüzyılın en büyük kitabı olduğu söylenebilir mi?

Bilge Karasu'nun İlk Edebi Verimleri

Serdar Soydan

Bir okuyucu olarak sevdiğim bir yazarın her tür edebi verimine ulaşabilmek isterim. Yarım kalmış, üstü çizilip atılmış yahut unutulmuş da olsalar, bu edebi verimler benim için birer hazine kıymetindedir. Sevdiğim bir yazarın her yeni sözü, yeni bir yüzü; onu biraz daha tanıyacak, anlayacak olmam demektir her şeyden önce.

Ancak çoğu yazar henüz yaşarken bazı eserlerinin katline ferman veriyor. Peride Celal sayıları üç yüzü aşkın öyküsünü, ondan fazla romanını bir kalemde silip atıyor verimleri arasından; Aziz Nesin özensiz, eksik bulduğu eserlerinin basılmaması yönünde şerh koyuyor; Bilge Karasu öldükten sonra bir sandık kalem ürününü yaktırtıyor…

Sanırım egolarımızla malulüz her şeyden önce. Kendi bildiğimizce iyiye, daha ileriye (?) yol alırken geride bıraktıklarımızı kendimize yakıştıramıyoruz belki de. Bu yakışıksızlıkların da bize dair olduğunu, bizi anlattığını es geçiyoruz hep.

Sabahattin Ali, ***Değirmen*** adlı ilk öykü kitabının ikinci baskısının önsözünde ne güzel söylüyor oysa:

"Şiir ve hikâyelerim arasında, yazmış olmaktan utanacağım kadar kötüleri olduğunu biliyorum. Bunların bir kısmının, çocuk denecek bir yaşta yazılmış olmaları bence bir mazeret değildir; çünkü bu çeşit bir yazıyı bugün herhangi bir imzanın üstünde görsem, sahibini ıslah olmaz bir zevksizlik ve tam istidatsızlıkla suçlandırmakta tereddüt etmem. Bunların, benim san'at hayatımın gelişmesini göstermesi bakımından, sadece kendim için bir ehemmiyeti vardır ki, bu da onları başkalarına okutmak için, bir sebep olamaz.

"Buna rağmen bu yeni baskıdan onları çıkaramadım. Çünkü bir kere okuyucu önüne sermiş olduğum taraflarımı sonradan örtbas etmeğe hakkım olmadığı kanaatindeyim; ama böylece belki de eski bir hatayı devam ettirmekten başka bir şey yapmıyorum.

"İyiyi kötüden ayırmak külfetini okuyucuya bıraktığım için özür dilerim."

Evet, bir okur olarak, olanca eksiklik, özensizlik ve yetersizliklerine rağmen sevdiğim yazarların her tür edebi verimine ulaşabilmek, bu eserleri, eser parçacıklarını, taslakları okumak isterim. Bu da bir tür egosal durum tabii, itiraf edeyim.

***

Bilge Karasu, 1952-1957 yılları arasında yazdığı öykülerin bir bölümünü 1963 yılında basılan ***Troya'da Ölüm Vardı*** adlı kitabına alır. Ancak, çoğu daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış öykülerden oluşan bu kitap, yazarın bu tarihler arasında ya da öncesinde yazdığı tüm öyküleri içermez. Karasu, bir seçim yapmış ve bazı öykülerini kitabın dışında bırakmıştır.

On üç öykü içeren ***Troya'da Ölüm Vardı*** kitabı dışında kalan, bugün pek bilinmeyen bu sekiz öykü, 1952-1953 arasında ***Seçilmiş Hikâyeler*** dergisinde yayımlanmıştır. Öyküler, yazılış tarihleri belli olmamakla beraber muhtemelen Karasu'nun ilk edebi verimleri, yayımlanan ilk eserleri ve yazarın edebi serüveninin ilk durakları olarak önem arz etmektedir.

***

Karasu'nun *Seçilmiş Hikâyeler*'de kalan ilk öyküsü ve yukarıda da belirttiğim gibi ilk yayımlanan eseri, "Depo" adlı öykü. Mart 1952'de yayımlanan öykü, eski/antika eşyalarla dolu depoda yer alan bir eşyanın gözünden depodaki yaşamı ve deponun dışını anlatıyor. (Enis Batur 2001 yılında *Virgül*'de yayımlanan bir yazısında Bilge Karasu'nun bu ilk dönem verimlerine dikkat çekerken, yazarın daha sonraki verimlerinde yer vermeyeceği "ve" bağlacının bu ilk dönem eserlerinde kullanıldığına dikkat çekiyor. "Depo" bu öykülerden biri.)

Önümdeki dünya titreyip hayâlleşiyor. Yaz geliyor. Demek bir kış yaza yürüdü; ve ben farkında değilim. Bu masal loşluğu içindekilerin her biri de öyle. Onlar olanın farkında olamıyorlar, bense olmıyanın farkındayım. Kış yaza yürüdü. Bahar bütün aşkı ile geçiyor. Ve ben kurnaz kısırlığımın içinden, hiçbir şeyin farkında olmadığımın gerçeğinde, duruyorum. Zamanı ilk duyuşum bu. Duruyorum. Hiçbir şey yıkamaz beni o halde. Bu duyduğum zaman, benim olamaz. Özeniştir her şey. Ben zaten onun dışındayım demek. Benim olmıyan, bana dokunamaz. Zamana bakmam da boş. O kadar kolaymış meğer. Farenin gelişlerini saymadım. Bundan sonra da saymam. Gece veya gündüz, sayısız, ve ben... Tek ve durgun. Durgun, dışımdan akan o. Ağlar, aynalar, dilimler, renkler gene karşıda. Adamlar gene önümde. Işık sönecek gene, yakında veya çok sonra. Ben de artık yalnız ışıkla yaşıyacağım. Karanlıklar, sayısız ve boş... Gittiler. Karanlık. Fakat hâlâ duramıyorum. Ölmedim daha. Işığı beklediğimi biliyorum.[1]

Bu ilk eserde, yazarın sonraki verimlerinde sıklıkla yer vereceği biçimsel denemeler ya da anlatı oyunları ile karşılaşmasak da, Sadık Yalsızuçanlar'ın "Bilge Karasu ve Çokkatlı Dil" adlı değinisinde söylediği gibi, bu ilk metinlerde de, "yazar, çoğu zaman bir ayrıntıdan yola çıkar ve ondan sayfalarca süren bir bütün tasviri çıkarır. Okudukça bütünün netleşeceğini beyhude umarız. Çizgiler, desenler, renkler karışır, karmaşıklaşır ve yerle bir olur gibi bizde bir umutsuzluk, daha yerinde bir ifadeyle bir umarsızlık oluşturur. Okuduktan sonra geride bir şey bırakmayan bu soyut tasvir, önce inşa eden sonra kurduğunu bir çırpıda yıkan yazarın, çözülmüş, yabancılaşmış bir dünyaya cevabı olduğu kadar, varoluşa bir anlam bulma çabasındaki çaresizliğidir aynı zamanda."[2]

Bilge Karasu'nun yayımlanmasını istemediği metinleri önemli bir inceleme konusu olabilir.

Tam da bu noktada, Karasu'nun yabancılaşma ve iletişimsizlik temasını işlediği "Kör Nokta" adlı öyküden bahsetmek yerinde olur. "(Olay bir denizin dibinde geçmektedir. Her tarafı kalın camdan bir oda. Odanın güvenli vaziyetine rağmen, denizin muazzam basıncı her sözü ezmektedir. Bu yüzden, kişiler konuştuğu halde neler söylediklerini bir türlü anlayamayan seyirciler birbirine danışır.)" diye başlar öykü. Metin biçimsel olarak bir tiyatro metnine benzetilmiştir. Diyaloglar, ara metinler, yüzeysel tasvirler... İçerik olarak da

tiyatroda geçmektedir. Bu açıdan, içerik ile biçimi birlikte düşünme söz konusudur. Seyrettikleri oyunu bir türlü anlayamayan, ne seyrettikleri konusunda anlaşamayan insanların öyküsüdür. Git gide kaotik bir hal alır, silahlar çekilir, insanlar ölür, tepkiler, diyaloglar anlamsız, saçmalaşır... Metnin sonunda:

Dışardan müthiş bir patlama duyulur. Çığlık çığlığa kaçışan, itişen, birbirini ezerek dışarı çıkmağa çalışan seyircileri teskin etmek üzere Müdür olanca kuvvetiyle bağırır:

Müdür – Korkmayın efendim korkmayın; sadece ölü gazı...

Müdürün sesi çığlıklar, kapı, pencere çatırdı ve şangırtıları arasında kaybolur. İlk gecenin bu şekilde sona erişini beğenemiyen müdür, hiç olmazsa münekkitlere ismi verebilmek için bir an düşünür, cebinden çıkardığı bir tebeşir parçasiyle siyah perdenin üzerine kocaman harflerle bir ad hülâsası yazmağa uğraşır. Ne yazdığını merak eden projektörcü projektörlerin hepsini yakarak yazıya çevirir.

Yağmurluklu genç seyirci bomboş salondan çıkmaktadır. Işıl ışıl yanan perdeye dönüp okur: (***Dünya***, 1950)[3]

"Kör Nokta"nın da içinde olduğu dört öyküsünü "Susanlar" üst başlığı ile yayımlar Karasu. Daha sonraki işlerinde de karşımıza çıkacak olan, eserleri tek tek değil de bir bütünün parçaları olarak kurgulama eğilimini ortaya koyar bu tutumu. Hatta tüm verimlerini tek ve büyük bir eserin parçaları olarak kurguladığını söyler Karasu ile otuz yıllık yazışmalarını derlerken Haluk Aker.[4]

"Susanlar" başlığı altında yayımlanan bu dört öykü, "İlk Susan", "Susanlar III – Kör Nokta", Susanlar VII – Kapalı" ve "Susanların Son Hikâyesi"dir. Öyküler sırayla yayımlanmamıştır. Ayrıca numaralardan yola çıkarsak, projenin bütünü de ortaya koynmamaktadır. (Tabii ki ille kurallı, ardışık bir sayı izlemek zorunda değil öyküler. Sadece bu dört öyküden oluşuyor da olabilir "Susanlar")

"Susanların Son Hikâyesi", klasik bir anlatıma sahip olmakla birlikte, Karasu anlatısının önemli izleklerinden birinin, erkek eşcinselliğinin ilk ele alınışıdır belki de. Metin aynı işyerinde çalışan iki erkeğin öyküsünü anlatır. Aynı zamanda öykünün anlatıcısı da olan erkek, yeni çalışmaya başlayan ve kendisi dışında kimsenin sevmediği Ekrem'le bir piyano resitaline gider. Ekrem yanına oturur, gülümser. Anlatıcı bu "çocukça asılışı" anlayamaz bir türlü. Ancak resitalden sonra tam ayrılacakları sıra onu evine çağırır; isterse ona piyano çalacaktır:

"Piyano dinlemeyi bu kadar seviyorsanız buyurun. İstediğiniz kadar dinlersiniz susmuş elimden." Olmuyordu.

"Teşekkür ederim," dedi. "Bu gece dinleyemeyeceğim."

"Peki başka bir gün?" Reddetmesin istedim. "Başka bir gece?"

"Bir ay kadar meşgulüm. Ondan sonra inşallah..."

Yüzündeki çocuğun, ümit kesmiş bir hali vardı. Bir ay değil, seneler de değiştiremeyecek durumu, gibi geldi bana…

Dün sabah, herkesin yanına gittiği gibi geldi yanıma; durmadan, iki laf söyledi; geçti, gülümseyip...[5]

"Arkamdakiler" adlı öykü, daha sonra ***Gece***'de, ama en çok ***Kılavuz***'da karşımıza çıkacak olan gotik öğelerle bezelidir. Kasvetli, alaca-kara, dar mekânlar, öykünün geneline sinmiş bir belirsizlik, tedirginlik ve hatta korku... "Takip edildiğimi, ilk olarak, geçen yazın bir sabahı anladım. Arkama dönünce –niçin dönmüş olduğumu artık hatırlamıyorum– birden kalabalığın içinde bana gözünü dikmiş birini gördüm," diye başlayan öykünün anlatıcısı iki yıl önce öldüğünü bildiği bir arkadaşını ziyarete gitmektedir. Ancak arkadaşının yakınlarına bunu bilmiyormuş gibi yapacak, bir iki gün orada konuk olacaktır. Eve gelişiyle birlikte her şey bir karabasan halini alır.

Üzerime vücut biçiminde bir ağırlık çöktü. Debelenmek istedim. Kurtulamadım. Çıplak vücuduma çarşafı eriterek, çıplak, benimkinin tıpatıp aynı bir vücut yapmıştı. Uzun bir zamandan sonra tekrar silkindim. Artık vücudumun yarısına kadar geçmiş o vücutla birden hafifleyerek kendimi kapkaranlık, simsiyah ışıklı bir boşlukta duydum. Sonra birden kendime geldim.

Adını "Seb" koyduğu arkadaşını akrabalarının öldürdüğünü düşünmeye başlar.

Bağa gözlüklerin camı iki adım ötede belirdi. Merdivenden indim. Dişsiz ihtiyar alt ucundaydı. Ağzını gene birtakım sesler doldurdu. O adamı neden öldürmek istediğinizi izah etmelisiniz, diye bağırdım. Sırıttılar sadece. Kapıdan çıktım. Gökte ay vardı. Hava sıcaktı, et kesiği, insan yarası gibi kokuyordu. Şerbet rengi pembeliğini sezdiğim çiçekler yanıbaşımdaydı. Yolun üzerinden eve baktım. Çok aşağıda kalıyordu. İkinci katın pencerelerinden bir tanesinin kapalı perdesi arkasında uyuduğumu gördüm. Kaskatı duruyordum. Her tarafım terlemişti.[6]

Hayal ve gerçeğin gitgide birbirine karıştığı bir havada sona erer öykü. Öte yandan, anlatıcı arada bir, hiç olmadık bir yerde, "Fiilsiz cümle olmaz," deyiverir, fiilsiz cümleleri hatırlar durur. Yabancılaştırıcı, belki de sürekli dile dair, anlatıma dair düşünen yazarın bilincini yansıtıcı bir hali vardır bu cümlelerin.

"Büyü II" adlı öyküsünde de benzer sorgulamalar, anlatı oyunları çıkar karşımıza. Annesine yeni tanıştığı Jonathan Cape Pritchett'ten bahseden anlatıcı, annesi ve dayısını tanıdığını söyleyen bu adamın anlattıklarını aktarırken birden birinci kişi ağzından konuşmaya başlar. "Birden, farkına vardım birinci kişi ağzından konuştuğumun. Dinler gibi duran boşluğuna annemin, bir 'dedi' fırlattım." Annesi ise anlatılanlara inanmamakta, bunların ancak bir roman olabileceğini, bunları yazması gerektiğini söylemektedir. Yani bir tür üst-kurmacaya evrilir metin. Çünkü okunan metin yazılması gerektiği söylenen metindir.

Bir süre sonra dışarıdan gelen bozacının sesi karışır öyküye. Prichett'ten bahseden anlatıcı bozacıya kulak verir.

Birden, uzaktan, evlerin arkasında, lâciverdin dibindeki sokaktan, bir ses geldi acı, sürüklenen: Ekk-şiboo-zaaaa... Ses yaklaşıp hızlandı. Yürüyormuşum gibi, hava soğumuş gibi, geldi. İkimiz de silkinmedik. Bir yaz gecesi, bozacının sesinde, irkilecek bir şey göremiyorduk. O büyülü hayatı, yarıyarıya; dinlemiş olan annem garip bir kaderin peşinde gibi idi. Bense şarkısını, acı bitirmiş de olsa, söylemiş fakat hiç bir zaman var olmamış bir Pritchett'in masalı düşüncesinde. Bozacının sesi yaklaştı, ekkk, geçti, şibooo, uzaklaştı, zaaaa.

Yanan ışıklarla beraber balkon kapısından içeri serin bir uğultu dolduğunu hatırlıyorum. Pritchett ile bozacının yerlerini kokulu kalabalıkları ile dolduran aman vermez şehirlerin uğultusu...[7]

*

Bilge Karasu'nun ilk dönem eserleri, yukarıda bir bölümüne çeşitli açılardan değinmeye çalıştığım bu sekiz öykü ile sınırlı değil. ***Forum*** ve ***Pazar Postası***'nda çıkan Yazar-Okurun Defteri serisi, ***Pazar Postası*** ve ***Yenilik***'te yayımlanmış beş şiir, yüze yakın resim sergisi tanıtımı, eleştirisi, çeviriye, edebiyata dair yazılar... Dediğim gibi, bir okuyucu olarak sevdiğim bir yazarın her tür edebi verimine ulaşabilmek isterim. Sevdiğim bir yazarın her yeni sözü, yeni bir yüzü; onu biraz daha tanıyacak, anlayacak olmam demektir her şeyden önce. Peki, ya sizce?

Bilge Karasu'nun eserlerini özenli ve değerli bir külliyat halinde toparlayan, basan Metis Yayınları'nın daha önce yayımlanmış, ancak süreli yayınlarda, arşivlerde kalmış tüm bu eserleri ve daha fazlasını en kısa zamanda yayın programına alması dileğiyle. □

[1]"Depo", ***Seçilmiş Hikâyeler***, Sayı: 2, Mart 1952. (Bu ve sonraki alıntılarda yazarın imlası korunacaktır. S. S.)

[2]Sadık Yalsızuçanlar, "Bilge Karasu ve Çokkatlı Dil", Dergibi, 24 Nisan 2004, http://www.dergibi.com/elestiri/ayrinti.asp?id=19.

[3]"Kör Nokta", ***Seçilmiş Hikâyeler***, Sayı: 20, Eylül 1953.

[4]Bilge Karasu, ***Haluk'a Mektuplar : 30 Yılın Yazışmaları,*** Haz: Haluk Aker, Devin Yayınları, 2002.

[5]"Susanların Son Hikâyesi", ***Seçilmiş Hikâyeler***, Sayı: 13, Şubat 1953.

[6]"Arkamdakiler", ***Seçilmiş Hikâyeler***, Sayı: 16, Mayıs 1953.

[7]"Büyü II", ***Seçilmiş Hikâyeler***, Sayı: 8, Eylül 1952.

ABDULLAH BAŞTÜRK İŞÇİ ÖYKÜLERİ ÖDÜLÜ

(5. YIL)

GENEL-İŞ ve DİSK eski Genel Başkanı Abdullah Baştürk (1929-1991) anısına, ailesi, Edebiyatçılar Derneği ve Genel-İş'le birlikte bu yıl da "İşçi Öyküleri Ödülü" verilecektir.

1) Yarışma, amatör ya da profesyonel tüm öykücülere açıktır. Ödüle; işçiler ve emeğiyle geçinen diğer çalışanlar hakkında yazılmış her türlü öykü katılabilir.

2) Ödüle aday yapıtlarda, Türkçeyi kullanmadaki başarı, yazınsal duyarlık da aranacaktır. Öyküler daha önce yayımlanmamış olmalıdır.

3) Daha önce bu ödülü kazanmış olanlar, Edebiyatçılar Derneği yönetim organlarında yer alan üyeler, yarışmaya katılamazlar.

4) Öyküler; çift aralıkla, daktilo ya da bilgisayarla yazılmış olmalıdır.

5) Yarışmaya en çok üç öyküyle aday olunabilir. Öykülerde sayfa sınırlaması yoktur. Son başvuru tarihi 9 Kasım 2007'dir.

6) Seçici kurul; Remzi İnanç, Vecihi Timuroğlu, Necati Tosuner, Tuncer Uçarol, Ahmet Yıldız'dan oluşmaktadır.

7) Ödüller; birinci 1.000 YTL, ikinci 750 YTL, üçüncü 500 YTL'dir. Ödül kazananlar ayrıca GENEL-İŞ'in Ören (Burhaniye)'de bulunan "Abdullah Baştürk Eğitim ve Dinlenme Tesisleri"nde bir hafta ağırlanacaktır. Sonuçlar, Abdullah Baştürk'ün ölüm yıldönümü olan 21 Aralık 2007 günü açıklanır.

8) GENEL-İŞ; ödül kazanan öykülerle yayımlanmaya değer görülen öyküleri, her birine 100 YTL telif ücreti ödemek üzere, kitap olarak yayımlayabilir. Bu öyküleri, diğer yayın araçlarında da kullanabilir.

9) Ödüle aday yapıtlar; bir başvuru dilekçesi, gerçek ad ve açık adres, varsa internet adresi, telefon numarası ve altında özgeçmiş yazılı olmak üzere, ekinde beş kopya öykü ile birlikte aşağıdaki adrese taahhütlü olarak gönderilecek ya da elden teslim edilecektir:

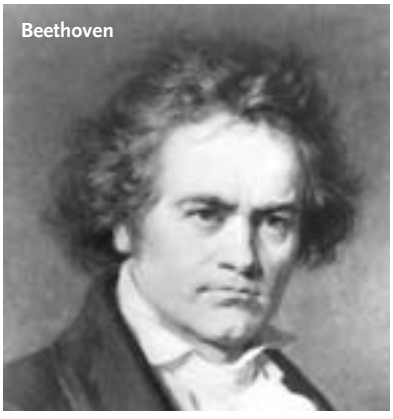
Edebiyatçılar Derneği (İşçi Öyküleri Yarışması)
Sakarya Cad. 32/15, Bahar Apt. Kat 5, Yenişehir – Ankara
• İletişim için: 0312 / 434 46 65 - edebiyat@edebiyatcilardernegi.org.tr
• Bilgi için (yarışma, kitaplar, yankılar): www.genel-is.org.tr

10) Ödüle katılan yapıtlar geri verilmez.

10 soruda Edebiyat ve Müzik

1 Türk edebiyatı ve müzik... 16. yüzyılın başlarında ortaya çıkan "âşık edebiyatı" türünde söz ve müzik birbirini tamamlayan iki unsurdur. Divan Edebiyatı ve müzik ilişkisinden de söz edilmelidir. Kemal Sılay'ın *Müzik-Edebiyat Eleştirisi ve Divan Şiiri*, Walter Feldman'ın *Osmanlı Gazelinin Yapısı İçin Müzikal Bir Model* ve Muhsin Macit'in *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları: Ritm* başlıklı çalışmaları, Divan şiirine ait ses ve âhengin yapısını anlamak için önemli kaynaklardır.

2 *Huzur*, Beethoven'ın hangi eseriyle anılır? Zeynep Bayramoğlu'na göre, *Huzur* ile bir müzik arasında bir bağıntı kurulacaksa, bu bağıntı *9. Senfoni* ile değil, yine Beethoven'in *Opus 132 La Minör Yaylı Sazlar Kuartet*'i ile kurulmalıdır. Bayramoğlu, "Her şeyden önce, Tanpınar, yapıtında Beethoven'in *Opus 132*'sinden birçok defa söz eder," diyor.

Beethoven

3 Romantizm, müzik ve edebiyatı nasıl birleştirdi? Romantik besteciler Shakespeare, Goethe, Hoffman gibi edebiyatçıların metinlerinden esinlendi. Goethe'nin, insanın yazgısı karşısındaki trajedisini dile getiren *Faust*'u bestecilerin gözdesi oldu. Berlioz'un *Faust'un Lanetlenişi* ve Liszt'in *Faust Senfonisi*, Faust eserinden doğan bestelerdir.

4 Müzikal roman terimini ilk kim kullandı? Bu terimi Fransız yazar Romain Rolland'ın kullandığı biliniyor. Rolland, ünlü romanı *Jean-Christophe*'u yazmaya hazırlanırken, Malwida von Meysenburg'a gönderdiği mektupta kullanır bu terimi ve "geleneksel roman"la "müzikal roman" arasındaki ayrım üstünde durur. Yazara göre geleneksel romanın malzemesi olaylar, müzikal romanın malzemesi duygulardır.

5 Hilmi Yavuz bu ayrımı nasıl değerlendirdi? Müzikal romanın, Rolland'ın öne sürdüğü gibi, duygularla yazılıp yazılmadığını bir yana bırakır; çünkü ona göre, "müzik ile roman arasındaki ilişkiyi, bir 'malzeme' meselesi değil, bir 'yapı' veya 'inşa' meselesi olarak irdelemek gerekir."

6 Thomas Bernhard hangi romanında müziği konu etti? *Beton*'daki karakteri Rudolf'un bir türlü başlayamadığı Mendelssohn çalışması sırasında, müzik yazısı ve zihinsel çalışma arasındaki gelgitlere tanık oluruz. *Bitik Adam*'da ise ünlü piyanist Glenn Gould, onun gölgesindeki Wertheimer ve anlatıcının Salzburg Mozart Akademisi'nde başlayan dostluk öyküsüdür konu edilen.

7 Müzik Andre Gide'de nasıl yer buldu? André Gide'in *Kalpazanlar* romanının kahramanlarından olan Edouard bir romancıdır. Edouard romanın bir yerinde, "füg sanatının yasalarından yararlanmak" istediğini söyler. *Kalpazanlar'ın Günlüğü*'nde, "bir andante motifi ile bir allegro motifini, birbiri üstüne bindirmek"ten söz eder.

8 Edward Said'e hangi beste hangi karakteri çağrıştırır? Wagner'in Ring operasında karakterlerin tekrar tekrar öyküyü anlatmalarının üstünde durur. "Bu tekrarlanan parçalar, Wagner'in temel güdüsünün -tıpkı Emma Bovary'ninki gibi- alacaklılar ve kindar dedikoducularla dolu bir dünyaya düzen ve huzur getirmeye çalışan bir çeşit çaresiz anlatı olduğunun en dolaysız kanıtıdır."

Said

9 Müzik izleğini hangi yazarlarımız kullandı? Pınar Kür, *Bir Deli Ağaç* adlı eserinde yer alan "Yaz Gecelerinde Keman" öyküsünde Brahms'ın Keman Konçertosu'nu betimlemiştir. İkinci soru ile ilgili olarak akla iki yazar gelir: Elif Şafak'ın *Araf* adlı romanında Ömer Özsipahioğlu karakteri saat kullanmaz ve zamanı dinlediği şarkıların süresiyle ölçer. Kitap, şarkı isimleri ve süreleri açısından zengindir. Selim İleri'nin *Yarın Yapayalnız* romanın başkahramanı ise bir opera sanatçısıdır.

10 Zeki Müren'in bir şiir kitabı olduğu doğru mu? Evet. *Bıldırcın Yağmuru* adlı kitap, 1965'te yayımlandı. İkinci Yeni akımının etkilerini Zeki Müren şiirlerinde görmek mümkündür.

OSMAN TÜMAY

RONİ MARGULİES

Şiir, edebiyat, siyaset, Yahudilik...

SEMİH GÜMÜŞ

Baskın Oran'ın seçim kampanyasında etkin görevler aldın. Siyasetin bu denli somut biçimlerinde rol oynamak şair ya da yazarın yaratıcı kimliğinin dışında bir kimlik içinde yaşamak mıdır?

Şairin yaratıcı kimliği nedir, bilmiyorum ki! Böyle ayrı bir kimlik yok herhalde; ayrı ayrı kompartımanlara bölünmüş bir kimlik de yok. Her insan gibi, şairin de bütünlüklü ve tek bir kimliği var. Yaşadığımız her şey, tüm deneyimlerimiz o kimliği yaratıyor; yani âşık olduğumuzda şair kimliği, siyasete bulaştığımızda bir başka kimlik gelişmiyor. Aşk da, siyaset de aynı tek kimliği oluşturuyor, besliyor, değiştiriyor. Ben ilk şiir kitabım yayımladığında da devrimciydim, üyesi olduğum devrimci partiye ilk katıldığımda da şiir yazıyordum. Kısacası, şiir yazan ve Baskın Oran kampanyasında görev alan Roni, aynı Roni; aralarında işbölümü yapmış olan iki ayrı kimlik değil.

Şiir ya da edebiyat bireysel özgürlüğün hiçbir biçimde kısıtlanmamasını gerektirir, oysa siyaset bunun tersine yol açmaz mı?

Siyasetin de bireysel özgürlüğü hiçbir biçimde kısıtlamaması gerekir. Çok uzun bir siyasi tartışma yapmanın yeri değil herhalde burası,

ama madem sordun... Ne sorduğunu anlıyorum, kendi iradeni bir partinin iradesine tabi kılmaktan söz ediyorsun (okur şimdi yanımızda olsa, "Hangi parti yahu?" diyecekti, söyleyeyim. DSİP, Devrimci Sosyalist İşçi Partisi). Mesele şu, ben dünyayı değiştirmek istiyorum, bunu tek başıma yapamayacağımı, toplumu ancak kitlesel hareketlerin, kolektif eylemlerin değiştirebileceğini biliyorum. Dolayısıyla, özgür bir seçim olarak, benim gibi düşünen insanlarla birlikte davranmaya karar veriyorum. Bu, kendi dışımda bir iradeye biat etmek, baş eğmek değil, birlikte, ortak bir irade oluşturmak anlamına geliyor. Stalinizmden her zaman uzak olduğum için, siyasi yaşamımda hiçbir zaman "şef", "itaat", "emir demir" gibi kavramlar veya "Arkadaş, küçük burjuva şiirler yazıyorsun!" gibisinden laflar eden salaklar olmadı. Oluşturulmasına doğrudan katkıda bulunmadığım hiçbir iradeye boyun eğmedim, eğmem.

Ha, ortak irade bireysel özgürlüğü hiç kısıtlamaz mı, elbette kısıtlar; en azından başkalarının görüşlerini hesaba katmak, doğrudan bireysel çıkarlardan başka çıkarları düşünmek anlamında kısıtlar. Ama bunu zaten hayatımızın her alanında ve her ânında yapmıyor muyuz?

İlk kitap *Her Rind Bilir*'den bugüne geçen zaman içinde bir "Roni Margulies şiiri" oluştuğunu düşünüyor musun?

Dostluğumuza güvenmesem, bunun bir tuzak-soru olduğunu düşünürdüm! "Evet, bir Roni Margulies şiiri vardır ve Yahya Kemal'den bu yana en büyük şiir benimkidir" gibi Hilmi Yavuz tarzı bir laf etmemi kışkırtan bir soru.

İyi şiir yazdığını, kendine özgü bir ses yarattığını düşünmeyen bir şair, şiir yazmaya devam edemez kanımca. İyi şiir yazıyor olup olmamasından, kendine özgü bir ses yaratabilmiş olup olmamasından bağımsız olarak, bunları yaptığını düşünüyor olması gerek, yoksa şiir yazmayı ve yayımlamayı anlamlı bulmaya ikna edemez kendini. Şiirden çok iyi anlamıyor olabilir, akılsız olabilir ve çok kötü, kendine özgü olmayan, klişe bir şiir yazıyordur belki, ama şiir yazmaya devam edebilmesi için bunun bilincinde olmaması gerekir. Batı'da böyle bir şey mümkün olmaz, eleştirmenler, "Metin Bey şiirden anlamıyor, bu işi beceremiyor," diye yazarlar çünkü. Ama Türkiye'de kimse böyle bir şey yazmaz. Ayıp karşılanır. Dolayısıyla, hepimiz iyi ve kendimize özgü bir şiir yazdığımıza inanmayı sürdürürüz.

Ben de, evet, bir "Roni Margulies şiiri" oluştuğunu düşünüyorum, zannediyorum, umuyorum. Ama Hilmi Yavuz'dan farkım, çıkıp ortalık yerde bunu iddia etmenin anlamsız olduğunun, çok da akıllıca bir iş olmadığının bilincinde olmam. Evet, iddialıyım, her şeyin en iyisini yapmaya yeltenmeden, iddialı olmadan iyi bir iş yapılabileceğini sanmıyorum, ama bu iddianın hüsn-ü kuruntu olabileceğini, yanılıyor olduğum ihtimalini de unutmamaya çalışıyorum. Kısacası, bu sorunun gerçek muhatabı ben değilim bence. Ya okurlarım ya da, eleştirmen olarak, sensin.

Ama şöyle bir şeyin de bilincindeyim elbet. Türk şiirinde, hem gelenek anlamında hem günümüz şiiri anlamında, benimkine hiç benzemeyen bir şiir de var, benimkinin andırdığı bir şiir de var. Sanıldığının aksine, Türk şiiri bütünlük ve anlam aramayan, güzel dizeci, imgeci, Divan şiirinden İlhan Berk'e uzanan gelenekten ibaret değil. Bir de Abdülhak Hamit, Yahya Kemal, Nâzım Hikmet, Edip Cansever ve Cahit Külebi üzerinden gelen başka bir gelenek var. Ben kendi şiirimi bu ikinci geleneğin içinde görüyorum. Ama aynı geleneğe dahil yaşıtlarımdan farklı bir sesim olduğunu sanıyorum. Örneğin, kimse Turgay Fişekçi'nin bir şiirini benim, benim bir şiirimi Turgay'ın yazdığını düşünmez.

Türk şiiri bütünlük ve anlam aramayan, güzel dizeci, imgeci, Divan şiirinden İlhan Berk'e uzanan gelenekten ibaret değil. Bir de Abdülhak Hamit, Yahya Kemal, Nâzım Hikmet, Edip Cansever ve Cahit Külebi üzerinden gelen başka bir gelenek var. Ben kendi şiirimi bu ikinci geleneğin içinde görüyorum.

Senin şiirinin anlatımcı şiir içinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu sanki neredeyse içinde bulunduğun ve benimsediğin İngiliz şiir anlayışının da sonucu mu?

Şiirimde belki de İngiliz şiirinin izlerini bulmak mümkün olabilir. Sonuç olarak, yaşıtlarımın herhalde çoğundan daha fazla İngiliz şiiri okudum, aslından okudum, Türkçeye tercüme ettim. Thomas Hardy'yi ve Philip

Bir de şunu ekleyeyim, herkes şiiri anlayabileceği gibi, herkes şiir yazabilir de. Herkesin derdi ve dünyayla görmek istediği bir hesabı olduğuna göre, herkes şiir yazabilir. İyi şiir olur, kötü şiir olur, o başka mesele.

Larkin'i belki de Edip Cansever'i sevdiğim kadar çok seviyorum. Kısaca hayaller alemine dalmama izin verirsen, ben gökyüzündeki büyük rakı meclisine gittikten çok sonra bir gün ciddi bir şiir eleştirmeninin benim şiirimde İngiliz şiirinin etkileri üzerine bir yazı yazması imkânsız gelmiyor bana. Ama yukarıda dediğim gibi, yazdığım şiirin Türk şiirinin iki geleneğinden birinin ta ortasında olduğundan, kendi hesabıma, hiç kuşkum yok.

Başlangıçtan bugüne tutarlı bir şiir anlayışı izliyorsun. Elbette kendini geliştirerek tamamlanan, ama yeni arayışlarla da pek ilgilenmeyen bir şiirin olduğu söylenebilir mi?

Yoo, hayır. Biçimsel arayışlara pek meraklı olmadığım doğru, ama arayışlarla ilgilenmediğim doğru değil. Her şiir (her iyi şiir) okuyucusu için bir buluştur, ama şairi için bir arayışın sonucudur. Hissettiği, sezdiği, kafasını veya midesini ağrıtan bir şeyi en iyi nasıl ifade edebileceği arayışının sonucudur. Benim arayışım biçimle değil, içerikle ilgili oldu hep. Şimdilerde, örneğin, biraz daha siyasi bir şiir yazabilir miyim diye aranıyorum. Öyle olması gerektiğini düşündüğüm için değil (öyle olması gerekmiyor çünkü), merak ettiğim, eşelendiğim, bakalım ne çıkacak diye düşündüğüm için. Siyasi içeriği daha doğrudan olan bir şiiri de ezberciliğe, klişeye kaçmadan yazmak mümkün mü (en azından, benim için mümkün mü) diye kendi kendime sorduğum için. Daha dürüstçe söyleyeyim, ben bunu da yaparım, yapabilmeliyim iddiasına sahip olduğum için. Ama daha siyasi bir şiirin peşinde koşarken (emeklerken desem daha doğru olur), kelimeleri farklı kullanayım veya farklı kelimeler kullanayım, dizeleri kesip biçeyim, ingiliz anahtarı, fabrika veya Yaşar Büyükanıt şekilleri oluşturayım filan diye hiç düşünmedim, hissettiklerimi okuyucuya nasıl hissettirebilirim diye düşünüyorum sadece.

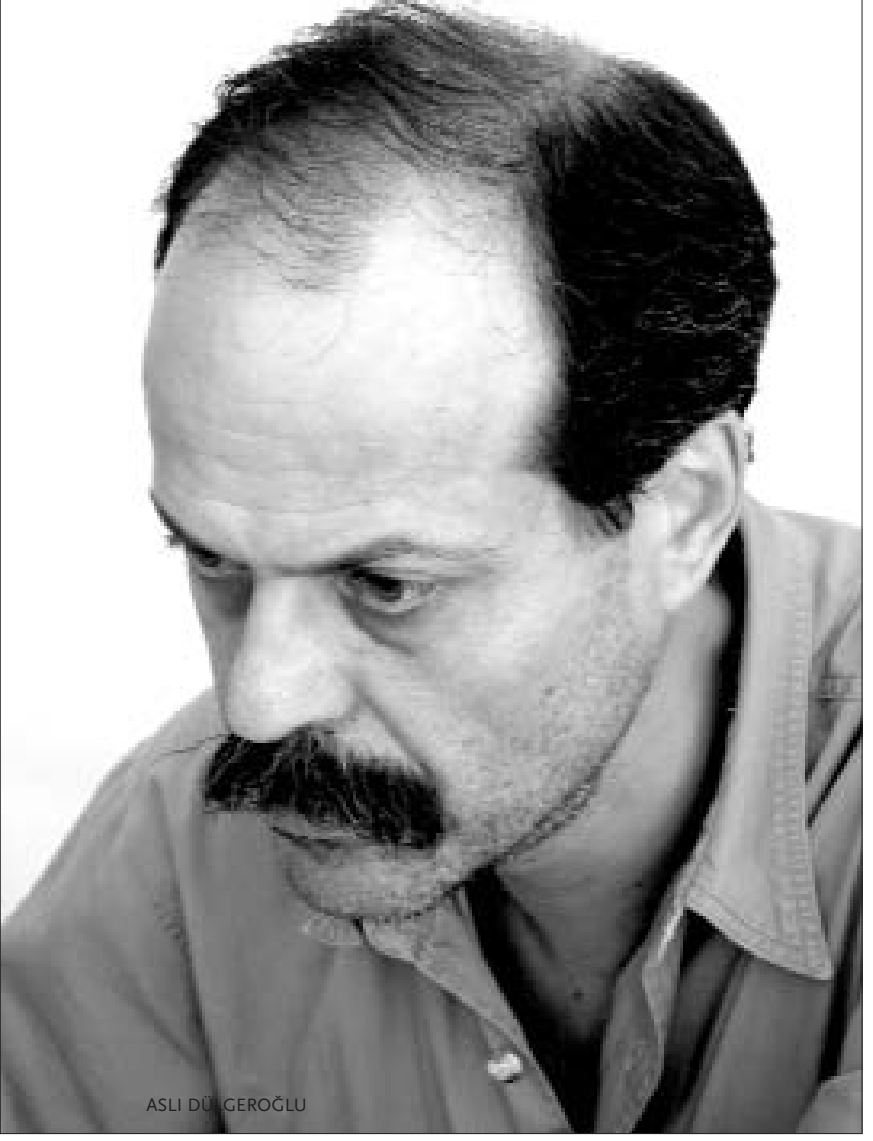
Şiirin için, "düzyazı gibi" diyenler de çıkıyor. Olumsuzlayarak. Bu eleştiriyi nasıl değerlendiriyorsun?

Pek olumlu değerlendirmiyorum! Bir romancının yaptığıyla benim yaptığım arasında, hatta bu eleştiriyi yapanları iyice kızdırmak pahasına, bir heykeltıraşın yaptığıyla benim yaptığım arasında hiçbir fark olduğunu düşünmüyorum çünkü. Şiirin sesten, müzikten veya biçimden ibaret olduğunu düşünenler için (yani söyleyecek bir şeyi olmayanlar için), şiir düzyazıdan veya heykelden bambaşka bir şeydir elbet. Ama şiirin yaşam, dünya ve insan karşısında bir duruş, bir tavır, bir didişme, bir hesap kesme, bir anlama çabası olduğunu düşünenler için, şiir, heykel ve roman arasında çok temel bir fark yoktur bence. Heykelin bronzdan mı, mermerden mi yapıldığının elbette bir önemi vardır, şiirin kafiyeli olup olmamasının elbette bir anlamı vardır, ama son tahlilde benim için önemli olan bunlar değil. Şiirin de, heykelin de, düzyazının da bana ne dediğini, hayatım hakkında bana ne düşündürttüğünü, ne anlattığını, dünya hakkında ve kendim hakkında bana ne söylediğini, dünyayı ve kendimi o güne kadar görmediğim bir şekilde görmeme yol açıp açmadığını daha önemli buluyorum. Şiirimin "ne gibi" olduğu önemli değil benim için, ne yaptığı önemli.

Yeri geldiğinde şiir ve edebiyat kavgasından sakınmıyorsun. Niçin? Bu arada senin yazılarındaki eleştiri dilinin yazınsal olanın dışına çıkıp siyasal dil içinde oluştuğunu da kendi eleştirim olarak belirtebilir miyim?

Söylediğin doğru, ama bunun niye "eleştiri" olduğunu anlayamıyorum. Attila İlhan "Ben iki kişiyim / elimden gelen bu" der, ama doğru değil, o da bir kişi (özellikle son yıllarında, milliyetçi bir mağara adamı), ben de bir kişiyim. Dolayısıyla, hayatımın bir alanında "eleştiri dili", diğer alanında "siyasal dil" kullanamam. Şiir de, eleştiri de, siyaset de aynı dünyanın unsurları ve ben tek bir kişiyim, tek bir dünya görüşüm var, baktığım her şeyi aynı dünya görüşüyle görüyorum.

"Kavga" konusuna gelince; kişisel, edepsiz ve şirret olmamak kaydıyla, saygıda kusur etme-

ASLI DÜLGEROĞLU

mek kaydıyla, kavganın kötü bir şey olmadığına inanıyorum ben. Senin bu soruyu sormanın nedenlerinden biri olan tartışmayı başlatan yazımdan sonra ("Attila İlhan ve Bizim Kuşak", *Sombahar*, No. 23, Mayıs-Haziran, 1994), "Roni Margulies'in Hezeyanları" başlıklı yazılar yayımlayan densizler oldu, evet, ama en sert tartıştığım şairlerden biri Haydar Ergülen olmasına rağmen, Haydar'la rastlaştığımızda sarılır, hal hatır sorarız. Haydar'ı bilmem, ama o kavgada benim Haydar'dan öğrendiğim şeyler oldu. Kavga iyidir.

Roni Margulies artık daha çok İstanbul'da yaşıyor. *Bugün Pazar Yahudiler Azar*'ın gördüğü ilgi, onun düşünsel katkılarının da önemsendiğini gösteriyor.

Selim İleri, "Herkes için şiir yazmak"tan söz ettiğinde, seni örnek göstermişti. Bu sözün anlamını açıklar mısın?

Sen de duymuşsundur, çok yaygındır, "Ben şiirden anlamam," der pek çok kişi. Bunu hep üzüntüyle karşılarım. Ne demek "şiirden anlamamak"? Yabancı dil mi yahu bu? Niye anlaşılmasın? Orhan Veli'yi anlamayan, Nâzım Hikmet'i anlamayan olabilir mi?

Ama İkinci Yeni şiiri hakkında (olumlayarak) şu sözleri eden, "İkinci Yeni anlatılmayan şiirden yanadır... Düşünceyi silmek, anlamı elinden geldiğince yok etmek ister... İkinci Yeni'nin anlamdan anladığı bir anlamsızlık anlamıdır. Bunu bilinçli bilinçsizlik diye de tanımlayabiliriz... İkinci Yeni anlamdan çok görüntüye bağlıdır... Düzyazının ilkeleri olan betim, anlam, demeç, düşün gibi ilkelere karşıdır" ve kendi şiiri hakkında da, "Kimi kitaplarımda onu [anlamı] düşman bile bilmişimdir. Anlam, sanki benim üvey evladımdır," diyen bir şairin şiiri anlaşılmayabilir elbet. Zaten anlaşılacak bir şey var mıdır o şiirde, çok kuşkulu.

Benim bir derdim var ve bu derdimi insanlarla paylaşmak istiyorum. Şiir yazmanın, benim için, nedeni ve anlamı budur. Derdimi "bazı" insanlarla, "eğitimli, edebiyata meraklı, hergün şiir okuyan" insanlarla değil, mümkün olduğunca çok insanla paylaşmak istiyorum. Anlam benim "üvey evladım" değil, ham maddem. "Ben şiirden anlamam," diyenlere, "Benim şiirimi anlarsın," derim her zaman. Selim İleri'nin kast ettiği bu olsa gerek.

Bir de şunu ekleyeyim, herkes şiiri anlayabileceği gibi, herkes şiir yazabilir de. Herkesin derdi ve dünyayla görmek istediği bir hesabı olduğuna göre, herkes şiir yazabilir. İyi şiir olur, kötü şiir olur, o başka mesele. Kars Cezaevi'nde, "Herkes şiir yazabilir mi?" konulu bir konuşma yapmıştım bir iki yıl önce; şaşarsın, gerçekten de birkaç mahkûm kalkıp kendi şiirini okudu. Bir tanesi, esnaftan para toplayıp bir kitap bile yayımlamıştı. Cinayetten yatıyordu.

Yahya Kemal dünya görüşü bakımından geçmişe dönük dururken, sağlam bir modernist köprü kurdu. Yahya Kemal, Nâzım Hikmet ve sonra gelen büyük yaratıcılar için neler söylemek istersin?

Yahya, Nâzım ve Edip Türkiye'de yirminci yüzyılın en büyük üç şairidir. Türkçe değil de Fransızca veya İspanyolca yazmış olsalardı, Yahya ile Edip de dünya çapında Nâzım kadar ünlü olacaklardı bence. Aynı geleneğe dahil olduğunu düşündüğüm başka önemli şairler de var elbet, ama bu üç zirve ile diğerleri arasındaki irtifa farkı çok büyük. Yukarıda Cahit Külebi'den söz ettim örneğin, önemli bir şair olduğunu düşünüyorum ve "İstanbul" şiiri en sevdiğim şiirlerden biridir, ama onul-

maz bir Kemalizm'le malul olduğu, çok berbat şiirler de yazmış olduğu açık. Behçet Necatigil ile Ece Ayhan'ı da, en azından tümüyle kendilerine özgü bir şiir yarattıkları için, önemli saymak gerekir. Turgut Uyar ile Attila İlhan'a, gençliğimin vazgeçilmezleri oldukları için nostaljik bir sevgiyle bakmadan edemiyorum, ama ne kadar önemli olduklarının fena halde abartılmış olduğuna eminim.

Şiirin yanı sıra öykü yazıyorsun, ama öykü şiirden sonra geliyor...

Ayıptır söylemesi, bu dediğin tamamen tembellikten ve zaman ayırmamaktan kaynaklanıyor. Öykü yazmak bana şiire kıyasla çok daha zahmetli, emek yoğun ve zor geliyor. Roman yazmak ise katmerli bir zahmet ve eziyet. Ben bir şiirin üzerinde birkaç gün uğraştıktan sonra, "Olmadı bu, kurtarılması da mümkün değil," deyip buruşturup atabiliyorum. Bir romanla iki yıl didiştikten sonra "Olmadı" demek zorunda kalmayı düşünebiliyor musun? Bende o iki yılı ve o korkunç yenilgiyi göze alacak cesaret yok. Roman yazmayacağımı çok iyi biliyorum, ama dönüp dolaşıp yine öykü yazacağım sanırım.

Kendi kuşağından sevdiğin şairler ve yazarlar...

Şavkar Altınel ile şiir yoldaşlığım malum. Yazdığı her şeyi heyecanla beklerim. Ama bu lise sınıf arkadaşlığından, dostluktan kaynaklanan bir şey değil; Ali Günvar da bizim sınıf arkadaşımızdı, matematik dersinde yan yana oturup ortak (bir dörtlük o, bir dörtlük ben) şiir yazdığımızı hatırlarım, ama Ali'nin neler yazdığından uzun zamandır haberim yok doğrusu.

Turgay Fişekçi'nin pek çok şiirini (ama aşk şiirlerini değil!), Murathan Mungan'ın bazı şiirlerini ("Sahtiyan", örneğin), Enis Batur'un *Gri Divan*'ını çok severim.

Zorlanıyorum bak! Doğrusunu söylemek gerekirse, kendi kuşağımla şiir ilişkilerim pek de sıcak değil. Dahası, her ay bütün şiir dergilerini alıp dikkatle okuyup incelediğim günler de çok geride kaldı.

Kendi dillerinde yazdıkları için, bizim topraklarımızda yaşayan bir Ermeni edebiyatından, Kürt edebiyatından söz edilebilir, ama Yahudi edebiyatından söz edilemez. Anadillerini kullanmadıkları için. Bu bir eksiklik mi?

Sorun, anadil sorunu değil galiba. İnsan hangi dili konuşuyorsa o dilde yazar, sorun olmaz. Kaldı ki, Osmanlı ve Türkiye Yahudilerinin çok büyük çoğunluğunun "anadili" var; 15. yüzyılda İspanya'dan gelirken beraberlerinde getirdikleri o günlerin Kastilya İspanyolcasını, Ladino'yu, ta benim neslime kadar terk etmemiş, korumuş, konuşmuşlar. Bu dilde bir müzik var örneğin, son dönemde araştırıldı, canlandırıldı, kasetler, CD'ler filan çıktı. Hiç bilgim yok, ama kuşkusuz bir edebiyat da olmuş olması gerek Ladino dilinde. Geçenlerde bir kitap gördüm, *Tevfik Fikret'in İzinde İki Şair: Avram Naon ve İsak Ferera*. Merak edip aldım, ama henüz okumadım. İkisi de Ladino yazmış.

Sorun, anadil sorunu değilse, o zaman ne? Niye daha geniş (veya bizim daha iyi bildiğimiz) bir Ladino edebiyatı yok? Doğrusu, bugüne kadar hiç düşünmedim, hiç ilgimi çekmedi. Ama şimdi merakımı uyandırdın...

***Bugün Pazar, Yahudiler Azar* kitabın kısa sürede dört baskı yaptı, beşincisi de yoldaymış. Nedeni nedir?**

Bu soruya bir olumlu, bir de olumsuz cevap vereyim. Olumlusu şu: Türkiye'de herkesin Türk olmadığı, istese de "Ne mutlu Türk'üm diyene" diyemeyeceği son dönemlerde bilinç düzeyine çıktı, gündeme girdi, tartışılabilir oldu. Dolayısıyla, bir merak uyandı. Yahudi cemaati özellikle içine kapalı bir cemaat olduğu, hakkında az yazılıp çizildiği için, bu merak daha da yoğun belki. Ve kitap gerçekten de bu merakı karşılamaya çalışıyor.

Olumsuz cevap ise şu: Şu anda kapağında altı köşeli yıldız, adında "Yahudi" kelimesi, içinde de habis ve karmaşık bir Yahudi komplosu olan, Tayyip Erdoğan, Ulubatlı Hasan ve Tom Miks'in aslında ve gizlice Yahudi olduğunu iddia eden her kitap hemen çok satanlar listesine giriyor. Benimki maalesef o kadar satmadı, ama aynı garip ve korkunç durumdan yararlanmış olabilir. Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın aslen Yahudi olduğunu ve İsrail'in çıkarları doğrultusunda 27 Nisan e-muhtırasını yayınlayarak AKP'nin seçilmesini sağladığını anlatan bir kitap yazsam çok daha fazla satılırdı kuşkusuz.

Neler yazmak isteyip de yazamadın?

Dünyanın en iyi şiir kitabını henüz yazamadım! Ama daha vakit var. □

Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?

Neş'e Erdok, *Gece Vapuru*, 1994

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulan bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanıyor.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir resmin taşıdığı anlamlar.

Yukarıdaki resimden çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Aralık-Ocak 2007, 7. sayısında yayımlanacak.

Resmin derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

Her ânın, her fotoğrafın ya da resmin öyküsü yazılabilir. Konumuz bir resmin anlattıklarıysa, önce verilmiş bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız? başlığıyla gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-900 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Kasım 2007'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık **NotosÖykü** aboneliği kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılır.

İRFAN YALÇIN

Budanmış Kahraman

GENİŞ, DİRİ AĞAÇLARIN ALTINA SAKLANMIŞ GİBİ DURAN KASABANIN iki yakasını birleştiren, altından *YEŞİLIRMAK* geçen taş köprünün bir ucunda ilk gördüğümde onu, uzun uzun bakıyorum durup. Otuz yıl önce bir Haziran. Anılarımdan sarkan bir yağmur. *ÇARŞAMBA* köprüsü.

Sonra bu hiç bitmedi; her geçtiğimde ordan, uzaktan ya da yakından bakıp durdum öyle. Birileriyle ve kendi kendine konuşurken gördüm; sesini ve yüzünü öğrendim. *"Dilenciyi oynayan düşmüş bir kral gibi,"* dedim. Sormadım kimseye; kimdi, neyin nesiydi? El açmıyor, kim ne derse desin birkaç sözcükle karşılık veriyor, önünden geçenlere, önündeki mendile para atanlara yılışmıyordu. Gözleri, sağ eli, sol elinin iki parmağı, sağ ayağı yoktu. Lacivert ceketinin sol yakasından sarkan ışıltılı madalyaya her takılışında gözüm, yaklaşıp konuşmak istiyordum nedense. Ama olmuyordu, yapamıyordum; küçük bir çocuğun karanlıktan korkması gibi bir şeydi duyduğum.

Ama bir akşam, bir boşluğu yakalarcasına yaklaşıp yanına, *"Yağmur yağıyor, ıslanıyorsun,"* dedim. İrkilir gibi olup, *"Sen kimsin,"* dedi, *"yabancı sesin."* Söyledim. Kapkara gülümsedi; yaraya dönüştü yüzü.

Böyle başladı işte, o yağmurlu akşamla. Her köprüden geçişimde ona gittim; sesimden tanıdı. *ÇARŞAMBA*'yı, köprüyü, onu ve beni konuştuk. Akışkan bir yüzü oluyordu konuşurken, durmadan değişiyordu. *"Vuruştuk ve öldük,"* dedi ilk konuştuğumuzda, *"öyle az buz değil; yüzlerce, yüzlerce... Bakma yaşadığıma sen... Tabi bu yaşamaksa..."* Kendine saklandı sonra birden; küçülür gibi oldu; yarı yüzü gölgelendi; sustu.

Adı *Kani*; kendini döven adam. Açık yaraları var kanayan. Kendi içine doğru yürümek istiyor hep; bırakıyorum. Konuştukça, yaşama biraz daha yaklaşıyor ve biraz daha yakışıyor. İçindeki cehennem *KUNURİ*. *KUNURİ*'yi taşıyamıyor. Aklına geldi mi, yüzü ahşaplaşıyor birden; oturduğu yerden kalkıp, koltuk değneğine zar zor abanıp köprünün korkuluğundan *KUNURİ*'yi kusuyor. Öyle ki, sesinin yırtıklarından mermilerin, ağır topların uğultusu dökülüyor; kulaklarımı tutuyorum. *"Ateş yuttuk, alev yuttuk, bütün bir cehennemi yuttuk!"* diye bağırıyor, "*Karanlık gece kan kırmızı... Dünya kan kırmızı... Her şey, her yer kan kırmızı..."*

Parklarda, kahvelerde de karşılaştık; sesimden tanıdı. İçine gizlediği çok gizemli şeyler var gibiydi; bir bir açıp onları kendini çoğaltmak istese de, başaramıyordu; seziyordum. Bir silah gibi kullandığı öfkesi elinin altındaydı hep ve kim olursa olsun ateşliyordu he-

men. Çok büyüdüğünde içinin acısı, kendinden geçer gibi oluyor, bir bir çağırıp mangasının erlerini süngü taktırıyordu. *"Süngü tak!"* diye bağırırken, kendi içinde bir şeye takılmış gibi oluyordu sesi, gülünçleşiyordu; acıyordum.

Yeşil gölgeli kasabadan ayrılıp yıllar sonra döndüğümde, o yok köprüde artık; başkaları dileniyor. Dudak büküp susuyor kime sorsam; bilmiyor. Yaşlı bir al-satçının, *"Yaşıyor, ölmedi"*, demesine kadar, *"Ölmüştür,"* diye düşünüyorum.

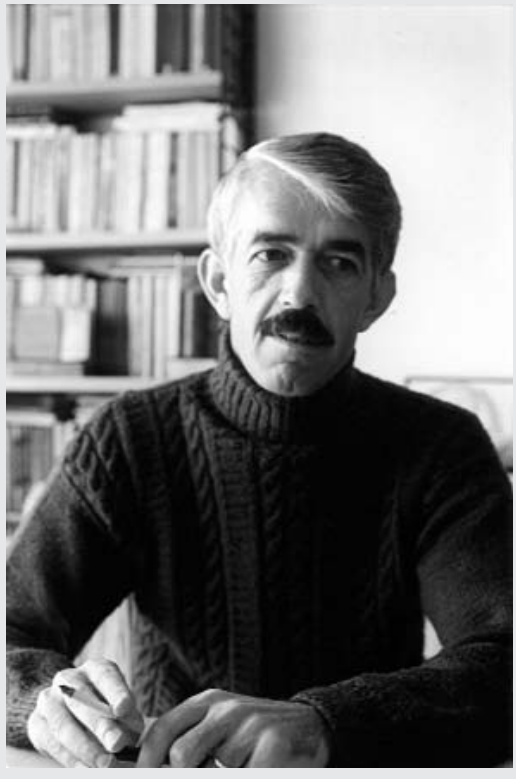
Dar ve sessiz yollardan geçerken onun o eski sesi dolaşıyor bende, öfkeden kararmış yüzü ışığa çıkıyor; görür gibi oluyorum. Az sonra bir kış akşamının kokusu, küçük bir bahçe, küçük bir ev.

Kirli bir avludan ağır kokularla dolu küçük bir odaya giriyorum ki, buzlanıyorum sanki birden, inanamıyorum; ince bir yer yatağında yatan *BUDANMIŞ KAHRAMAN*, ufalmış, kuş kadar kalmış! "*Bu, o mu?*" diye kuşkulanıyorum. İrkilir gibi olup doğruluyor, *"Kimsin?"* diyor. *"Kimim?Bil!"* diyorum. Tanıyor sesimden ve ağlıyor.

Ağlamasında yumuşak bir hayvan var. □

Hasan Ali Toptaş yeni romanını yazıyor

Son zamanlarda neler yazıyorsunuz?
Yeni romanımı yazıyorum. Bir de, hayatımın birkaç haftasını anlatacağım başka bir dosya üzerinde çalışıyorum. Romanıma dair bir şeyler söylemek isterdim ama söyleyemem. Neler olacağını ve neye benzeyeceğini ben de bilmiyorum çünkü. Tabii, ne zaman biteceğini de bilmiyorum.

Okuduğunuz metin, kitap ya da kitapları bizimle paylaşır mısınız?
Geçen hafta, Barbara Frischmuth'un romanı *Dostun Alın Yazısı*'nı okudum. Şimdi, Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü yeniden okuyorum.

Eğer varsa izlediğiniz filmler, sergiler; katıldığınız konferans, seminer, panellerle ya da seyahat ettiğiniz yerlerle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
Bu ay Zeki Demirkubuz filmlerini (daha önce bazılarını izlemiştim ama) topluca izledim. Bunların yanı sıra, *Eve Dönüş*'ü ve *Eve Giden Yol*'u izledim. Mart ayında Kültür Bakanlığı'nın davetlisi olarak Leipzig Kitap Fuarı'na gittim. Onun ardından, Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen Çeviri Sempozyumu'nu izledim ve bu sempozyumdan sonra Cunda Adası'ndaki çeviri atölyesine katıldım. Metinlerimin nasıl çevrildiğini yakından görmek, çevrilirken karşılaşılan zorluklara tanık olmak benim için ilginç bir deneyimdi. Çok keyif aldım. Aynı zamanda, kurduğum dile dair farklı şeyler öğrendim. Şu anda yolculuk için hazırlanıyorum; 4-8 Eylül tarihleri arasında Berlin Edebiyat Festivali'ne katılacak ve orada Almancaya çevrilen *Gölgesizler* adlı romanımdan bölümler okuyacağım. Ekim ayında Essen'de bir programım var. Kasım'da da, Viyana'da. Sonra gelebilirse gezegenimize yine kış gelecek ve ben yeni romanımın içinde kaybolup gideceğim.

SELİM İLERİ

Nerval Diye Biri

HEMEN O NİSAN SONU, YILLAR ÖNCE, EKSERCİOĞLU SOKAĞI'NDAKİ eve... çatı katına yeni taşındığımda, "Son Yaz Akşamı"nı yazmaya koyulmuştum, bir uzunöykü. Teşvikiye'de nice zamanlar tek satır bile yazmadıktan sonra bir novella.

'Uzunöykü'yü novella karşılığı olarak kullanıyorum.

Yazmak beni bıraktı, terk etti diyordum. O kadar ki, daha o zamandan hayatımın tek yoldaşı 'yazı', ansızın susmuş, korkular salmıştı suskusuyla. Boş yere, davranışların, seslerin, bakışların dilini çözmeye uğraşıyordum. Kopuk kopuk sözcükler, yaşantılar. Belki yazı geri gelir. Özellikle gözler. Gözlerde, söze dökülmeden boğulup kalmış ifadeler yakalardım.

Zaten en çok gözleri yazmaya çalıştım. Gözlerde, iki damla gözyaşını. Onları yazabilmek; kelimesiz iç çekişteki kırıklığı, bakışlardaki alevi, acıdan ibaret donukluğu. Bir el hareketinden savrulmuş hoyratlık, konuşulmayanı söylemek için çırpınan gözler.

Yazamıyordum.

Aldanmıştım: Bu hep olurmuş. Tek yoldaşınız size küsmüşçesine uzaklaşır gider, ya da bir köşeye çekilir, uzak dururmuş... Yazı bir gün yine çıkageldi. Ses perdeleriyle, yüzdeki anlatım, yürekteki çarpıntıyla. Bedenin kımıldanışları, kıpırdayışları ve gözlerin diliyle.

Burada sakindim, çatı katında. Kapı çalındığında ürkmem için sebep yoktu. Ayrıca, kimse kapımı çalmıyordu.

Hayatımızı basit şeyler söyler. Belki basit hayatlar yaşadığımızdan. Ortak bir dil vardır, yüz elli iki yüz kelimelik. O ortak dille yazarsanız, yazdıklarınız benimsenir. Uzunöyküdeyse, ortak dili kapı dışarı etmiştim. İyice kapanık, iyice dikenli. Herkesten kaçarcasına. Sözdizimini değiştirmeye çalışıyordum, çapaklı. Kimsenin okumasını istemiyordum sanki.

Geçmişte yazdıklarıma "kartpostal edebiyatı" denmişti. Öç alırcasına yazıyordum.

Yazdıkça, kendi yolumda, bambaşka şeyler olamayacağını fark ettim. İstediğinizi yazamazsınız. Aklınıza her geleni. Konular, kişiler, tasvirler, çözümlemeler, hepsi, ancak sizi yansıtabildiğinde sahicidir. Kartpostal edebiyatı yapmak için yeryüzüne gelmişseniz, bu, sizin yolunuz ve duyarlığınızsa...

... Öyleydi. Yeryüzünü iki damla gözyaşı gibi gördüm.

Uzunöykü diyorum ama, türler önemini kaybetmişti. Önemli olan sadece yazıydı, yaz-

maktı. Ne roman, ne hikâye, deneme, oyun, şiir, anlatı. Bana öyle geliyordu ki, dünyada tek bir kitap vardır, hiçbir zaman noktalanmayacak tek bir kitap. Bütün yazılar, bütün yazdıklarımız o kitaba aittir.

Mutluydum yazabildiğim için.

Korkunç rüyalar azalmıştı.

Her nedense, Daphne'ye seslenildiğini işitir gibi olurdum. Bilir misin? diyordu –Kim?–, Daphne'ye, o eski şarkıyı. Taflanlar, gümüş ışıltılı yapraklarıyla defne ağacı, sonra zeytin, mersin, salkımsöğütler. Birden o eski aşk şarkısı, sona erdikçe yeniden başlayan! Bir şiirdi diyordum, kendi kendime, unuttuğun bir şiir. Kimin yazdığını da hatırlamıyorsun. Hep o defne ağacı, yeşil yapraklarında beyaza çalar gümüşî ışıltılar.

Mayıs, günler geçtikçe haziran, sabahları çok erken kalkıyordum. Bahar kokardı Şişli, şaşılacak bir şey. İlkyaz kokardı, nereden ulaşıyorsa çatı katına, ot, toprak, ıtır. Ev incecik serindi. Doğruca yazı masası başına.

"Son Yaz Akşamı"nda ressam çatı katında oturuyordu. Şişli'de, Eksercioğlu Sokağı'nda? Bilmiyorum. Resimlerinin üslûbunu da bilmiyorum.

Bunların üzerinde durmamış olmalıyım.

Demin söylediğim gibi, sadece yazmak. Yazmaya susamıştım. Bir fincan kahve, anasonlu gevrek ve uzunöyküyü sürdürmek. Hızlı yazıyordum. Nisan geçmişti, mayıs geçmişti. Bir önseziyle, haziran da geçerse, yazmanın durakalacağından... tek yoldaşımın beni yine terk edeceğinden korkuyordum.

Ne var ki, Daphne'ye sesleniş korkumu hafifletiyordu. Şair, Daphne'ye, büyük sütunlu eski mabedi hatırlayıp hatırlamadığını soruyordu. Daphne ise, dişlerini batıra batıra, acı, yeşil limonlar ısırıyordu. Sonra birdenbire Konstantinopolis, zafer takı. Bunlar niyeydi? Bunlar beni kurtarıyordu. Yazamamak, yazının durakalacağı ürküntüsünden. Sonra bunlar geçiyordu, Daphne, zeytin ağacı, mersin, zafer takı. Yazdıklarıma geri dönüyordum.

Yuvakim diye bir isim. Bir ıstırabı olmalı.

Fakat yazdıklarıma geri dönüyordum.

Ressam, öykünün baş kişisi, çatı katının terasında, bir akşamüzeri, ölü kuşu görüyordu: Kuş ölüsü, sığırcık ölüsü. Gözleri açık kalmış, gözleri buz mavisi, öyleyken ressama bakıyor bu gözler, can çekişerek.

Uydurmuştum ölü kuşu, ölü sığırcığı. Can çekişmeyi. Günün birinde, bir sonraki evde, şu satırları yazdığım evde, balkondan gördüğüm arka bahçede, onun kumru ölüsü olup karşıma çıkacağı aklımın ucundan geçmezdi. Kumru ölüsünü ***Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak***'ta yazdım. Yaşadıklarınızı yazarak geçmişi diriltemiyorsunuz. Ama yazıda yaşatmaya çabaladıklarınız, sonra, bazen, yaşanıyor. Sonra yeniden yazmak zorunda kalıyorsunuz.

Ölü sığırcık: Uydurulmuş, kurmaca. Ardı sıra bir ok işareti: Ölü kumru: Gerçeklik, yaşanmış. Bir ok işareti daha: Ölü sığırcıktan gerçekliğe dönüşmüş ölü kumruyu yazmak.

Ölü Gérard de Nerval'i yazmak...

Ölü kuş donuk gözleriyle bakar ve bu donmuş, açık kalmış gözler, size sizi gördüğünü söyler. Ressam, garip bir suçluluk duyuyor, içi ezik, sığırcığı orada, terasta bırakıp sokaklara çıkıyordu.

Bunları, ölü kumruyu görünce hatırlamıştım arka bahçedeki, şimdi yine hatırladığım gibi. Yazıdaki ölü sığırcıkla, bahçedeki ölü kumruya... bir zamanlar yaşamış, uçmuş, dallara, pencere, balkon kenarlarına konmuş olan kumruya yıkım hazırlamış olabilir miyim?

Ölü kumruyu yazarken, hiçbir sevinç duymadım, yazmak sevinci. Ölü sığırcığı yazarken sevinçten uçuyordum.

Nerval'in, her yerden her an çıkıp gitmeye hazır bir "kırlangıç" hali varmış. Bulduğu her açık pencereden içeriye giren kırlangıçları andırırmış. Girdiği her yeri sevimli, iyilik dolu görür, sonra mutlu ve yalnız, yoluna devam edermiş.

Kırlangıçlar... Yaz başında geldikleri, güz ortasında gittikleri söylenirdi.

Kırlangıçlar... Bu ağustos ortasında gittiklerini gördüm, ehramlara, ne kadar erken! "Kırlangıçlar gidiyor" dedim; "Yaz bitti" dedi bir ses. Güneyde, tatildeyken. Dünyanın dört bir yanında ölümler öldürümler, Afrika, su, şişman karınlı ölümcül sıska çocuklar.

Hiçbir zaman kırlangıç halim olmadı. Fakat hatırlamaya katlanamıyorum. Kırlangıçları değil; hayatı.

Bir yaprağı anlatmışım. "Son Yaz Akşamı"nda. Yeşil sarı bir yaprakmış. Yeşili sararmış

yaprak. Yağmura kapılmış, sürükleniyormuş. O anda yaz bitmiş. O anla birlikte son yaz akşamı başlıyormuş.

Garip biçimde Nerval takılmıştı aklıma. Yuvakim onun yazdığı biri olabilir mi?

Oysa, söylediğim gibi, Eksercioğlu Sokağı'ndaki Köşe Palas'ta mutluydum ilk zamanlar. Sabahların serinliğine doyamıyordum, ilkbaharın günleri, yeniden yazmaya başlamıştım. Mutlu şeyler yazmalıydım. Gérard de Nerval için sebep yoktu.

Fakat defne ağacı gibi hep o, Nerval! Nerval geçmişi hatırlamaya, anmaya dayanamıyordu. Bir yerde okumuştum, herhalde tam o sıralar. Başka şey düşünemiyordum: Hatırlamaya, hatıralara dayanamamak.

Yazı masasının başına geçer geçmez, beyaz kanatlı, büyük ve düşsel deniz kuşları, Nerval'in maziyi tümden silmek isteği. Sanki büyük deniz kuşları alıp götürecek, Nerval de geçmişten, anılarından kurtulacaktı.

Bunlar uzunöyküde bir iki satırda geçiyor. Çağrışımlar sağanağı.

Şimdiyse Nerval'i daha yakın hissediyorum; gözleri ne renkti, nasıl bakıyordu, iki damla, hüzün, çılgın, gözlerinde cinnet. Ölüm insana ne zaman gelecek? Bir eski öykü yeni bir öykü doğuruyor: Ölüm nerede ne zaman nasıl gelecek, yirmi beş yıl daha yaklaşmışım, ölüm gelecek.

Sönmüş bir şeydi yaşamak. Senin de küçük küçük ışıkların tek tek sönecek.

Sönmüş bir şey hayat. Senin de yıldızların tek tek...

Yuvakim'i öldürmüşler. Nerval, Balık Pazarı'nın orada görmüş. Ölüsünü.

"Tütüncü dükkânında ne kadar uzun oturmuş Nerval, saatler geçmiş, kimseyle konuşmamış. Oradan çıkmış, ünü kötü bir meyhaneye gitmiş. Bıçkınlar, serseriler, bıçaklar."

Yeşil sarı yaprağı anlatmışım ama, ölümden söz açmamışım.

Yağmur sularının akışında bir o yana bir bu yana. Yaprak 'her şeye' benziyordu. Hatta o yaprağı görür gibiydim. Yazıdaki. Eksercioğlu'nun, Koca Mansur'un çarpık çurpuk kaldırımlarında. İlkyaz yağmuru. Erken gelen sarartıyla. Çok hastaydı. Ölü yaprak. Ona yaşam biçmiştim: Eve dönüp bir an önce ölü yaprağı yazmak!

Ne var ki, eve dönünce, Gérard de Nerval'in ölümü için –İntihar mı? Cinayet mi? Ya seninki: İntihar mı, öldürüm mü olacak?– kitaplar karıştırmıştım, sözlükler, ansiklopediler. İntihar diyen var. Kimileri, cinayetten kuşkulu. Serinkanlılıkla belirtmişler.

"Daphne"yi dilimize çeviren –"O hep ağladığın tanrılar dönecek bir gün / Zaman getirecek düzenini eski günlerin"– Orhan Veli, "Paris sokaklarından birinde kıravatıyla bir direğe asılmış olarak bulundu" diyor.

Toprak tanrıçası Sibel, Konstantinopolis'in zafer takı altında, hâlâ uyuyormuş; hiçbir şey değiştirememiş yaşadığın kentteki muhteşem kemeri...

Eski günler gelmeyecek.

Her eski tanrı yalan söyler.

1855 yılının bilmem kaç Ocak gecesi, Théâtre Français'e gitmek istemiş. Çok soğuk bir kış gecesiymiş. "Son Yaz Akşamı"nı yazarken, git git, o geceye varıyor, o gecede takılı kalıyordum. Yağmurun sürüklediği yaprağı unutmuştum. Sebebi neydi?

Tütüncü dükkânında ne kadar uzun oturmuş Nerval, saatler geçmiş, kimseyle konuşmamış. Oradan çıkmış, ünü kötü bir meyhaneye gitmiş. Bıçkınlar, serseriler, bıçaklar.

Öyleyse onu öldürdüler.

Ama çeyrek yüzyıl önce, gönül çelen, Nerval'in intiharıydı. İlle intihar etmeliydi. Çünkü, çeyrek yüzyıl önce, intiharlar hayalperesti, intiharlar tutkunuydum.

Onu sokak fenerine asılı bulmuşlar. Bazı kaynaklarda ise: Meyhanenin –şöhreti kötü– pencere parmaklığında.

İntihara sokak feneri daha yaraşıyor; cinayete parmaklık.

"Ya o? O da Yuvakim'i sevmemiş miydi? Ermeni bir adam, Balık Pazarı'ndaki dükkânında, şerbet ikram ederken anlatıyor, Nerval'e ve ressam Camile Rogier'ye."

Rüzgâr çıktı. Boğucu ağustos gecesinde.

Yuvakim bir kez daha sevecek. Bir Türk kadınını.

Yuvakim'in macerasını anlayan, duyumsayan Nerval sana bu gece en yakın olacak. Boğucu ağustos gecesinde. Aç o sayfaları, oku!: "Gördüğümüz başı kesilmiş ceset, üç gündür Balık Pazarı'nda duruyordu..."

"... Üç yıl önce, bir Türk kadınıyla basılmış Yuvakim adında bir Ermeni'nin cesediydi bu."

Ona seçim hakkı tanımışlar: Yuvakim müslüman olmuş. Uzun hikâye: Dinine dönmüş, Yunan adalarına kaçmış. Konstantinopolis'e geri dönmüş. (Sibel'in toprak olduğu ve uzanıp uyuduğu, ölü uyuduğu muhteşem kemer, işe mi yaramamış?) Yuvakim'i ihbar etmişler. Bir kez daha kurtarmak istemişler Yuvakim'i, yasa, şeriat, bir kez daha müslüman ol. Nerval diyor ki, dininden yine dönerse özgür kalacaktı. Bu ne muazzam bilmece!: Hangisi daha bağışlayıcı: Dinden dön ve bizim dine gir diyen mi, sonra "Kaç!" da demiş zaten. Dininden dönmek istemeyen mi daha özgürlükçü? Nerval, sevilmiş Türk, müslüman kadının alınyazısından söz açmamış. Ya o? O da Yuvakim'i sevmemiş miydi? Ermeni bir adam, Balık Pazarı'ndaki dükkânında, şerbet ikram ederken anlatıyor, Nerval'e ve ressam Camille Rogier'ye. Yuvakim, Konstantinopolis'ten (yani İstanbul, payitaht) başka bir yerde yaşayamayacağını, bir kez daha dininden dönemeyeceğini söylemiş, Balık Pazarı'nın ortasındaki ceset, başını kesip, iki bacağının ortasına koymuşlar, üçüncü gün, balıkçılar pek memnun değiller, kokuşuk ölü.

Ölü sığırcık. Ölü kumru. Ölü Yuvakim. Nerval'in unuttuğu Türk ve müslüman genç kadınının alınyazısı; ya o ne olmuş?

Rüzgâr dindi. Yaprak kımıldamıyor (kıpırdamıyor?).

Eski novellan yeni bir hikâye mi doğuruyor, çığlık mı?

Gérard de Nerval. Sana niye yakın?

Hatıralarından hiçbir şeyi kırıp atmamış. Halbuki hatıralara dayanamıyormuş. Canına kıymış. Onu öldürmüşler.

Toparlamaya çalışıyorum:

Ah evet, ***Sylvie***, Proust'un esinlendiği anlatı. Aktristin adı, Jenny. Jenny ne? Soyadını bilmiyorum. Şimdilik. Yirmi beş yıl önce, Nerval'in intiharına, sokak fenerine çarpılmışken, biliyordum. Hatırlamaya katlanamıyormuş. Şair, ***Sylvie***'de ondan, aktristen söz açar. Unutmak, toptan silmek istediği geçmişe onunla birlikte yol alır. Jenny'yle birlikte yola çıkma isteği, bir kez daha.

Kimdi bu genç aktris? Nerval'le evlenmemiş. Nerval; artık zenginim, benimle yaşayabilir, onu elde edebilirim diyor. ***Sylvie***'nin ilk sayfalarında. Borsa haberlerini okuyor anlatıcı ve birdenbire zengin olduğunu öğreniyor.

Nemden ıpıslak ağustos akşamında, benden başka kimsenin ilgilenmeyeceği –Koskoca Proust etkilenmiş!– bir anlatı ***Sylvie***. ***Sylvie***'yle haşır neşirim.

Jenny Colon bir başkasıyla evlenmiş. Tiyatroyu, Opéra Comique'i galiba, temelli bırakmış. Sahneye çıktığında "çehrelere can" gelirmiş. Sonra alkışlar, dinmeyen alkışlar, daima Jenny için, çiçekler, buket buket çiçekler, çiçeklerle donanmış sepetler, sahnede, odasında, daima Jenny için.

Ya o müslüman Türk kadını? Yuvakim'i sevmiş, Yuvakim'in de sevdiği.

"Ben onda yaşadığımı duyardım, benim için yalnız o vardı."
Sylvie'den şu kısacık alıntı. Buraya geçirmeden defalarca okudum.
Böylesi aşkı biliyorum, aşktan hasta oluşu.

Yuvakim'e, dinini ikinci kez değiştirmek istemeyen Ermeni'ye –Yuvakim, Ermeni ismi mi?– "Kaç!" demişler, "resmi makamlar", "kaçmasını sağlayacak olanaklar"; bu kenti terk edersem yaşayamam! Demek ki bu kent terk edilemiyor.

İstanbul'a gelmeden birkaç gün önce, Nerval, İzmir'de Donizetti operalarının... Tam o sıralar... Öteki kentte opera, bu kentte infaz. "İtalyan tiyatrosunda Donizetti'nin bir operasını görüp vapura döndük." İnfazdan sonra mumlar yakılmış ve Yuvakim, hıristiyanlar için, artık bir aziz olmuş.

Ressam, Nerval'i düşünüyordu:

Kitabı hatırlar gibiyim, ruh yaralarından sayfalar, psikiyatri: 'Hasta', nihayet, intiharı göze alacak kadar 'derman' kazanıyordu. Ressamın okuduğu. Acı acı güldüm. Kim okuyordu? Ressam mı, ben mi? Öylesine yakın ve öylesine uzak ki bu Madame Bovary bilmecesi, ne çok sınavdan geçerek, Nerval'i hangimiz düşünmüştük?

Sen düşünmüştün. Şimdi yirmi beş yıl sonra itiraf et. Bekliyorsun gecede. Yaşamak, cinayet işlemek ve cinayete kurban gitmek değilse nedir? Bekliyorsun.

O gece Théâtre Français'e gidecekmiş. Ama biliyorsunuz, bunlar hakikat: Bu adam şairdir, İstanbul'a kadar gelmiş, ***Doğu'ya Yolculuk***, Yuvakim'i size anlattım, Balık Pazarı'nda şerbet içmiş. Jenny Colon diye bir kadın... aktris, yaşamış. Aşkımız platonikti diyor Gérard de Nerval; "elemli düşüncelere kaynak olan ümitsiz ve müphem, sislere bürünmüş bir aşkın hayali benimle beraberdi." Orhan Veli, Adrienne'den söz açıyor, Adrienne delilikler ecesi, kara bir rüyaymış.

Sislere bürünmüş kara rüya seninle beraber. Sende, hangi eski aşk?

O zamanlar, yazdıklarıma üç beş satır daha ekleyebilmek uğruna, Théophile Gautier okuyordum: ***Romantizmin Tarihi***. Haziran gecelerinde. Zaman zaman başımı kaldırıp baktığımda öte ışıklar. Karşıki çatı katında, teras kapısı açık durur, içerden televizyon ışığı teras kapısı açık durur, içerden televizyon ışığı terasa süzülürdü, parlayarak, sönerek. Şöyle bir bakar, dalıp gitmez, Gautier'ye geri dönerdim.

Gérard de Nerval, coşumlara, coşkulara, çılgınlıklara kapılmış arkadaşları için kafatası buluyordu; babası hekimdi. Denizkızları hayal edilmişti. Denizkızlarının, balıkçı kızların hayaletlerine kafatası.

Nerval'e gelince, onun dediğine bakılırsa, kafatası, veremden ölmüş bir balıkçı kızın kafatası değildi. Moskova önlerinde öldürülmüş trampeta çavuşunun, binlercesinden.

Théophile Gautier mi, başkası mı, kim, bilmiyorum, bakır konsol halkasıyla kafatasını kadeh, kupa haline getiriyor. Moskova önlerinde öldürülmüş trampeta çavuşunun kafatasından herkes şarap içiyor, elden ele geçirilerek, bir âyinmişçesine. Elden ele. Daima alkışlarla.

Daphne'den, Yuvakim'den yarım yamalak haberli; Nerval'in yaşamöyküsünü okuyordum. Öyle ayrıntılar ki, cinnete giden yolu kısaltıyordu. Yazmayı kesmiştim. Günler geçiyordu...

Onca okuma, onca özümseme isteği, hepi topu bir iki satırda kalmış "Son Yaz Akşamı"nda.

Ölü sığırcığın buz mavisi gözlerinde belki son görüntü Gérard de Nerval.

Nerval bazan karşılarına çıkıyordu –Kimlerin?–. Nerede? Gautier yazmamış. Şapkasını elinde tutarak, esriyiş içinde, gözlerinde sisli mavi ışıltılar.

Koşup aynayı alıyorsun, el aynasını. Gözlerin...

Nerval kendi iç dünyasına gömülerek, Babil Kulesi'nin sarmal merdivenini çıkıyormuşçasına. Ona yaklaşamıyorlarmış, uyanıkken gördüğü rüyayı bozmamak için.

Not tutmuşum, fakat bunları öyküye geçirmemişim.

Nerval yürürken; ansızın durup, cebinden yazı defterini çıkarışı, yazılacak her şeyin yollar gibi uzayıp gitmesini isteyişi, düşünceyle hayali, gerçekle yalanı, rüyayla uyanıklığı birbirine karıştırması, bu yazı, bu şiir! Bunlar yok. Yalnızca, beyaz kanatlı, büyük, düşsel deniz kuşlarını almışım. Paraya önem vermeyişi, paradan tiksinmesi, yine de, sanatkârlığının dürtüsüyle, firuze iğnelere, Çin ipeğine, oymalı karyolaya, yaldızlı konsola, ışıl ışıl âvizelere düşkünlüğü –sonra da onun bunun evine bırakırmış, ona buna hediye edermiş, ipekler, iğneler, eşyalar– yok. Uzunöyküde yok ama, sende hep oldu.

Hülyanın benliğini git git sarıp sarmalaması yok. Hülya sizi yıkmaz. Hatırlamaya katlanamadığımız mazi değildir hülya. Nerval, ***Sylvie***'nin ilk sayfalarında Jenny Colon'dan söz açarken, "Aşk, eyvah!" diyor. Çoktan beri ben de bütün hatıralara.

La Vielle-Lanterne Sokağı yok. Sokak yok ama, haziran sonunda, öyküyü bitirmeye çabalarken, çatı katından uzayıp giden ve kızıl, kızılı kirli kiremitler. Birkaç aptal güvercin akşamda kanat çırpar.

Beyaz kanatlı büyük deniz kuşları, özleyip de açılamadığın enginlere. Gidecektin. O vakit. Fakat gitseydin de bir şey değişmeyecek. Nerval, "duvarlar boyunca sararmış birkaç asma yaprağını" görüyordu. Yaprakları dökülmüş gezinti yeri güz güneşinde hâlâ gülümsüyormuş.

Aynada görüyordun. El aynasında: Orman... gezinti yeri ufacık kalmış. Yollar boyu uzayıp gitmiyor yazı. Kış rüzgârının sesiyle: "İşte burada!" Nerval de işitmiş: İşte burada, cana kıyış burada!

Çeyrek yüzyıl önceydi. Tam tamına yirmi beş yıl; birkaç ay eksik ya da aşkın olabilir. Yazı masasında. Nerval'i bir iki cümlede andıktan sonra, hikâyenin sonunu yazıyordum, uzunöykü, novella. Sadece yazmak. O yaza, o geceye hep âşık olacağını düşünerek.

Ben diye biri. Bazan karşınıza çıkıyor. Kafatasında bakır konsol halkası, yüzünde gezinti yerlerinin gülümseyişi. Hâlâ. Yirmi beş yıl sonra da. □

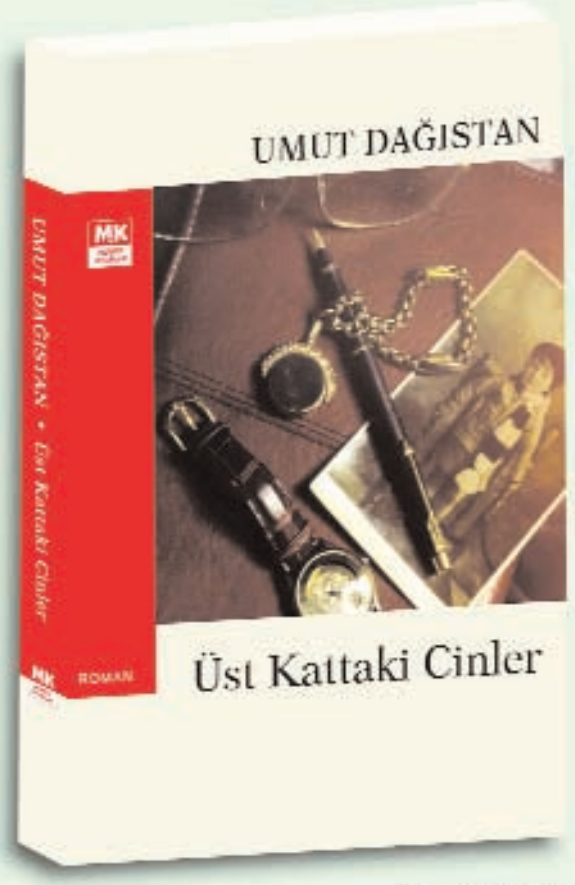
11 Ağustos 2007

Kitabın Merkez'inden

UMUT DAĞISTAN

Üst Kattaki Cinler

Kaç insanın hayatını yeniden kurgulama şansı vardır?

Umut Dağıstan, günümüzün dağılan ailesini, modern toplumun bireye dayattığı hüznü ve yalnızlığı üç ayrı karakterin ağzından anlatırken, kalabalıklar içinde sessiz duran, ölümün gölgesinde ayakta kalmaya çalışan insanların dünyasına ayna tutuyor *Üst Kattaki Cinler*'de. Baba evine yapılan yolculuğun bir içsel yolculuğa dönüştüğü romanda hem geçmişleriyle hem de şimdileriyle hesaplaşan üç kardeşi yolun sonunda ne beklemektedir? *Umut Dağıstan*, romanıyla edebiyat dünyasına parlak bir giriş yapıyor, yeni bir soluk getiriyor.

Roman-266 sayfa

MERKEZ KİTAPLAR

Şeker Mahallesi Cad. No:38 Taksim/İstanbul Tel: (0212) 237 47 00 (0)

MK MERKEZ KİTAPLAR

Kanadının Altında

Murathan Mungan

ÇOĞU KEZ AŞKTAN ANLADIĞIMIZDIR BU: KANADININ ALTINDA OLMAK. Birinin kanatları altında olmak ya da birini kanatlarımızın altına almak. Korumak, kollamak, korunmak, kollanmak. Bizi kendimize ve aşka inandıran; anamızın babamızın kolları kadar tanıdık bir güveni yeniden sağlamak. Büyürken bize dünyayı tanıdık kılan o ilk güveni yeniden ve derinden anımsamak.

Öte yandan toplumsal yaşamın geleneksel ilişkiler haritasında kadını "kollanan", erkeği "kollayan" diye ikiye ayıran bu kalın hatlı ayrım, kabaca "kadın" ve "erkek" rollerine biçilmiş "rol duyguları"nı da tanımlar. Hepimizin içinde zaman zaman "kollamak" ve "kollanmak" isteyen yanlarımız yer değiştirip bir ilişkide nöbet değişikliğine yol açsa da, bize verilen temel rol haritamızın içinde kalır, öyle davranırız. Bir anlaşmanın görünür ve görünmez, açık ve gizli maddeleriyle örüntülenmiş olan her ilişkinin aritmetiğinde, gereken durumlarda kollayan ve kollanan figürlerin böyle nöbetleşe yer değiştirmesi, hem içimizin çocuk ve büyük; eril ve dişil yanlarını doyurarak varlığımızı renklendirir, hem de yaşanan

ilişkiyi sağlamlaştırarak daha güvenli kılar. Çünkü, kimin kollayan, kimin kollanan olduğu çoğu kez dışarıdan göründüğü gibi değildir. Aşk hiçbir zaman dışarıdan göründüğü gibi değildir.

Sonuçta birinin omuzlarına güvenle yaslanmak, kollarında huzur içinde uyumak, bütün dünyaya karşı birinin kanatları altına sığınabileceğimizi bilmek kime iyi gelmez ki? Yukarıdaki kediciğin çok iyi bildiği bu duyguyu bütün ömrümüze yaymak isteriz. Aşkı ararken, bunu da ararız. Ya da ne yazık ki, çoğu kez yaptığımız gibi, aşkı yalnızca bu sanırız.

Aşk bu yanıyla, ancak büyümeyi başarmış olanların çocuk kalmış yanlarını doyurabilir.

Yoksa, tüm hayatı bir çocuk kadar savunmasız olarak himaye altında geçirmek isteyenler için, birinin kanatları altında olmak, hayatı boyunca babasının güzel kızı kalmak ya da anasının kuzusu olmak anlamı taşıyabilir. Onlar bir saçak altına sığınmayı aşk sanabilirler. Ya da sevdiğinin bütün var oluşunu zorbaca sahiplenenler için, birini kollamak demek, onu bütünüyle denetim ve gözetim altında tutmak demek olabilir; "sevileni" yalnızca kendi gücünün sarhoşluğunu yaşamanın, hatta kendi gücüne tapınmanın öznesi, nesnesi kılabilir. Bu insanlar için abanmak, yüklenmek, dayatmak aşk sanılabilir. Görünüşte iki kişinin yaşadığı tek kişilik aşklardır bunlar. Belki de hakkında en çok yanılgı barındıran duygumuzdur aşk. Bunca yüzyıldır hâlâ bunca söze gereksinim duyması nasıl açıklanabilir yoksa?

İnsanlar kediler kadar çabuk büyümezler.

Aşk, büyümeyi bilmiş insanların çocukluğudur belki de… Ancak kanatlarını büyütebilmiş insanları hak eder. □

4 Mayıs 2004

Sözcüklerin öyküsü

Yol arkadaşlığına çağrı

Nezih Kuleyin çocukluğundan bugüne bütün yaşamını, O sözcük ne demek, bu sözcük bu demek, diyerek arşınlamış. Eskiden yaşlarda kapıldığı sözcüklerin büyüsünden bir daha kurtulamamış. Sonra sözcüklerin öyküsünü yazmaya başlamış.

İnsanın sevgisini daha zengin hissettirebilir yollarından biridir sözcüklerin kitaplar olduğuna kuşku yok. Bunun nedeni yazılıp okunan her sözcüğün arkasında bir hazine oluşudur. Hayat İçin Bir Kahve Molası bu hazinenin sihirli dünyasını araştırıyor.

NOTOS KİTAP

Selim İleri'nin
en sıradışı metinlerinden.

Büyük Kitaplar Dizisi'nin üçüncü kitabı

77 sayfa
11,5*17,5 cm
Eylül 2007
7 YTL

Genel Dağıtım:
Ally Dağıtım, (0212 513 31 23)

Selim İleri
Kapalı İktisat

Selim İleri'nin öykü ve romanları bireyin iç dünyasından yola çıkıp içinde bulunduğu dönemi, yaşamın değişkenlerini içine alarak bütünsel bir anlayışa sahip.

1923'ten bugünlere uzanan bir zaman aralığında gerçekleşen değişimin sebebinde Kapalı İktisat, ülkenin ve dünyanın siyasal olaylarına da değiniyor. İçinde yaşadığı toplumdan bağımsız bir birey, bir kadın ve annenin bir kitabın sayfalarına sığdırılması, yapıtın en kendine özgü yönünü oluşturuyor. Kapalı İktisat.

Selim İleri'de hep olduğu gibi, anlatıcının durumu ve konumuyla hesaplaşma burada da bir oldu bitti havasını içinde gizliyor. Klasik. 400 yayında. Kapalı İktisat Selim İleri'nin yazdıklarını anlamayanlara yönelttiği bir meydan okuma. Kapalı İktisat uzun öykü gibi değil, kısa roman gibi okunuyor.

NOTOS KİTAP

AHMET TURHAN ALTINER

Yıldızlar, Muz, Pastırma Yazı

SON GÜN, SON VİZİTE... SON HASTASINA SEZDİRMEMEYE ÇALIŞARAK SAatine baktı. Yaklaşık iki saattir adamı teskin etmeye çalışıyordu. Saat akşam altıydı. Ve gitmesi gerekiyordu. Uçağını kaçıramazdı. Sekizde kalkacaktı. Biletini başka güne değiştiremezdi. Ya o gün gidecekti ya da hiç. Uçaktan indikten bir iki saat sonra Delhi Üniversitesi'nde bir seminer verecekti. Son on yıldaki araştırmalarını açıklayacağı seminerle kabul edilecekti. Yaptığı çalışmaları sunmasını şart koşmuşlardı. Off. Son saatlerde çıkagelen beklenmedik hastayı nasıl bırakıp gidecekti? Adam yalnız gelmişti. Perişandı. Sahiplenilmezse sabaha çıkmayabilirdi. Peki ya kendisi?

Önce son otuz yıldır kendi perişanlığını düşündü. Yıllarca emek verip yetiştirdiği asistanlarına kadro vermeyip sonunda ondan çarnaçar uzaklaşmalarına neden olmuşlardı. Kim mi? Otuz yılda birkaç dekan, bölüm başkanı, anabilim dalı başkanı, fakülte sekreteri ve onların yedeğinde başhekim, pek çok profesör... İstenmiyordu artık üniversite hastanesinde. Çünkü o bir ayrık otuydu. Çünkü o hastanede uygulanan tedavi yöntemlerini hep eleştirmişti. Ve kimseyi takmayıp kendi bildiği gibi araştırmalarını inatla sürdürüyordu. Onu da kimsenin taktığı yoktu! Üniversite hastanesinin şeytan kadınıydı, bir psikiyatr hoca değil. Profesörlüğü engellenmiş bir doçentti o. Anarşistin teki... Silkindi. Bütün bunları iki üç saniye içinde düşünmüştü. Hasta tekrar katılarak ağlamaya başlamıştı. Koltuğun kolçaklarını var gücüyle sıkıyordu. Bu birkaç dakika sürecekti. Eyvah! Gecikiyordu. Uçağa nasıl yetişecekti? Yetişebilecek miydi? Yirmi yaşındaki otomobiline son kez biniyor olacaktı. Onu da havaalanında bırakacaktı. Onu 112 Ambulans Servisi'ne bağışlamıştı. Gelip alandan alacaklardı arabayı. Son yolculukta arabasına güveniyordu. Elli yıllık yaşamında canlı cansız hiçbir şey onu otomobili kadar kucaklayamamıştı. Hasta ağlamayı kesti, düzensiz bir biçimde nefes alıyor, iç geçiriyordu. Dakikalar koşuyordu sanki... Gidebilecek miydi sonunda? Tıp fakültesinin bu yalnız doçent kızı pes etmiş gidiyordu artık. Şimdi arabası ona son hizmetini yapacaktı. Alana yetiştirecekti. Kimse içtenlikle güle güle demeye gelmemişti. Onun için parti veren de olmamıştı. Birkaç istihza... Dokundurmalar. Vah vahlar... Buruk bir yalnızlık... Onu hastasına bağlayan bu muydu? Bir psikiyatr olarak böyle şeyler düşünüyor olmasına güldü içinden. Hastasına döndü yeniden. Onun bir süredir kendisini izlediği hissine kapıldı. Her şey askıdaydı sanki. Off. Adam için yapması gerekeni yapmalıydı. Peki ama nasıl? Onu bırakıp gidemezdi. Kendisine geldiği durumdan daha kötü durumda bırakamazdı.

Otuz yaşlarındaki hastayı o gün ilk kez görmüştü. Adam darmadağın çıkagelip sığın-

mıştı. Bütünüyle dağılma noktasındaydı. Derhal hastaneye yatırılması gerekiyordu. Hemen hasta kabul servisine telefon etmişti. Cevap basitti. Her zamanki basit yanıt! Boş yatak yoktu. Ertesi gün saat dokuzdan önce psikiyatride yatak açılamazdı. Başka yerde yatırmak da mümkün değildi. Hastaya o gece kimse yardım edemezdi. İmkânı yoktu. Hasta ertesi gün saat sekizde gelmeliydi. Biraz güvenebileceği bir hekim arkadaşını aradı. O da ancak ertesi gün sabah hastaneye gelebilecekti. Bir not yazdı. Kısa ve net. "Uçağımın kalkmasına bir buçuk saat kaldı. Son anda çıkıp gelen hastada reaksiyonlar çok yoğun. Yarına sabaha kadar ayakta tutmalıyım. Ama nasıl! Onu sana emanet etmek zorundayım. Biliyorsun ben gitmek zorundayım. Allahaısmarladık." Peki nasıl? Nasıl?

Ahmet Turhan Altuner renkli kişiliği ve çok yönlü ilgileriyle tanınır. *Milliyet*'te sürdürdüğü "Testus"ların tiryakileri çoğaldı bile.

Hastaya sahip çıkacak biri görünürde yoktu. Adam kimseyi belirleyememişti. Belki dünyada kimsesi yoktu adamın. Garip biriydi. İşsiz olduğunu söylemişti. Pek çok işe girip çıkmıştı. Bekârdı, ama pek çok kez evlenip boşanmıştı. Son işi de batırmıştı. Sürekli titriyordu. Tipik "ishal-i femmi" ağız ishali, karmakarışık, sürekli konuşuyor, birkaç dakikada bir de çok şiddetli sarsıntılarla ağlıyordu. Adam hastaneye yatırılmalıydı, derhal. Ama mümkün değildi bu. O halde hastanın ertesi sabah saat sekize kadar mutlaka yaşatılması gerekiyordu. Bırakıp giderse kaybedilebilirdi. Üç dört kez intihardan söz etmişti. Peki ya kendisi ne olacaktı? Kendisi artık gitmeliydi. Derhal. Yoksa Delhi işi suya düşecekti. Bu açmazı nasıl çözecekti? Hasta yine sarsılmaya başlamıştı. Adama dikkatle yaklaştı. Kararlı, telaşsız. Son gün, son hasta, son görev! Meyvelerini nasıl sergileyeceğini bilen usta bir manav misali adamın başını okşamaya başladı. Bunu bir hekim yapar mıydı? O yapardı. Hep yapardı. Hastasına çok güzel sözler söylüyor, adamın başını sürekli okşuyordu. Hastaya en iyi gelecek olan buydu.

Konuşma krizi içinde pek çok şey söylemişti hasta. Bir ara hayatta en çok sevdiğim şey yıldızları sabaha kadar seyretmektir demişti. Doktor birden sordu: Hangi meyveyi seversin en çok? Adam şaşırdı. Gözleri oda içinde daha hızlı dönüyordu şimdi. Doktorun masasının arkasındaki duvara yapışık alçak masa üzerinde duran bir kâseye kilitlendi birden gözleri. Suratı birden gevşedi. Muz dedi. Muzu çok severim. Doktor önce muz kâsesine baktı, sonra birden bakışını adama çevirdi. Hastanın gözünde bir pırıltı yandı söndü. Annesinden gizli dolaptan meyve aşırırken yakalanmış bir çocuktu şimdi. Gerçekte ikisi birden yakalanmıştı. Çoğu Anadolu ailesinde olduğu gibi muz çok sonra girmişti doktorun anne babasının evine. Gözlerinin önündeydi. Varlıklı aile çocuğu bir arkadaşının evine ders çalışmaya her gittiğinde kocaman süslü cam kâseler içinde muz görürdü. Ve imrenirdi. Doktorun kalbi hızla çarpmaya başladı. Çözümü bulmuştu galiba! Muzu ben de çok severim dedi hastaya. Hasta hemen atıldı. Amcam dedi, amcam her gelişinde bize muz getirirdi. Kocaman kese kâğıtları içinde. Bütün gece muz yerdim, amcam verirdi, anneme sezdirmeden. Gürültüyle gülmeye başladı. Doktor hastayla arasında beklenmedik bir köprü oluştuğunu görüyordu. Kimin hasta kimin hekim olduğunun karıştığı durumları her fark ettiğinde içinde sıcak bir şeyler yayılmaya başlardı. Hastasının sinirli saçlarını yatıştırmaya devam ederek onunla arkadaki küçük dolaba yürüdü. Hasta gülmeye devam ediyordu. Hıçkırarak... Öğlen vakti masanın üstüne koyduğu muz kâsesini aldı. Odacılara bırakmayı düşündüğü muzlar şimdi başka işe yarayacaktı zahir...

Hastanenin birinci katındaydı muayene odası. Küçük bir balkonu vardı muayene odasının. Koltuğunun hep arkasında duran turuncu battaniyeyi alıp hastanın sırtına koydu. Zamanla yarışırken bulduğu bu ani çözüm doktora beklenmedik bir maharet kazandırmıştı. Bir elinde muz kâsesi adamın koluna girerek onu usta bir kaptanın yelkenlisini yüzdürdüğü biçimde balkona çıkardı. Garip bir yaşam tangosuydu sanki hareketleri. Yo, bu hastayı kaybetmeyecekti. Yeni işini ise kaybetmeye hiç niyeti yoktu. Yapması gerekeni

yapmalıydı şimdi. Bir buçuk metre enindeki bildik daracık balkonda küçük bir tabure vardı. Adamı bir anne dokunuşuyla oturttu. Pastırma yazı dedikleri Kasım ayı günlerinden biriydi. Adam üşümezdi bu havada. Üstüne üstlük battaniyesi vardı. Hava kararıyordu. Binaların arasından yıldızlar göz kırpmaya başlamıştı. Yıldızları izlemeyi çok seviyorsun sen, dedi adama. Öyle söyledin. İşte sana kâse dolusu muz. Muzu çok seviyorsun. Hastanın eline kâseyi verdi. Bana bak kardeşim, al bu muzları, ister ye, ister elinde tut, sabah kadar yıldızlarını izle. Sabah sekizde gelip seni mutlaka alacaklar. Sakın buradan ayrılma. Onları burada bekle... Pastırma yazı gecesi adam ellerinde muz kâsesi yıldızlara karışmıştı çoktan... □

Sibel Türker romanını yazmak için bekliyor

Neler yazıyorsunuz?
Son zamanlarda kalemle kâğıtla aram iyi değil. Birbirimize uzak duruyor ve bu mesafenin çılgınca vuslat haline ereceği günleri bekliyoruz karşılıklı. Mevsimle de ilgili olabilir. Çünkü yaz sürüklenen, askıda kalan ve böyle olduğu için de tatlılaşan düşlerin, hafifliklerin mevsimidir bence. Sokakta çınlayan çocuk seslerini duydukça, karşılıklı birbirine açılan, kapısı penceresi sonsuzca açılan evlere, onların davetkârlığına baktıkça yazmayı, onun güzel hatırasını anımsıyor ve geleceğini kurmaya istekli oluyorum. Kelimeler onları toplayacağım zamanı biliyor ve susuyorlar. Roman tasarım var. Adı, karakterleri aşağı yukarı belli. İyi bir şeyler olacağını umuyor ve beklemenin hazzını tembellikle harmanlıyorum.

Okuduklarınızdan söz etmeye değer olanlar...
Son zamanlarda sıçrayarak, atlayarak okumalar yaptım. Bu serserilikte, disiplinli okumanın ciddiliğine kafa tutan havai ve vurdumduymaz bir taraf var. Daha önce başıma pek gelmemişti. Sonsuz sıkıntı beni kitaptan kitaba sürükledi. Mine Söğüt'ün *Şahbaz'ın Harikulade Yılı*'ndan, *Amerikan Öyküleri Antolojisi*'ne, *Karşılıksız-Mutsuz Aşk Hikâyeleri*'nden –ki aşk, romanım açısından ilgi alanım şu sıralar–, geç kalınmış, "ertelenmiş" bir kitap olan *Tristram Shandy*'ye, oradan da Sertol Teber'in *Melankoli-Normal Bir Anomali*'sine geçiverdim. Melankolinin açık- apaçık tarihi bir melankolik olarak beni çabuk sardı. Bu arada Metis'ten *Yastık Hikâyeleri*'ne bakmadan edemedim. Görüldüğü gibi çok dağınık ama ruhta bütünlenebilecek bir okuma düzensizliği...

Gidip gördükleriniz, dolaştığınız yerler..
Ah... Bir yazar olarak böyle sosyal ortamlardan pek beslenemiyorum ne yazık ki. Evde DVD seyretmeye bayılıyorum, bu da beni sinemadan alıkoyuyor. Gerçek bir münzevi ne yapıp edip gitmez, gidemez. Ben de öyleyim. Ödev duygusundan sıkıldım artık. Bir neden olmalı gitmek için. Resimlere bakıp kelimeleri düşleyeceğim bir sebep olmalı. Edebiyatın esiriyim ve hiçbir şey beni sözcükler kadar mutlu etmiyor artık.
Birilerinin çok değerli konuşmaları ve fikirleriyle buluşmak içinse iç sesimin susması lazım. Yoksa anlamıyorum konuşulanları. Bir yazar sıradan hayatı seviyor ve elitten ısrarla kaçıyorsa mutsuzluğunu tam da bu bilinmezlikte aramalı. Gündelik hayatın dilini kendim için tercüme etmeye çalışarak bozgunumla savaşıyorum. Ankara'da yaz pek çok kişi için aylaklıkla geçiyor. İstanbul'un sonsuz entelektüel enerjisi yok burada.

GÜNIŞIĞI KİTAPLIĞI

www.gunisigikitapligi.com

günışığı kitaplığı

Gençlere Çağdaş Türk Edebiyatından Öyküler

Derleyen
Semih Gümüş

Öykücülüğümüzün en yetkin örneklerini bu sınava girecek iki kitaplık seçkiyle gençlere edebiyatın ve yaşamın farklı yüzleriyle tanıştırıyor. 20 yazarın 20 öyküsünü derleyen birinci cilt, bu alanda yapılmış önceki uygulamalardan farklı olarak, öyküciliğimizin Türk öykücülüğünün sorunlarının yansıtan yazarlara veriyor.

ÇIKTI!

1 DİKKAT! KIRILACAK EŞYA

Hamdi Tanpınar Çelebi'nin Yeni Dünyası

Ahmet Ümit
Bahadır Yenişehirlioğlu
Behçet Çelik
Cemil Kavukçu
Faruk Duman
Füruzan
Hasan Ali Toptaş
Kadir Özcan Pişti
Perihan Mağden
Sema Kaygusuz
Sevgi Soysal
Tomris Uyar

2 AYI BOYAMAK

İlk kitaplar • çocuk kitaplar • genç kitaplar

T. (0212) 212 99 75 F. (0212) 217 91 74
E. info@gunisigikitapligi.com A. Mevlut Pehlivan Cad. 20/1 Gayrettepe 34394 İstanbul

MÜGE İPLİKÇİ

Mercimek Çorbası

"UZUN BİR ZAMAN ÖNCEYDİ, NEŞELİ BİIR ÇOCUKLUK BAHARI VARdı etrafta," diye söze başladı. O sırada bulunduğumuz lokantanın bahçesindeki ahlat ağacının cılız dallarını kıpırdatan bir rüzgâr geçti kirpiklerimizin ucundan. Lokantanın park yerinde ihtişamla parlayan öteki cipler arasında daha da göze batan kuzgun cipimizin ışıltısıyla daha da bütünleşen bir rüzgârdı bu. Ya da bana öyle geldi. "Şu sadece güzellikleri seçtiğiniz zamanlardı," diye devam etti, "iki haneli yaşlarıma yeni yeni başlamış olmalıyım."

Şükrü Usta, karımla benim üniversiteden ortak yakın dostumuz, her devrin yükselen adamı olmayı başarmış ve kendisiyle hep gurur duyduğumuz Süleyman'ın Boğaz'ı ayaklar altına almış lokantasındaki efsane yemeklerin sahibi meşhur ŞÜKRÜ USTA'ydı. Süleyman onun her yemeğinin bir öyküsü olduğunu söylerdi. Bir türlü fırsat bulup gelememiştik buraya. Nasip bugüneymiş. Hele mercimek çorbasını içmeden Şükrü Usta'yı hiç tanıyamayacağımızı söyledi Süleyman bize. Çorba deyince duraladık. Bir kere hava çok sıcaktı. Üstelik kendimizi daha yoğun yemeklere hazırlamıştık bu geç öğle vaktinde. Karımla birbirimize baktık ve "tamam" dedik. Çok eskilere dayanan bir arkadaşlığı vardır birlikteliğimizin; senelerle ölçülemeyecek bir duygu yoğunluğudur bu, kısaca leb demeden leblebiyi anlayan çiftlerdeniz. Küçük bir göz kırpması yeter bazen; o kırpış ânında neler geçmez ki belleklerimizin yanı başından.

Buna rağmen içtiğimiz çorbalarda ayrı bir zamansız tat ve apansız bastıran bir esin vardı. Onca yıllık birlikteliğimize rağmen bilmediğimiz bir tat. Farklı bir bütünlük, tuhaf bir nedensizlik. Tıknaz, bizim yaşlarda bir adam olan Şükrü Usta o tat ve rüzgârla geldiydi masamıza kadar, ellerimizi kibar ama sıcak bir biçimde sıktıydı. Küçük anılar, oradan buradan tanıdık simalar falan derken sözü fazla dolaştırmadan anlatmaya başladı.

Anlatacağı bu öykü müydü yoksa esinini yaşamdan alan bir damla olarak hatıralarında gezinen soluk bir anı mı? Ona göre bunun pek bir önemi yoktu çünkü gerçekle düş yıllardır birlikte yoğrulan bir yaşam mayasıydı ve o da bu tezgâhtan nasibini alan bir insan. Yaratmak denen, o insanı tanrı katına çıkaran ve hemen her zaman tanrıların gazabına uğraması mümkün olan edimiyse mutfaktan yana kullanmış bir insandı o ve herkesin kendine göre bir seçimi vardı. Sonuna kadar haklıydı. Tıfıl üniversite günlerimizden refah dolu bu günlere gelmemizde bu düşüncenin payı çok büyüktü. Süleyman'a baktım, onda da aynı ışıltı ve gurur…

Edebiyatı fazla umursamam ama biyografilere bayılırım. Karım da. Sanırım ikimizi de bu yanıyla bağlamıştı anlattığı öyküye.

Müge İplikçi Washington'da bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a döndü. İstanbul'u bıraktığı gibi bulamamak onu bu kez her zamankinden daha çok etkiledi. Toplu eserleri Everest Yayınları'ndan yayımlanmaya başladı.

Şükrü Usta'nın belleğinin girdaplarındaki anılara dalmak bu yüzden kolay oldu. Şükrü Usta anlattıkça gevşedik, gevşedikçe o geç öğlen vaktini daha çok sevdik. Ara ara Boğaz'a bakıyor, daha geçen gün karımla konuştuğumuz o yatı alacak olmanın derinlik sarhoşluğuna dalıyordum. Büyük oğlum, "Yelkenli alalım baba," demişti; ama benim hayalim yattı ve hep de öyle olacaktı... Zor günlerin hayaliydi bu: bir yata seriliyordun ve sonsuza gidiyordun, ardından incecik bir dalga hışırtısı bırakarak. Baş kahraman olmaktı bu. Tam bir baş kahraman... Şükrü Usta'nın baş kahramanına gelecek olursak, onunla aramda en ufak bir benzerlik bulamamama karşın ısrarla dinliyordum öyküyü. Edebiyatı fazla umursamam ama biyografilere bayılırım. Karım da. Sanırım ikimizi de bu yanıyla bağlamıştı anlattığı öyküye. Sahiden de öykü hayat kokuyordu. Daha sonraki açıklamalarında bunun asıl nedeninin mercimek çorbası olduğunu söyleyecekti Süleyman bize. "Şükrü bu işi biliyor" diye sırıtarak.

Bu kez de Süleyman haklıydı elbette. İş mercimek çorbasındaydı. Ama Süleyman'ı çok da fazla onaylamak istemedim. Karım yüzünden az rakip olmamıştık onunla. Allahtan bu mücadelede baş kahraman ben çıkmıştım. Hem kahramanlar hep yanılıp duran kişi değildi benim maceramda nasılsa! Tek kahraman vardı: ben...

Kısaca benim kahramanlığım bana yeterdi! Hep bana çalışan bir kahramanlıktı bu... Şükrü Usta'nın dediğine göre günlerden bir güne musallat olmuş bu mercimek çorbalı öyküde baş kahraman, ustaların ustası Kadir Usta'ydı ve o benim kadar şanslı değildi. Hem kendisi, hem ailesi için zor bir dönemeç vardı önlerinde. Altı ay kadar önce büyük oğullarını okuması için yurtdışına göndermişlerdi. Karı koca ellerinde ne var ne yok satmış, sağa sola borçlanmışlardı. Kadir Usta evde yokken ortaokula giden küçük oğlu, eve döndü-

ğünde kapıda bir zarf bulmuştu. O gün yan sınıftaki oğlanlardan fena halde dayak yemiş ve burnu kanamıştı. Ceketinin sağ kolu dikişlerinden ayrılmıştı, cepleri susayan bir hayvanın dili gibi iki tarafından sarkıyordu. Kıvırcık saçları okul bahçesindeki toza bulanmış ve çocuk çehresini yirmi yaş birden eskitmişti.

– Bu halde bulduğu mektup ilk başta sevindirdi çilli oğlanı, sivilceli ağbisinden haberler vardı, diye devam etti Şükrü Usta. Ancak kısa bir süre sonra mektubun ağbisinin kayıtlı olduğu dil okulunun resmi kapılı yönetim binasından geldiğini anlayacaktı. Daha mektubu açmadan bu sarı zarfın bulutlu haberler aktardığını sezmişti küçük oğlan.

Burada bize döndü ve çilli oğlanın bunu nereden anladığını bilmediğini söyledi Şükrü Usta. Sadece, "Tuhaf sezgileri vardı çilli oğlanın," diye geçiştirdi.

– Kapıda her zaman kendisini bekleyen annesi de yoktu ortada. Çaresizce anahtarını çıkaracaktı çıkınından. Yeşil tahta kapıyı biraz zorlayarak da olsa açtı. Dar koridordan içeriye, annesine seslendi. Ancak bir cevap alamadı. Evin karanlık köşelerine doğru ilerledikçe kendi kendisiyle konuşan bir kadının mırıldanmalarıyla karşılaşacaktı. Annesi oturma odasındaki sedire çökmüş, "Nasıl olur, nasıl olur," diye mırıldanıyordu. Oğlan bir şeylerin fena halde ters gittiğini bu kez gözleriyle görüyordu. Hemen her zaman dimdik bir kadın olan annesi oturduğu sedirde küçücük kalmış, suyu vücudundan çekilmekte olan bir balık gibi yüreğinin solungaçlarından nefes alıyordu. Bu hırıltılı hengâme arasında da o malum sözler: "Nasıl olur..."

Bir süre sonra küçük oğlunu fark ettiği zaman aynı soru cümlesini oğlanın toz içinde kalmış saçlarına, ceketinin sökülmüş cep ve koluna bakarak söyleyecekti kadın. Hatta oğlanın elindeki sarı zarf da bundan nasibini alacaktı. Olan biten her ne ise bütün soru ve ünlem cümlelerini kaplayan bir haldi; bu yüzden kadın oğlunun tozlu saçlarına da, sökük kumaşlara, sarı zarfa, güne ve belki de yaşama da bu soruyu soruyordu:

"Nasıl olur?"

O zaman çilli oğlan, kendisini sorumlu hissettiği tüm bu fireleri tek tek açıklama gereğini duyacaktı. "Yan sınıftakilerle öğlen maç yaptık, sonra küfürleştik, baktık olmuyor güreşmeye başladık, en son kendimi yerde buldum," diyecekti hızla. Sarı zarfın sorumluluğunu da bu firelerin içine sokacak, "galiba abim derslere girmiyor anne" haberini de ağzında bakla ıslanmayan bir kardeş edasıyla döküverecekti odanın ortasına.

"Nasıl olur," dedi kadın yorgun bir sesle, başındaki soluk nefti rengi yemeni omuzlarına düşmüş.

"Biliyorsun ki abim orada mutlu değil anne. Galiba geri gelmek istiyor..."

"Nasıl olur," dedi kadın boş gözlerle.

"Geçen ay bana yazdığı mektubunda uzun uzun bahsetmişti bundan. Ama sizden korkuyor. Senin ve babamın onun için nasıl yorulduğunuzu biliyor. Yine de dönmek istiyor. Paranızın boşa gittiğine inanıyor. Ama size anlatamıyor bunu..."

Kadının gözleri bir neden aradı o zaman.

Bu son cümleyi dümdüz söylemişti Şükrü Usta. Sanki hayatındaki nedenleri aramaktan vazgeçmişti. Bunu derken sanki kadının değil de "Şükrü Usta'nın gözleri bir neden aradı" der gibi bir hali vardı.

Sonra hiçbir şey yokmuş gibi devam etti sözlerine aynı gözler kadının gözleriyle:

– Odada, odanın duvarlarında, oturduğu sedirde, o sedirden yükselen rutubet kokusunda aradı o nedeni kadın. Sattığı bileziklerinde, sağa sola işlediği dantellerde, boğazlarından kestiği, ayın sonunu nasıl getirdiklerini bir Allah'ın bir de onların bildiği her şeyde

ve her zamanda bir neden aradı.

Nedenler Şükrü Usta'nın bedeniyle bir olmuş, bir kolu sedir, bir kolu rutubet, dudakları dantel, bulunduğumuz âna, yaşam denen halkaya dağılıp gitmişti. Tüm bu dağınıklık içinde hüzün yoktu; tam tersi dirilen, ahlat ağacına, bahçeye, uzaklara yayılan bir umut vardı.

"Sanki küçük oğlunun bugünkü kavgasından, büyük oğlunun anne babasının hayaline sığamayışından aldığı küçük bir intikamdı bu hız."

– Ve buldu kadın…

Kadın bulmuştu. Şükrü? Evet... Kocaman Boğaz'ın suları gözlerinin içine ha doldu ha dolacaktı.

– Çocuksa korktu bu bakıştan. Sandı ki annesi bayılacak. Oysa kadında birtakım soruların aniden insanın kafasında çakan enerjisi vardı o anda. Kadın gerçekten bulmuştu.

Yemenisini omuzlarından topladı, dağılıp gitmiş saçlarını eliyle hizaladı ve yemeninin içine sakladı. Sonra oturduğu yerden doğruldu. Belini ağır ağır salladı odanın cılız ikindi güneşini alan pencerelerine doğru. İri göğüslerinin sabahtan beri kaburgalarına verdiği acıyı dindirmek istercesine gerçek gün ışığı görmüş bir kedi gibi gerindi. Dışardan gören, bir insanın yeniden doğuşu diyebilirdi buna.

Öyle bir doğruldu ki oturduğu sandalyede Şükrü Usta, masamız yerinden kıpırdadı, kâselerin içindeki mercimekler bir o kıyıda bir bu kıyıda oyalandı.

– Bulmuştu kadın. Sonunda,

"Bugün babanı işten atmışlar," dedi.

"Neden?" diye sordu çocuk endişeyle.

Kadınsa sakindi artık.

"Hiçbir nedeni yok. Fabrikanın yıllık temizliğine bu kez baban denk düşmüş."

"Ama hani babam oradaki en iyi ustaydı, ahçıların ahçısıydı anne," diye kekeledi çocuk.

"Hiçbir şey söylememişler," dedi kadın. Gider gitmez haber vermişler. Bu sabah. O da beni aradı sonra. Şaşkın bir haldeymiş. Harem'in orada deniz kenarında yürüyormuş. Servis otobüsü onu son kez oraya bırakmış."

Bütün bunları makineli tüfek gibi söylemişti kadın. Şükrü Usta'da da bu hız vardı, aynı hızla devam etti sözlerine bir solukta.

– Sanki küçük oğlunun bugünkü kavgasından, büyük oğlunun anne babasının hayaline sığamayışından aldığı küçük bir intikamdı bu hız. Çok hızlıydı. O kadar hızlıydı ki Harem'deki denizin dalgalarına bile vurdu bu hız. Bir gelgit oldu denizde. Karşı kıyı yakınlaşıp uzaklaştı Kadir Usta'nın gözünde. Öyle ki, "Ben artık eve döneyim," dedi usta dalgaların anaforuna bakıp. Oysa iki dakika kadar önce denizin dibindeki yosunlara özeniyor ve yaşamın anlamsızlığına kafasını sallayıp duruyordu.

Kadın hâlâ hızlıydı, öte tarafta, evde.

"Bugün yemek yapmadım," dedi çocuğa o hızın eşliğinde. Ne istersin?

"Mercimek çorbası," dedi çocuk, aynı hızla. "Şöyle güzel bir mercimek çorbası..."

"Hadi git üzerini değiştir, yüzünü gözünü yıka," dedi kadın çocuğa.

Çocuk güldü kadına. Kadın da ona.

"Anne, dedi çocuk. Abime kızmadın değil mi?"

"Hayır," dedi kadın, "hayır." Ânın içinde gençleşerek.

Ve sonra floresan ışıklı mutfakta, buz mavisi bir ışığın altında dillere destan bir mercimek çorbası pişirdi. Kadir Usta yeşil kapının önüne geldiğinde Harem'deki dalgalanmanın nedenini artık biliyordu. O akşam olmadık bir neşeyle yemek yedi üçü.

Sıra mektubun içindeki gerçek habere hiçbir zaman gelmeyecekti.

Ahlat ağacına bakıyordu Şükrü Usta. Masada hepimiz bekliyorduk. Sonra kaldığı yerden sakin bir biçimde devam edecekti.

– Bu ânın üzerinden yıllar geçti; çilli oğlan büyüdü, tahmin ettiğiniz gibi kocaman bir aşçıadam oldu, yani ben, çoluğa çocuğa karıştı Şükrü. Ancak hepimiz gibi onun da hep bir yanı çocuk kaldı.

– Ah güzelmiş, dedi karım zor beğenen sesiyle Şükrü Usta'nın buğulanmış gözlerine bakarak. Ha sahi nedir bu çorbanın tarifi; ben de yapmak isterim bizim çocuklara…

– Tarif mi? diye sordu gözlerini kaçırarak Şükrü Usta. Çok basittir aslında:1 bardak kırmızı mercimek, 1 baş soğan, 1 adet havuç, 2 yemek kaşığı zeytinyağı, 1,5 litre su, 1 yemek kaşığı una kendince bir geçmiş eklenir... Tencereye soğanı ve yağı koyup kavurursunuz. Soğan pembeleşince 1 tatlı kaşığı kadar unu koyup birkaç kere karıştırırsınız. Sonra mercimeği ve havucu ekleyip gene karıştırırsınız. Suyu ilave edip havuç ve mercimekler iyice ezilene kadar pişirirsiniz.

Karım bu kez mutlulukla gülümseyecekti Şükrü Usta'ya.

Ve sonra durdu gözleri yine Şükrü Usta'nın, ağzı kilitlendi.

"Şu sadece güzellikleri seçtiğiniz zamanlardı," diyebildi bir kez daha. Boğazını temizledi. "Sonra tuzunu eklemeli," dedi.

– Sonrası? diye söze karıştı karım. Şendi sanki.

Söze gerek yoktu; sonrası mutlu bir aile tablosuydu Şükrü Usta'ya göre. Israrla yineledi bu cümleyi.

– Abimin okul kampüsünde çıkan bir öğrenci eyleminde başına inen bir demir çubukla öldürüldüğünü öğrenmeden önceki çorbamızdı bu o tabloda, son çorbanın keyfi, dedi.

– Üniversitede hepimiz biraz serseriydik, dedi Süleyman, ortamı yumuşatmak gibisinden bir çabası vardı ve manasızca güldü.

Şükrü Usta ahlat ağacına bakıyordu. Sonra kısaca, "Afiyet olsun," diye mırıldandı önümüzde yarılanmış ve öylece kalacak çorba kâselerimize bakarak.

Karımın "çok yazık" seslerine karşı ısrarcıydı: Bu durum moralimizi bozmamalıydı. Tam tersine, güçlendirmeliydi bizi. Güç böyle bir şeydi. Kaybettiğinizi sandığınız anda bulurdunuz onu. Belki de hiç kaybetmezdiniz, sadece öyle sanırdınız. Ne zaman bir moralsizliğe düşse, işleri ters gitse, yaz kış dinlemez annesinin bu çorbasını yapar yapar içer, içirirdi –her yemeğin canlı bir tarihe denk düştüğünü düşünerek hayatlarımızda. Bunları kesik kesik söyleyecekti, neredeyse kekeleyerek.

Sonra Boğaz'dan bir serinlik gelecek, bir süre sonra oturduğumuz yeri birbirine katacak o fırtınanın ilk işaretini verecekti. O işaretle birlikte yeniden konuştuydu Şükrü Usta.

"Mercimek çorbası insanı büyütür, yaşlandırır mı; ben o gün büyüdüm, yaşlandım, eskidim, doğru," dedi. "Ama bu işin bir de öteki yüzü var. Yani çocukluğa dönüş. Bir süre sonra onun bir eşik olduğunu düşünmeye başladım. Bu yüzden de ne zaman yeniden çocuk olmak istesem mercimek çorbası pişiririm..."

O an o geç öğle vakti gençleşemedik elbette. Yani umulduğu gibi hemen olmadı bu. Yine de hemen karımın ve Süleyman'ın gözlerine baktığımı hatırlıyorum. Çocukluk fotoğraflarında gördüğüm yanık bir iz geziyordu sanki gözbebeklerinde. Galiba benimkilerde de. Uyanık insanların uyanık çocuk ışıltısıydı bu: Ağaç yaşken eğilir sözü gibi kalıcı, sabit. Buraya kadar her şey çok normaldi. Normaldi de o zaman ne diye ahlat ağacı yıkılmaya yüz tutmuş bir yel değirmeni gibi esip duruyordu önümüzde ve niye görmemi engelliyordu park yerindeki cipin ışıltısını, hiç anlam veremedim. Soluk, anlamsız bir hengâmeydi şimdi o kadim devasa araba Boğaz'dan yukarı doğru esen rüzgârla birlikte, neredeyse cılız siyah tahtadan bir at... Nasıl olurdu bu nasıl olur! □

MENEKŞE TOPRAK

Hikâyesi Olmayan Kadın

NE ZAMAN DÜŞLERİNE ŞAŞI BİR ÇİFT GÖZ GİRSE –YİRMİSİNDE, OTUZUNda, kırkında– deniz köpürür, pul pul parıldamaları kapkara gölgelere dönüşür. Suların kıyıya vuruşu, kayalarla hırçın inatlaşması sanki beyninden tüm bedenine yayılan doğal seslerden biri. Fışır fışır uğuldar önce, sonra gümbür gümbür gürülder kulağında. Beyninde. Kayalıkların başında kıyının hiçbir yerinde o denli sert olmayan rüzgâr; rüzgâra siper olan, güneşin yer yer derinliğine sızdığı daracık bir oyukta bulur kendini. Denizin adeta köpürerek çalkalanıp kayalara çarpması karşısında çığlık atamadığına, atsa bile, sesinin kovuğu hınçla sarsan arsız dalgalarca boğulacağına inanır.

Kendini bildi bileli inandı buna. Şimdilerde ise, boşlukta bir yerde bu inanç. Uykudayken yüzde oluşan bir tik, olsa olsa. Utancın perdelediği... Bu yüzden bir hikâyesi yok onun, anlatabileceği çocukluk anıları da... Yine de hatırlıyor işte. Unut! Unut! diye buyursa da boşluk. Sızıntı yapıyor, derisine sinmiş, iliklerinden çıkmayan ucube düşler onun tek hikâyesi:

Henüz küçücük bir çocukken, kimi zaman yattığı odanın yuvarlak penceresinden belirir, onun yanı başında koyun koyuna yatan kardeşlerini nasıl izlediğini görür, pencerenin kalın perdesi, altına saklandığı ağır yün yorgan, battaniye yok etmezdi o ağzından salyalar akan, gözleri büyüdükçe göz bebekleri adeta ortada birbirine değecekmiş gibi şaşılaşan suret. Onun teninde çizdiği yollar çoğalır... Kimi zaman tanıdık bir kokuya, güvenli sevecen dokunmalara açar gözlerini, ne canavarı, rüya gördün diye söylenen annesinin sesiyle, mahmur gözleriyle karşılaşır; etrafında ağlaşan küçük kardeşlerinin sapasağlam olduklarını görür, rahatlardı. Çoğu zaman ıpıslak yataktan kalkar, her ne kadar annesi görmeden yatağını kurutmaya kalkışsa, pijamasını çıkarıp elbiselerini giyse de, sidik kokusu insanın burnunun direğini kıran bir keskinlikle doldurmuş olurdu odayı. Sekiz yaşına bastın, üç yaşındaki kardeşin bile artık altını ıslatmıyor diye söylenen, çileden çıkmış annesinin yüzüne bakamaz. Söz verir, bundan böyle altını ıslatmayacağına yeminler eder. Ama, birkaç güne kalmaz, gözlerini açar açmaz, ilk hissetiği şey yine o ıslaklık olurdu.

İçine şeytan girmiş çocuğun, derlerdi hep. Kötü cinleri yok etmek için beldedeki cinci hocadan medet ummuşlardı. Ama hocanın soluk yüzünün ortasındaki derin kara ağzından çıkan anlaşılmaz dualar, kimi zaman karanlık olan o mağaradaki hırıltılı sesleri çoğaltmış, hafif şehla kara gözler şaşılaşmış, kemikli uzun beyaz yüzü al al patlıcan rengindeki şişman yanaklara dönüşmüştü. Korkuyla, adeta teninin altına çekilmiş titrek bedeniyle

çıkmıştı hocanın evinden.

Ama çok sonra, şehre taşındıktan yıllar sonra titremeleri, denizin bir sanrı gibi kulağında fışırdayan sesi usul usul dindi. On dokuzunda tezgâhtarlık yaptığı bir küçük mağazada kocasına tutulduğunda ise beynindeki sesler sağaldı. Gerçekdışı birkaç yıl... Çocukluğunu, denizi, fışırtıları unuttuğu birkaç yıl... Kaç yıl? Sayamadı, sayamazdı, çok uzakta güzel bir düş gibiydi o yıllar. Sadece sinirli olurdu bazen, mesela beş yaşındaki kızının sokakta çocuklara karışıp oynamasına izin vermediğinde, yemeğin altını yaktığında, kocasına isteksiz davranıp onun günler süren kırgınlığına, küskünlüğüne göğüs gerdiğinde, komşu kadınlar gür kahkahalar atarak çocukluk hikâyelerini anlattıklarında her şeye yabancılaşıp kaskatı kesildiği ender zamanlarda, garip bir korku çullanırdı üstüne. Gülüşmeler birer küfür, anlamlı bir bakış alay olurdu. Etrafındaki nesneler çoğalır, daraltır, sıkıştırır dört bir yanını; yolda yürürken arkasındaki herhangi bir korna sesi ikilenir, üçlenir, içiçe geçen toplu bir kornalar korosuna dönüşür; daracık, sessiz bir yolda birden takibedildiği duygusuna kapılırdı. Böyle zamanlarda ıssız bir odaya kapanır, sesini boğardı beyaz mendillere; mendiller salyalardan, sümükten, tuzlu gözyaşlarından ıslanır, buruş buruş olup sarıya dönerdi. Kendine geldiğinde sesler dinmiş, korku azalmış, bedeni tonlarca yükten kurtulmuş ama yorgunluktan bitap düşmüş, kimseye hissettirmeden sessizce dolanırdı bir süre korkunun eşiğinde. Aslında çok ender gelirdi bunlar başına, derin uykulardan güzel uyandığı, kocasının işten eve gelişini özlediği, kızının ilk kez anne sözcüğünü telaffuz ettiği, ilk adımını attığında içinin sevinçle dolup taştığı zamanlardı.

Ama sonra, yavaş yavaş arttı odalara kapanmaları. Önce kocasının günbegün yağlanan çıplak pembe bedeninden, kendisine dokunmalarından, inlemelerinden, yemek yerken ağzından çıkan şapırtılardan bile iğrenmeye, sonra da, yavaş yavaş çoktandır unuttuğu uğultuları duymaya başladı. Nereden gelip kâbuslarına girdiğini, kaynağını çıkaramadığı o ucube suret belirir oldu seslerin ortasından. Kocası da sanki onu görmüş gibi, altı yaşındaki kızını ve kendisini terkedip uzak memleketlere gitti. Kaçtı. Bir daha geri dönmedi. Onun içinde kabaran denizden; bacaklarında, kollarında yara açmış o çıplak kayaların sertliğinden; çocukluğundan beri onu takip eden, adını koyamadığı, kocabaşlı, şaşı gözlü, koca göbekli, kalın, kıllı parmaklı canavardan kaçtı. Kocasına kızmadı, bir gün sitem bile etmedi. Arkasından beddualar okumadı, lanetlemedi onu. İçinde büyüyen lanet ona da bulaşmıştı, yetmez miydi?

Son zamanlarda ise imgeler adeta bugün yaşanmışçasına başı sonu belli gerçek görüntülerle beliriyor perde perde önünde. Bir seyirci gibi izliyor boşlukta, bir seyirci gibi başını sallıyor. Bazen ürperiyor, yüzünde istemsiz tikler oluşuyor ama yine de katılımsız, duyusuz uzaktan bakıyor:

Önce

pazarcıların seslerini işitiyor. Çığırtkan bağırtıları azalmış artık, güneş denizin sınır çizgisinde nar kırmızılığında duruyor. Bir daha baktığında, onu alt kavisi denize değdi değecek kırmızı bir topa benzetiyor, deniz kızıllığını almış. Aynı noktaya bakan üç yaşındaki kardeşine gözü takılıyor, onun da, birkaç yıl önce kendisinin de inanmış olduğu gibi, ateş rengindeki güneşin denize dokunduğu anda cızzz diye bir ses çıkaracağını ve denizi yakacağına inandığını biliyor. Eve vardıklarında güneşin denizde yanmadığını anlatacak ama onun denizin ardına nereye gömüldüğünü tam anlayamadığı aklına takılıyor, çarşıya girerlerken. Bu çarşıda annesiyle beraber az yürümemişlerdi.

Postanedeler. Küçüğü kucağında, minik tombul eli eteğine yapışmış diğer kardeşi ise yanıbaşında serin taş binanın bir köşesinde durmuş, karanlık, dar bir kulübede telefon

açan annesinin kederli yüzünü izliyor yandan, kesik kesik gelen, kimi zaman sinirli, kendinden geçmiş bir haykırış gibi yükselen sesini işitiyor. Ne yapacağım üç küçük çocukla burada bir başıma, cümlesi taş binada yükseliyor, bankoda oturan memur kadının acıma dolu bakışlarına dokunuyor. Bildiği, tanıdığı tüm akrabalardan babasını soruyor annesi, aniden kaybolan ve kendisinden haber alınamayan kocasının akibetini öğrenmeye çalışıyor. Denizde kaybolduğu söylenilen ve cesedi bulunmayan o koca adamın boğulmuş olduğuna inanmıyor bir türlü. Denizin cansız her bedeni, her nesneyi eninde sonunda dışarıya attığına inanıyor. Bu yüzden uzak şehirlerdeki uzak akrabalardan habire onu soruyor. Birkaç gün sonra ise bıraktığı notların, soruşturmaların sonuçlarını öğrenmek için gelecekler postaneye. Yine bir haber çıkmayacak, bir kez daha elleri boş dönecekler. Annesi yine kızgın, yılgın...

Menekşe Toprak
Berlin'de serbest gazetecilik ve çevirmenlik yapıyor. İlk kitabı *Valizdeki Mektup* bu yıl yayımlandı ve bir ilk kitaba gösterilen olağan ilgiden daha çoğunu gördü.

Pazar henüz dağılmamış. Birazdan pazar alışverişçilerinin işi bitecek ve sıra en yoksullara, parasızlara, peçeli, şalvarlı yaşlı kadınlara, kıyının biraz uzaklarında yılda en az üç ay çadır kuran çingenelere, beldenin köşesinde bucağında dolanan dilencilere gelecek. Bekliyorlar... Sapları sararmış, çürük yeşil soğanlar, posaları çıkmış katran karası yumuşak küçük patlıcanlar, ıslak paçavraları andıran iplik iplik olmuş üstteki yapraklarını soydukça geride beyazı küçücük ama diri kalan kıvırcıklar, vıcık vıcık soğanlar, patatesler... Seçip seçip pazar telislerinin içine attıktan sonra, yüklerini sırtlayan annesiyle bir ara sokağa girdiklerinde, güneş çoktan batmış, ufuk çizgisinde kızartısı kalmış geride; berilerde ise koyulaşan sularının pul pul parıltıları görünüyor denizin.

Sonra

bir bankta oturuyorlar. Annesi un, yağ, makarna mı alacak hemen karşıdaki bakkaldan? Bu bankta, bu sessiz gölgelikte, yanıbaşında çürük soğan kokusunu aldığı pazar çantaları, biri kucağında, diğeri hemen yanında oturan kardeşleriyle niye bekliyorlar? Babası olsaydı bunlar olmazdı diye düşünüyor. Babası olsaydı şimdi burada beklemiyor, oturmuyor, kardeşlerine göz kulak olmuyor olacaktı. Canavarı tanımıyor henüz.

Annesinin arkasından şaşı gözlü adamın önce küçük ayaklarını, sonra kucağındaki

kardeşinin altından sıyrılmış olan eteğinin altındaki güneşten yanmış sıska bacaklarını izlediğini görüyor. O gün fark etmiş de korkmuş muydu, tekinsizlik duygusunu yaşamış mıydı o şaşı, şiş pörtlek gözlerden, yoksa çok sonra, büyüdüğünde mi böylesi bir duyguya kapılmıştı?

Bakkal gelip tek tek, babacan babacan başlarını okşuyor. Adamın bakışlarından korkuyor, hayır bakışlarından çok, gözlerinin yapısından. Avuçlarına üzüm karışımı leblebi koyuyor, kucağına küçük bir poşet fındık bırakıyor. Fındıkları sevmiyor. Ağır. Midesini bulandırıyor. Biraz ötelerde kararmaya başlayan denizin kızgınlığını da, midesinden yükselecek olan daha korkunç öğürtüleri de tanımıyor henüz.

Küçüğü gönder, alsın alacaklarını. Bu kadar yolu tepmene, şu ufak bebeleri perişan etmene lüzum var mı bacım? dediğini duyuyor şaşı bakkalın.

Sonraları

gel şuraya, diyor, ne güzel yeşil gözlerin var senin. Ne oğlanlar sevdalıdır sana ha... Gel hele, bak şu kayalıklara, korkma... Baban artık hiç gelmeyecek. İki kardeşini, anneni denizin yutmasını istemezsin ha, anana bir şey söylemeyeceksin, hiç kimseye. Ne güzel kızsın sen böyle. Memelerin sivrildiğinde, ne oğlanı baştan çıkarırsın sen. Yaklaşıyor. Benek benek kan toplamış gözlerinin boşluğunda bitişik göz bebekleri.. Henüz biliyor o gözlerin kime ait olduğunu. Henüz, bakkalın gözleri. Kardeşini denize atarım diyor, önce en küçüğünü, sonra da diğerini ve anneni. Bağırma, bağırma, ben insaflıyım, dokunmam senin kızlığına. Deniz, adamın sesi oluyor, acısını çoğaltıyor, bağırtılarını boğuyor. Kızgın dalgalar sert kayalara vurup sesini yuttuğundan beri çığlıkları duyulmuyor. Sesi çıkmıyor bu yüzden. Her şey onlar için. Babası olsaydı olmazdı bunlar. Kimi zaman caminin çeşmesinde elini yüzünü yıkarken yandan gördüğü bakkalın yumuşak bilek boğumlarının hiç de korkutucu olmadığını fark ediyor. Normal bir adam gibi geliyor gözüne. Tıpkı bir zamanlar ellerine ibrikle su dökerken babasının ellerini büktüğünde bileklerinde oluşan boğumlar gibi... Yumuşacık, zararsız. Anlık bir yakınlık sanki. Hayır zarar vermeyecek, bir şey yapmayacak, geçecek. Korkacak bir şey yok. Babacan. Sonrasında, öncesinde ne istersen yapacak, verecek.... Kardeşlerine cikletler, bir top, hatta dört tekerlekli bisiklet verecek.

Ve artık

korkacak bir şey yok. Doktora gittiğinden, ilaçlarını aldığından beri, hiçbir görüntü, hiçbir suret korkutmuyor onu. Bir süredir sesi kart ve çatallı. Sanki hep nezleliymiş ya da uykudan yeni uyanmış da güne ayak uydurmakta zorlanıyormuş gibi genizden hırıltılarla çıkan bu ses, çok ender konuştuğu zamanlarda belli ediyor rengini. Eskiden beri asabiyetiyle, olur olmadık yerde herkese gereksizmiş gibi gelen serzenişleri, yakınmalarıyla etrafındakileri çileden çıkarırken, artık uysal bir ev hayvanını andırıyor. Bir çeşit kayıtsızlık içinde, rüyada bir yerde olduğunu düşündürtüyor bu hali. Öyle ki, ne zaman çocukluğunun geçtiği kıyı beldesinden söz açılsa, eskiden yaptığı gibi öyle sinir nöbetlerine tutulup sözü kesmeye, beldenin insanlarına hınçla küfretmeye de koyulmuyor.

Rüyalarını anlattırmamıştı doktor, canavardan da söz etmesi gerekmedi. Ya da kayalardan... rüzgârın uğultusundan. Yok, orada hiç kimse yok! Her zaman öyleydi... Çocukluğundan beri normal değildi zaten diyor kardeşi doktora. Babamız kaybolduktan, yani denizde boğulduktan sonra... Çok sonra da kocası gitti. Her şey çok açık ortada aslında. İstatistiklere göre, bu yaşlarda, özellikle de kocalarından ayrılmış kadınlarda görülür bu. Hele hele babası kaybolduğunda travma yaşamış biri... Çok normal! Bu tür hastaların yüz-

de yetmiş beşi otuz beşin üzerindeki kadınlar. Modern yaşamın yeni bir hastalığı diyor doktor. Antidepresanlarını alsın, düzenli, günde bir tane. Annesi de umutlu. Bak iyi geldi ilaçlar! Nasıl da zayıftın, bir deri bir kemiktin, şişmanlayıp güzelleştin. Sağ olsun kardeşleri, ablalarını yalnız ve hasta bırakacak değillerdi ya. İlaçlar nasıl da iyi geldi kızıma!

Annesi bilmiyor pusuda bekleyen korkuyu. Beyninde? Sesler, sesler... sesler kayalara çarpıyor. Kayalar nasıl da sert. Nasıl da... Gözlerin, yeşil gözlerin ne güzel senin. Ama uyuşmuş bedeni. Şimdi bir çocuk sessizliğiyle uslu uslu bakıyor herkese. Zararsız. Rüyalarını anlat demiyor doktor. Zaten rüya da görmüyor ki. Eski rüyalarını anlatsa? Onun mini mini kardeşlerini denize atacağını söylese, deli gözüyle bakacak, çocukluğundan beri zaten çatlaktı, korkardı her şeyden diyecekler. Çünkü bilmiyorlar... Nerden bilsinler onlar için neler yaptığını, saçını süpürge ettiğini... Oralardan, denizden nefret edişini, çocukluğunu içinde bu kadar diri taşımasını anlamadılar ki onlar. Şimdi de öyle. Her gün soruyorlar, aldın mı ilacını? Aldı ya, alıyor. Yakıştı, çok yakıştı bu durum ona, kıyı beldesi de, pazar yeri, kayalar ve canavar da uzaklaştı garipliklerinin nedeni anlaşıldığından, haplarını düzenli aldığından beri. Ne de olsa artık söylenmiyor, artık öylece oturuyor bir mindere, dalıp gidiyor boşluğa. Tıp gelişti, tıp her derde deva artık. Her gün bir tane, yetmezse iki de olur. Önemli olan sektirmemek ilaçları, unutmamak. Birden izlendiği duygusu hükmettiğinde, korku kendini hissettirmeye, nesneler üzerine yıkılırcasına daraltmaya başladığında etrafını, bir hap yutuyor, bir süre sonra çalkantılar çekilebilir bir boşluğa dönüşüyor. Boşluk, güzelim boşluk. □

FÜRUZAN

Su Ustası Miraç

VEDAT'IN DELİRDİĞİNİ İLK KİM SÖYLEDİ; ANNESİ Mİ?

Bu oğlan deli. Deli ki hem nasıl. Yedi köye duyurulacak deli. Davullarla tellal edilecek deli. Tarlalar at sürmecesine, konaklar kervan durmacasına... Ama gelin görün, bu benim oğlum, bu benim üçüncü gözağrım sürünmek ister. Hükümet parasıyla okumak ister. Muhtaçlığı mı var? Yo, o ki koskoca bir ağa oğlu, hem öyle devşirme ağa değil, buranın fakir doyuranı, adam kayıranı... Kirve durmasını herkesin şeref belleği bir adamın oğlu. Kapısında karın doyuranların sayısı bellisiz bir ağanın oğlu. O ağa ki, beni aldığında o zaman babam yerindeydi, ama erliğine söz getirmeyecek erdi, "*Oğlan doğur*," demişti, "*mal mülk, bu topraklar, kimsiz kimsesiz kalmasın.*" Yirmime varmadan dört oğlan yaptım ona. Ev şenlendi. İlkim Murat, ikincim Sedat, üçüncüm Vedat, dördüncüm Bahri –bu dedelerinin ismiydi–. Bir zadegân evine yakışır oğullar oldu hepsi. Hepsi büyükşehirlerde paşalar gibi okuyorlar. Mallarının mülklerinin değerini biliyorlar. –Köyü, tarlayı, dükkânları, iki portakal bahçesini, ilk karısının beğenmeyip bıraktığı reşat altınlarını, bankadaki nakdi. Oğullarına çift kavağın oradaki tarlayı, harçlık için üleştirdi. İyi görmüş olacakları, iyi bilmiş... Ben bu malı hak etmedim mi, ettim. Hiç kimseye para koklatmazmışım, ne idüğü belirsizmişim. Benim bir yürüyüşüm vardı, ta üç mızrak atımı öteden bilinirdi. Su gibi akardım. Yayladaki taşkınların kolları gibi süzülürdüm –bunu rahmetli söylerdi–. İleri geri konuşuyorlar, biliyorum. Ama ben dedem yaşında bir adamın tükürük hokkasını döktüm. Hizmet edenlere bırakmadım bir hizmetini... Kocamdan gayrısına içim kabarmadı. "Onu da istedi diye hep boyun eğdim. Erkeğin harcı, kadının boynunun borcu." Gezme yürüme bilmezdim. Yazın yaylaya çıktığımızda günümü onun yanında evin insanlarını gözetlemekle geçirirdim. Mutfakta harcanan her şeyi ölçüyle tartıyla vermek gerek. Zenginin malına çalışanın nasıl hain olduğunu bilirim. Güya ben hizmetçilikten gelmişim, ablam aşçıymış. Nasıl da utanmazlar bunu demeye. Ablam filan yok. Arada Topraklı Mahalleye kimlere gidiyormuşum? İnsanlık borcu o. Evimizin emekli bir insanına üç kuruş para götürmek neyin ayıbı. Sorarım onlara. Koca bahçedeki kayısıları hasırlara serdirip kuruturdum. Domates salçalarımı yaylada hazırlatırdım. Kazanlarda kaynayan domateslerin çekirdeklerini kevgirlerde süzdürürken, her şeyin yolunda gittiğini bilirdim. Ağanın artık dinlenmesi gerekti. Onun malına sahip çıkan ben

Füruzan'ı anlatmanın anlamsızlığını ayırt etmek için onun öykülerini okumak gerekir. *Parasız Yatılı*'dan başlayarak. Nisan 1970'te yazılan "Su Ustası Miraç"ı, otuz yedi yıl sonra Yaşar Kemal *NotosÖykü* için seçti.

vardım ya...

Okuma yazma bilmediğimi söylüyorlar. İyi, ama malın mülkün hesabını kâhyadan, ırgatbaşından kim alıyormuş? Yıllık satım paralarını destekleyip gereken yere dağıtan kim?.. Bunlar hep çekememezlik. Ağanın karısı ölmeden önce, ben onun karılığını yaparmışım. Yalana bak.

Hepsi istediler kızlarını ona vermeyi. Nereden mi biliyorum böyle olduğunu, bana kendisi anlattı. Şimdi çiftlik eşyalarının durduğu ilk kattaki oda var ya, o zamanlar orası tertemiz, sokağa bakan pencereleri kafesli, sedirleri kadifeyle kaplı, pirinç mangallı bir odaydı. Yere has yünden yörük kilimleri serilmişti ben ilk geldiğimde. Yani evlendiğimizde görmüştüm. Kanım ısınmıştı odaya.

Güya Ağa ilk karısı ölene kadar beni orada barındırmış. Benim için döşemiş o odayı, benle gelin-kız oyunu oynarmış. Bunların cenneti cehennemi yok, her türlü yalanı söylerler. Okuma yazmam da var, her bir şeyi de bilirim. İlk oğluma güya nikâhsız gebe kalmışım. Yedi aylık doğdu ilk oğlum...

Her kuruşun ne olduğunu görmeliyim bu evde.

Bunlar insanın iliğini, kemiğini sömürürler.

Hep bulgur yemekten şikâyetçiymişler, niye? Yoğurtlu aşı, diri diri turpla içli köfteleri yerken hiç mi arlanmazlar. Yıllardır erkeksiz bir evi kim idare edermiş!

Artık yaşlandım. Günlerimin çoğunluğu odamdayım.

Kasayı başucuma koydurmam görmemişliğimdenmiş. Bunu diyenler kasa nedir hiç bilmiyorlar. Günün bir saatinde ürünün satışından alınan paraları düşünüp, yerlerine bölüştürmek için kendi oturduğum yattığım odadan daha uygunu mu olurmuş!

Sarı pirinçten Fransız karyolamı oldum bittim çok severim. Bir de şarkı dinlemeyi.

Ha ne diyecektim, kasayı yatak odama almamla, dışarı koymamdan ne olur ki... Korkumdan mı koydum sanırlar. Kasa dediğini her önüne gelen açabilir mi? İlk geldiğimde açıp kapamayı öğrenemem diye az mı korkmuştum. İstediğim yere koyarım. Kime ne...

Bu evler eskidi artık biliyorum. Kışlar da sanki daha sert. Eskiden her odada soba yakılırdı, rahmetlinin zamanında. Şimdi o kadar harcamak neyimize. Evdeki işçileri de azalttım, bir Döne'yi aldım bıldır. Yemek yemek için teyzeyi tutuyoruz zaten.

Mutfak sıcaktır. Mutfağın sıcağı adamın iliğini kemiğini ısıtır bilirim.

Kuzina da eskidi. Yeni gazlı fırın koydurdum. Teyzenin yemeklerinin tadı iyidir. Bir oğlu var, gurbetçi oldu. Kötü bir kadına tutulmuş, dönmedi daha. Teyze arada bir bırakıp gider yemeği filan... Antepli mi ne hısımları varmış... Birilerini buluşturur mutfak işlerini yoluna koydururum. Geçen yıl bir gidiş gitti, tam iki ay ortada yok... Büyük oğlum da, "Artık azıttı bu," dedi. "Gelirse iyice yol vermeli."

Sonra o geldi.

Doğru yukarı çıktı. Geçti oturdu kuşlu sedire. Kafasında ak çatkısı, uzun çivit rengi hırkası, kolları eprimiş pazen urbası.

"Aşağıdaki yerime tuttuğun Ayşa'ya söyledim," dedi, "yarın parasını alıp gidecek."

Sonra bir ağıttır tutturdu. Oğlunu bıçaklamışlar.

"Niye?"

"O Seher kancığının yüzünden."

"Senin oğlan da iyice hayırsız be Satı."

"Öyle hanımım."

"Üzme canını."

"Bu yalan dünyada ondan başka beni mezarıma koyacak kimse yok hanımım."

Ağladı.

"Yaş yetmiş be hanımım. Biz Fransız gâvurunu söküp atmaya avratlığımızla duralım da körpeliğimizde, oğlumuz karı kız peşinde koşup anasının ölüsünü eller eline bıraksın. Hangi kancık kısrağında yattı, desem. Açıktır ki benim oğlum bu."

Eline diline doğru bir kadın. Yaşlı olması iyi.

Gençler eve adam mı alır, yemek mi çalar, bilinmez. Hepsinin köpek sürüsü gibi akrabası var. Bunun kimi kimsesi yok. Bir Anteplıler. Gideceğinde gelip dikilir karşıma.

"Bak hanımım," der. "Ara bir üstümü başımı."

"Yok be Satı," derim.

Oğullarım ona Satı Teyze der. Arna gene de şöyle bir süzerim onu iyice... Kuru, kemikli, uzun bir kadındır. Çivit renkli hırkası cepsizdir. Neyi neresine saklayacak.

Bu evler eskidi. Şimdi betondan, sağlam balkonlu filan binalar yapıyorlar. İki oğlum dediler,

"İstasyonun orada bir apartman ya da beton köşk alalım anne. Rahat edersin. İşi kolay. Baksana bu bizim evlere, ikinci katlar baştan aşağı mutfak. İki taraftan inen merdivenleri Döne bir temizlemeye kalkıyor, bir gün merdiven temizliği sürüyor..."

"Yok ben istemem o yeni evleri..."

Benim mutfağımda eskiden, tutmalar, yarıcılar gelip de yemeğe oturduğunda boydan boya dolardı her yan. Ağa mutfağı dediğindi benim mutfağım. Toplayıcıların yiyeceği, erzağı, yağ tenekeleri, mutfağa çekildiğinde, bol bol dolanacak yer kalırdı.

Sabah gün ışımadan arabalar kapıda durur, adamlar çifte merdivenden taşırlardı gidecekleri. Ne günlerdi onlar...

Yıllar geçti, oğullarım okumak için kimi İstanbul'a, kimi Ankara'ya gittiler.

Ben başında duramayacağım toprağı ekmem.

Onlar dönene dek icara verdim.

Hem de içim rahat. Yersiz yağış olur diye telâşta değilim.

Toprak, başında erkek ister.

En büyük oğlum yüzümü ağartacak. Onunla şimdiden yıllık kazançları, vergileri baş başa adamlarımızla konuşup, halleşip yola koyuyoruz. Diğerleri çoğunluk yoklar. En büyük oğlum her şeyiyle bana benzedi. Devlet vergileri artırınca, bizim Kör Mustafa'nın oğ-

lu Almanya'da okumuş, adam olmuş hem de, tuttu kolundan getirdi. Gelirlerimizin hesabını ona gördürüyoruz.

Her işimiz yolunda giderken Vedat'ın bu yaptıkları neyin nesi? Çocukluğunda bir akıllıydı, olursa o kadar olur. İlkokulda bayramlarda şiir okumaya çıkarırlardı. Kalabalığın arasında önüne bakarak okurdu. "Vatan" derken, bir de "bayrak" derken, elini yukarı kaldırırdı. Her bayramda böyleydi.

Vedat için "en akıllı oğlun," diyorlardı.

Akşamüstleri kapı açıldı mı çıkışının sessizliğinden onun geldiğini anlardım. Düzgün çizdiği okul defterlerinin arasında hep çalışırdı. Yanına gittiğimde, "Masal anlatsana anacım," derdi; öbür oğullarım "anne," o "anacım", derdi... Hele *Akıllı Kel Oğlanla Kötü Padişah* masalı en sevdiğiydi.

Ne kadar geçti aradan da böyle kimseleri dinlemez oldu. Aşağıda, mutfakta Satı kadının yanında, yemek yemeler de neyin nesi. Onun da bir Antep'teki Fransız gâvurlarını anlatması var: "*Biz ağaçlardayken yemiş toplamakta, giriverdiler bahçeye Fransız gâvurları. Nasıl paraladık üstlerini başlarını bir bilsen.*"

Saatlerden sonra çıkardı yukarı. "Anacım," derdi, "Satı Teyze bizim has teyzemiz. Ben öyle sayıyorum. Kimsiz kimsesiz kalmış bizim elimize."

"A oğlum ondaki rahat beyde paşada yok derdim."

O zaman gülerdi sessiz, çıkıp okumalara dururdu.

Bir okuma ki, böylesi hiçbir oğlumda yok. Delikanlılıklarına doğru iki genç kız istedim köyden işe dursunlar diye.

Eh ütüydü, çamaşırdı daha bir arttı. Evde delikanlı adamlar cıvıl cıvıl hizmet isterler. Döne'ye yol vereceğim gün ağlamaklı oldu. Güya kocasını çırçırlardan atmışlar. Niye durduğu yerde atsınlar. Herif esrarcının teki.

Döne sızlanır bir yandan, "Etme hanımım, üç boğaz bana bakar," diye.

Bu sıra Vedat girdi içeri, "Anacım, Döne kalsın," dedi. "İki yıldır burada. O da bizim bir insanımız artık. Köye geri yolla kızlardan birini."

"Olmaz oğlum, kızı çeyiz çimen düzmek için getirttim. Üç yıl nişanlı duracak o. Sizin hizmetinize ancak onlar yeter. Ben cennetimi yapacağım."

"Sen cennetini Döne'ye de yap e mi? Döne burada kalacak."

"Kocası içmesin esrarı."

"Sana ne kocasından. Babam da rakı içerdi."

Elin köylüsünün yanında bir rezillik ki!

O gece odasına kapandı. Çıkmadı yemeğe. Ağabeyleri sordu. Anlattım. Büyük içeri gitti, biraz sonra bağrışmaya başladılar. Ama ne bağırmak, olursa o kadar olur.

Ağabeysi, "Sana ne, sen bu fikirlerinle başımızı belâya sokacaksın. Bırak kadını bunca yıl bildiği gibi idare etsin."

"Karışırım. Dört kişinin aç kalmasına annemin kurnazlığı için katlanamam."

"Annemizin ne olduğu onuruna mı dokunuyor?"

"Hayır, olmak istediği onuruma dokunuyor."

"Onu öylece kabul edeceğiz. Bizim için her olanak annemizin elinde. Bir işçi kadın yüzünden üzemezsin annemi. Hem dört kişiyi kurtarmak hepsini kurtarmaya yetmez."

"Hepsini kurtarmaya hazırlıktır bu."

Döne dört ay sonra çamaşırlıkta çocuk düşürürken kanlar içinde, gene bir kıyamettir koptu.

"Anacım bu kadın hamile, bunu sen de biliyorsun. Çamaşır yıkamak neyine?"

Döne'den de inatmış gibi kan boşaldıkça boşalır. Çamaşırlığın taşları kahverengileşir

"Onu öylece kabul edeceğiz. Bizim için her olanak annemizin elinde. Bir işçi kadın yüzünden üzemezsin annemi. Hem dört kişiyi kurtarmak hepsini kurtarmaya yetmez."

kan yayıldıkça.

"Toplan," dedim, "Döne, ebeye gideceğiz."

"Ebe buraya gelecek. Ben getireceğim," dedi Vedat.

Doktoru alıp getirdi. Misafir odası açıldı. O mavi kadife koltuklu oda. Odanın orta yerine bir yatak serdirdi. Bunların hepsini oğlum yaptırıyor hizmetçilere. Onlar gözleri bende bir yandan da her deneni yapıyorlar. Döne yatırıldı oraya, üstüne de Bahri'nin sünnetinde dikilmiş has atlas yorgan örtüldü.

Satı kadına bakılırsa Döne geceleri el ayak çekildiğinde mutfaktan gelip bir çul alıyor altına, üstüne de sandık odasının cicimlerini örtüp uyuyormuş.

Doktor ilaçlarını almaya da Vedat gitti.

Odaya girdiğimde Döne'yi bir ağlamadır aldı.

"Ne var?" dedim.

"Vallahi hanımcığım ben mutfağın kıyısına ilişiverirdim. Bu benim ilk çocuk düşürmem değil, ama küçük bey, bey evladı. Hiç görmemiş böyle şey, korktu herhal."

"Yat hele şimdi," dedim. "Ağlamayı da kes. Benim elden acayip oğluma acındırma kendini."

Döne'yi üç gün o odada tuttu. Atlas yorgan kan olacak diye uykular girmedi gözüme. Bahri İstanbul'daydı, öbür ikisi de Ankara'da. O odada olanlar her yana yayılmıştı. Gelen konuklar başlarını sallıyorlardı. "*Onlar durmadan çocuk düşürürler. İki günde de ayağa kalkarlar. Bu türlü âdetler de neyin nesiydi? Herhalde Vedat Bey oğlumuz pek yufka yürekli.*"

Ağabeysiyle konuşmaz oldular.

Döne iyice ayaklanınca rahatladık.

Atlas yorgan lekesizdi.

Satı kadına bakılırsa Döne geceleri el ayak çekildiğinde mutfaktan gelip bir çul alıyor altına, üstüne de sandık odasının cicimlerini örtüp uyuyormuş. Ama Satı iyice bunadı, uyduruyordur Allah bilir.

O yıl yaylaya gelmedi Vedat bizle.

"Çalışacağım," dedi.

"A benim civan oğlum," dedim. "Niçin böyle yaparsın? Sen fukaralık nedir bilmezsin. Hiçbiri göründüğü gibi kimsesiz değildir."

"Sen bildin de yoksulluğu, n'oldu be anacım?" dedi.

Kim doldurdu bu oğlanı benim geçmişimle. Hangi kendini bilmez ailemize dil uzattı.

O yaz dağdan kar indiren karcıların bağırışını duydukça içimi bir acıdır alır oldu. Sarı sıcakta, o koca evde, karanlıkta, güneş eşyaların, halıların rengini almasın diye, tüm pencereleri örterdik, Vedat'ımızın tekbaşına olduğunu bilmek, bende huzur komadı.

O sürüden ayrılandı.

O kayısıların altıda durup karcı deli dervişi bekleyip, "*N'olur devriş emmi, beni de kar küremeye tepeye götür. Senin şarkını ben derim. Dönüşte her kişi koşup alır,*" diyen değildi.

Deli derviş hâlâ yaşıyordu.

Gene eşeğine yüklediği karları ağıtlarla satıyordu. Allahın bir delisi. "*Kar getirdim kar,*" demek dururken; "*On sekizimde girdim toprağa, kahpe felek sana nettim neyledim, şu fani dünyadan bir kâm almadım, kahpe felek sana nettim neyledim,*" diye çığrışıp durmanın yakışığı nerde!

Ama o haninin delisi. Akıllı halini bilen tek kişi yok.

Yayla içime zehroldu. Öbür oğlanlarıma teker teker anlattım.

"Böyle böyle..."

"Geçer anne," dediler. "Sen büyütüyorsun."

Geceleri balkona çıktığımda, ne kadar börtü böcek varsa ötüp duruyorlardı. Mis gibi ot, ağaç kokuyordu her yan.

Vedat'ımın karnıma ilk düştüğünü bilişimi hatırlıyordum. İlk sabun kokularının içimi kaldırdığını.

O yıl Türkmenlerden aldığım kilimleri boy boy sererken bir gencelmiştim ki! Yaşım gençti genç olmaya ya, demem o değil. Nasıl da geçti yıllar. Şimdi karnım karardı iyice, çatlak toprağa döndü. Aman bir daha mı dedirten sancıları... Sabaha karşı ilk çocuk bağırmasını, gün ağarırken kemiklerimin kapanışını hatırlıyorum.

Hep sabaha karşı doğdu oğlanlarım. Tüm çocuklar belki sabaha karşı doğarlar. Ne yorgunluktur doğum yorgunlukları. Tanrı bilir öyle güzel yorgunluk olmaz...

Peki neyi eksikti?

Vedat hiçbirimizi yürekten sevmedi mi?

Biz onu ne çok severiz... Hiçbir şeyine karışmadım. Mallı mülklü bir ailenin çocuğu gibi olmayı bilmiyor. Yayla yerini de o seçmedi mi? Daha yeşil daha sulak yerler vardı. "Yok," dedi, "burası iyi." "Dağı filan pek çıplak, tüm yeşilliği de boza dönmüş," dedim. "İyidir, anacım," dedi. "O eski Selçuk türbeleri, havası suyu, deli dervişi nerede var."

"Suyu bol gerçi buranın. Yayla dediğin susuz, esintisiz olacak değil a! Yeşili de bol, bol olmaya ya, koca çıplak dağı yok mu karşıda, her şeyi sarıp toplayan o sanki. Kayısılarının şerbetli tadı az bulunur. Bir de bahçemizin ortasındaki kara dutun ululuğu ünlüdür burada. Geldik aldık burayı, dört dönüm, elli kayısı ağacı, bir dut, üç dört de küskün incir var. Azmanlaşmış asmalar da duvar boyunca sarıyor evi. Kör kuyuyu kalın tahtalarla örttüm. Üstüne de lo taşını kapattım. Her yıl buraya inmekten sonunda alıştık mı, ne, alıverdik işte. Vedat da istedi. Öbür oğullarım, dönümüne verilen parayı hesaba uygun gördüler...

Bana, "Anacığım bırak bu cimriliği," diyordu.

Ben cimri değilim. Kime neyin ne kadar yeteceğini bilirim. Öbür oğullarımla çekişmem yok mu? Var. Evlenecekleri zaman ailemize uygun kız almaları için elimle evereceğim hepsini...

Büyük galiba İstanbul'da birine tutkun, ama kız oğluma denk. Sorup soruşturup öğrendim. İyi çeyiz getirecek belli. Ama istemez görünüyorum ki, geridekiler âdet bellemesin.

Bu dert öyle değil. Vedat'ın her kavgası başkaları için. Köyden gelen kızlardan birine Sedat ne yapmış bilmem. Kanlı bıçaklı oluyorlardı.

"Gücünün yettiğinle uğraşsana ağa. Elin yoksulunu çekmişsin sandık odasına."

"Sus ulan bıktırdın hepimizi. Polis kesildin evde herkesin başına. Kızın var mı bir dediği?"

"Nasıl desin diyeceğini ağa oğlu. Senin köyünden gelmiş, senin evinde karnını doyuruyor."

"Sen ağa oğlu değil misin ulan? Burada bizim kadar sen de her şeyden hak alıyorsun. Diklenmen gösterişten başka ne ki, öğrenmiş üç tane kıytırık şiir," –Burada Vedat'ın sesine benzeterek başlıyordu– "*Akıyordu su / Gösterip aynasında söğüt ağaçlarını / Salkım söğütler yıkıyordu suda saçlarını*"

"Sus," diyordu Vedat. "Sus, sen bu sözleri söyleyecek adam değilsin."

Artık masada toplanarak birlikte yemek yediğimiz pek yoktu.

Tabaklar dizili duruyordu.

Mutfakta tencerenin yanına vurulan kaşıkların sesinden başka ses duyulmuyordu.

Elektrikler yakıldıktan sonra, yani yatsıdan önce yemek yensin isterdim. Yemeği yerken evde artık her şeyin yolunda gitmediğini biliyordum.

Niye peki, Vedat asi oldukça onu daha çok sever, daha çok korur oldum. "Bir derdi var

onun çocuklar," diyordum. "Bir derdi var." Anlatamadım... Öfkelenemedim de artık. Acımaya başladım gittikçe... Arasıra yatak odama gelir otururdu. Onu kucağımda emzirdiğim günlerdeki ana sütü kokusu sarardı içimi.

"Bırak be anacık hesabı kitabı. Hani küçükken bana söylediğin ninniler vardı ya, diyiver de dinleyeyim."

"Büyüdün be evladım. Koca adam oldun. ***Ninni diyem uykun gelsin / Uzak yoldan baban gelsin / Allah huzur ömür versin / Ninni nazlı bebem ninni / Kurt uyudu kuş uyudu / Kaynakta sular uyudu / Beşiğe de uyku gelsin.***"

O günler odamda ıhlamurun kaynadığı sobada, odunların ateşi köz olana dek oturur, konuşurduk. Bir içim açılırdı ki! Hava hep kışlasın, soba hep yansın, ıhlamurlar kaynaya kaynaya kırmızılaşsın, oğlumla böyle oturup da bahtiyar bahtiyar yaşayayım isterdim.

"***Bağ bana / Bahçe sana bağ bana / Değme zincir kâr etmez / Zülfün teli bağ bana.***"

"Bir de türkü söyle ha anacım şöyle yavaştan."

"Bilmem ki oğlum."

"Bilirsin."

"Ses mi kaldı bende!"

"Eh türküyü deme, sözlerini tekerleme gibi oku."

Öylece sanki ben çocukmuşum o büyükmüş gibi eğlenirdik beraber...

Anlatamadım. "***Bir dert kemiriyor onu,***" dedim. Anlatamadım. Neyi eksikti? Niye öfkeliydi? Beni severdi biliyorum, hem de yürekten. Ama bana da öfkeliydi. Kime dert yanacağımı bilmiyordum. Oğlumun tutulduğu illet karasevdadan daha zorluydu bana sorarsanız.

Niçin ona bizim gibi olmayı öğretemedik. Vedat'ım araya gidecek, araya...

Yaylada günler kısalmaya, serili kayısılar kurumaya dönmüştü. Dutun üstünde kalmış bir iki karadut dikenleşip kararmıştı. Mutfakta tüten yemek kokuları, evdekilere biberi bol tarhana çorbaları düşündürüyordu. Gergin kırmızı domateslerin, patlak dolmalık biberlerin tadı suya dönüşmüştü. Evin yaşlı hanımı, kuru, ufacık, genç kız yürüyüşlü, duvara gömülü yüklüklere yatak yorgan çarşaflarını yerleştiriyordu.

Çarşafların arasına lavanta çiçekleri koyuyordu, ince tülbent keselerin içine. Gelecek yaza, temiz arınmış hamam uykularına hazırlanıyordu ev. Küpeçiçekleri, begonyalar, paşakılıçları, saksıgüzelleri, aradaki sofanın girinti penceresine diziliyordu. Onları, evdekiler gidince kalan su kolcusu Miraç sulardı. Miraç aşağıda, kilerin yanındaki sandık odasında kalırdı tüm kış boyunca.

Sandık odasında kurutulmuş meyvelerin kokusu ve ışıksızlığı Miraç'ın kış korkusunu azaltırdı.

Buranın kışları uzun, sessiz, zorluydu. Çıplak boz dağın eteğinden öteyi, tren istasyonundaki sıra kavakları, her yeri bir insansızlık sarardı. Çarşıdaki basmacı dükkânları erkenden kapanırdı. Yeteri kadar aydınlatılmamış kahvelerde, eğik, koyu gölgeler dururdu. Birileriyle birlik olmak, iyiydi buranın kışlarında, Miraç, yazın kazandığı üç beş kuruşu, bunu bahçelere su salınacağını seslemek için çıktığından alırdı, eli ayağı tutmaz günleri için ayırıyordu. İnsan görme tutkusu önüne geçilmez olunca şöyle geçerdi sokaklardan, bir kıyısına ilişirdi kahvenin. Mutlanırdı Miraç o zamanlar...

Büyükhanım onun velinimetiydi.

Koca yayla evini ona ısmarlar giderdi.

Alt katın rüzgâra, boraya sırt dönmüş ılıklığında barınırdı. Verdikleri koyun kokulu

yorganı örtüp yattığında, evin neresinden tanımadık bir ses gelecek diye beklerdi. O iyi bilirdi bu evin seslerini tavanından tabanına...

Bu yıl hanım ona geç haber salmıştı. Yazları yukarıda bahçe çardaklarında uyuyordu. Havalar iyice serinlemişti. Yılanların kaygan çıtırtılı gezmelerini duymuyordu artık.

– Biz on beş güne kadar gidiyoruz. Miraç, demişti. Şimdiden in aşağıdaki odaya. Ama ayakbağı olma kimseye.

Tenekelere bastırılmış turşular –buranın sirkelerine bastırıyorlardı– duru, keskin sirkede bekletilmiş lahanaların pembeye çalıyordu renkleri. Torba yoğurdunda karılmış tarhanalar, evde çalışanların kestiği, kuruttuğu erişteler, düzenli uygun yerlerine konuyordu.

– Bu evin horantası, diyordu hanım, çarşı pazar erzağıyla doyurulmaz.

Salçalar kavanozlara yerleştiriliyor, kapakları kapanmadan üstlerine bir parmak zeytinyağı dökülüyordu. Yeşil zeytin salamuralarının kurulduğu küpler sıkı sıkı bağlanıyordu. Büyük tencerelerde kavurmalık etler kavruluyor, kesilen her parçanın büyüklüğü hanıma gösteriliyordu.

– İri olmasın sakın ha! Her biri kuşbaşı kuşbaşı kesilecek...

Kavurma tencerelerinin dibinde kalan bir iki parça eti Miraç'a ayırıyorlardı.

– Hadi Miraç Ağa, diyordu hanım, yufkayla dürüm yap ye.

Sen de bizim insanımızsın.

Büyükhanım bu yaşama hazırlığını denetlerken mutluluk içindeydi.

Bir büyük şölenin ön hazırlığıydı bu.

Şölen dönülecek kışlık evde, asıl evlerinde yapılacaktı. Bu her yıl böyleydi. Kadınlığının tadını, doyumsuzluğunu çıkarıyordu. Ana kuş, yuvasının dallarını örüyordu. O yöreden, alması için kendine getirilmiş iğne oyalarını, boncuk oyalarını, kanaviçe örtüleri –bir bunları alırken para tutkusunu unutuyordu–, bohçalara titizlikle yerleştiriyordu.

– Bunlar gidecek, diyordu, bunları sandığa koymayın.

Hemen her şeyin hazır olduğu sıraydı, büyük oğlu bir gece

geldi, trenle Ankara'dan.

Kardeşinin tutuklandığını söyledi, girdiği parasız yatılı okulda.

Anne düşündü... Ne çabuk geçmişti bir yıl? Geçen yıl Vedat'ın yaylada, deli dervişi her gördüğünde sızlamıştı yüreğinin başı.

Dersleri iyiydi. Sevinçliydi. Arada, bir iki gün gelmişti kışın. Kardeşlerini, ağabeysini dedikleriyle kızdırıyordu. Ona hiç alışamamışlardı, ama biliyorlardı ki, aileden biridir.

– Ben sana dedim anneciğim. Bu deli açacak başımıza bir iş...

Beyaz örtülerle kapanmış divana çöktü kadın.

Bir karın ağrısı oturdu kaldı.

"Kilimleri de, her bir şeyi de toplattım," diye düşündü. "Çıkıp gidiversek oğlumun yanına bu gece. Ömer'in taksisini tutarız. Gerçi Ömer'in taksisi, Altı Söğütlüğe bile zor gider ama...

Bu gece hiçbir yere gidilemeyeceğini anlayıverdi.

– Ona eziyet ederler oğlum. Ne yapmış ne etmiş de polislik

olmuş? Karıncayı incitmezdi.

– Ankara'dan bir savcı arkadaş haber verdi. "Aile adınızı du

yunca şaştım," dedi. "Niçin normal bir tahsil yolu seçmedi? Oku

lunda bir azılılar güruhu var ve elebaşısı sizin Vedat..."

– Karıncayı incitmezdi. Ne olmuş, neyin azılısı olmuş?

Evdeki çalışanlar kalkmış, arada, gecenin iyice serinlemiş karanlığında, korkuyla bekleşiyorlardı. Her beklenmez gürültünün en fazla horlananları onlardı.

Bir de ince esinti çıkmıştı, kapı aralarını yalazlıyordu.

– Kaç gündür polisteymiş?

– Bir aydır anne. Soruşturmada tek sözü, "Daha gizlide ne arıyorsunuz?" olmuş. "Her şey meydanda." Savcı arkadaş ona yardımcı olmak istemiş. Oysa o, "Sen hukuk okudun değil mi?" diyormuş, "güçlülerin yönettiği hukuku." Arkadaş, her kelimesi ayrı bir suç dedi. Soruşturmayı yönetenler korkunç aleyhindeymişler...

– Peki, ama ne yapmış, hırsızlık filan mı?

– Başkalarına hırsız diyormuş...

– Ah Vedat'ım. O yoksulluğu ne bilir ki... İnsanı erkenden kocatan ve de dünyasından geçiren yoksulluğu. Korkudan içini katıltan yoksulluğu... O hiç aç kalmadı ki! Vah benim civan oğlum, güzel gözlerine doyamadığım. Düğünlerinde oynayamadığım. Bu yaz boşuna mıydı uğraşıp didinip ekşi erik pestilleri yaydırmam o sever diye? Ben size demedim mi bir derdi var onun?

– Aklınızı başınıza toplayın anne, Vedat hatalıydı. Koca devlete karşı çıkmak, onun kurumlarını eleştirmek ne demek... Üstelik bunca para, bunca mal varken, parasız yatılı okumak. Bu bile tekbaşına suç. Vedat normal değildi. Siz de, "Deli bu oğlum!" demez miydiniz?

– Devlete mi karşı çıkmış?.. Onun başı dertte. Deli mi derdim ona ben? Bunu diyen dillerim tutulsun. O hepinizden başka, diye, masalları, türküleri, ağaçları, pek bilirdi, benzetmesine demişimdir. Nazlatmasına demişimdir. Ah benim huma gözlü oğlum. Gidelim. Ben anlatırım. Bana inanırlar. Analar yalan söylemez. Söylese de iyilik için, dirlik içindir...

– Bir rapor alacağız anneciğim. Akli dengesi bozuktur diye...

– Ne?.. Sen iyice şaşırdın, o en akıllınızdır.

– Başka türlü çıkaramayız. Hapse mi girsin! Hem onun suçundan bütün aile rezil oluruz. Çocuklarımıza bile kalır bu leke.

Sabah hava iyice yıldız poyraza dönmüştü, yaylanın vakti tamamdı. Boz renklere turuncular karışıyordu.

Miraç yukarı çıktı.

Hanım daha da ufalmış, umutsuz, kahvaltı masasında oturuyordu.

Küçük bir ekmeğe kayısı reçeli sürüyordu, bunu yaparken dantel işler gibi dikkatliydi.

"Yandı kızlar," diye düşündü Miraç. "Çay buz gibi. Hanımın cinlenmesine yeter bu."

– Miraç, dedi hanım. Biz bu sabah on bir treniyle gidiyoruz

Ankara'ya.

– Bak sen hayırdır, dedi Miraç. Ankara işi de nereden çıktı?

– Vedat'ım biraz hastaymış da...

Vedat Beyi düşündü Miraç.

İki yıldır yaylaya gelmiyordu. Ailenin en güleç yüzlüsü. Hazreti Ali'nin devesiyle olan resmini, alıp gelmişti bir gün pazardan. Tahtadan yapılmışçasına bir deve, üstünde kutsal tabut, Ali. Ölüsünü taşıyan Ali.

"Miraç Usta," demişti, "bak ne güzel bir resim." Vedat Bey şimdi iyice delikanlıdır. O zamanlar çocuğun palazlanmışıydı. Altı Söğütlerin oraya gitmeye en meraklı olanı. Söğütlerin orada durmadan yusufçuk arayanı. Kış gene dönüyordu.

– Allah sana çok şükür, dedi Miraç yüksek sesle.

Hanım döndü. Miraç'a uzun uzun baktı. Ekmeğinin kıyısından ısırdı. Elindeki taşlı yüzük sabahın solgunluğunda ışıdı. Çayı yudumladı sessizce...

"Bir derdi var bunun," diye düşündü Miraç. "Bunca yılın celallenmeleri, neyle yitti ki? O da bir insan canım. O da bir can taşıyor. Hem artık iyice kocadı. Eline diline çabuk, ama

gözü eskisi gibi ferli bakmaz...

– Akşam geçecek trene koyacaksınız eve gidecek yükleri. Bir daha yıl da bunca hazırlığı boşlamalı, almalı dışarıdan her şeyi.

Oğullarım büyüdü, dağılıyorlar hepsi bir yana. Okumaydı, şuydu buydu... Vedat'ım en okuyanıydı, bilirsin.

"Dışarıda bir kar, bir kar. Her an kasabaya inmeleri beklenen kurtların korkusu. Bilmek gerekti, kim kurt, kim köpek."

"Miraç Usta bak,"

Alay ederlerdi, neyin ustası bu Miraç Usta diye; Vedat, suyun ustası, derdi.

"Sana Zaloğlu Rüstem'i okuyayım dinle. Ha aldırma, suyu bizim yana saldılar. Nasıl bir adam bak Zaloğlu. Peki ama Miraç Usta, senin okuma yazman yok. Onca duayı nasıl öğrendin?"

"Ezberledim."

"Biliyor musun dediklerinin ne demeye geldiğini?"

"Bilmem, ama Allahın, Peygamberin ulu emirleridir."

"Ya değilse?"

"Deme be, Vedat Bey böyle. Bunca dindar bütün bütün boşuna mı okur her gün onları. Günahımız vebalimiz bu bizim."

"Sen günahsız kulsun be Miraç Usta. Senin günahından ne olur ki! Sen o yattığın çardaklardaki kurtlar kuşlar kadar iyi, doğrusun, Miraç Usta."

"Ama ben insanım. İnsan harama, yalana yatkındır."

"Sen mi harama yalana yatkınsın.

Düşündü Miraç, keşke o zamanlar Vedat Beye deyiverseydi. Bir kış dağlık köylerden hanım için bırakılan petek ballarından bir parçayı dayanamayıp yediğini. Kuru yufkaya dolamıştı. Ne tattı o ağzındaki, harlı harlı ısıtmıştı içini. Peygamber efendimiz ne buyurmuştu: "Bu dünyanın malı tatlı görünür ki dinibütün kullarına günah işletsin."

Hanım masadan kalktı. Nefti yün giyiminin içinde zayıf dimdik durdu. Aşağıdaki son toplanma seslerini dinledi bir süre...

– Sana dürümlük yufkalardan bıraktım. Yazın içine fesleğen koyup öyle mis gibi yediklerimizin tadı başkaydı... Ağa ölünce fesleğenleri de kuruttuk. Ne çok fesleğen vardı, bir baştan bir başa. Gelecek yıl da her şeyi dışarıdan almalı. Sen bana sor soruştur öğren, hilesiz salça, turşu yapanları. Sana bir teneke de kavurma bırakıyorum. Erik pestili de. Bilirsin Vedat Bey çok severdi. Sen de bizim bir insanımızsın.

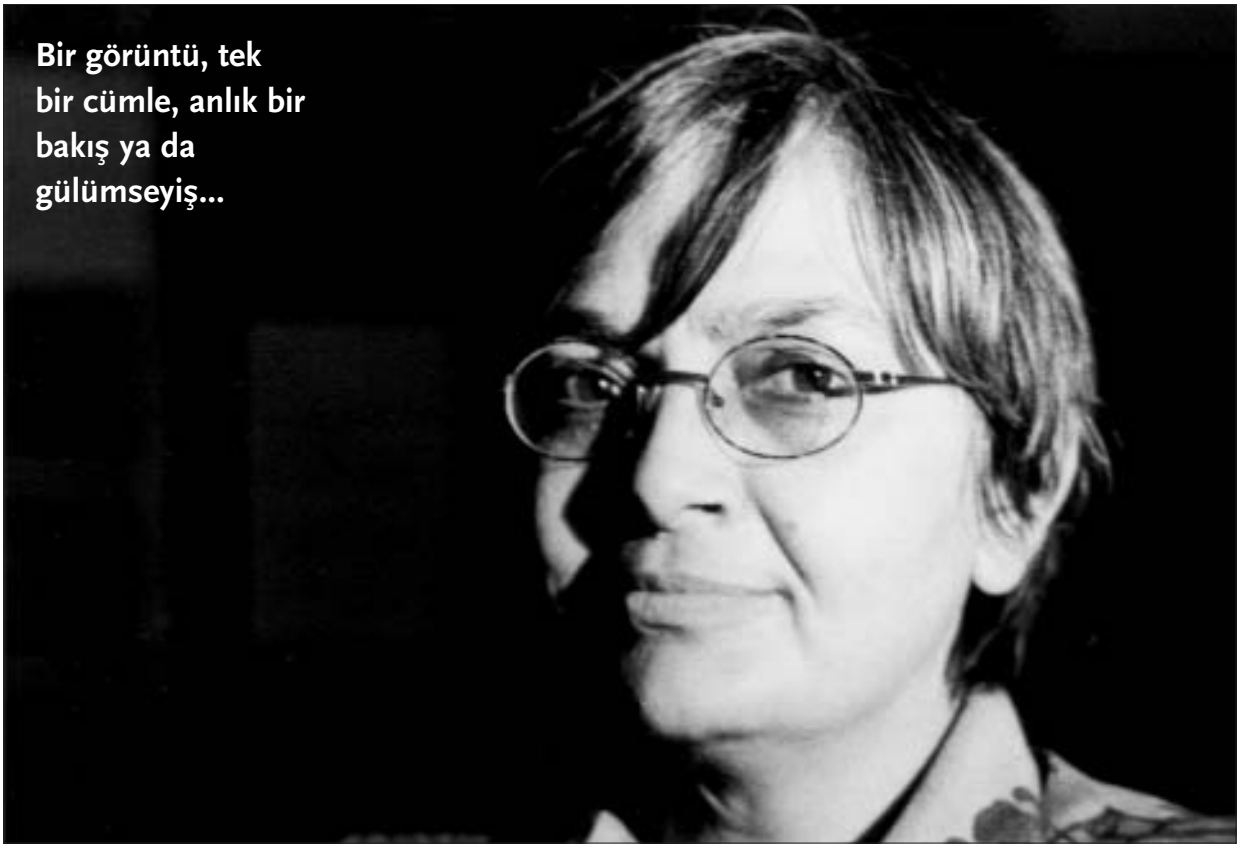
Miraç çok şaştı, sevindi.

Bir teneke kavurma nesineydi onun, ölüsünü bile paklardı. Şöyle tok karnına kahveye ilişiverirdi. Dışarıda bir kar, bir kar. Her an kasabaya inmeleri beklenen kurtların korkusu. Bilmek gerekti, kim kurt, kim köpek. Yeniyetmelere tüm ayrıntılarıyla anlatılırdı bu. Miraç bilirdi, artık altmış yaşına varmıştı. Bu kuş kurdun en kabadayısı ona vızgelirdi: karnı tok, sırtı pek. Tevekkeli dememişler, eşik ol da, paşa kapısında eşik ol...

– Benim namaz seccademi de sen al. Dualarında Vedat'ımı da eksik etme. Allah ona verdiği derdi tez elden alsın.

Hanım arayı geçti.

Oymalı ağır tahta kapıyı kapadı. □

LÜTFİYE AYDIN

"Yaşam bütünüyle ne trajedidir ne de komedi."

SEDAT DEMİR

Çok farklı deneyimlerin yaşandığı bir hayatınız var. Çetin, ifadesi güç olaylarla karşı karşıya kaldınız ve size sevinç veren anlarınız da oldu. Bunları da göz önünde tuttuğunuzda, yazı yazmaya karar verme ânınızdan ve bu ânı oluşturan süreçten bize biraz bahsedebilir misiniz?
Fırtınalı, renkli, acılı, sevinçli bir yaşamdır belki de gerçek yaşam. O süreci anlatmak çok zor Sedat Bey. Fakat kimi zaman yarı şaka; yaşadıklarım üç yaşama yeter de artardı derim ki doğrudur. Yine de bütün bunların yazar –ya da başka dalda bir sanatçı– olmaya yetmeyeceğini düşünürüm. Olsa olsa, yazarlığımı besleyen zengin kaynaklardan biridir, diyelim bitsin.

Toplumsal gerçekçi öykülerin yazarı olarak anılıyorsunuz. Ancak hayatın ve onun trajedilerini de mizah unsurlarıyla birlikte ele aldığınız *Gri Gül*'de ortaya çıkıyor ve mesela "Guernica Bitti mi?.." büyülü gerçekçi bir anlatım olarak da tanımlanabilir. Edebiyatın belirli türler altında değerlendirilmesine, tasnif edilmesine siz ne dersiniz?
Toplumcu gerçekçiyim; öykülerim de öyle. Ancak, yaşam bütünüyle ne trajedidir ne de komedi. İkisinin karışımı ise hiç değil; belki de bir kağıdın birbirinden ayrıştırılamaz iki yüzü... İlk sorunuzdaki "çetin olaylardan biri"nde, hastaneye ziya-

Lütfiye Aydın yaşadıkça yazıyor. Çok yaşadığı için, yazdıklarında hayatın çok çeşitli sorunları bulunuyor. Edebiyatı arayıp bulma biçimi de onun önce öykücü olduğunu gösteriyor. İlk kez 1991'de yayımlanan *Cemre*'deki öyküleri bütün edebiyat anlayışının kapsamlı bir göstergesi. Yeniden yayımlandıktan sonra konuştuk kendisiyle.

rete gelen Karadenizli bir arkadaşımız, "Ula, elin oğlu yanmak için Fethiye, Bodrum'a filan gider; bunlarsa Sivas'a gitmiş, işe bak yav!" diye onca acının içinde bizi gülmekten kırıp geçirmişti. Diyeceğim, mizah zaten yaşamın her alanında var, yeter ki bulup çıkarmasını bilelim. "Gri Gül"ün kahramanı da beni hem çok ağlatır hem de çok güldürür. "Guernica Bitti mi?" ise bitmeyen bir ağıdın sözcüklere dökülmesiydi belki. Edebiyatın belirli tür adları altında değerlendirilmesine gelince, artık türler arasında geçişler var. Bu bir anlamda iyi bir şey de... En azından anlatım özgürlüğü açısından. Fakat yine de olmazsa olmaz kurallardan vazgeçilmesine yandaş değilim.

Öykülerinizde oluşturduğunuz dünyalardaki payın bir kısmını ideolojik öngörüler kaplıyor. İdeolojik eğilim sizce edebiyatın içinde ne kadar tutulmalı? İdeolojik çevreyi yansıtırken edebiyatın sorumluluk düzeyi nedir?
Yaşamın kendisi ideolojiktir. Sözgelimi şu an sularım kesik. Bundan dolayı her an bir salgın çıkabilir; sebze meyvelerin daha dalındayken kavrulup gitmesi yetmezmiş gibi minicik çocuklarımızı, hasta yaşlılarımızı yitirebiliriz. Ben bunu bir öyküde anlatsam, sözcüğü hiç kullanmasam da ideolojik olacaktır. Bu konudaki yazınsal sorumluluğa gelince: Sanatçı çağının hem sanığı hem de tanığı olmak durumundadır ama üretiminin sanat tanımına uygun olması koşuluyla.

"Eski bir Sevda/Masada" adlı öykünüzde eleştirmenlerden ve yayınevlerinden söz edilmiş. Bu iki kurumun, yani eleştirinin ve yayıncılığın sizce katkısı nedir Türk edebiyatına?

Yazdıklarınız için yazılan eleştiriler hakkında ne düşünürsünüz?
Söz konusu öyküde yayıncılarla eleştirmenlere yalnızca değindim; kahramanlardan biri yazar olduğu için. Şimdi, yayıncı olmazsa yazarın işi zor; yayıncı da yazarsız olamayacağına göre, bu iki olmazsa olmazı ancak eleştirmen buluşturabilir: Ancak gerçek eleştirmen... Ne salt övgücü ne de yalnızca yergici... Yazarın kimliğiyle değil, onun üretimini yansız bir gözle irdeleyip eksiği fazlasıyla yapıtı değerlendiren kişi. Eleştirmen elbette bir yazarın dalkavuğu değildir, olmamalıdır. Fakat bir yapıtı enine boyuna irdeleme külfetine katlanan bir eleştirmene ancak saygı duyarım. Çünkü zor iştir bu; sevimsiz olmayı peşinen göze almaktır.

Her öyküde farklı biçim anlayışının üstünde bir biçem zenginliği gelişip yükseliyor *Cemre*'de ve hepsinde de, altlarına atmasanız da sizin imzanız okunuyor. Hatta birkaç öyküde, yazar kimliğinizle de kendinizi öyküye kattığınızı ya da öykünün kendisini ya da bir tür olarak öykü türünü sorgulattığınız anlar var. Öykü nasıl kurulmalı ya da siz bir tür olarak öyküyü nasıl tanımlarsınız?
Sorunuzdan bana özgü bir biçem oluştuğu yargısına vardım, çok da sevindim. Çünkü ulaşmak istediğim nokta buydu. Yazar zaman zaman öykülere girer, çıkar, bu da doğaldır. Fakat öykünün nasıl kurgulandığına gelince... Ne kadar yazar varsa o kadar öykü kurma biçimi vardır herhalde. Benim biçemime gelince: Bir görüntü, tek bir cümle, anlık bir bakış ya da gülümseyiş, iki satırlık bir gazete haberi... Yani yüreğime işleyen şey, yaratıcılığın soyut toprağına düşmeli. Eğer yetersiz bir tohumsa zaten silinir gider. Ama hem toprak hem de tohum nitelikli ise, orada kök salar, fışkırır, çiçek açar, hatta meyveye durur. İşte o an tam da yazmanın zamanıdır. Yazılım kaç kez mi?.. Sayısını bilemem ama öncelikle benim içime sinene dek.

Yoksulları, sokak çocuklarını, şehrin hamamında tiyatro yapmak zorunda kalan oyuncuları, yatağa bağlanmış hastayı, kendi masumiyetine kaçma girişiminde bulunan sekreteri, yani acıyla baş başa bırakılmış insanları yazmışsınız *Cemre*'de. Neden bir çok öykünüz acıyla yoğrulmuş?
Çünkü mutlu insanın öyküsü yoktur Sedat Bey. İçine zaman zaman mizah, ironi sızsa da kanayan bir çağda yaşıyoruz; acı hep yedeğimizde. (Belki güldürü sanatçısının az yetişmesi de bundandır.) Yazmak yaşamaksa –ki öyledir– ben de yaşadıklarımı yazdım doğallıkla. Ha, belki de bir başkasının acısını da hep kendi acım diye bildiğim için, sonuç böyledir; olamaz mı?..

Kadınların yeryüzündeki durumunu da sorgulayan ve şikayet eden bir karşı duruşunuz var öykülerinizde? Bu duruş/durum için bizlere ne söylemek istersiniz? Her ne kadar erkek kahramanların da anlatıcı olduğu öykülerle karşılaşsak da, erkeklerin yaptığı dünyalarda acı çeken kadınların sayısı çok fazla.
Yalnızca atasözlerine baksak bile, kadın minyatürü kızların, nine adayı kadınların görünür/görünmez biçimlerde ne çok itilip kakıldığını ayrımsarız. Sözgelimi, yöremin şu atasözü: "Üzümün iyisi tene (tane) kadının iyisi nene olur"muş. Yani iyi kadın olmak için mutlaka evlenip barklanacaksınız. Yetmedi, ke-

sinlikle çocuğunuz olacak.Yine bitmedi, çocuğunuzun da çocuğu olmalı ki nine sıfatını hak edebilesiniz. Bırakalım yardımcı kadınları, eskort kızlarını, şiddet mağdurlarını, tarlada tapanda ter dökenleri; en müreffeh kadın bile en azından "karı" diye aşağılanır. Saptamanız doğru. Gerçekten kurallarını erkeklerin belirlediği bir dünyada kadın acı çekiyor, böyle çok kadın var.

Radyo oyunları ve inceleme kitaplarınız olduğunuz biliyoruz. Bize bunlardan ve bu yazın türlerinin öyküye yaptığı katkıdan bahseder misiniz?
Radyo oyunlarımı daha çok maddi kaygılarla yazmaya başlasam da zaman içinde bunun yazma pratiğini geliştirmesi açısından da çok yararlı olduğunu ayrımsadım, sevindim. Ayrıca, yazım aşamasından önce yaptığım araştırmalar, kaynak toplamalar filan doğallıkla başka türlü birikimler oluşturdu. Tarihsel, ekonomik, kültürel... Radyofonik oyunlar, sanırım tip ya da karakter yansıtmada, inandırıcı olma konusunda da büyük katkılar sağladı. Fakat bana en büyük desteği dil konusunda olmuştur. Çok ünlü tiyatro sanatçılarının yazdığım diyaloğu okurken tökezlememeleri için kılı kırk yarmayı da öğrendim.

Kimleri okursunuz? Kitaplığınızda okumaktan vazgeçemediğiniz öykü ustaları kimlerdir?
Ben iyi okurluk trampleninden atladım yazarlığa. Refik Halit Karay bir öykücü olarak çok önemlidir benim için. Sait Faik, Sabahattin Ali elbette. Orhan Kemal, vazgeçilmez öykücüm. Yaşar Kemal'in de öykülerini romanlarından daha çok sevdim. Nedir o *Sarı Sıcak*'taki öyküler... Bir de Vüs'at O.Bener, Sevgi Soysal, Ayla Kutlu, Cemil Kavukçu öyküleri... Yabancılardan Maupassant, O. Henry, Çehov... Özellikle Çehov. Fakat özleyip özleyip de okuduğum iki yazarım vardır. Biri Çehov, öbürü Vüs'at O.Bener.

***Cemre* aslında yıllar önce yazılmış bir öykü kitabı. *Cemre*'yi öbür öykü kitaplarıyla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz? Ve kitabın içinde bu adda bir öykü yok. Kitabınızın adı neden *Cemre*?**
Cemre baharın habercisi olduğu kadar bence umudun da öteki adı. Trajediyle mizahın bir arada bulunması gibi, acıyla umut da yan yana, iç içedir. *Cemre*'deki öyküler hüzünlü olsa da bir umut vardır: "Guernica Bitti mi"deki taçlı boğa, yani emperyalizm, yeryüzünden er geç silinecektir.

Bize yeni öyküler müjdeliyor musunuz, ya da başka bir çalışma, bir roman mesela?..
Bir öykü dosyam hazır. Bitmiş bir romanım da öyle. Dörtte üçü yazılmış bir dönem romanı ise bitirilmeyi bekliyor. İçimden bir de radyo tiyatrosu yazmak geçiyor. Sorun, zaman bulabilmek.

Anlattığınız aşklar da acıya sımsıkı bağlı? Sizce aşkın ruhunda mı acı?
Aragon demiş ya "Mutlu aşk yoktur" diye. Bizim Veysel'imiz de "Kavuşamazsan aşk olur" diye özetlemiş. Gerçekten de kavuşulunca aşk yerini alışkanlığa bırakıyor olmalı ki bu nedenle kavuşulmamış aşklar kimi zaman yaşam boyu sürüyor. Sanırım, acı aşkın ruhunda var, saptamanız doğru. □

Nedim Gürsel'in Gizli Tutkusu: Öykü

Timour Muhidine

Nedim Gürsel, 1996 yılında romana yöneldiği sırada, Jabbar Yassin Hussin ile yaptığı söyleşide şunları söyler:

"Roman ve öykü arasında aşılamaz sınırların olduğunu düşünmüyorum. Bana kalırsa, hem uzun hem kısa metinler yazıyorum; bunlara anlatı da diyebiliriz."

İster uzun ister kısa olsun öykü, kendine mal ettiği temalarla her zaman sıcak bir yüzleşme içindedir. Uzun anlatıda, kendini adadığı roman türünde de başarılı olmak isteyen Nedim Gürsel, gücünü kabullendiği bu türü, öyküyü bir süre görmezden gelir.

Ne var ki, 2002 yılında eski tutkusu yeniden canlanır ve ardı ardına, 1967'den beri yayımlanan kısa metinlerinden oluşan seçkiyi *Cicipapa* (Toplu Öyküler, 1967-1990), 2000 ile 2002 yılları arasında yazdığı metinleri ise *Öğleden Sonra Aşk* adlı kitapta toplayarak yayımlatır. Böylece yıllar boyunca beklenen, öykücünün gerçek yapıtı ortaya çıkar.

Türkiye'de bu konuda ciddi bir rekabet vardır. 1920'den bu yana her kuşak (kimi zaman aralarında hiçbir bağlantı olmaksızın), yazınsal ürünlerinin ana noktası öykü olan yazarların ortaya çıkışına tanık olunur.

Sait Faik'in mirasçısı Nedim Gürsel, 1950'li yılların kuşağından, *A* dergisi yazarları ve özellikle onu edebiyata yönlendiren iki isim: Demir Özlü ve Onat Kutlar'dan büyük ölçüde etkilenir ve faydalanır.

Bunun en iyi tanığı, Demir Özlü'nün (1935), bir avarenin, İstanbul'un görkemli güzelliği ve kirliliğini temaşa etme ve dolaşma yetisini "kent ilhamını" sanki Gürsel'e emanet etmesidir. Böylece Özlü'nün ve daha sonra da Gürsel'in yapıtları, bir çeşit kentin romantik görünümü ile mekânların arkeolojisini ortaya koyan, Volney'in modern karşılığı, yıkıntı edebiyatıyla bütünleşir. Tıpkı Yunan, Ermeni, Levanten kalıntıları ile Müslüman bir dünyanın kalbinde bulunan Hıristiyan düşselliği, yani ölü bir evren ruhu gibi kozmopolitin kentin ardında kalanlar iki yazarın ilgi noktasını oluşturur. Bunlar efsanevi geçmişin ardından, Cumhuriyet edebiyatının verimli ikilemi olarak düşünülmelidir.

Onat Kutlar (1936-1994); 1959 yılında, ince ama hayranlık uyandıran ***İshak*** seçkisinin yayımlanmasına kadar çok bilinen bir yazar değildi. ***İshak***'ta, naif ressamların tablolarındaki saf ve bön bakışlı çocuklara benzer durumları ele alır.

Nedim Gürsel, "Avlu" ve "Kışa Doğru" adlı metinlerinde, ilk yılların "cennetinin" ve özgünlüğün ağır bastığı bir evreni yeniden kurar. 1967 ve 1971 yılları arasında yazdığı ilk öykülerinde, dünya, yazının çözüm ürettiği değil dile getirildiği bir bilmeceydi. Yazar burada yaşamın kıyısında aylakça dolaşan, varoluşu tüm yalınlığıyla yaşayan delikanlıların aile ve taşra yaşamlarını canlandırır. En güzel metinlerinden biri olan "Bulgur Palas"ta olduğu gibi acıklı ama güçlü bir lirizmin egemen olduğu bazı kere şiirsel dünyanın fantezisiyle beslenen bir yazarın bilinçaltında yüzüyormuş gibi bir duyguya sürüklenir okuyucu:

"Her gece düşümde, Bulgur Palas'ın çamurlu dar sokaklarında yürürken soluk bir ışığın aydınlattığı kırmızı şapkasını, boynuna sıkıca sardığı yosun yeşili atkısını görüyordum. Her gece pencerenin önünden kırmızı şapkasıyla ağabeyim geçiyor, karanlığa karış-

madan önce buğulu camın dışından sarı yüzünü gösteriyordu bana. Sonra sabaha dek durmadan saçları ağarıyordu annemin."

Yazar, Türkiye'deki yaşamın ani sıçrayışlarından çok hızlı bir şekilde etkilenir. "Sorguda", "Komutanın Tavşanları" ya da doğmakta olan bir dönem ile Kemalist cumhuriyet değerleri arasında kararsız kalmış, yorgun düşmüş bir ülkeyi betimleyen "Beşinci" gibi birçok öykülerinde, 1971 ile 1980 yıllarının şiddetli siyasal gündemi, dönemin yarattığı fiziki ve ahlaki korkular ile siyasal baskının ıstırabı birer motif olarak ortaya çıkar.

Nedim Gürsel, yıllar öncesinin öteki gençleri, Pınar Kür, Orhan Pamuk, Erdal Öz ile.

Bu yapıtlarında, hicivden aşırı gerçekçiliğe uzanan çeşitli ezgilerin ve siyasetin hem ciddi hem de gülünç, çoğunlukla gülünç yönlerinin ele alındığı gözlenir.

Çağdaş yaklaşımın bu mantıklı vargısı, 20. yüzyıl edebiyatının belirgin teması ancak Türkiye bağlamında özel vurgusu olan sürgün sorunsallıyla açıklanır. 1971 ve 1980 darbelerinin ardından toplu halde Avrupa'ya gelen göçmenler, belli bir Almanya edebiyatı ve sinemacı Yılmaz Güney simgesiyle, ülke genelindeki bu temayı vurgular.

"Son Tramvay" gibi metinler bu sorulara yenlikçi bir eleştiri kazandırır. Bu öyküde, yazar birçok kenti bir araya getirir ve sürgünde olanların kurdukları, düşsel dünya içinde reddetme duygusunun ve nevrozlu bir kibrin arkasına nasıl sığındıklarını belli bir acımasızlıkla vurgular.

Fransa'da yaşayan Nedim Gürsel, uluslararası arenadaki yerini çoktan alan bir yazardır. Sancılı bir gerçek üzerinde yoğunlaşan ilgisi gibi dili de bu yönde gelişir ve ironi, Cumhuriyet edebiyatı meslektaşlarının yaptığı gibi bazı kere melodramatik üslupla yazınında baskın çıkar.

"Tünel", "Garip Mustafa ile Telli Kavak" ve "Pınar" adlı öyküleri, Fransa'da çalışan Türk göçmenlerini konu alan metinlerinden birkaçıdır. "Pınar", göçmen çocukların üzerindeki aile baskısının yanı sıra, önce kaybedilip yeniden kazanılan dil sorununu konu alır. Sorunlu ve tutucu bir ailenin genç kızı Pınar'ın, yasadışı bir sevgilinin şehvetiyle, geleneksel bağlamda kendisine verilmeyen özgürlüğün arayışını anlatan örnek bir metindir:

"Onun yurdu Paris'ti. Ne annesinin 'memleket'i umurundaydı ne de hayal meyal anımsadığı Türkiye. Onun yurdu Paris de sayılmazdı aslında. Paris'in Türk mahallesi Strasbourg Saint-Denis'de büyümüş, ömründe sol yakaya hiç geçmemişti. Pınar'ın yurdu iki odalı bir ev, bulaşık yıkarken kırmaması gereken ince belli çay bardakları, sokaklardaki afişler, Türk bakkallar, Prado Pasajı ve ütü buharıyla kumaş hışırtılarıydı."

Burada, Nedim Gürsel'in özgün malzemesi, Türk halk masallarını anıştıran düşsel zemin ile gerçeküstü rastlantıların buluştuğu heyecan verici bir aşk hikâyesinde, XX. yüzyılın sonlarındaki Paris'in Türk coğrafyasıyla karşılaşırız.

Daha çok bilinen; aşk ilişkileri ve kadın erotizmi etrafında yoğunlaşan, "Odalalarda" olduğu gibi yazarın diğer metinlerinde "yalnızlık" sancısını vurgulanır, bu tema, her zaman bu anlatıların devindirici gücü, cinsellik ise insanların yalnızlıklarının göstergesi olmaktan başka bir şey değildir. Kimi betimlemelerdeki cesurluk yani erotik anlatılarla uzaklara gitme arzusu, bazı kereler siyasal konularla iç içe girer. Bu iki tür acının ve pişmanlığın birleştiği "Öğleden Sonra Aşk" bunun en başarılı örneklerinden biridir.

Gürsel'in şiire olan derin tutkusundan söz etmek gerekir. Nazım Hikmet, Behçet Necatigil, Ece Ayhan başta olmak üzere, pek çok şairin, şiirleri ve mısralarıyla düzyazı metinlerini zenginleştirir.

Nedim Gürsel'in yapıtlarında türlerin çok çeşitliliği dikkati çekiyorsa, bu yapıtlarının, anlatı teknikleri açısından iyi bir inceleme yapılması gerekliliğini gösterir. Gerçekçi öyküler, dolambaçlı hikâyeler, vinyetler ("Köprü" ya da "Kule" gibi), benlikçi denemeler ("Sorbonne Alanı") ve tarihsel anlatılarla ("Sadullah Paşa ile Necibe Hanım") bu geniş yelpazede, çok sayıda anlatıcı sesini buluruz. Amatör bir gezi yazarının, neredeyse günlüğünü hatırlatan bir harmanlama için, kısa anlatıyı, anekdotu, kısa hikâyeyi, seçtiğini söylemek yanlış olmaz belki de. Bu öykülerinin çoğunluğu, özümlemekte olan bir özyaşamöykücünün oluşumuyla sonlanır. Çağdaş Berlin'de geçen "Duvar"da, Almanya'nın yakın tarihi ve yazarı canlandıran estetik düşünceler iki sesle anlatılır: şimdiki zaman anlatıcısı ve güdüm özünün değişim tanığı aynalar galerisinde yıllarca süren bir tartışma kahramanı:

"O gece Rosa Luxemburg'un hayaletiyle sabahı zor ettim. Ertesi gün kararlaştırdığımız gibi ressam dostumla duvarın önünde buluştuk. Üzerinden atlamaya kalkışmadık elbet. Herkes gibi, CheckPoint Charlie'den bir günlüğüne doğuya geçtik. Geçer geçmez de sığınma isteğimizi yetkililere bildirdik. İsteğimiz kabul edildi. Sonra mı? Sonrası bir hazin öyküdür, başka zaman anlatırım."

Nedim Gürsel'in 1967-1968'den bu yana yazdığı, kendini adadığı ve devam ettirdiği kısa alıntılardan vazgeçmek istemediği yadsınamaz bir gerçektir. Burada bir halının üzerindeki resimden çok, bir kilim motifinin çizildiğini görmüyor muyuz?

Son olarak Gürsel'in şiire olan derin tutkusundan söz etmek gerekir. Yazar, Nazım Hikmet, Behçet Necatigil, Ece Ayhan başta olmak üzere, pek çok şairin, şiirleri ve mısralarıyla düzyazı metinlerini zenginleştirir. Bazı kere birer nakarat olarak tekrarlanır bu mısralar. Böylece çağdaş türlerin arayışına devam eden ve nitelikli bir dili, bir üslubu besleyen, üstelik öykünün bu tarzıyla tam bir uyum gösteren şiir ile olan bağı ya da çizgiyi ortaya koyar.

Burada anlamsız veya tuhaf bir şekilde, yazınsal bir türün varlığının sorgulandığı düşünülür belki de. Ama yazarın entelektüel ve estetik yolculuğuna uyumlu olarak bilinçli yaptığı seçimdir bu.

Ancak Nedim Gürsel'in 1967-1968'den bu yana yazdığı, kendini adadığı ve devam ettirdiği kısa alıntılardan vazgeçmek istemediği yadsınamaz bir gerçektir. Gitgide daha uyumlu bir bütünü oluşturan anlatılar mozaiği, tıpkı Henry James'in ünlü bir metninde olduğu gibi, yapıtının kalbini oluşturur. Burada bir halının üzerindeki resimden çok, bir kilim motifinin çizildiğini görmüyor muyuz? □

Fransızcadan çeviren **Seza Yılancıoğlu**

Baba Beni Lanetlesene

Edebiyattaki Görünümleriyle İktidar ve Entelektüeller

Birgül Oğuz

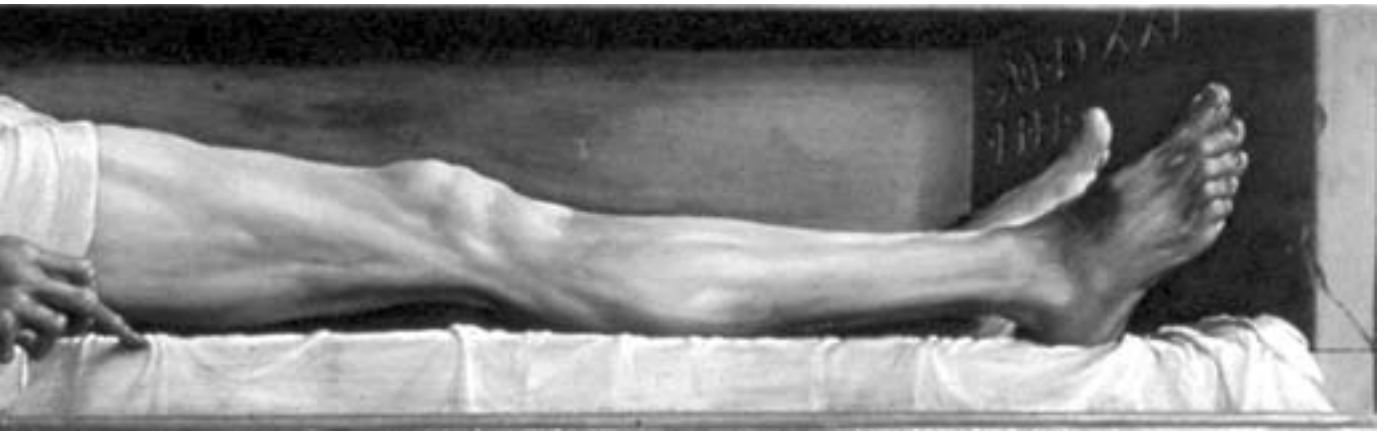
Alman ressam Hans Holbein'in *Ölü İsa'nın Mezardaki Bedeni* adında, 1521 tarihli bir tablosu vardır. Enlemesine uzun bu tabloda (30,5-200 cm) çarmıhtan henüz indirilmiş İsa'nın yaralar içindeki cansız bedenine bir tabutun yan kapağından bakarız. Gözün yolculuğu bu klostrofobik düzlemde soldan sağa doğrudur, ölünün resmin uzamında kapladığı alandan hiç çıkmadan...

İsa'nın kolları hâlâ gergindir; yüzünde korkunç bir acı ifadesi vardır; faltaşı gibi açık duran gözleri yalnız kendisinin bildiği bir gerçeğe bakar gibidir. Ölümcül sinir kamçılanmalarının ardından ruhu bedenini terk ettiğinde belli ki hiç de huzura ermemiştir. Bu cansız bedene ne bir sarılan vardır ne de onun ayaklarının dibinde ağlayan. İsa'yı bu ölüme götüren öykünün tabutun içinde yeri yoktur. İsa'nın acıdan kaskatı kesilmiş, parçalanmış etten, gerilmiş sinirlerden ve kandan ibaret bir cesede indirgendiği bu resmin bizden istediği tek bir şey vardır: gözlerimizi doğruca acıya dikmemiz. Resim bütünüyle pornografiktir.

Anna Grigoriyevna, anılarında, Dostoyevski'yle birlikte 1867 yazında Cenevre yolu üzerinde bir müzede bu tabloyu görüşlerini anlatır. Anna tabloya bir süre baktıktan sonra orada daha fazla duramaz, başka bir salona geçer ve Dostoyevski'yi tablonun önünde yalnız bırakır. Döndüğünde Dostoyevski'yi bıraktığı yerde bulur. Gergin ve heyecanlı yüzünde, sara nöbetlerinin hemen öncesinde yüzünde beliren ürküntünün aynısı bir anlatım vardır. Dostoyevski Anna'ya bakar ve şöyle der: "Böyle bir tablo insanın inancını yok edebilir."

Dostoyevski için bu tablonun çok belirgin bir anlamı vardır: Bir baba çocuğuna bunların yapılmasına nasıl izin verebilir? Eğer veriyorsa, nasıl bir babadır bu?

Resim Dostoyevski için çocuklara haksız yere çektirilen acıların bir temsilidir ve tanrısal adaletin baştan ayağa kusurlu bir tasarı olduğunun manifestosudur. Dostoyevski romanlarının entelektüel kahramanları "baba"ya, "yasa"ya ya da "Tanrı"ya ilişkin metafizik sorularını, babanın çocuğa, Tanrı'nın ise kuluna haksız yere çektirdiği acıların üzerine temellendirecektir: Tanrı'nın yarattığı dünya sınırsız ve nedensiz acıların dünyasıdır. İnsanın zavallı aklıyla asla kavrayamayacağı bu tanrısal adalet ve onun bir uzantısı olan yasalar dizgesi içinde acımasız ve bitmek bilmeyen bir sınamaya tabi tutulmasının nasıl bir

anlamı olabilir? Dostoyevski'nin entelektüel kahramanları olgucu, akılcı ve insancıdırlar. Haksız bir babaya el kaldırmak suçun değil, olsa olsa haklı bir özgürleşmenin kapısını aralayacaktır. Yasanın saçma olduğu yerde her şey mübahtır.

Oysa Dostoyevski bu tanrıtanımaz tezin istemese de güçlü bir savunucusu olduğu kadar, dini duyguları köklü biridir de. O, insanı iktidardan bağımsız düşünemez. Babaya kalkan el, her zaman ve her yerde, topyekün bir yıkımın habercisidir.

Karamazov Kardeşler'in açılış sahnesinde, yaşamı boyunca babası yüzünden acı çekmiş oğul, babasına el kaldırır ve Dostoyevski'nin sevgi dininin romandaki ideal temsilcisi Zosima Dede, babaya el kaldıran oğulun ilerde çekeceği acıları sezerek bu acıların büyüklüğü önünde diz çöker. Babaya kalkan el babayı öldürecek midir, yoksa babaya duyulan nefret Zosima Dede'nin diz çöküşündeki alçakgönüllülüğe ve acıyı kabullenişe yenik mi düşecektir?

Babayı öldürmeyi istemekle onu gerçekten öldürmek arasında çok da bir fark yoktur. "Baba", metafizik bir içerikte yerleşik ve suçlandırıcı bir iktidarın adıdır ve ondan, Dostoyevski'ye göre, kaçış yoktur. Babalar yok edilebilir; ama "Baba'nın Adı" asla...

Entelektüel oğulun babaya kalkan eli, söz konusu yazar Dostoyevski'yse, elbette, havada kalır; oğul, bilinç düzeyine taşınamayan eski ve buyurucu bir yasaya bağlanır ve kendini bu suçlandırıcı vicdan mahkemesinde metaforik anlamda bir idama mahkum eder. Babayı öldürmeyi istemekle onu gerçekten öldürmek arasında çok da bir fark yoktur. "Baba", metafizik bir içerikte yerleşik ve suçlandırıcı bir iktidarın adıdır ve ondan, Dostoyevski'ye göre, kaçış yoktur. Babalar yok edilebilir; ama "Baba'nın Adı" asla...

İşte, Dostoyevski romanlarının büyük çelişkisi burada başlar. Kuşkucu entelektüelin "baba"nın yasasına yönelttiği sorular öyle gerçek ve haklı temeller üzerinedir ki, hiçbir antitez onları çürütemez. Dostoyevski ne yaparsa yapsın, kendi kahramanları karşısında yenik düşer. Alçak gönüllülüğün ve acıyı kabullenişin bu acılar dünyasında hiçbir yaşarlığı yoktur. Dostoyevski romanlarındaki şiirsel adalet çürüktür. Bu kuşkucu çocukların sonu ne kadar karanlık olursa olsun, onlar yazarları için birer hezimet olmuş haklı çocuklardır; onların karşısında Zosima Dede de, onun temsil ettiği sevgi dini de uydurma, gerçek dışı ve yetersiz kalır. Ve oldukça acıklı bir biçimde, Dostoyevski bu konudaki yenilgisini içten içe bilir.

Oysa, biz bu aynı hikâyenin sayısız farklı yorumunu, cezalandıran babayı haklı, meraklı-kuşkucu çocuğu ise haksız bularak binyıllar boyu tekrar tekrar okuyup yeniden anlatmadık mı?

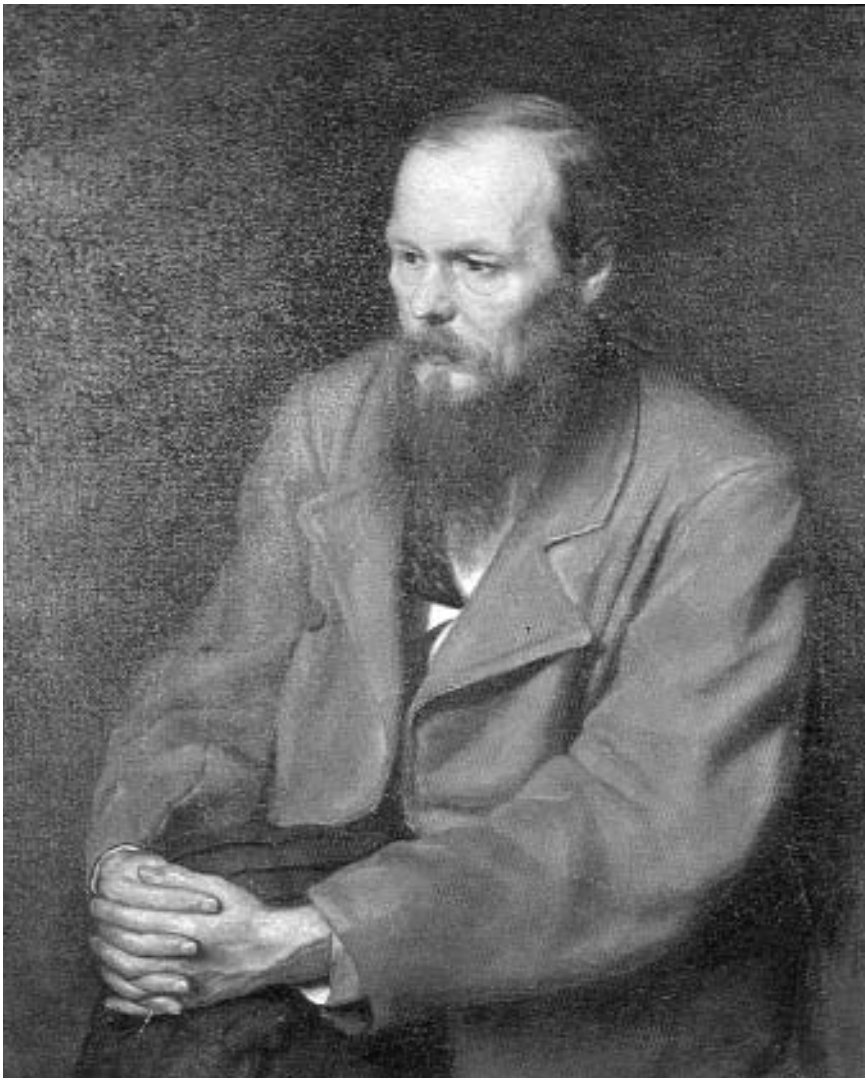
Adem ile Havva, iyinin ve kötünün bilgisini bir elmayı paylaşarak içselleştirdiklerinde, yalnızca Tanrı'nın buyruğuna karşı gelmekle kalmayıp bir de Tanrı gibi olmaya kalkışmışlardı. Dadalus'un oğlu İkarus'un düşüşünün iki nedeni vardı: İlki, babasının sözünden çıkmasıydı. İkincisiyse, omuzlarına bal-

mumuyla tutturulmuş kanatlarla güneşe, Helios'a, her zaman, her yerde, her şeyi gören Tanrı'ya yaklaşıp, onun durduğu yerden dünyaya bakmaya ve böylece doğanın yasasını alt üst edip Tanrı gibi olmaya yeltenmesiydi. Babil Kulesi, Tanrı'nın iktidarına göz diken zavallı kendini bilmezlerin işiydi. Dr. Frankenstein ölüme, "ölümlülük" denen şu korkunç insani yazgıya meydan okuyup yalnız Tanrı'nın bilebileceği işlere burnunu sokmasaydı, hiç kuşkusuz, saygın bir bilim adamı olarak huzur içinde ölürdü.

Ne oldu da bu hikâyeler inandırıcılıklarını yitiriverdi?

Hans Holbein, yukarda sözünü ettiğim tablosuna başlamadan yalnızca dört yıl önce Martin Luther adında bir rahip Wittenberg Kilisesi'nin kapılarına "Doksan Beş Tez"ini çiviyle çakmıştı. Yaklaşık yüz yıl sonra, 1604'te, İngiliz tiyatro yazarı Christopher Marlowe ünlü "Dr. Faust" mitosunu oyunlaştırdı. Ancak, aynı oyunun 1616 tarihli daha sonraki yorumunda, başka eklentilerin yanı sıra, bir de birincisinde olmayan bir yeni "son sahne" vardı. Altında Marlowe'un imzası olsa da aslında kimin yazdığı pek de bilinemeyen bu "son sahne" bizim için çok önemli.

Bildiğimiz gibi, Dr. Faust çağının gerçek bir entelektüeli, iyi bir bilim adamıdır. Ama, bildikleri ona bir türlü yetmez. Dr. Faust, mutlak doğruya ermek, gerçeğin en açık yüzünü görmek ve bilgiyle gelecek iktidarı tatmak ister. Ancak bir insan olarak ulaşabileceği bilginin sınırları bellidir ve Faust o sınırlar içinde kısılıp kalmıştır. En sonunda, doğaüstü güçlerle işbirliği yapmaya karar verir ve ruhunu Lucifer'e satar. Bu dünyada edineceği gücün karşılığında cehenneme gidecektir. İşler tam da olması gerektiği gibi sürer. Tanrı'ya sırtını dönen Faust, Lucifer sayesinde yeniden kavuştuğu gençliğini ve gücünü biraz boş işlere harcasa da, yalnız Tanrılara mahsus olan bilgiye ulaşmayı da becerir. Hiçbir insan evladının göremeyeceği şeyler görür. Zamanı geldiğinde Lucifer'in melekleri gelir ve Faust'un ruhunu teslim alırlar. Faust acılar içinde, pişmanlık çığlıkları atarak cehennem çukuruna yuvarlanır. Eden bulur. Buraya kadar hiçbir sorun yok elbette. Ancak 1616 tarihli ikinci metnin son sahnesinde, Faust'un iki genç öğrencisi ona küçük bir cenaze töreni yapar ve hocalarının bilgiye duyduğu açlığın

Dostoyevski ne yaparsa yapsın, kendi kahramanları karşısında yenik düşer. Alçakgönüllülüğün ve acıyı kabullenişin bu acılar dünyasında hiçbir yaşarlığı yoktur. Dostoyevski romanlarındaki şiirsel adalet çürüktür.

ve aşkın önünde saygıyla eğilirler. Yeni kuşak, ruhunu şeytana satmış yitik bilim adamını gizliden gizliye affetmektedir. Bu son bölümün yazarı her kimse, zavallı Dr. Faust'u böyle korkunç bir biçimde cezalandırmayı pek de istememiş gibidir.

1770 yılında, 21 yaşındaki Goethe, "Dr. Faust" mitosunu yeniden yazmaya başlar ve bu trajik oyunu 1832 yılında, 82 yaşında, ölmeden hemen önce tamamlar. Oyunun 1806'da yayınmlanan ilk bölümü gerçek bir sansasyondur çünkü Goethe'nin Faust'u Marlowe'unkinden gerçekten de çok farklıdır.

Bu sefer bambaşka bir Faust'la karşı karşı-

yayızdır. Özgüleşebilmek ve bilgiyi iktidara dönüştürebilmek için huzurdan vazgeçen ve ruhunu Lucifer'e satan Faust, çaresiz, iktidarsız, dış dünyaya sırtını dönmüş, kabarık bilinçli ve eylemsiz bir entelektüelken, birdenbire baş döndürücü bir hız ve devinim içinde bilgiyi hemen eyleme çeviren bir toplum mühendisine dönüşür. Atalarının karşısına kötücül ve yıkıcı bir güç olarak yükselir çünkü yaratmanın yıkıcılıktan geçtiğini bilir. Amacı dünyayı değiştirmek ve bütün kaynakları insanlığın ayakları altına sermektir. Büyük plantasyon alanlarında yüzlerce insanın kanı pahasına geleceğin temellerini atar, eskiye dair ne varsa gözünü kırpmadan yok eder. Faust, yeni insanı topyekün bir yıkımda görür. O, geleceğin insanı için kendi ruhunu feda etmiş bir entelektüeldir.

Ancak, tuhaftır, Lucifer'in meleklerine bile parmak ısırtacak kadar yıkıcı ve tehlikeli olmasına karşın, Dr. Faust'u olmadık bir son bekler: Zamanı geldiğinde, cehennem çukurundan çıkacak meleklerin onu alıp götürmesini bekleyen Faust, birden, çevresinin Tanrı'nın meleklerince sarıldığını görür. Aydınlanma Çağı'nın Tanrı'sı, entelektüel Faust'u affeder, hatta onu onaylar ve yanına alır. Dr. Faust, artık, Tanrı'nın sevgili çocuğudur.

Batılı modern entelektüel, huzursuzluğu huzura, Şeytan'ı Tanrı'ya tercih etmiş biridir. Aydınlanmanın ve aydınlanmacı entelektüelin çok önemli bir arketipi olan Dr. Faust, ataerkil zihniyetten aydınlanmacı ve kapitalist zihniyete yönelen bir toplumda entelektüele yüklenen işlevi yansıtır ve bu yeni işlevde Faust'un içinde yaşadığı toplumun siyasi, ekonomik ve epistemolojik gereksinimlerinin büyük payı vardır. Unutmayalım ki Dr. Faust'un yazıldığı yıllarda Fransız Devrimi gerçekleşti ve dünya tarihinde ilk kez, büyük bir halk kitlesi bir iktidarı devirdi. İngiliz sanayi devriminin meşru bir politik söyleme gereksinimi vardı: "Ulus" kavramı ve "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" icat edildi.

"Lucifer" sözcüğü latince lux ve ferre sözcüklerinden oluşur ve "ışık taşıyan", "ışık veren" anlamına gelir. Lucifer, tıpkı Prometheus gibi Tanrıların ateşini ya da yeri geldiğinde cennet bahçesinde, insanı aydınlatacak bilgiyi insana verendir. Aydınlanma Çağı'nın adında "Aydınlanma" sözcüğünün olması hiç de tesadüf değildir.

Entelektüele yüklenen işlev, yerlere, zamanlara, toplumlara ve bireylere göre değişir ve değişmeyi sürdürecektir de. Ancak yine de durup sormamız gereken çok önemli sorular var burada.

"İktidar"ın kendini sürerli kılabilmesi için, tıpkı ayın karanlık yüzü gibi, üstüne ışık düşmemiş, bilinmez, anlaşılmaz bir yanı olmalıdır. İktidar, hiçbir şeye gönderme yapmayan bir sözcük ya da arkasında hiçbir yüz saklamayan bir maske olabilir. Önemli olan "İktidarın Adı"dır. Bilgi, hele ki iktidarın anatomisini ayrıştırmaya ilişkin bilgi bu yüzden tehlikelidir. Her iktidar kendini bu kuşkucu gözden sakınmak durumundadır. Öyleyse, kendi entelektüeliyle uzlaşan bir iktidar nasıl bir iktidardır? Ya da, kendiyle çelişen bir Tanrı nasıl bir Tanrı'dır? Yoksa bilginin içeriği değişti de iktidara tehdit olmaktan çıkıp onu daha iyi gizleyen bir şeye mi dönüştü? Çünkü en iyi iktidar kendini en iyi gizleyen iktidardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından derin bir suskunluk oldu. Bu aynı zamanda entelektüel bir suskunluktu da. Hiçbir şeyin söylenebilirliği yoktu. Dr. Faust ve onun temsil ettiği dünya, bir heykel gibi yıkıldı. Sonra da süpürüldü. Entelektüeller, uzun yıllar boyunca kendi suskunluklarından söz ettiler.

Entelektüel, içten içe, uzlaşmak bilmez bir "sürgün", gerçek bir "yaban", tehdit eden ve tedirginlik veren "önemli bir zihin" olduğunu duymak ister. Şu uzayıp duran sessizlikte işte gerçek bir dilek:

"Baba beni lanetlesene..." □

Türkçede okumak istediğiniz kitaplar

Yayıncılık dünyamızın en çok kitabı geçen yıl yayımlayınca, kitap çeşitliliği başımızı döndürmeye başladı. Asıl olan edebiyat ve kültür dünyamızın kendini zenginleştirmesi. Bunun için atılacak adımlar var. *Notos Öykü*, yurtdışında yaşayıp kitap dünyasını yakından izleyen yazarlarına "Türkçede okumak istedikleri kitaplar"ı sordu. Yanıtları yol gösterici.

ŞAVKAR ALTINEL

Samuel Johnson, Eliot, Malouf, Gaitskill

James Boswell'ın *NotosÖykü*'nün bu sayısındaki "hikâye"mde sözünü ettiğim büyük yapıtı *Samuel Johnson'ın Hayatı*'nın çevirilmesini isterdim. Kitabın "anlam ve önemi"ni "hikâye"mde yeterince vurgulayamadıysam burada bir iki cümleyle bunu yapabilmem mümkün değil.

George Eliot'ın son olarak 80'li yılların başlarında okuduğum romanı *Middlemarch*'ı bugün yeniden okusam biraz fazla ahlakçı bulabileceğimdem korkuyorum. Ama içerdiği karakterlerle de, düşüncelerle de on dokuzuncu yüzyıl romanının başyapıtları arasında olduğuna kuşkum yok. Ayrıca da, kadın okurlara (ki kullandığı takma ad erkek olduğu izlenimini verse de, yazarın kendisinin de kadın olduğunu belirtmekte yarar olabilir) özellikle ilginç gelebileceğini düşünüyorum.

Yıllar önce *AdamÖykü*'de iki hikâyesini çevirdiğim David Malouf okurun gözünü postmodern taktiklerle kamaştırmaya çalışmayan, "klasik" bir yazar, ama bence yalnız Avustralya'nın değil dünyanın önemli yazarları arasında. Romanları Türk okuru için biraz fazla Avustralya ile ilgili olabilir, ama hiç olmazsa hikâyelerinden bir derlemenin yayımlanması gerek.

Malouf

Son olarak da, çok az yazan Amerikalı yazar Mary Gaitskill'in, hayatın düşkırıcılığını olduğu gibi kabullenen "soğuk" hikâyelerini çok severim. Özellikle de, 1988'de yayımlanan ilk hikâye kitabı *Bad Behavior* Türk okuruna da ulaşmalı.

UĞUR HÜKÜM

Her zamankinden elzem yazarlar...

Acilen Michel Onfray ve 40 civarında felsefe ve felsefi deneme diyebileceğim kitabı. 1959 doğumlu Onfray önceleri (1983-2002) Caen Teknik Lisesi'nde felsefe öğretmenliği yaptı. 2004'te herkese açık Caen Halk Üniversitesi'ni kurdu ve yönetiyor. Kendini, "Marx, Nietzsche ve Freud'un eylemci çocuğu" niteleyen yazarın neredeyse her çalışması geleneksel düşün dünyasında olay oldu. Ateist ve hedonist özellikleri ağır basan Onfray yalnızca felsefeye yepyeni bir soluk getirmekle kalmadı. Sanat dallarından mutfağa, siyasal tercihlerden cinselliğe bakışa geniş bir yelpazede yazdığı bütün kitapları sürekli en çok okunanlar arasına girdi. 1989'da Filozofların Midesi ile başlayan eserleri özellikle Doyuma Ulaşma Sanatı (1991), Zamanın Biçimleri (1996), İsyancının Siyaseti (1997), Âşık Vücudun Kuramı (2000), Karşı Felsefe El Kitabı (2001), Çağdaş Sanat İçin Manifesto: Şimdik Zamanın Arkeolojisi (2003) ve de 300 binin üstünde satan en polemikli kitabı Temel Ateoloji Fransız kamuoyunda olağanüstü ilgi gördü. Türkiye'nin yaşadığı yeni dönemde her zamankinden daha elzem bir yazar diye düşünüyorum...

2006'da Fransa'nın en prestijli edebiyat ödülü olan Goncourt'u ve de ayrıca pek görülmemiş bir örnekle Fransız Akademisi'nin Büyük Ödülünü de kazanan genç Amerikalı Jonathan Littell'in (d. 1967) *Les Bienveillantes*'i (İyi Yürekliler) bir-

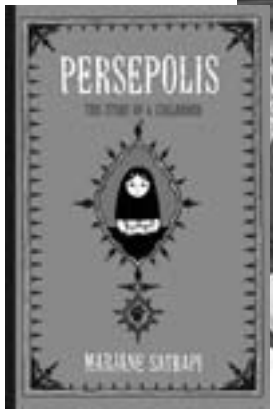

Littel

kaç açıdan önemli. Littell 905 sayfalık eserinde öncelikle işgal altındaki Fransa'yı, Normandiya'yı bir SS subayının gözünden anlatıyor. Babası Amerikalı ünlü casusluk romanları yazarı ve gazeteci Robert Littell, annesi ise Fransız bir plastik sanatçı olan yazar, kitabını tamamen Fransızca yazmış. Büyük İspanyol yazar ve düşünür, eski Kültür bakanlarından Jorge Semprun'a göre, roman "Yüzyılın olayı"...

Bir başka Fransızca yazıp da eserleriyle Goncourt dahil bir dizi edebiyat ödülüne değer görülmüş, sinema ve tiyatro yönetmenliği yapan sanatçı, 1941 Brüksel doğumlu Belçikalı yazar François Weyergans. Weyergans'a, başta 2005'te Goncourt kazandıran *Trois Jours chez ma Mere* (Annemde Üç Gün) olmak üzere, *Franz ve François*, *Le Radeau de la Méduse* (Denizanasının Salı) Türk okurla buluşması zorunlu romanlar...

Aile terbiyemiz ve okul eğitiminin yanı sıra kişiliğimizin şekillenmesinde etkili bir yazar varsa, o da Fransız şövalye romanlarının yazarı Michel Zevaco diyebilirim, özel olarak da tarihi kahramanı *Pardayan*. Zaman gerekçesiyle ilk gençlik yıllarımdan beri macera ve polisiye kitapları okumaz olmuştum. Sanırım 90'lı yılların ikinci yarısıydı. Tatil öncesinde Fransız bir dostumun ısrarı üzerine Dan Franck (d. 1952)-Jean Vautrin (d. 1933, ayrıca 1989 Goncourt'u sahibi) ikilisinin, o devirde henüz iki cildi yayımlanmış "Fotoğrafçı Boru'nun Maceraları" dizisinin ilk cildi *La Dame de Berlin* (Berlinli Kadın) okumak gafletinde bulundum. 1930'larda Paris'e yerleşen Doğu Avrupa kökenli bir fotoğrafçı gazeteci (pek de hayali olmayan) bir maceraperest, Blemia Borowicz, bana bugün bile sürmekte olan *Pardayan* tutkusunda yeni bir dost edindiriyordu. Her yaştan insana hitap edebilen, ortalama 600 sayfalık her cildi, 19. yüzyılın en hareketli siyasi Avrupa yapraklarını irdeleyen Boro'nun maceraları paha biçilmez bir bilgi ve heyecan kaynağı. Elbette filmi yapıldı ve de şimdilerde çizgi roman olarak da yayımlanmaya başladı...

Satrapi

Türkçeye çevrilmesi çok acil bir çizgi roman da 1969 İran doğumlu sanatçı Marjane Satrapi'nin *Persepolis* ve eserleri. Satrapi'nin İran İslam devrimi sırasındaki çocukluk ve genç kızlık yıllarını anlattığı 4 ciltlik romanından hareketle çektiği çizgi film bu yıl Cannes Film Festivali'nde ödüllendirildi. Çizerin çizgisi kadar yazar yanı ve deneyimi tanınmaya değer...

ZAFER ŞENOCAK

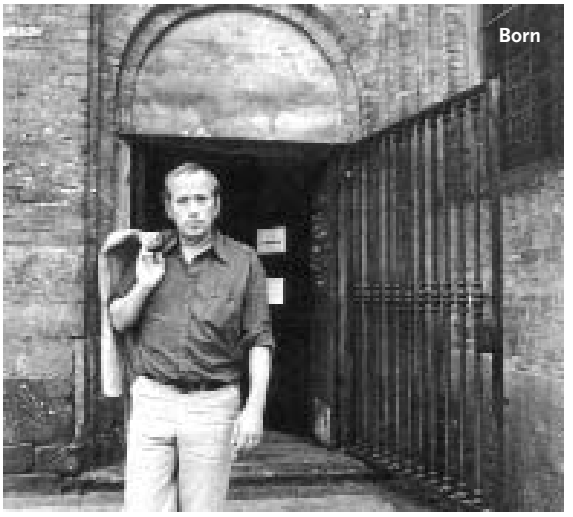
Çoktan yayımlanması gerekenler

Robert Walser, *Geschwister Tanner* (Tanner Kardeşler) 1907, *Der Gehülfe* (Yamak) 1908.

Walser Isviçreli olmakla beraber, yazarlık yaşamının en verimli safhasını 1905-1913 yılları arasında Berlin'de geçirmiş. Kafka'yı da etkilemiş olan bir yazar. Türkçeye yukarıdaki romanlarının çevirilmemiş olması (*Jakob von Gunten* yayımlanmış) bence öncelikle giderilmesi gereken bir eksiklik. Gündelik hayatın içinden gerçekçi bir anlatım tarzıyla yazılmış olan romanlarında, Walser olağanın içinde gizlenen gerçeküstüye uzanan bir tuhaflığı hatırlatıyor okuyucuya. Küçük ve altsınıf diyebileceğimiz, başkaldırıdan uzak, hatta mazoşişt eğilimli karakterler yaratıyor. Onların iç dünyalarının gizemi, dış dünyanın dar kalıplarıyla çatışıyor. Alman yazın geleneğine uzun süre hakim olmuş Bildugsroman tarzını ince bir ironiyle aşan yapıtlar.

Nicolas Born, *Die Fälschung* (Kalpazanlık) 1979.

Lübnan iç savaşını izlemeye giden bir gazetecinin trajik öyküsü. Savaşın gerginliği ve anlamsızlığı içinde

derinleşen bir hayat krizi. Eşiyle yaşadığı sorunları Beyrut'ta karşısına çıkan bir aşkla çözmek yerine onu pekiştiren baş figürün iç dünyasıyla iç içe gelişen gündelik olaylar. Haberciliğin sansasyon yaratma ve bilgilendirme arasındaki çıkmazını anlatan bir roman. Son derece güncel, bir o kadar da akıcı ve güçlü kurgulanmış. Savaş sonrası Alman edebiyatının başyapıtlarından biri. Volker Schlöndorff tarafından 1981 yılında başarıyla sinemaya uyarlandı.

MÜGE İPLİKÇİ

Sontag, Murakami, McGuane...

Susan Sontag, *At the Same Time*.

Edebiyatın hayatla kurdugu işlevsel, dinamik bağı yeniden hatırlamamız icin başucumuzda tutmamız gereken bir kitap. Yazarın konuşma ve denemelerinden oluşmuş bu kitabı Türkçe olarak okumak ve tartışmak isterdim. Yazarın ve okurun hayat karşısındaki masum ve içten sorumluluğunu bir kez daha hatırlamak için.

Haruki Murakami'nin öykülerinden derlenmiş ödüllü kitabı *Blind Willow Sleeping Woman* beni etkileyen kitaplardan. Postmodern edebiyatın dünyada izlediği yolun ayrıntılarını verdiği için ivedilikle çevrilmesini isterdim. Ancak sadece bu değil. Hepimizin bildiği gibi Murakami'nin yaşamı ve kurguyu kuşatan bir büyüsü var.

Thomas McGuane'in *Gallatin Canyon*'u: İyi kurgunun insanın degişmez yazgısıyla örtüştüğü bir oykü kitabı *Gallatin Canyon*. Montana'nın evrensele dokunduğu yerdi bu kitap. Bu yüzden Türkiye'ye gelmeli diye düşünüyorum.

Z. HEYZEN ATEŞ

Basılamayacak kitaplar...

Cinsellik ve din. Türkiye'de bu iki konuyu içeren kitapları çevirirken ve basarken çok dikkatli davranmak gerekiyor. Sadece hapse atılabilecek ya da para cezasına çarptırılabilecek olmanızdan dolayı değil; yarın öbür gibi biri sokakta çıkıp siz vurabilecek ya da dövebilecek olduğundan. Ama arada son derece önemli yazarları da kaçırmış oluyoruz –ya da kitapların çevirileri daha çevirmenin elinden çıkarken sansürlenmiş oluyor. Üstelik herhangi birine çevirtilemeyecek kadar da zorlu kitaplar bunlar..

Yukarıda saydığım gerekçelerle büyük ihtimalle asla Türkçeye çevrilemeyecek ama bence çevrilmesi gereken kitaplara gelecek olursak:

Ahdaf Soueif, *Aisha*;

Robert Anton Shea, *Illuminatus Triology*;

Dan Simmons, *Hyperion*;

ve belki Rajaa Alsanea, *Girls of Riyadh*.

Bir de Derek Humphry'nin *Final Exit* meselesi var ki kaybedeceğimi baştan bildiğimden o tartışmaya hiç girmiyorum. □

RIZA KIRAÇ

Yazılmamış Romanın İlk Notları

SÖZCÜKLER: AMACI OLMALI!
Yazadurmak!
Yarıbilinçsiz...
Tortop, dertop
Ne idüğü
Mavimtrak... tarazlanan beyaz bulutlar...
Kıçı kırık...

Sıkı bir mekân tasviri yapmak lazım, sıkıcı olmadan; kimin evi kimin evine uzak, kimininkinin bahçesinde asma, kavak... böylesi bir sığlığa düşmeden.

Bizi bulunduğumuz mekândan kopartıp, yüzümüze kuzey rüzgârlarının ıslaklığını ulaştıracak bir tasvir. (Çok iddialı oldu!)

Belki biraz hüzünlü! Niye hüzünlü? Kahramanımız da hüzünlüdür, öyle sahte bir hüzün değil, içli, duruşu sağlam bir hüzün, bir yitirişin hüznü.

Gerçekten insanın içinde bir şeyler değiştiren bir yitiriş.

Para falan değil, mal mülk hiç değil. Ama yıkıcı...

"Arzularım kansız kaldılar."[1] Dedirtecek cinsten...

Sonra kahramanın yüzündeki tedirginlik...

Niye kahraman oluyor hep, yenilen olsun, zaten bir şeyleri yitirmemiş mi? (Bu da az rastlanır bir durum değil)

Galiba çok soru soruyorum. Onun yerine karakterin hayattaki karşılığını aramalı.

Hem öfkeli, hem dingin bir yüz!

Tez canlı...

Uzun bir yürüyüş yapmış olsun, bir yanı orman, bir yanı denize bakan bir patikada yürüsün, tek başına. Böylece roman kahramanının iç dünyasını daha ilk sayfada okuyucuya ulaştırmış oluruz. (Kahraman demekten vazgeçip, sadece karakter diyelim buna!)

Belki biraz soğuk ama kesinlikle "cool" değil, hayatın gerekliliklerini bilen, nerede nasıl davranması gerekiyorsa öyle davranan biri.

Neyi kaybetmişti bu adam?

Ana hikâyeyi bunun üstüne kuracağız ya da bir yerden buna bağlayacağız ama şimdi-

lik bunun acelesi yok. Buluruz bir şey, daha da olmadı o tıpış tıpış gelir, önümüzde durur.

Neyse, karakter yere oturmasın, çimlerin üstünde yuvarlanmasın, şöyle dedi, kendi kendine böyle düşündü gibi bayağılıklara yüz vermeyelim! Ancak olay bayağı ise zaten ister istemez o cümleler kendini kurduracaktır, direnmenin faydası olmuyor.

"Diye düşündü...

Niye düşündü?"

Kim istedi ondan düşünmesini?

Yine de yakıcı bir hikâyesi var adamın, yazar da hissediyor, belki biliyor.

Kırık bir aynada kendine bakıyor adamımız, yani karakter! Parçalanmış ya, onu anlatacağız aynayla, okur anlar mı? Bilinmez, ama bir şeylerin ters gittiğini anlar, eşek değil ya, o da biraz gayret etsin.

Bozulmuş, yitirdiği şeye bozulmuş, yakıcı hikâyesinin harı yakmış onu.

Bir karar verme aşamasında hayatında bir şeylerin değiştiğini, en azından hayatının eskisi gibi olmayacağını biliyor.

Evet, bir kadın var, hep onun peşinden gelen bir kadın yüzü.

Onun hayalini kuruyor ya kahramanımız, (bunu sonra anlatırız, gerekçelerini sağlam kurmak lazım,) ya da sezdirmeli, kadını sezdirirsek...

Ya kadın değil de bir erkekse.

Başka bir şeyse derdi... Kadın gitmiş, bırakıp gitmiş ama aslında gitmek istemiyormuş, zorunluluk, belki evli bir kadındır kim bilir. Evet, evli olsun. Karakterimiz, o bekâr mı?

Belki de dul, karısı ölmüşmüş!

Öldürülmüşmüş!

Adam eski karısından sonra ilk kez bir başkasına ilgi duymuşmuş!

Fazla zorlama oldu ya da bildik.

Ama kadından eminiz, gitmek zorundaydı, daha fazlasını sormayın, biz de bu kadarını biliyoruz, Allah değiliz ya. Gördük, duyduk, uydurduk, çalıp çırptık...

Kadın çok güzel değil
ama kadın ama zarif
ama duruşunda bir asalet var ki,
azıcık estetik duygusu olanı peşi sıra sürüklüyor...
"KADER" – "ZORUNLULUK" eşittir "OKUR"

Eee, ne oldu şimdi.

Bir şeyler daha olmalı. Aslında sabahtan beri aynı şeyleri geveleyip duruyorum. Başka bir şey daha olmalı; asıl acı, gerçek acı. Kadın gitmiş de, bir şeyleri yanında götürmüş. Erkek buna çok bozulmuş, ne götürmüş?

Kim bilir?

Zamanını unuttuk, ne zaman yaşanmış bu hikâye, bin dokuz yüzlerin başı, iki binlerin sonu, altmış sekiz devriminin sol atmosferi ya da seksenlerin zevksizliği...

Belki de bir uzama yerleştirmek en doğrusu, her zaman yaşanmış olması mümkün olan bir aşk, bugün ve yarına dair bir öngörü...

Amma iddialı oldu!

Ama aynı zamanda bir Woolf romanı kadar sıkıcı olmalı... "Olay 1712 yılının 16 Haziranında, bir Salı günü geçti; Arlington malikânesindeki büyük bir balodan yeni dönmüştü..."[2]

Bir adam bulmalı hem kadını hem de erkeği (karakteri) tanıyan, onların bütün sırlarını bilen ve aslında bu hikâyeyi kaleme alan, o anlatsın mesela...

Olur mu? Böylece biraz gerçekliği pekiştirmiş oluruz. Ama gerçeklik duygusunu pekiştirmek gibi bir derdimiz de yok, biz artistik yanını düşünelim olayın. Onun da kendine has sorunları olsun mesela. İntihar takıntılı olsun.

İntihar...

Biraz karamsar, biraz soğuk olacak galiba. (Woolf etkisi!)

Ama hayatın anlamını çözmüş adam zaten, mülayim, hatta biraz ermiş, yaptığı her şeyin ağırlığını taşıyabilecek bir adam.

Hep karakterler üstünde durdum...

Hepsi karakter...

Yazılmamış bir şeyler de olmalı romanda.

Ne olabilir ki yazılmamış?

Sözcüklere perende attırsam, karakterleri ejderhalarla savaştırsam, iç dünyasını sihirli sözcüklerle bezesem, kurgu keşmekeşinde herkesin beklentilerini Kafdağı'nın ardına göndersem, acının hazzını, şehvetin tutkusuyla kavursam ne yazar!

Sorun şu ya da soru!

SORU: Bu romanın orijinalliği nerede?

YANIT: Ben nereden bileyim...

Ama denemeliyim.

"İncelikli kadınlar, Sicilya'nın az ötesinde Lipari adında küçük bir adanın olduğunu bilirsiniz. Kısa bir süre önce bu adada Gostanza adında güzel mi güzel bir kız otururdu. Saygın bir ailesi vardı."[3]

Şöyle paragraflar kurulabilir mesela: "Eski oyuncaklarını özlüyordu."

Eski olmaz...

Başka bir şey demek lazım.

"Çocukluğundaki oyuncaklarını özlüyordu," evet bunun gibi.

"Biliyordu artık çocukluğundaki gibi olmayacaktı, o oyuncaklar artık başka bir şey olmuştu. Bir çocuğa ifade ettikleriyle anlamlıydı, belki şimdiki aklı..."

Olmadı, başka türlü anlatılmalı.

"Bugün artık kendisine ne ifade ediyordu o oyuncaklar, yaşanmamış ya da yarım kalmış duyguların bastırılması mı? Yoksa gelecekten kaçışın en kestirme yolu mu?"

Amma çok soru soruyorsun. Durmadan soru soran yazarlardan nefret ederim. Roman mı okuyoruz, soru-cevap mı oynuyoruz?

"Gazetelere 'sandık cinayeti' diye geçen politik cinayetle, Galip, olaylara karışanların bazılarını lise yıllarından tanıdığı için ilgilenmişti. Celal ise, her şeyin bir başka şeyin taklidi olduğunu..."[4] Orhan Pamuk gevşekliğinde oldu. Sulu sepken post-modern bir şeye doğru yol alıyoruz...

Yeniden deneyelim.

"Orada başka bir sır vardı, herkesin bildiği ama kimsenin sözcüklere dökmediği. Yırtılmıştı bir şeyler, artık ne dikiş ne yama tutardı, kıpırtısını özlediği bir varlığı düşünde yeniden kurmaya çalıştı. Olmadı, beceremiyordu. Belki önce onun, onların hayatından dönmemek üzere gittiğine kendini inandırmalıydı. Belki o zaman o imge yeniden canlanırdı?"

Hiç fena değil...

Ama yazılmamış da değil, belki bunun üstüne biraz düşünmek, yazıp, çizmek gerekir.

Bu daha başlangıç.

Eskilere atıfta bulun;

"Çaydan bir yudum alıp yanına uzandım. Uyandı, yüzünü bana dönüp gülümsedi, 'Bitirdin mi?' diye sordu. 'Yeni bir hikâye dinlemek ister misin?' dedim. Birden uykusu açılmıştı, gülümsedi, 'Dinlerim,' dedi."[5] □

[1]Tournier Micheal, ***Cuma***, s. 95.

[2]Woolf Virginia, ***Orlando***, s. 131.

[3]Boccaccio, ***Decameron***; herkes talan ediyor, artık sayfasının önemi kalmadı...

[4]Pamuk Orhan, ***Kara Kitap***, s. 235.

[5]Kıraç Rıza, ***Senin İçin Değil***, son sayfa.

ERDİNÇ AKKOYUNLU

Kabuk

"Şeytan kimin arkadaşı olursa,
O ne kötü arkadaştır."
Kuran-ı Kerim, Nisa Suresi, 38. Ayet

EVİNİN KAPISINI AÇTIĞI AN KÜF KOKUSU YÜZÜNE ÇARPTI CEMAL'İN. BU kokudan hasta olacak kadar iğrenirdi. Küf yoksulluğun, çürümüş hayatların kokusuydu.

Her tahtası ayrı gıcırdayan döşemede ses çıkarmamaya çalışarak yürüdü. Ailenin toplandığı salonun önüne gelince görünmeyeceğine emin olduğu yere sinip içeriyi izledi. Karanlık salonda televizyonun yanıp sönen ışığında boğulmuşlardı. Babası kanepede uyuyordu. Annesi kendi koltuğunda derin düşüncelere dalıp dünya ile ilişkisini kesmişti. Dört yaşındaki ikizlerse ilgiyle televizyon izliyordu. Elektrikten tasarruf etmek için karanlıkta televizyon izlemek Cemal'i tiksindirirdi.

Ölesiye yorgundu. Sanki etten kemikten vücut bulmamıştı da, her akşam eve gelmek için içinden geçtiği parktaki heykel gibi taştan yoğrulmuştu hamuru... Kafasının içindeki uğultu biraz olsun insan olduğunu anlatıyordu gerçi. Ama biliyordu ki yorgunluğu çalışmaktan kaynaklanmıyordu, onunki işten çıktıktan sonra doğruca eve gelecek olmasından gelen bir yorgunluktu.

Tüm odaları ısıtsın diye hole kurulmuş sobanın sıcaklığını ölçtü eliyle. Kömür ateşi intikam ateşi gibi içten içe yanıyordu ve sönmek üzereydi. Kararsızlıkla bekledi sobanın başında. Birkaç tahta parçası atarak ateşi canlandırabilir, ardından da bir kürek kömürü boşaltıp alevi coştururdu kolayca. Bu işlemleri yaparken çıkaracağı sesle yalnız kalmak için harcadığı çaba boşa gidebilirdi. Ama birazdan sönecek ateş canlandırılmazsa da ev en geç bir saat içinde buz gibi olurdu. Odasının kapısını kapatırken üşümenin birkaç dakika daha yalnız kalmaktan önemli olmadığını düşünüyordu Cemal.

İşten çıktıktan sonra sallanarak yürürdü sokaklarda. Her gün yeni birkaç sokak keşfeder, eve gideceği âna kadar yaşadığı özgür zamanın tadını çıkarırdı. Ama her akşam aynı saatte gelirdi eve. Yıllarca aynı saatte çalıp dakika geç kalmayan bir saat kadar dakikti, dakik olmak zorundaydı... Fakat bazı akşamlar, kendini yürümeye kaptırdığı ya da eve biraz geç gitmesi için kendini sıkıştıran düşüncenin sesi vicdanın sesini bastırdığı günlerde geç kalırdı eve. Öyle günlerde yaşıyor olmaktan ötürü büyük bir acı duyardı. Vicdan azabına benzemeyen, korkudan ve utançtan beslenen isimlendiremediği bir acıydı yaşadığı...

Geç kaldığı için annesine bir mazeret sunması gerekiyordu. Bunu kendini zorunlu hissettiği için yapıyordu. Zaten babasının eve geç kalışıyla ilgilendiği bile yoktu, ikizlerse kendi dünyalarını keşfetmekle meşguldüler daha, ama annesi, o farklıydı... Eve geldiği zaman kapının önünde soran gözlerle annesi bekler, geç kaldığını anladığı anda düşünmeye başladığı mazereti önemsiz bir şey söyler gibi sunardı. O an annesinin konuşmayan ağzında bir gülümseme belirir gibi olur, kaygılı bakışlar anlayış ırmaklarında yıkanırdı.

Odasında küf kokmuyordu, oysaki evin en çok küf kokan yeri odasıydı. Kokuya alışmıştı demek, insan nelere alışmıyordu ki hayatta? Çabucak soyunmaya başladı, atletini sıyırırken giysiye sinmiş ter kokusu burnunun direğini sızlattı. Bu kokudan iğrenirdi. Fakat bu Cemal'in gün boyu ne denli çok çalıştığını anlamak için uyguladığı bir yöntemdi. Her seferinde atletini burnuna dayayıp derin bir nefes çeker, ter kokusu nefesini boğarsa o gün çok çalışmış olduğunu anlardı. Çarçabuk günlük giysilerini geçirdi üstüne ve odanın kapısını aralayıp içeriyi dinledi, ses seda yoktu daha...

Perdesi açık pencereden düşen sokak lambasının loş ışığı, odasının cilt yaralarını daha da belirginleştirmişti. Çoğu konu komşu tarafından, "Daha iş görür" diye verilmiş ya da eskiciden ucuz yolla edinilmiş tam bir uyumsuzluk dekoruydu birkaç parça eşyası. Hiçbir şey ona ait değildi ve her şey onundu... Ama seviyordu odasını, ne de olsa ona ait bir yerdi, ona pek benzemese de... Daha bir yıl öncesine kadar gece rüyalarında korkup ağladıkları için uyku bile uyutmayan ikizlerle aynı odayı paylaşıyordu. Fazla mesai yapıp da daha büyük bir evin kirasını ödeyebileceklerini söylediğinde babası kiranın tamamını Cemal'in ödemesi koşuluyla taşınmayı kabul etmişti. Cemal yeni bir ev ve kendine ait bir oda ile hayatında çok şeyin değişeceğini düşünüyordu. Zaman ise bir düşünceler mezarlığıydı ve kendine ait bir odanın varlığı bile hayatında değişim yapmayınca yaşamla bağını daha da koparmıştı.

Salondan yükselen bir haykırış onu daldığı melankoliden çıkardı. Babası sayıklamıştı yine. Her rüyadan mutlaka bağırarak uyanıyordu. Daha küçükken bunun normal olduğunu sanıyordu ama büyüdükçe babasının bir derdi olduğunu anlamaya başlamıştı...

Büyü bozulmuştu, kendi çabası yalnız kalmasına birkaç dakika yetmişti yalnızca. Birazdan ailesini arasına karışacak olmanın ürpertisini duydu içinde. Keşke hiçbiri olmasaydı da yalnız kalsaydı şu hayatta, kendi başının çaresine bakardı, kimseye ihtiyacı yoktu. İçeriden annesinin babasına çıkıştığını duydu. O artık alışmıştı ama ikizler korkuyordu mutlaka. İçeri gidip çocuklara güven verse mi?

"Bu yalnızca bir alışkanlık. Babam İstanbul için kopup geldiği memleketi ve köyünü rüyasında görmek ve yaşadığı olaylar için sayıklamak zorunda. Annem ise hayatta olduğunun tek delili olarak –ki ben buna alışkanlık diyorum– sayıklayarak uyandığı için babama kızmak zorunda. Ben de sizin gibi korkardım küçükken ama zamanla alıştım. İnanın korkacak bir şey yok. Bakın zaten kesildi sesleri."

Mutfakta annesinin gözetiminde akşam yemeğinden payına ayrılanları hızla mideye indirdi ve salona gidip uyku sersemliğini televizyon izleyerek üstünden atmaya çalışan babasının yanına oturdu.

Babası da çalışıyordu. İşten geldiğinde eğer çok yorgunsa yemekten önce; gözünü açık tutabilecek biraz kudreti varsa yemekten sonra mutlaka uyurdu.

Yaşlı erkeğe, babasına baktıkça gelecekte kendinin de günde iki uykuya ihtiyaç duyan, az konuşan, az soran bir adam olacağını düşlerdi. O zaman da işten gelince kendini böyle yorgun hisseder miydi ki acaba?

Ne olursa olsun babası gibi olmayacaktı, olmak istemiyordu. Gerçi okumamış, ortaokulu kendi isteğiyle bırakmıştı. Sahi niye bırakmıştı ki? O zaman iyi bir fikir gibi görün-

müştü, gezmek, dolaşmak, arkadaşlarla takılmak hoşuna gitmişti. Okula gitmezse çalışmak zorunda olduğunu biliyordu ama, işin sonunu düşünmeden hesapsız hareket etmek de güzeldi...

Bir saatlik televizyon esaretinden sonra yorgun olduğunu söyleyip kendini odasına attı. Okul günlerini düşününce içine bir pişmanlık çökmüştü. Ona okulu bırak, çalış diyen olmamıştı ki. Aylak bir adam da olmasını istemezdi babası. Kendi isteğiyle yapmıştı ne yaptıysa, şimdi de pişman olmaya hakkı olmadığını düşünüyordu.

Ev buz kesmişti, odasıysa cehennemin bekleme salonu olmalıydı. Herkes cehennemi ateşten bir kuyu gibi düşlüyordu. Oysaki Cemal'in cehennemi buz gibi bir yerdi. İnsan üşürken aklına yaptığı kötülükler gelirdi ne de olsa. Artık kendini taş gibi ağır hissetmiyordu; ama uyku üstüne çullanmaya başlamıştı. Sabah gün doğarken kalkmaya alışmıştı, uykuyu fazla aramazdı. Önemli olan uyku geldiği zaman onu savuşturmaktı, gerisi önemli değildi pek.

Erdinç Akkoyunlu için *NotosÖykü* başlangıç yerine geçiyor. Gazeteci olarak çalışırken iyi edebiyatın, nitelikli okurluğun peşinde.

İşten çıktıktan sonra hiçbir arkadaşı doğruca eve gitmiyordu. Kahvehane, meyhane, birahane, cadde, park, sokak, canları nereyi isterse oraya gidiyor, keyif ediyorlardı. Sadece bekârlar değil evlilerden de kimse işten çıkıp doğruca eve gitmezdi. Yatalak babaannesiyle yaşayan Yakup bile iki bira yuvarlamadan tutmuyordu evin yolunu. Bir kez Yakup'lara gitmiş babaannesini görmüştü. Kadın öyle yaşlıydı ki, değil hareket edecek, bir başkası yardım etmeden parmağını kıpırdatacak gibi görünmüyordu. Yoksa gözünde fazla mı büyütüyordu? Enikonu hepsi işçiydi, Allah'ın günü gezip para harcamak nelerineydi? Zar zor geçinen insanlar böyle yaşayamazdı. Kendisi işten çıktıktan sonra doğruca eve gittiği için herkesin gezdiğini sanıyordu belki de? Belki de geziyorlardı, kim bilir? Cemal onları görmüyordu ki...

Ev halkı uyumuştu. Odanın kapısını aralayıp holde yayılan horultuları dinledi bir süre. Sonra günün yorgunluğunu atmak için, akşamkinden daha sessiz hareket edip geceye sığınarak banyoya gitti.

Geçen gün eve dönerken kızıl saçlı güzel bir kız görmüştü köşe başında. Kızın birini beklediği her halinden belliydi. Gözlerine baktığını belli etmemeye çalışarak önceki gün de aynı yerde gördüğü kıza bakmıştı. Bu bakıştan hoşlandığını belli eder şekilde bir karşılık vermişti bakışlarıyla kızıl saçlı kız. Cemal'in aklından kendisiyle ilgili bir acaba geçiyordu ki bir otomobil durdu ve kız beklediğinin gelişine sevinerek bindi otomobile.

İsmini bir bilse, o zaman tam olacaktı. Hangi isim onun olabilirdi ki? Kıza yakışabilecek tüm isimleri aklından geçirdi. Hiçbiri

uygun değildi. Onun gibi kızın adı mutlaka farklı olmalıydı. Zaten kendisi kaç kız ismi biliyordu ki, uygununu yakıştırabilsin. İsimsiz olmazdı, ama mutlaka bulmalıydı. Bedeni kasıldı, çıplak vücudundan buz gibi banyoda ter tüttüğünü görüyordu, üstüne düşen sarı ışık da yarısı sudan çürümüş aynadaki yüzüne çirkin bir anlam veriyordu. Işık gelmesin diye gözlerini kapadı, ama yüzünün görüntüsü gözlerinin önündeydi. Kızı düşleyebilmek için düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Zaten yorulmuştu ama iş daha bitmemişti. Gerçi belli bir ritim tutturup kimseyi hayal etmeyerek de yapabilirdi yapacağını...

Kızı ilk gördüğü ânı hatırlamak için çabaladı. O gün işten çıktıktan sonra ne kurmuştu aklında, hangi sokaktan yürümüştü? Ah hatırlanmaz ki, her zaman ne diye başka sokaktan yürür sanki? Her gün yorgunluğunu atmak için körelttiği isteği zihinde beliren fotoğrafla yeniden canlandı. Bedeni kasılıp, gevşiyor, hazdan etini dişliyordu. Ter vücudundan buram buram tütüyor, soğuk sırtını yalıyordu. Sımsıkı kapadığı gözlerine yıldırımlar düşüyor, kendi bedeniyle coşkuyla sevişiyordu...

"Demek beni güzel buluyorsun. Sen de fena değilsin" bakışı yatağa uzandığında hâlâ capacanlı aklındaydı Cemal'in. Islak vücudunun yorganın altında bile soğuktan yandığını duymuyordu. Soğuğa ve böyle gecelere alışkındı. Ama sobayı canlandırmadığı için pişman olmuştu. Biraz cesur davransaydı ev sabaha dek sıcak kalabilirdi. İkizler de üşüyorlar mıydı acaba? Kendi neyse de çocukları soğukta bırakmak akıl işi değildi. Erkekliğini bir kez daha kanıtladıktan sonra kendini o kadar rahatlamış hissediyordu ki kızamıyordu kendine. Soğuk dayanılmaz olunca tamamen yatağa gömdü vücudunu, yorganı başını içine alacak kadar çekti.

Kızıl saçlı kızla sevişirken içinde sevgi değil öfke vardı. Kız otomobile binip gitmişti. Ama gideceğini bile bile, kendisine çekinerek bakan gence arzu dolu bir bakış atmıştı. Oh olsundu ona. Ne de olsa kadındı, belki de o gece arabasına bindiği adamla sevişirken yolda gördüğü, ismini bile bilmediği gencin hayalini, Cemal'in hayalini kurmuştu? Bu düşünce ona zevk verdi, ama hemen sonra kendini kızıl saçlı kızın seviştiği adamın yerine kendini koyunca iğrendi düşüncesinden.

Saat gece yarısını çoktan geçmişti. Uyku dalga dalga yayılıyordu bedenine. Kızı düşünmekten sıkılmıştı. Bir daha rastlardı belki. Eğer rastlarsa nasıl davranacağına o zaman karar verirdi. Ne de olsa o bir erkekti. Başkasına ait bir kadına, kadının haberi olmadan sahip olma hakkını görüyordu kendinde. Bunun için pişmanlık duyacak değildi. Allah erkeği böyle yaratmıştı. Erkek tohum, kadın tarla idi. En fazla su akar yolunu bulurdu. "Hem günahsa günah. Ne yani benim canım yok mu?" diyerek düşüncelerini susturdu. Tek isteği kendini uykunun kollarına bırakmaktı, çok geçmeden de uykuya daldı...

Sabah olmuştu da ilk horozlar mı ötüyordu yoksa gecenin körü müydü, bilemiyordu ki, annesinin yatağının başına gelip her Allah'ın günü yaptığı ayinin mırıltılarını duydu. Cemal, uyandığını belli etmemek için düzenli soluk alıp vermeye, uykudaymış gibi hırıldamaya devam etti. İşin kötü yanıysa kıpırtısız durmaktı. Hareket ederse annesinin uyandığını anlayacağını sandı. Ama insan uyanıkken hareket etmezse de olmazdı ki. Çabuk bitseydi bari bu işkence. Artık yetişirdi. Yıllardır her gece bıkıp usanmadan annesi başucuna gelip, anlamını yalnızca kendi bildiği sözleri tekrarlıyor, oğlunu karşılaşacağı kötülüklere karşı efsunluyordu. Küçükken annesinin bu halini oyun sandığını düşündü. Gerçi işin oyundan aşağı kalır yanı yoktu. Fakat büyüdükçe anladı ki, annesi oyun oynamıyordu. Dahası, hayat bir oyun değildi. Ve ağabeyi Kemal o doğmadan yıllar önce ölmüştü. Babasının İstanbul için kopup geldiği köyünde, yeni emeklemeye başlayan ağabeyi tandıra düşüp meleklerin arasına karışmıştı. Annesi o günden sonra bir tuhaf insan olmuştu. Baba-

sının da bazen annesine, "Dünyada bir bebesi ölen kadın sen misin?" diye sorduğunu hatırlıyordu. Zamanla babası annesine durumu kabullendirmekten de vazgeçmişti.

İkinci uykusuna dalmaya çalıştığı zaman, işe gitmek için uyanmaya da az zamanı kalmıştı Cemal'in. Uykuya teslim olmakla olmamak arasında kararsız kaldı bir an, sonra ikizleri düşündü. Neden annesi yalnızca onun başında dua ediyordu da ikizlerin başında dua etmiyordu. Kemal, bir harf değişerek Cemal olmuştu da ondan. Ağabeyi kendisinde yaşıyordu annesine göre; ama bu korkunçtu. Ne yani onun hayatı yok mu sayılıyordu? Evdeki durumunu düşündü, pek de haksız olmadığına karar kıldı. Hiçbir zaman kendisi olarak var olmamıştı o evde, Allah ailesine bir erkek daha verdiği zaman bunun ölen oğullarının olduğuna inandırmışlardı kendilerini. Başka türlüsü mümkün değildi. Ama aynı adı koymamışlardı nedense. Zaman zaman aklını karıncalandıran bu düşüncenin üstünde durmayı faydasız gördü. Hiçbir sorunun önemi yoktu. Yaşıyordu, önemli olan buydu.

Güneş ilk ışıklarıyla küçük pencereden yüzüne düşüyordu. Uyuyabileceği bir iki saati düşünceden düşünceye atlayarak geçirmişti ve sabah ayazı yorgan altındaki bedenini kırbaçlamıştı. Az sonra yeni uyanmış gibi kalkacak, iki lokma atıştırdıktan sonra yeni bir günü öldürmek için işe gidecekti. Ve o akşam kızıl saçlı kızı gördüğü sokaktan geçecekti. Belli mi olur belki... O an bir şey unuttuğunu hatırladı. Dün akşam eve gelirken aklı bir düşünceyle meşguldü. Nasıl olmuşsa aklından çıkıvermişti. Biraz zorlayınca hafızasını, o gün iş yerinde sağlık taraması yapılacağını hatırladı. İşçilerden kan alınacak, gribe karşı aşı yapılacaktı. İşyerinin kapısına asılan muayene listesinin en başında onun ismi vardı.

"Tabii ya. Nasıl unuttum. Tüh şu işe," diye hayıflandı. Ve düşünmekten sislenen zihni açıldı. Her şey, kabuğum dediği odası bile gözüne güzel göründü. Dünya da güzeldi. Kızlar da güzeldi, o kızıl saçlı kızı mutlaka görecek, bir iki söz de söyleyecekti. Bu düşünceye inancı tamdı. Giyinmek için yerinden kalktı keyifle. Saçına nasıl şekil vereceğini aynada prova ederken aklında işyerinin kapısındaki liste vardı. İsmi Adnan Cemal Gülveren idi. Adnan'ı kimse kullanmadığı için neredeyse kendi bile unutmuştu. Ama kimliğinde yazıyor, o istese de unutulmuyordu ismi...

İkinci bir ismin, onun yaşadığını kanıtlayan, ona ait bir ismin varlığına duyduğu sevincin keyfi içinde kabuğundan çıktı Cemal.

Evden çıkarken de kararını vermişti. O, akşam ve her akşam eve geç gelecek, bunun bir mazeret de bildirmeyecekti kimseye... □

SİNE ERGÜN

İnanabiliyor musun, Büyütme, dedi

GELDİĞİNDE UYUYORDUM. KAPININ ÇARPTIĞINI DUYDUM, UYANDIM, gittiğini sanıp aceleyle kalktım.

İçerdeydi, nereye gittiyse oradan yeni gelmişti. Ayakkabılarıyla yatmıştı yatağa, sırtı dönüktü, omuzlarının arada bir hızla öne gidip geldiğini görüyordum.

Beni fark ettiğinde şaşırmadı, elimi sımsıkı kavradı, canım acıyordu, Yanına gittim, dedi, benden daha ne istediğini sordum.

Neden söz ettiğini anlamıyordum.

Önünde eğildim, Beni artık rahat bırak, dedim, olmayacaksa bu iş, olmayacak de, dedim.

Nereye gittiğini, neden söz ettiğini anlamıştım. Aslında ilk anda anlamalıydım, her şey gözüme gerçekdışı görünüyordu, uyanamamış olmalıydım.

O ne dedi, diye sordum korkarak. Böyle göründüğüne göre rahatlatıcı bir şeyler söylememiş olmalıydı.

Yüzüme baktı, dedi, Canım büyütme her şeyi bu kadar, dedi. İnanabiliyor musun, Büyütme, dedi.

İnanabiliyordum, benim içimden de buna benzer bir şey söylemek geliyordu, şaşırmış gibi gözlerimi açtım.

Onca şeyden sonra bana, Büyütme, dedi. İnanabiliyor musun, Büyütme, dedi.

Takılmıştı, alkol aldığı zamanlarda olurdu. Yüzünü yüzüme yaklaştırdı, ağzı fena kokuyordu, İnanabiliyor musun, Büyütme, dedi.

Gözleri kıpkırmızı bir çift topun içinde iki küçük yeşil lekeydi. Dudakları kurumuş, dişleri şarap kırmızısıydı. Bir süre sonra varlığımı unutmuş olacak ki aynı tümceyi masadaki bardağa tekrarlamaya başladı ya da ben nereye baktığını kestiremiyordum.

Öylece onu izledim, bunun ardından ne geleceğini biliyordum, ama tüm bunların nasıl biteceğini bilmiyordum.

Gidip bir bardak su ve havlu getirdim. Suyu sessizce içti.

Başını yastığa koydum, burnunu silmesi için eline havluyu tutuşturdum. Beni görüyor muydu bilmem, gözlerimin içine baktı, sonra gözkapakları yavaş yavaş düştü, burnunu çekti, elindeki havluya sımsıkı sarıldı. Ayakkabılarını çıkardım, üstünü örterken bir şeyler mırıldandı. Bir süre yüzüne baktım, neredeyse sabah olmuştu, güneş boş odaya doğuyordu. Duvarı yalayarak yüzüne doğru geliyordu, ne kadar öylece durdum, bilmiyorum, güneş yüzüne vardığında, çok güzel görünüyordu. □

Sıcak

HAVA SICAK, ÇOK sıcak. Juan'ın gelip beni evden almasını bekliyorum. Bütün gün duvara baktım.

Avludayım, köpek dünkü partiden sağlam kalan bir balona havlıyor. Son yarım saattir. Çevresinde zıplayıp havlıyor, evin her yanından duyuluyor, kimse sus demiyor, balon da uçup gitmiyor. Köpek havlayıp zıplıyor, o olduğu yerde bir ileri bir geri sürükleniyor, çekilir şey değil.

Avluda sigara içip Juan'ın gelmesini bekliyorum. O kadar uzun zamandır bekliyorum ki, sıcaktan böyle pelteye dönmemiş olsam kalkıp temelli gideceğim.

Köpeğin alık yüzünde kendinden emin bir ifade, kırmızı balonu tehdit ediyor, avludan çıkıp gitsin diye. Balon hiç oralı olmuyor, bir oraya bir buraya. Öyle yavaş, boş vermiş.

Köpek, tüm bu korkutma numaralarının boşa olduğunu anlamış olacak ki, yavaş yavaş balona yaklaşıyor, önce çekinerek, bir adım geri, bir adım ileri, sonra patisini uzatıyor, dokunuyor, balon kayarak uzaklaşıyor, havlayarak arkasından koşuyor, balon duruyor. Öteki yanından dokunuyor, balon bu kez öbür yana yükseliyor. Köpek yine havlayarak arkasından koşuyor. Bir sonraki adımı istemiyorum, hava da bu kadar sıcakken.

Kalkıp köpeği kovalayıp balondan uzaklaştırabilirim. Ama kalkamam da bir yandan, niçin bilmiyorum.

Balona patisiyle dokunmanın matematiğini çözüyor köpek. Dokunduğu yönün tersinden hafif bir pati hareketiyle giderken durdurabiliyor, keyfine diyecek yok. Balon, patilerinin arasında bir o yana bir bu yana. Arada bir havalanmayı deniyor, köpek havlamadan bekliyor, biliyor geri ineceğini.

Zaman geçiyor, alnımdan düşen damlaları sayıyorum, sigaradan bir nefes alıyorum, sıcak ve duman ciğerlerimi yakıyor, dışarıdan gelip geçen arabaların sesleri geliyor, komşulardan biri kavga ediyor, duyuyorum, Yüze kadar sayacağım ve Juan gelecek, onuncu ter damlam alnımdan düştüğünde Juan gelecek, diyorum.

İzleyecek başka şeyler arıyorum avluda ama rüzgârın bile uğramadığı, sıcağın şişko bir

Sine Ergün'ün öyküleri *NotosÖykü*'de, şiirleri *Sözcükler* ve *Kitap-lık* dergilerinde yayımlandı. Editörlük de yazdıklarının yanı başında.

kadın gibi her şeyi baldırlarının arasında ezdiği, bunu neredeyse gözlerimle gördüğüm bu avluda, daha hızlı hareket eden bir şey yok, hareket eden bir şey yok.

Köpek balona iyice alıştı, balon da kaderine, uzağa gitmeye çalışmıyor, bir ileri bir geri, köpeğin patileri ve şişko kadının baldırları arasında gidip geliyor.

Ben de alıştım, biraz daha durursam eriyip akacağımı hissediyorum, bunu bekliyorum.

Sonra, köpek de ben de ansızın irkiliyoruz. Kırmızı balon kalmıyor ortalıkta, yerine kırmızı bir paçavra. Köpek hâlâ balonun havada boşalttığı yere bakıyor. Ben anlıyorum, bedenimi yapıştığı yerden kaldırıyorum, içeri giriyorum, dolaptan soğuk bir bira alıyorum, Bir şeyler atıştırsam, diyorum, kendime gelirim. □

Cem Erciyes birinci elden tanıklık içinde

Bir günlük gazetenin kültür-sanat sorumluluğu ne kazandırır, ne kaybettirir?
Gazeteci refleksleriyle sanata yaklaşmak, bir meslek deformasyonu olarak kaybettiklerim hanesinde, tıpkı ağrıyan boynum ve omuzlarım gibi. Bir de etkili bir mecrayı yönetmekten dolayı "kazandığım" nefret ve "kaybettiğim" dostluklar olmuştur ki, onları da bu deformasyon bölümüne eklemek lazım. İşin en güzel yanı, sanat tarihine, edebiyat tarihine birinci elden tanık olmak. Orhan Pamuk'un Nobel Töreni'nden 4. İstanbul Bienali'nin basın toplantısına kadar...

Yazarlarla ve yayıncılarla ilişki kurmanın zorlukları var mı?
Ben kendi adıma fazla bir zorluk çekmiyorum, neredeyse onların arasında, onlarla büyümüş bir gazeteci olarak.

Radikal Kitap'ın niçin bu denli başarılı olduğunu biliyor musunuz?
Radikal Kitap Eki'nde hem yayın gündemini, hem Türkiye'nin gündemini iyi takip etmeye çalıştığımız, bir edebiyat dergisi değil, bir rehber olmayı hedeflediğimiz için olsa gerek. Tabii en önemlisi özenerek, emek vererek hazırladığımız için. Fazla seçkinci olmadan, kendi beğenilerimizi olabildiğince bir kenara bırakıp kitap dünyasının çeşitliliğini gözetmek de önemli. Ama iyiyi vasata kurban etmeden tabii.

CAN KOLUKISA

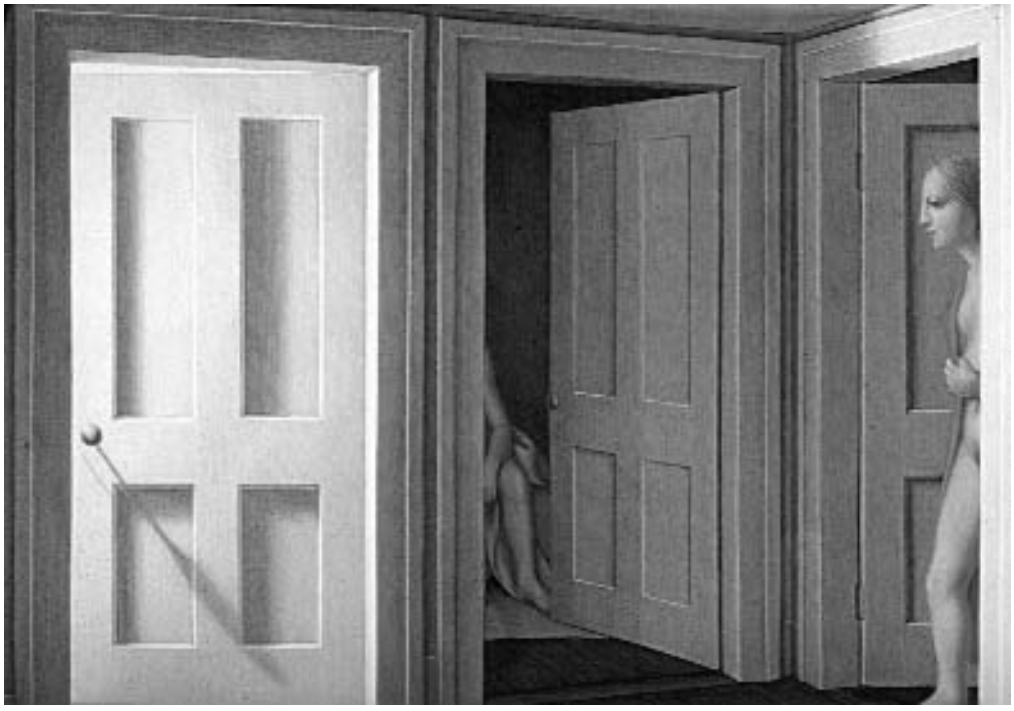
Çift Kâğıt Hayat

"DEDENİNDİ OĞLUM ORASI. BABAN OLSA ANLATIRDI SANA," DİYE başlardı efkârlandığında Güvercinci. Sonra devam ederdi heyecanla: "Kundakladılar deden öldükten sonra, e baban da ardından kalpten gidince... Dul annen yetimine mi baksın, meyhaneyi mi onartsın? Hem kimseye de güvenilmez bu hayatta, işte bu lafımı aklına sok." Sonra siz ikiniz güvercin dolu avluda sessizliğe dalardınız. Hele bir de aklına eskiler gelip de ağladı mı, senin o çok sevdiğin güvercin besleyicisi sana daha bir hayran olurdu, çünkü sen, huyun kurusun, hiç ağlamazdın onun gibi.

Ah sorumsuz Joseph! Dedenin meyhanesi değildi ki hiçbir zaman orası. Ama yine de dinlemedin, ne anneni ne de henüz aklı dumanaltı olmamış, sana laf anlatmaya çalışan birkaç arkadaşını. Daha yirmi üçüncü yaşında gittin, boyundan büyük işlere kalktın. Şimdi getirmezler mi burnundan o meyhaneyi, bu hayatı sana zehir etmezler mi?

Henüz Kumkapı sahilinden insanların elleriyle lüfer tuttuğu zamanlardı. Sen, çok değil, birkaç yıl önce patrikhanenin önündeki o büyük avluda mahalle maçı yapardın. Hayat daha güzeldi o zamanlar; annenle kilisenin yurdundan kurtulup Mollataşı Caddesi üstünde bir apartmanın en alt katında bir odaya yerleştiğiniz, annenin konfeksiyonda çalışmaya başladığı umut dolu günlerdi. Ama günler geçtikçe annenin senin üstünde yeşeren umutlarını bir köşeye atmaya karar verdin. İlk önce çıraklığı reddettin sonra Bezciyan Ermeni Okulu'nu altıncı sınıfta terk ettin. O günlerde başlamıştın mahallenin en ücra yerlerinde en pis oğlanlarla birlikte o zamanlar bol olan zehiri tüttürmeye. Soranlara, "Hiç yakın arkadaşım yok benim," diyerek yalan söyledin. On altı yaşından başlayarak ot senin en yakın arkadaşın olmuştu oysa.

Hayır oğlum, Çiğdem'i arkadaşın sayamayız zaten. Ergen olduğun ilk günden beri sürekli peşinde koştuğun Çiğdem'e aşkını herkes biliyordu Kumkapı'da. Arkadaşların Karaköy'deki mekteplerde l***adylerini*** ararken sen onlarla hiç gitmez, kendi ***ladynin*** pazar torbasını taşımak için Çiğdem'in peşinden ayrılmazdın. Kız sana hiç yüz vermedi ama yalnızca sana özel bir durum da değildi bu, cadı üvey annesi nedeniyle belki de... Ara sıra görürdün, yan yana geldiğiniz o kısa anlarda kaçamak birkaç laf ederdiniz. Sen hep o çok sevdiğin rakı balık sofralarındaki şakalarını anlatırdın, o ise hep annesini şikâyet ederdi. Fakir, mülayim bir babası vardı. Sen, o yıkıntı yeri alıp cafcaflı bir meyhane açma kararını verdiğin gün duydun; Çiğdem'in babası kolunu fabrikada makineye kaptırmış, kan kaybından ölmüş, Çiğdem'i sürekli şikâyet ettiği üvey annesiyle yalnız bırakmıştı. Sonra uzak-

George Tooker, 1953

laştın Çiğdem'den, hiç konuşma fırsatı aramadın eskisi gibi. Belki onu teselli etmekten korktun, belki de onun acısını üstlenmekten ama ona daha bir bağlandın o günden sonra oğlum. Rüyalarında daha sık görür oldun.

Çiğdem'i hiç göremediğin ve hem meyhane hem de o kız için sürekli kafanda evhamlar beslediğin bir yılın ardından, o aralar neredeyse her akşam dolan meyhanende, bir öğle vakti kara kara düşünürken korktuğun şey başına geldi. Üç tane kara böcek içeri girdi kapıdan. Arkadaşım dediğin Rıfat'ın önerisine uyup aldığın şu borcunun faizini dördüncü ay da ödeyemeyince sen de çok iyi biliyordun er ya da geç bunun hesabının sorulacağını. "Joseph sen misin lan," dedi üçlünün en sağında duran ve öbürlerinden yaşlıca olan. En iyisinden seni bir güzel döverler, meyhanenin altını üstüne getirirler diye düşünmüştün ama adamlar meyhanenden dışarı sessizce ve hiç kimseye ilişmeden çıktıklarında şaşırmadın. Elinde küçük bir paket ve gönlünde Güvercinci'ye duyduğun minnetle hiç kıpırdamadan durdun birkaç dakika boyunca.

"'O zaman durun hele bir dakika,' demişti Jilet lakaplı şeytan. Elini bitli kafasına götürmüş biraz düşünür gibi yapmış ve zaten konuşmayı sevmeyen bu adamın ağzından felaket bir cümle çıkmıştı: 'İlişmeyin çocuğa, onun hesabını ben başka yoldan görürüm.'" Güvercinci tarafından ele verilen ve beş yıl içerde yatan bu adamın içinde beslediği intikam alma isteği feci bir fikir getirmişti aklına.

Uykunun gözlerine hiç dolmadığı o gecenin sabahında meyhanenin arka kapısının önünde çömelerek oturmaktan bacakların uyuşmuştu. Önünde yerde duran bir paket vardı, aklında bir saat ve gideceğin yer. Öğlene kadar dumanlandın, sonra sendeleyerek ayağa kalktın. Arka sokaklara daldığında kızartılan midyelerin kokusu seni cezbetti. Söylenen adrese doğru yürürken elindekinin ne olduğunu artık umursamadığını fark ettin. O an, her şeyi olması gerektiğinden daha sade ve tekdüze gören gözlerin ve bu sokakların en küçük ayrıntılarını bilen belleğin sayesinde gitmen gereken yere kadar gittin. Tek istediğin bir zamanlar sahip olduğun küçük köpeğin gibi sadık ve uysal bir biçimde adamların

dediklerini yapmaktı. Böylece onlara olan borcunun birkaç ay daha ertelenmesini sağlayacaktın. Umurunda olan tek şey buydu o an.

Girdiğin binanın nasıl bir yer olduğunu biliyordun ama umursamadın, büyük bir masaya doğru yürüdün. Paketi sertçe masaya vurdun. Girişte duran, biraz önce önünden geçtiğin adam yanında bitiverdi. Seninle konuşurken yüzüne bakmadığın için söylediği şeyleri baştan aldı ve bu sefer eliyle başını kendisine doğru çevirmiş, gözlerinin içine bakarak, "Bir kat yukarı çık, en soldaki odaya gireceksin, anladın mı beni? Oradaki adama vereceksin," dedi. Onu anladığını belirtecek bir şey yapmadın. Ansızın merdivenlere doğru ağır ağır yürümeye başladın. Merdivenleri çıkarken en sevdiğin şarkının daha üst katlarda bir odada çaldığını hayal ettin. Tırabzana tutunarak çıktığın merdivenin son basamağında durdun, içine sinsi bir korku doldu sanki, tüylerin ürperdi. Varmış olduğun holün pis bir kokusu vardı. Sağ tarafta vücudunun güzelliğine hiç dikkat etmediğin bir kadın kapı eşiğinde yarıçıplak durmuş, boşluğu seyrediyordu. Hemen önündeki odanın kapısı yarı açıktı. Bir adamın sigara içtiğini görür gibi oldun. Son basamağı çıktın ve gözüne girmen gereken kapı ilişti. Gizemi her yerinden fışkıran farklı bir kapıydı bu. İçinden bir ses açma diye bağırsa da duyuramadı sesini sana. Kapıya doğru yöneldin. Küçük kulpunu kapıdan ayırt edemediğin için değil, kasıtlı olarak azıcık aralandığı için, kapıya dokununca aralandı. Elinle ittin kapıyı ve gördüğün manzaraya şaşırdın, sonra irkildin bir çığlıkla. Çığlığın kaynağına baktın, genç bir kızdı sen yaşlarında. Kız zırıl zırıl ağlamaya başlamışken sen farkında değildin olanların. Adama baktın ve adam konuşmaya başladı: "Getirdin mi bakalım Joseph malımı?" Mırıldanarak paketi adama uzattın, adam küçük bir masanın üstünde paketi açıp kontrol ederken kıza ilişti gözlerin. Odayı aydınlatan loş kırmızı ışık yüzleri seçmeni zorlaştırsa da aniden tanıdın. Geriye doğru iki adım attın. Başka yapabildiğin tek şey sırtını yasladığın duvarın dibine çökmek oldu. Çiğdem'le göz gözeydiniz. Ağlamak hiç gelmezdi aklına ama engel olamadığın iki damla yaşın ardından sen de kendini bıraktın. Çok ağır geldi sana gördüklerin, farkında oldukların, ağladın. □

Gülden Hasret Oygur

Aysız Bir Gece

BİR AN İRKİLDİ. HANİ BİRİ SİZE DİKKATLE BAKAR DA SİZ İSTEMSİZCE ÇEvirirsiniz başınızı o yana. İşte öyle bir hisle bakındı çevresine:

Bir: Mehmet'in bakışlarıyla çarpıştı bakışları. Buz kovasını gösterdi ona. Mehmet gelecek, kovayı alıp buz dolduracak, boşlar varsa alacak, kadehlerin diplerini işaret edecek, kafasını sallayanların içkilerini tazeleyecek…

İki: Bir kıza takıldı gözleri. Sade, yumuşak bir yüzü var. Hafif dalgalı saçları omuzuna değiyor. Kız da irkildi. Göz göze geldiler. Oysa biraz daha izleyebilmeyi isterdi. Neredeyse aynı anda kaçırdılar bakışlarını.

Üç: Barın kedisi, gözlerini dikmiş ona bakıyordu.

"Seni kesiyor," dedi Ali. Ömer de güldü. "Hatırlar mısın," dedi Ali, "daha çocuktu, şu ufak çam ağacının tepesine çıkmış, sallanıyordu." Ömer'in gözünde canlandı hali. Ağırlığını taşıyamayan ağacın gövdesi eğilip duruyordu iki yana. Ne zaman kendini kurtarmak için bir hamle yapsa, öbür yana eğiliyordu ağaç. Deli gibi korkuyordu düşmekten. Düşse ne olacaktı sanki? Hiç. Tekrar baktı kediden yana. Çocuksu halinden eser kalmamış: Öyle sakin, oturaklı. Kedi, gözlerini kıstı iyice. Arada bir çatılan kaşlarının altında gözleri, dalgalı yine... Ne düşünüyor?

Karısı rahatsız oldu bakışlarından. Ömer ilgiyi dağıttı hemen: "Kediye bak, düşünüyor gibi, değil mi?" dedi gülümseyerek. Bunu gördü mü? Gülümsemesini severdi.

"Belki o da bizimle ilgili anılarını düşünüyordur," dedi Aylin.

Üniversiteden beri, neredeyse sekiz yıldır tanır hepsini. Neye, ne tepki vereceklerini hesaplar, öyle konuşur. Bunun için sağlam bir laf attı ortaya. Ali, geyiği sever, kedi anıları bütün geceyi kurtaracaktır. Ömer de konuyla ilgilenecek, sağa sola bakmaktan vazgeçecektir.

Hesapladığı gibi de oldu. "Eyvahlar olsun! Oğlum bu kedi senin rakıyı içip içip de kapıya yığıldığını hatırlıyordur," dedi Ali gülerek. "Aylin, sen erkenden kalkmıştın o akşam. Ömer'in kafası iyi, boyuna da içiyor. Sen kalktın, Ömer de yok oldu ortadan. Tuvalettedir dedik, bir oldu, iki oldu Ömer yok... Bir baktık, yığılmış barın kapısına tek başına içiyor."

Aylin hatırlayamadığı bu akşama bozuldu: "Ne vardı bu kadar içecek?"

"Bilmem, hatırlamıyorum şimdi. Yeni nişanlanmıştık, üç sene oluyor herhalde," dedi Ömer. Daha kesin bir tarih verebilirdi, vermedi.

Bir duble rakı daha beyazlandı. Buzların birbirine çarpınca çıkardığı o paha biçilemez

ses... Kadehin içinde birbirlerine tutunup dönmeye başladılar. Bir yudum aldı. Buzlar ayrıldı birbirinden. Öyle hızlı oldu ki, şaşırdı Ömer. Hiç değmemişler gibi birbirlerine, kadehin iki ucunda erimeye başladılar sessizce.

Kediden yana baktı. "Efkârlandın?" dedi Aylin. Her bakışı havada yakalar, izin vermez kendi kendine eriyip...

Aylin anlamayacaktı. Her şeyi olduğu gibi, apaçık anlatsa bile anlamayacaktı. Suçlayacak, küsecek, sonra barışacaklar ama değmeyecek, kırılacaktı.

Ömer, kedinin anlayacağını umdu hüznünü. Öyle mahzunlaştı o da. Sanki biraz daha samimi olsalar, masalarına gelecek, akşam muhabbetlerinde duyup ezberlediği komik sözlerden edecek: "Kim olsa efkârlanır, kolay mı?" diyecek. Aykut Ağabey'in –barın sahibi– dediği gibi: "Çok şahane şahsiyeti vardır. Ceketini değil, astarını görür insanın."

O gece çok içmişti. Eda bu mektubu bırakıp gittikten üç gün sonraydı:

"Bu sıcakta nasıl beceriyorsun bilmiyorum ama uyuyorsun. Oysa yıldızları seyredebilirdik birlikte. Adlarını sayardın bana. Biliyor musun ki sayasın? Belki, Hiç anlamam, derdin omuzlarını sallayarak. Olsun, senin kocaman bir kalbin var. Dediğin gibi ikimizi de alabilir mi içine? Daha güçlü, daha yürekten... Hangi söz kandırabilir ki artık beni? Korkutucu bir gece gibi insan... Kimsenin değil bir başkasının kalbine, kendi kalbine bile bakmaya cesareti yok. Oysa görebilsen içimi, uyumasan da izlesen benimle birlikte bu aysız geceyi, her şey başka türlü... Zorlamanın anlamı yok. Sen yıldızlardan anlamıyorsun, ben de şu umut denen şeyden...

Aklımda mutsuz bir kadın yüzü var, uyutmuyor beni. Üstelik nedeni benim, bu mutsuzluğun. Sanki tam o dersin olduğu gün ağır bir hastalık geçirmişiz. Bilmiyoruz mutlu olmayı. Ancak hayatımızdan çaldığımız anlarda, neredeyse kaçarak, saklanarak bulabiliyoruz onu. Ufacık bir ışıkta kayboluyor. Banyodan çıktığımda gördüm onu, karşı odadaki boy aynasından bana bakıyordu. Ben de seni mutsuz bir kadın yüzüyle aldatmışım say. Kocaman yüreklerimizle! bağışlayalım birbirimizi.

Bitti. Bırakalım bu küçük cümle silip süpürsün her şeyi. Ayrılık kaburgamın altında sızlayıp durmasın; seninle uyuyup, onun nişanlısıyla uyanmayayım istiyorum. Kaybetme korkuları, sahiplenme yanılgıları, bir daha görüşme endişeleri, şimdi birlikteler mi, sevişiyorlar mı soruları, içimi kemiren ne varsa silinsin. Mutsuzum, belki sen bunu da çocukça bulacaksın. Başkasının bebeğini sahiplenip "benim" diye tutturan, sonra da onun elinden alınışını izleyen bir çocuğun gözyaşlarına benzetiyorsun belki ama ağlıyorum.

Sen ona gideceksin. Tuhaf geliyor böyle söyleyince. Sanki o da bir gün, kendini bir boy aynasında görecek, ocaktan gaz sızmış olsa da bir sigara yaksam isteğini duyacak gibi geliyor. O: bizim kapılıp gittiğimiz bu fırtınada kendine sakin bir koy bulmuş, hiçbir şeyin farkında olmadan yaşıyor. Sanırım aldatılan o değil: İlişkisini, sonunu bildiği bir filmi izlermiş gibi izleyen, o değil. Sorsan, karşılıklı sevgiden, saygıdan söz edecek, belki de "sevgi emektir" diyecek. Bense, Dilek Hanım gibi boynumu büküp izleyeceğim ona gidişini: "Ben de sevdim ama..."* diyeceğim, bir gece yanında uyandığım, sevdiğim adam değildi."

O gece çok içmişti. Yeni nişanlanmışlardı:

Karşı masada oturuyordu Eda. Hiç boşalmayan kadehi elinde, izliyordu onları. Aylin'se elini Ömer'in dizine koymuş bir şeyler fısıldıyordu kulağına. Ömer korkuyordu: Sanki bitecekti artık bu oyun. Sonunda düşecekti iki yana sallanıp durduğu bu ağaçtan.

Eda kalkıp yanlarına gelmiyor ya da Aylin, "Şu kız neden bize bakıp duruyor, tanıyor musun?" demiyordu. Sanki daha büyük bir yıkım için saklıyorlardı bazı binaları, Ömer'i sarsıyor ama yıkmıyorlardı.

Ömer güç bela ayağa kalktı. Lavaboya gitti. Döndüğünde Aylin kalkıyordu, uzanıp öp-

"Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gelen öyküler arasından seçim yapmak hiç bu denli zor olmamıştı. Can Kolukısa ve Gülden Hasret Oygur'un öykülerini seçtik, ama onların hemen yanı başında en az birkaç öykü daha vardı.

tü yanağından. Ömer, Eda'nın oturduğu masaya baktı. Boştu. Kapıya koştu. Sokağın ortasında, Aylin durmuş, el sallıyordu, sonundaysa, mutsuz bir kadın yüzü kalabalığa karışıp kayboluyordu.

Bir an irkildi. Hani biri size dikkatle bakar da... İşte öyle bir hisle bakındı etrafına:

Üç: Kedi, gerindi. Ustalıkla attı kendini yere.

İki: Eda, gitmiş.

Bir: Mehmet'i aradı gözleri. Kadehin dibini gösterdi ona. Mehmet gelecek, içkisini tazeleyecek, varsa boşları alacak... □

**Selvi Boylum Al Yazmalım*'dan.

Aslı Tohumcu için en önemlisi yazdıkları

Özellikle *Radikal Kitap*'ta, özellikle de çocuk kitapları üstüne sürekli yazıyorsunuz... Bu arada kendi yazdığınız roman ya da öyküleri ihmal ediyor musunuz?
İnsanoğlunun geleceğiyle ilgili kehanetlerde bulunmaya çalıştığım bir romanla cebelleşiyorum şu sıralar ve çalışma odamda hava oldukça bulutlu. Yazacak başka şeylerimin olmasını bu açıdan rahatlatıcı buluyorum. O bulutları dağıtacak şeylere ihtiyacım var çünkü. Yoksa, asla ihmal etmeyeceğim tek şey kendi edebiyatım.

Yazmaktan başka neler yapıyorsunuz?
Bolca film seyrediyorum; özellikle bilimkurgular, antiütopik gelecek kurguları... Komik olacak belki ama, on yedi yılın ardından sigarayı (üstelik günde üç paket içerken) bıraktığım için günün büyük kısmını su içerek ve kendimi ne kadar doğru bir şey yaptığım konusunda telkin ederek geçiriyorum.

Son zamanlarda okuduğunuz en çarpıcı kitap hangisi?
Cumhuriyet'te Çocuktular diyebilirim. Cumhuriyet ilan edildiğinde ilkokul çağında olan 115 kişiyle yapılan görüşmelerden süzülmüş bir sözlü tarih çalışması, şahane bir öykü derlemesi. Tanıma şansım olmayan insanların geçmişlerinden harikulade kesitler var kitapta. Kuşağımın bütün veletleri gibi şanslı ve tembel olduğumu bir kez daha gördüm bu kitapla.

JAKLİN ÇELİK

Çirkin Öykü

GECEDEN KALAN DUYGULAR, ASFALT YARIKLARINDA PİSLİK, SUYLA KArışık. Yüzümün kanlı gölgesi sokağın öte ucunda, yere yapışık. Beni kendine çekiyor. Sessizlikte büyüyen nefret. Duruyorum. Yüzümü yıkama isteğim gitgide dayanılmaz bir hal alıyor. Aramızdaki çekişme sessizce kin kusuyor. Bulunduğumuz sokaktan şehirlere dağılıyor kin. Çığlık; bir kereye mahsus son bir solukla. Adımlarım kaçarcasına sokağın dışına kayıyor. O ise bulunduğu yerde hareketsiz. Hırıltıya bulanmış ses, "Döneceksin," diyor.

Ocağın yanında duran patlıcanların kaygan kabuğu üzerinde su damlacıkları oynaşıyor. Tavada kızan yağ ortalığa sıçramak için patlıcanın ıslak yüzeyiyle buluşmakta sabırsız. Televizyonun sesi kumanda bozulduğundan beridir evin en ücra, en mahrem, en saklı köşelerinde dolaşıyor. Bombalarla gelen ölümün çirkin yüzü spiker kadının boyalı dudakları arasında büyüyen bir balon.

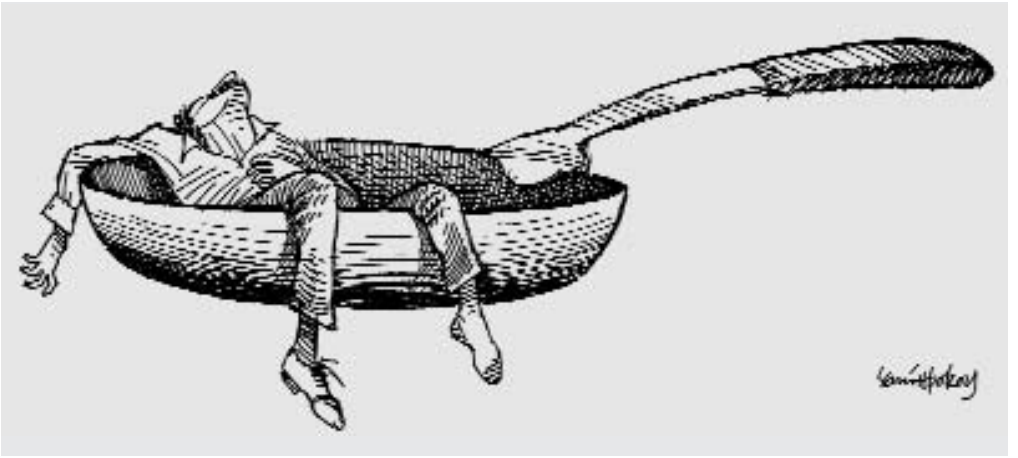
"Öldü," diyor, "öldürüldü," diyor, "öldüler," diyor. Yaralıların ölüm haberi yarına erteleniyor.

Lavaboda biriken bulaşıkların üzerinde yıkıyorum yüzümü. Patlıcanı şeritler halinde kesip, dörde bölüyorum. Bıçağın ağzından geçen damlalar bölünüp küçük parçacıklara ayrılıyor. Dilimler iri çekirdeklerle kaplı. Acılık. Yanlardan uzayan kabuklar koyu mor. Yağla buluşan patlıcanlar irili ufaklı çatırtılar çıkarıyor. Çatırtılar büyüyor. Patlıcanlar teslim. "Bitecek," diyorum, "sizi ters düz ettiğimde artık acıyı hissetmeyeceksiniz."

"Kapkaççı kıskıvrak yakalandı!" 'Kıskıvrak'ın son iki hecesindeki vurgu kıvrılarak çıkıyor. Spiker kadının yüzünde yerli yersiz oynaşan mimikleri görür gibiyim.

"Ah o kumanda..." Patlıcanın çatırtılarla yoğunlaşan kokusu. Gölgem... Dönünce çeviririm patlıcanları. Yüzümü yıkıyorum.

Başını içinde bulunduğu çukurdan çıkarınca, sınırın öbür tarafından vuran ışığın sınır tellerine yakın bir yerlerde gezindiğini gördü. Silahları görmüyordu ama namluların soğuk bakışı bulunduğu noktaya yönelmişti. Ateş böcekleri kalp atışlarının arasında vızıldıyordu. Yapılan iğnenin etkisi, soğuk havayı her soluduğunda biraz daha azalıyordu. Silahına bakındı. Yoktu. Güçlükle yerinden doğrulup kolunun elverdiğince elini toprak seviyesinde gezdirdi. Tekrar yerine yerleştiğinde bir kabartının üzerine oturdu. Elini attığında bunun kılıfında olmayan kendi silahı olduğunu anladı. Arkadaşını dürttü. Kısık bir sesle, "Uyan hadi!" dedi. Gözlerini arkadaşının karanlık içindeki bedeni üzerinde gezdirdi. Yüzünü iyi seçemiyordu. Sonra farketti ki başı öbür yana dönüktü. Omzundan sarsmaya baş-

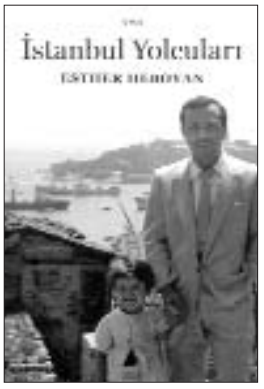

ladı. Hareketsiz beden birden üzerine yığıldı. Korktu. Ağırlaşmış baş suratına sürtünüp omzuna düştü. Bir sıcaklık hissetti. Çakmağını yaktı. Korkunun göz bebeklerinde patladığı bir çift göz. Nefesini tutup çukurda sessiz, yüzükoyun uzandı. Kurşunlar toprağın üzerinde, çok yakın yerlerde sekiyordu. Bulunduğu taraftan yanıt veriliyordu. Yaylım ateşi durduğunda, yuttuğu çığlıklar gözünden yaş olarak dökülmeye başladı. Elini suratında gezdirdi. Burun deliklerinden içeri kan kokusu sızıyordu.

Merdiven basamakları uzuyor. Gecenin karasına bulanmış sokaklardan geçip, soluk soluğa sokağın başına geliyorum. Bir kapı girişinde soluğumu terbiye ediyorum. Kalp atışlarım yavaşladıkça omzumdan aşağı bir rahatlık akıyor. Sokağın sonuna doğru süzülüyorum. Orada. Sokağın tam ortasında kıvrılmış bir cenin. Koca bir taş alıp ezmeli. Yüzümü yıkama isteğimi dizginleyemiyorum. Sokağın köşesinde pusuya yatmış gibi duran asfalt silindiri farlarını açıyor. Gölgemin üzerinden geçiyor. Bir ağırlık ayaklarımdan yukarı doğru yol alıyor.

"Ölsün, benimle olmayacaksa ölsün!" Silindir ışığını önüne katıp ağır aksak çıkıyor sokaktan. Gözlerim karanlığa alışmaya çalışıyor.

Kapıyı arkamdan kapatıyorum. İçerde ağır bir koku. Patlıcanların ters düz edilecek halleri kalmamış ama yine de çeviriyorum. Yağın sükûneti bozuluyor. Sessiz bir duman yükseliyor. Televizyonun sesi dumanın içinden geçercesine dalga dalga yayılıyor. Kargaşayı ambülans sireni kesiyor. Ocağı kapatıyorum. Kızgınlığın ölüme mahkûm ettiği yağ, içinde yanmış patlıcan dilimleri. Yağ, zafer kazanmış gibi. Sırf bu düşünceden dolayı patlıcanları yağın içinde bırakıyorum. Televizyonun sesini sonsuza dek cezalandırmak için fişine dokunmuyorum. Yağa baktıkça yüzümü yıkama isteğim depreşiyor. □

Öyküde yalınlığın dikenli yolları

YALINLIK kavramı, özellikle kısa öyküden söz açıldığında, yazarı başarıya götüren başat bir yol olarak işaret edilir çoğunlukla. Gerçekten de böyle midir? Okunması güç, uzun cümlelerle kurulmuş çapraşık metinlerin, "edebiyat yapma" olumsuzlamasıyla anıldığına da tanık oluruz. Gelgelelim, biraz daha yakından baktığımızda bu yerleşik görüşlerin tam tersiyle de karşılaşabiliriz. Dünya edebiyatının önde gelen yazarlarının yapıtlarına baktığımızda, yazarı başarılı ve kalıcı bir metin üretmeye götüren yolların biricik bir reçetesi olmadığı gerçeği önümüze serilir. Sözgelimi on dokuzuncu yüzyıl romancılarını incelediğimizde, o upuzun insan ve eşya betimlemeleri sayfalar boyu sürerken, yirminci yüzyılın dev yazarları modernist anlayışla yazdıkları başyapıtlarda çağın giderek hızlanan devinimine ayak uydurarak, ilk elde anlaşılması daha güç metinler üretmişlerdir. Doğrusu James Joyce, Virginia Woolf, Marcel Proust, Robert Musil, Thomas Pynchon, Thomas Bernhard gibi çağa damgasını vurmuş yazarların yapıtları için birçok şey söylenebilir, ama biçem açısından ortak noktaları yalınlıktan alabildiğine uzak düşmüş, kimileyin sayfalar boyu süren cümle ya da paragraflarla kurulmuş başyapıtlar ürettikleridir. Beckett ya da Kafka görece daha "yalın" metinler üretmiştir denilebilir, ancak bu kez de kurguda giderek giriftleşen anlatım baş gösterir. Öyküde durum biraz daha farklıdır elbette. Sözcük ekonomisi minimal anlatıma değin açılabilecek olanaklar sunar öykü yazarına. Bununla birlikte yalınlığı ilke edinen yazarların kaçı bir Sait Faik ya da Raymond Carver çizgisini yakalayabilmiştir? Yalınlık, yazarın elinde doğru bir tartımla metne geçirilmişse, kuşkusuz parıltılı öykülerin müjdecisidir bu tutum. Orhan Kemal veya William Saroyan'ın öykülerini ele almak yeterli. Ama yalınlığı olabildiğince az sözcük ve kıpkısa söz dizimlerine indirgediğinizde, iyi bir kitap okuru olan her aydın kişinin kurabileceği ortalama cümlelerle sıradan bir edebiyat yapıtı üretme riskiyle de karşı karşıya gelebilirsiniz. Şu soru üzerinde enine boyuna durulmalı, edebiyat, birçok başka tanımı içermekle birlikte, biraz da herkesin kuramayacağı cümleler kurabilmekle hiç mi ilintili değildir?

Bu uzun girişin nedeni, Esther Heboyan'ın öyküleri. Yalın öyküler. İçinde göze batabilecek hiçbir fazlalığın yer almadığı metinler yazmış Heboyan. Yazarın kaleme aldığı önsöz ve kitabın arkasındaki fotoğraflar birlikte değerlendirildiğinde görülecektir; otobiyografiyle kurmacanın birbirine el verdiği öykülere has tuhaf bir "tadı" var öykülerin. Bu öyküler bize bugünden olduğu kadar geçmişten de sesleniyor, kimi zaman gülümsetirken ters köşeye yatırıyor yine de, burukluk duygusu ağır basıyor. Yüzeyden bir bakışla, sürekli göç etmek zorunda kalan, farklı dilleri konuşmanın ağırlığını taşıyan, kimi zamansa taşıyamayan ("Hagop'un Rüyası") insanların yaşamlarından öyküye çok uygun düşen anları yalınlığın kimi tuzaklarına düşmeden kotardığı söylenebilir Esther Heboyan'ın. Çünkü Heboyan kısa geçişlerle atlarken bir cümleden ötekine, yedi sekiz sözcükten oluşan cümlenin içinde bir kenti algılamanın gizlerine adeta metafizik yasalarıyla yaklaşabiliyor:

"... yükselmekte olan uğultuyla doldurdu içini, İstanbul'u kuşatan beyaz ve toprak rengi yansımalara bıraktı kendini." (Mardiros Ağa)

Bu öykülerin karakterleri kitabı bitirdikten sonra öyle pek kolay unutulacak gibi değil. Artık var olmayan bir dünyadan, 40-50 yıl öncesinden sesleniyorlar bize, onlarla yolda ya da bir ev toplanmasında karşılaşmanın güçlüğü apaçık. Ama işte edebiyatın göz kamaştırıcı gücünün bir göstergesi değil midir bu, zaman onları geride bıraksa bile, yazı aracılığıyla yeniden dönüyorlar aramıza. □ ÖMER AYHAN

Esther Heboyan, *İstanbul Yolcuları*
Aras Yayıncılık, Mayıs 2007, 136 s.

Kendi yolunda öyküler

HENÜZ yirmi üç yaşında, genç bir öykücü Seray Şahiner. Kuşağının gündelik yaşama, her an oluveren kişisel ve küresel trajik ve dahi komik durumlara nasıl bir bakış açısı geliştirdiğinin ipuçlarını veren ilk öykü kitabı ***Gelin Başı*** geçenlerde yayımladı. Can Yayınları'nın da en genç yazarlarından Şahiner ve sü-

rekli olarak öykücülüğümüz için gerektiğini söylediğimiz "taze kan"da ne türden nitelikler aramamız gerektiği konusunda önemli fikirler veriyor metinleriyle.

Sözgelimi "Sorumlu ile Sorunlu" adını verdiği ilk öyküsünde bir araştırma şirketinde anketör olarak çalışan Zeynep'in birkaç ay sonra evlenecek olan patronuyla yaşadığı yasak aşkı anlatıyor. Zeynep'in hali, cümleleri, Şahiner'in böylesi bir karakteri tasvir etmekte tutturduğu üslup, yeni zamanın hangi durumda ne yapılması gerektiği konusunda yarattığı kafa karışıklıklarını mizaha sarmalayıp döküveriyor: "'Bugün hayatımın geriye kalanının ilk günü' diye başlayan satırlar… Ondan sonra da 'Vay efendim *Bridget Jones'un Günlüğü* neden bu kadar tutuyor?' Senin gibi evde kalmış kızların kendisi için kavga eden bir Hugh Grant bir tane de –neydi adamın adı– o yakışıklı; hani sevişmeden önce donlarını katlayan avukatlardan vaat ediyor da ondan."

Şahiner mizahi bir dil kullanmakla birlikte mizah öyküleri yazmıyor. Aksine, anlatımdaki mizahın işlevi sanki okuru öykünün içinde tutmak, kaçıp gitmesine izin vermeden anlatılanı dinlemesini sağlamak ve böylece öykünün asıl etrafında döndüğü demir yumruktan kaçmasına mahal vermemek. İlk bakışta eleştiri oklarını kendi kuşağına çeviriyormuş gibi görünse ve dili yine kendi kuşağının yaşayan imalarıyla örse de tüm zamanlara dair bir şey söylediğinin farkındalığı da var Şahiner'de: "Kavgadan sonra böyle durulur güya bu, 'medeni' laflar eder aklınca ya hep çocuk gibi aslında, 'şokella' kavanozunu ben bitirmedim diyen ama ağzının kenarında da bir parça 'şokella' kalmış bir çocuk." (Buzdolabı Süsü Misali)

Seray Şahiner'in asıl başarısı ise, özgün, yalnızca kendi yolunda ilerleyeceğine adeta söz veren bir gözlem ve anlatım üslubu tutturmuş olmasında. Bu, artık çok da sık karşımıza çıkmayan bir haslet. Bu yönüyle Şahiner, öyküden umut kesmek için henüz erken olduğunu düşündürüyor. □ JAKLİN ÇELİK

Seray Şahiner, *Gelin Başı*
Can Yayınları, Mayıs 2007, 115 s.

Noktaları birleştirin

HAKAN İşcen'in ilk kitabında bir araya getirdiği öyküler birbirinden yaş, cinsiyet ya da toplumsal mevki, sınıf vb. açılardan hayli farklı öykü kahramanlarının ağzından anlatılıyor. Bu noktadan bakıldığında kitapta yer alan öyküleri bir bütün olarak tanımlamaya çalışmak zor gibi. Yine de İşcen'in öyküleri arasında kurgu ve izlek yönünden birbirini çağıran, andıran yanlar da yok değil. Örneğin geçmişten kalan anı kırıntılarının ağırlığı öykü kişilerinin kaçınamadıkları bir olgu. Tam olarak toplumun dışında olmasalar da toplumsal hayatla bütünüyle barışık oldukları da söylenemez bu kişilerin. Kiminde bir önceki durumun –zamanın akıp gitmesinin, bireysel ve toplumsal hayatta yaşanan değişimlerin, zamanın ağırlığının– etkisi var toplum dışına düşmelerinde. Yaşlılığın bazı öyküler için belli belirsiz ortak bir izlek olduğu söylenebilir. Yaşlılık bu öykülerde, doğal-fiziksel bir güçten düşme hali olarak beliriyor olsa da, öykülerin derinlerinde asıl olarak geçmişin tortularının yıllar içinde birikmesinin ya da bu tortuların temizlenemeyip ağdalaşmasının sonucunda ortaya çıkan duygusal-ruhsal bir güçsüzleşmeden de söz edilebilir.

Yaratıcı Yazarlık Kursu'nun öykü kişilerinin başlarından geçenlere topluca baktığımızda önemli bir insani sorunun İşcen'i yazmaya iten nedenler arasında bulunduğunu saptayabiliriz belki de: İnsan ilişkileri; özellikle "yakın" ilişkiler. Çoğu öykücü için böyledir elbette. Edebiyatın en temel konularındandır. Bunu bir yazar için söylemek çoğu zaman gereksizdir hatta. Ama bu konuya Hakan İşcen'in odaklandığı nokta bu konu hakkında birkaç söz söylemeye imkân tanıyor. Kitaptaki kimi öyküler aile içi ya da sevgililer arası yakın insani ilişkilerin karanlıkta kalan, sözü edilmeyen, belki de pek sezilmeyen ya da kondurulmayan yanlarını sorunsallaştırıldığı metinler olarak okunabilir. Hakan İşcen bu öykülerde, sevginin koruyucu sanılan yanının kişinin kendisi ya da karşısındaki için bir baskı aracı olabileceğini, bağlılıkla bağımlılık arasındaki bağın hayli bulanık ve geçişken olduğunu, bunların farkına varmanın kendisinin bir travma yaratabileceğini ya da çeşitli travmaların ardından kişinin iç dünyasının derinlerindeki harabiyeti araştırırken bunların farkına varabileceğini sezdiriyor.

İşcen'in öykü kurguları da öykü sonlarında ortaya çıkan sürprizler

nedeniyle benzeşiyor. Öykü sonlarındaki bu sürprizlerin yanı sıra öykülerin akışındaki gerilim için de aynı şey söylenebilir. Yalın, akıcı bir dille, çok fazla kurgusal oyunlara girmeden anlattığı öykülerinde Hakan İşcen bazı noktaları flu bırakarak öykülerini kurguluyor. Öykülerdeki belirsizlikler öykünün sonuna varmadan netlik kazanmıyor, hatta denebilir ki olaylar geliştikçe daha da kaybediyorlar netliklerini. Yukarıda sözünü ettiğim sürprizli sonlar öykü ilerlerken görür gibi olduğumuz, sezdiğimiz, ama sezdiklerimizden de emin olamadığımız noktaları birbirine bağlıyor. Çocuk kitaplarındaki "noktaları birleştirin" bulmacalarını andırıyor belki de. Noktaları birleştirebileceğimiz kalemi öykülerin sonunda elimize tutuşturuyor İşcen.

Yaratıcı Yazarlık Kursu'nun son öyküsünden Hakan İşcen yazmak konusunu sorunsallaştırırken son öyküye varana dek okuduğumuz öykülerin –öykü kitaplarını baştan sonra sırayla okuyanlar için– nasıl bir bütünün parçaları olduğuna dair şeyler söylüyor. Bu yanıyla bu son öykü bir sonsöz ya da deneme niteliğinde daha çok. Öykü sonları için yaptığım "noktaları birleştirin" benzetmesi bu son öykü için de yapılabilir: Bu metin, noktaları değil öyküleri birleştiriyor; bu birleştirmenin sonunda Hakan İşcen'in öyküye ve yazmak konusuna nasıl baktığı ortaya çıkıyor: "Aslında benim yazarak yaptığım, farkında olarak ya da olmayarak başkalarının hayatlarındaki parça tesirli alıntıları bir araya getirmek. Çevremdeki aynaları sessizce kırarak yerdeki parçalardan yeni bir ayna yapıyor, kendimle sırlıyor, çatlakları sadece gerektiği kadar gizliyorum." Bu cümledeki "parça tesirli" kelimesindeki militarist gönderme pek hoş olmamakla birlikte, İşcen'in bu saptamasına ve daha sonra vurguladığı şu noktaya katılmamak imkânsız. "[Okurun] okurken çözmeye çalıştığı kendi zihni, eşelediği kendi düş çöplüğü aslında." Hakan İşcen'in yazar-metin-okur arasındaki bu iletişimin "kendimle sırlamak" durağını *Yaratıcı Yazarlık Kursu*'ndaki öykülerde sezdirmemeyi ya da bir hayli gizlemeyi yeğlediği görülüyor –gerekli de değil zaten. Ama şunu da biliyoruz: Okuru "kendi düş çöplüğü"nü eşelemeye çağıran bir metin başka düş çöplüklerinden geçerek kurgulanmıştır. □ BEHÇET ÇELİK

Hakan İşcen
Yaratıcı Yazarlık Kursu
Everest Yayınları, Haziran 2007, 208 s.

Uzlaşma-kopuş geriliminde öyküler

REYHAN Yıldırım'ın "Etika-Oyun" adlı öyküsünün anlatıcı-kahramanının kendine ilişkin saptaması çağdaş toplumdaki bireyin genel bir tutumu olarak görülebilir: "Uzlaşma merakı –iyi adam–..." Toplum hayatı bireyi sürekli olarak uzlaşmaya çağırıyor, uzlaşabilenleri kimi zaman maddi zenginlikle ödüllendiriyor, kimi zamansa "iyi" sıfatını ekleyerek taltif ediyor. Bireyin uzlaşırken ardında bıraktıklarına ya da ellerinden kayanlaraysa belli belirsiz bir "kötü"lük halesi yerleşiyor bu taltifle. Reyhan Yıldırım'ın kimi öyküsünde uzlaşanların uzlaşırken geride bıraktıklarından kalan tortular kendini

Reyhan Yıldırım çeşitli üslupları bir arada deniyor.

gösteriyor; bazı öykülerdeyse yıllarca kendine rağmen uzlaşmış olanların artık uzlaşamayacaklarını anladıkları anlar ya da bu uzlaşmanın sürüp süremeyeceğine ilişkin bir sorgulama seziliyor. Öykü kahramanları toplumla çatışmalarını çoğu zaman toplumsal kaygı, duruş ve tavırları içselleştirmiş bir başkası –bu başkasının aileden biri ya da sevgili olduğunu belirtmek gerek– üstünden yaşıyorlar. Nadiren mahalle baskısı gibi bir başkası değil de "başkaları" olarak kendini gösteriyor uzlaşma çağrısı. Bu uzlaşma çağrısı ya da bu örtülü baskı, başkasından ya da başkalarından gelsin, öykü kahramanının iç dünyasında bir karşılık bulduğu için bir iç hesaplaşma biçimini alıyor.

Yıldırım'ın öykü kişileri çoğunlukla kadın. Bu kadınların bazılarının ortak bir yönü var –bu ortak yan bazı öykülerdeki erkekler de kesişiyor. Ebeveynlerinin yaşam tarzlarından, çocukluklarının geçtiği mahallelerden coğrafi olarak çok uzakta olmayan, ama yaşam tarzı olarak

hayli uzak olan muhitlerde yaşıyorlar. Geçmişlerini büsbütün arkalarında bırakamadıklarını seziyoruz. Çocukluk, ilk gençlik yıllarını bir asrı saadet olarak görmedikleri gibi, artık yaşadıkları muhit de tatmin etmiyor onları. Kopuş anlarının ne zaman, nasıl yaşandığını bilemiyoruz, ama bu kopuş anlarının öncesinde ve sonrasında yaşadıkları hayatların ruhsal bir ortaklığı olduğunu seziyoruz. Geçmişin hayaletinin sürekli onları kovalaması biraz da bu ruhsal ortaklıktan. Öykü kişileri ikinci bir kopuşun eşiğinde gibiler. Bu eşikte olma halini öyküleştiriyor Reyhan Yıldırım.

Hastalık, ölüm gibi izlekler dikkat çekiyor Yıldırım'ın öykülerinde. İnsanların hayatlarında zorlandıkları anların bocalamalarının izini sürüyor denebilir bu izlekteki öykülerinde. Kadın öykü kahramanlarının kız kardeşleri ya da arkadaşları olan başka kadınlarla ilişkileri de kimi öykülerin ortak yanlarından. Her zaman iyi, güzel, olumlu bir yakınlık değil bu kadınların yakınlıkları. Acıtıcı, bazen baskıcı yanları da olsa kadın-erkek ilişkilerinden farklı bir temas olduğunu görüyoruz kadınların kendi aralarındaki yakınlıkların.

Reyhan Yıldırım'ın öyküleri üslup olarak çeşitlilik gösteriyor. Ağırlıklı olarak geçmişe özleme yaslanan iç konuşmalarla örülmüş öyküler var *Bazıları Çok Üşür*'de. Kitabın son öyküsü, "Evlilik Düşleri"ndeyse Çehovvari, yarı karanlık bir atmosfer kurgulanmış. Memur bir babanın otuzlu yaşlardaki "üç kız kardeş"in kasabada geçen (belki de duran, geçemeyen) hayatlarını anlatıyor. Klasik denebilecek bir kurgu ve anlatım içerisinde, bu kadınların hislerini, kırıklıklarını, çekişmelerini apaçık söylemeden sezdiren iç burkan bir öykü bu. □ BEHÇET ÇELİK

Reyhan Yıldırım, *Bazıları Çok Üşür*
Kanguru Yayınları, Mart 2007, 120 s.

Bağırmayan öyküler

İLK KİTABI *Saat Kulesi* ile 2006 yılında Sait Faik Hikâye Ödülü'nü kazanan Algan, ikinci öykü kitabı *Umursamaz Uykucu*'da on iki kısa metin ve on öyküyle çıkıyor okuyucunun karşısına. Kitabın ilk bölümünü oluşturan kısa metinler, oldukça düz ve yalın anlatıma rağmen belirli bir çarpıcılık sağlamış. Lafı döndürüp dolaştırmadan anlatmak istediğini olabilecek en tasarruflu şekliyle aktarmayı seçmiş yazar. Kırda sevgililer öpüşürken altlarında ezilen karınca da var burda, bir at kuyruğunda betimlenen yaşamın biteviye mücadelesi de. Ama gene de, kısa metinlerin arada parlayan yönlerine rağmen; kitabın diğer bölümünü oluşturan öyküler kadar tatmin edici olduğu söylenemez. "Atın Kuyruğu" ve "Hakikat" burada öne çıkmayı başarmışlar.

Kitapta yer alan on öykü incelendiğinde hepsinde çok yalın ve temiz bir dil ilk olarak göze çarpan unsur. Kitaba da adını veren Magritte tablosunun adını taşıyan öykü "Umursamaz Uykucu" Magritte'ten ve tablosundan yola çıkarak ince göndermelerle süslü gerçeküstü öğelerin olduğu bir öykü olarak beliriyor. Bu öykü ve çok katmanlı bir öykü olan "Anatomi Tiyatrosu" ile birlikte kitabı oluşturan diğer öykülerden farklı bir yerde duruyor. Her iki öykü de zaman-mekân konusundaki belirsizliğin daha ileri bir derecede olması hem de diğer öykülerde yer alan nispeten benzer denebilecek konulardan farklı konularıyla bu farklılığı yaratıyorlar.

Bir çiftin eskilere daldığı "Uzaklar ve Bir Ağaç" ve "Ada"daki üç âşık kızın belirdiği "Üç Kızlar" bir yönüyle nostaljiye dokunan öyküler. Okunduğunda geçmiş tüm yoğunluğuyla bir yerlerden kendini hissettiriyor. Ama "Zeytinyağlı Biber Dolması" kitaptaki geçmişi kurcalayan öyküler arasında hiç öyle bir kaygısı yok gibi görünse de en acıtıcı öykü olarak beliriyor. Bu noktada Algan, dil ve anlatımındaki yalınlığının ve ustalığının en güzel örneklerini annesinin zeytinyağlı dolma tarifi verirken annesinden ve ilkgençliğinden söz eden adamı konuştururken sergilemiş. Bu arada koku ve duygulanmalar arasındaki ilişkinin de öyküde önemli bir yer tuttuğunu belirtelim. Yine bir yemekten yola çıkarak doğu ve batının insanları arasındaki çok temel farkları başarıyla öyküleyen "Hünkâr Kebabı ve Mary'nin Kuzusu" satirik dili ve ince mizahıyla diğerlerinden ayrılıyor.

Bunun yanında güncele dair, bu zamanda baba, koca, profösör kısaca birisi olmak; geçmişle ve bugünle aynı anda hesaplaşmak gibi birçok noktaya dokunan "Prof." ve "Aslan Avcısı" adlı iki öykü yine yalın dilleri, ama bir o kadar da çarpıcı kurgu ve anlatımlarıyla dikkat çekiyor.

Kitabın sonunda yer alan "Yazmak İstemediğim Hikâyeler" adlı öykü iki kısımdan oluşuyor ve kitapta çok az karşımıza çıkan iki kadın kahramanı öyküleyor bu kez. Buradaki iki öykü de, kitabın geneline yayılan duygulu mizahtan oldukça uzak, sert ve çarpıcı öyküler. Bu anlamda yazarın bu iki öyküye verdiği isim manidarlaşıyor.

Yalın ve doğrudan dili, başarılı ve çarpıcı anlatımıyla dikkat çeken bir kitap Umursamaz Uykucu. Kitabın başındaki kısa metinlerde sağlanamamış bu bütünlüklü dil, kitapta

yer alan öykülerde tam aksine, başarıyla bir araya gelmiş görünüyor. □

YALÇIN TOSUN

Refik Algan, *Umursamaz Uykucu*
Yapı Kredi Yayınları, Mayıs 2007, 146 s.

Masumiyet çağı

İNSANIN büyüdüğünü anladığı an masumiyetin bittiği an mıdır? Geçmişe dönüp bakıldığında çocukluk ve ilkgençlik zamanlarında yaşanıp bitmiş gibi mi gelir yaşanacakların çoğu? Kırsalda çocuk olmak nasıldır? Ya da ilk aşkını doğanın vahşi güzelliği ve şehveti içinde yaşamak, kanın damardan çekilmesi gibi bir hisle oradan oraya sürülmek...

Kitaba adını veren öykü ile "Suzan" ve "Taziye Vakti" dışındaki öyküler yukarıdaki sorular çevresinde ilerliyor. Türk Edebiyatının saygın öykücülerinden Ali Balkız çoğun kırsala, kırsalın insanlarına, köy çocuklarının yaşamlarına ve ilk aşklarına yoğunlaşmış bu kitabında.

"Yüzüstü Düşler" kitaba adını vermiş ve ilk öykü olarak karşımıza çıkmış. Bu kez büyük şehirde yaşayan üç temizlikçi kadının yaşamdan çalarak iş çıkışında biraz soluklanmak için bir araya gelişleri temelinde ilerliyor öykü. Şehirde de olsa kırsalı yaşamlarında devam ettirdikleri anlaşılıyor. "Suzan" adlı öyküde ise geçkin bir kadının yalnızlığına son vermek için son -belki beyhude- çabaları hem can acıtıcı hem de belirli bir mizah duygusuyla anlatılmış. Aslında mizah bu kitabın her satırında gizli de olsa var. En hüzünlü anlarda bile insanı acı acı gülümseten şeyler bulunabilir.

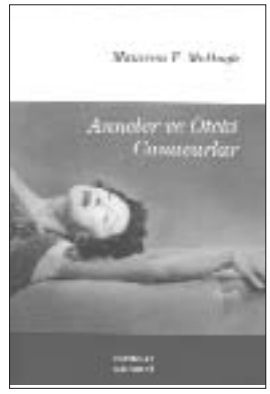
Anne-baba ile çocuklar arasındaki ilişkiler köy ya da kasaba manzaraları önünde merkeze yerleşiyor. "O Yaz" ve "O Kış" adlı artarda sıralanmış iki öyküyle "Fırın" adlı öykü bu unsurların en belirgin olarak yansıtıldığı öyküler. Sadece anne-baba ilişkileriyle sınırlı kalmıyor, ilk gençliğin tüm kafa karışıklığıyla, kendiyle, mekânla ve ilk aşkın sancılarıyla mücadele eden karakterlerle dolu bu öyküler. Hepsinde dil akılcı ve tasarruflu bir şekilde kullanılmış. Bu noktada "Fırın" adlı öyküyle "Pehlivan" adlı öykülerin, büyümek denen zor yolculuğun öze dokunan bir anlatımla sergilenerek ön plana çıktığını söylemek gerek.

Mizah her öyküde yer alsa da, bazı öykülerde daha bir temelde duruyor. Bunların başında "Düğün" adlı öykü var. Kırsaldaki insan ele alınarak, öteki'ne bakış açısının da çok güzel bir alt metinle aktarıldığı bir öykü olmuş. Keza "Hırsız"da da, büyürken nasıl kodlandığımı, öteki'nin belleğimize ne kadar yoğun bir şekilde işlendiğini görüyoruz.

Masumiyetin çağının ne zaman sona erdiğine ilişkin çok soru getiriyor akla bu kitap. Belki de bu soruların en güzeliyle "Kız Yüzünden" adlı son öyküde karşılaşılabilir. Bir kız yüzünden kavga eden iki arkadaş müdür muavininden temiz bir sopa yedikten sonra kavgalarının sebebini açıklarla ve muavinden "Kız yüzünden kavga edilir mi?" cevabını alırlar. İlk aşkın şiddetiyle iyice aklı karışan öykünün genç kahramanı kendine sorar: "Başka ne için kavga edilir?" □

YALÇIN TOSUN

Ali Balkız, *Yüzüstü Düşler*
Evrensel, Mart 2007, 112 s.

Hayal gücü ve öykü

ANNELER ve Öteki Canavarlar, toplam on üç öyküden oluşan, yarı fantastik bir kitap. Okuru hiç beklenmedik bir sonla sarsan "Miras Parası" adlı ilk öykü, ölümünden sonraki yaşamdan beklentileri ve bir kadının şaşırtıcı hayal gücünün tek solukta okutacak nitelikte. Farklı ve alternatif bir Amerikan İç Savaşı'nın anlatıldığı "Lincoln Treni", bu korkunç savaşa oldukça farklı bir son öneriyor. "Varoluş" adlı bir başka öyküdeyse, alzaymır hastasına deneysel bir tedavi uygulayan kanının hikâyesine yer veriliyor… Birçok öyküde anlatılan "kadın olarak anne", farklı dönemleri, farklı kuşakları ve kuşaklar arasında yaşanan çatışmayı fantastik boyutu güçlü bir dille aktarıyor. McHugh'ün öyküleri, yerel ad ve karakterlerden hareketle kaleme alınmış olsa da; duyguları, hezeyanları ve kırılma noktalarıyla evrensel bir okura hitap ediyor.

Anneler ve Öteki Canavarlar, fantastik edebiyatın en güçlü kalemlerinden olan Ursula K. LeGuin'i bile "… Asla Kestirilemez öyküler…" dedirtecek kadar büyülemiş bir yapıt.

DÜZELTME. NotosÖykü'nün 5. sayısının "Kitaplık" bölümünde yer alan, Necati Tosuner'in *Yakamoz Avına Çıkmak* ile Mehmet Taşdemir'in *Puslu Akşamlar* kitapları üstüne yazılan yazıların yazarı Behçet Çelik iken, İnan Çetin imzasıyla çıkmıştır. Yazarlarımızdan özür dileriz.

“Kırılacak”ların öyküsü

GENÇLERE çağdaş Türk edebiyatından öyküler! Gerçekten zorlu bir buluşma. Gençler kitabı takmaz ki; eh, çağdaş dediğin iki günde eskiyor; Türk edebiyatı mı, eyvah klasik söylemler öcü gibi karşımıza dikilecek; öykü kısa olur, iyi, ama sıkıcı bir yığın laf işte.

Hayır; gençler düşündüğümüzden daha çok “takıyorlar” kitabı mitabı, iş ki ilgilerini çekecek nitelikte ve çağdaşlıkta sunulsun yazılanlar. Çocuklukta başlıyorlar “mesajlı metinler” okumaya. Okumayı sökünce öyle bir hevesle sarılıyorlar ki kitaplara, mesaja falan aldırmıyorlar önce, yalayıp yutuyorlar ellerine verileni. Anne baba ve öğretmen önerilerinin ciddiye alındığı, zorunlu ödev okumalarının yoğunlaştığı bir dönem bu. Çocuğa ille de eğriyi doğruyu özetlemek ihtiyacı duyan, onun kendini oluşturmada ayırdında bile olmadan edebiyattan etkileneceğine güvenemeyen metin yazarlarının saltanat dönemi. Kitapla yaşanan cicim ayları kimi çocukta iz bırakıcı bir uzunlukta sürse de, çoğunda –hamarat metin yazarlarının yoğun çabaları sonucu– fazla kısa sürüyor, daha beşinci sınıf bitmeden kitap, raf nesnesine dönüşüyor ne yazık ki. Edebiyatın enginlerinde kulaç atamadan, daha kıyılarda boğulup gidiyor çocuk okur.

Ağaç yaşken eğilir, hazır çocuk okuyor, güzeli çirkini öğretmenin bundan iyi fırsatı mı olur diyenler, elbette bir açıdan çok haklı. Küçüklere iyiyi kötüyü öğretmek için her olanağı değerlendirmeli, onların okuma hevesinden de yararlanmalı –Ama edebiyat adı altında değil. Kitabın kahramanı küçük kız yemeğini yemiş yatacak, tam o noktada metin yazarı ellerini ovuşturmaya başlıyor: Hah, şimdi diş fırçalama, yatmaya hazırlık konularında eğriyi doğruyu öğretmenin tam sırası! Bir döktürüyor şu böyle, şu şöyle –Elveda edebiyat! Bu uygulamanın doğruluğunu savunan uzmanlar duyuyoruz, övgüler okuyoruz. Çocukların canını sıkacak yavanlıkta, otoritenin sesi ve sallanan parmağı kıvamında metinler için bu kez de eleştirmen döktürüyor. Çocuk edebiyatı olarak değil, eğitim aracı olarak ele alınması gereken kitaplar sanırsınız birer başyapıt –Elveda çocuk okur! İki günde yazılıveren metinlerle edebiyat yapılabiliyorsa, bunca büyük yazar neden bunca uzun emek harcıyor o güzelim kitaplara, şiirlere? Modern resmi iki fırça darbesi, şiiri uyaklı öyküleme, edebi metni okul kompozisyonu sanmak yanılgısı içinde debeleniyoruz düpedüz ve beynimizin bitimsiz kıvrımlarına çöreklenmiş bu düşüncelerle oturmuş kitap yazıyoruz genç beyinler için –Edebiyat sizlere ömür!

Eğitim kitabı yazan metin yazarlarının işi elbette zor, çocuklara birazcık edebiyatla renklendirerek öğretmeyi hedefledikleri yığınla önemli bilgi var. Gerçekten bambaşka çetrefil iş. Uzmanlık gerektiren, eğitmenlik gerektiren bir uğraş. Gel gör ki, edebiyat âlemi sanki evrenin ta öteki ucunda. Hepimiz okumuşuzdur; yazarın, şairin kimseye eğri doğru deme derdi yoktur, o kendi eğrisini doğrusunu anlatmak, paylaşmak ve belki de yazıp kurtulmak derdindedir ancak. Ha babam de babam yazar. Yazdığı onlarca sayfayı çöpe yallah edip, yeni baştan yazar bıkıp usanmadan. Öyle yaratılmıştır yazar, illa ki yazmak için.

Peki, çocuklarımızı kitap oku diye diye bıktırarak eğitim kitaplarına boğarsak, sonuçta edebiyatla, bu yazmaya mahkûm yazarlarla nasıl ve nerede buluşacaklar? Tam bu noktada, altıncı sınıflardan başlayarak Türkçe eğitiminde etkili olan edebiyat âşığı öğretmenler, okul yönetimleri devreye giriyor. Ve ikinci şok: Ağır edebiyat kitapları sağanağı (100 Temel Eser felaketini ileride sosyolojik açıdan irdeleyen fakülteler çıkacaktır mutlaka.) İşte bu darbe, internetin kucağında gençlik yolunda ilerleyen çocuk okuru pestile çeviriyor artık –Edebiyat mı? Yandı gülüm ketenhelva!

Yalnızca edebi eserler yayımlayan ve unutulmaz çocuk ve gençlik kitaplarıyla tanınan Günışığı Kitaplığı on yılı aşan süredir bu hicranlı deneyimleri gözlemliyor. Gençlerimizin bir gün, “Yaşasın edebiyat!” diyebilmesi için gerçekten on takla atıyor. Şimdilerde, onlara edebiyat dünyasının kapısını farklı bir yerden aralamanın, edebiyatın enginlerinde kulaç atmanın bir başka yolunu daha göstermeye karar verdi ve “Gençlere Çağdaş Türk Edebiyatından Öyküler” projesi böyle düştü aklımıza.

Dün genç olan yazarlarla yarın genç olacak okuru buluşturma düşünü Semih Gümüş’le paylaşmak birdenbire yolumuza ışık tuttu. Gümüş’ün kolları sıvaması heyecanımızı katlarken, ergen okurun eline yetişkin öyküleri verme cesaretimizi kamçıladı. Çocuğun, gencin okuyabileceği öykülerin peşine düştük. Semih Gümüş kitapların arasında kayboldu, eli kolu öykülerle dolu çıktı geldi sonra. Yazarların, öykülerinin arasında mutlu günler geçirdik, edebiyat sarhoşu olunan bir süreç. Çok yazar, çok öykü istedik –müşkül. Kimi yazarın derinliğine hazırlanması gerek gencin –o yazarları geleceğe bıraktık çaresiz. Sonunda 20 yazar ve 20 öyküde karar

kıldık –Antoloji değil, seçki olmasıydı amaç. Bu alanda yapılmış önceki örneklerden yeni, epeyce de cesur bir seçki olmasıydı. Çağdaş Türk öykücülüğünün son dönemini yansıtan birinci cilt böyle çıktı ortaya.

Tomris Uyar'dan Cemil Kavukçu'ya, Selim İleri'den Sema Kaygusuz'a ve Karin Karakaşlı'ya uzanan 20 usta yazarın farklı lezzetler, farklı kesitler sunan 20 usta işi öyküsü ilk kez bir seçkide yer alıyor. Nedim Gürsel, Necati Tosuner, Faruk Duman, Hasan Ali Toptaş, Feyza Hepçilingirler, Necati Güngör, Mehmet Günsür, Kadri Öztopçu, Barış Bıçakçı, Leyla Ruhan Okyay, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, M. Sadık Aslankara, Murat Yalçın, Behçet Çelik ve Ahmet Büke öyküleri; içerik, hız ve çocukla buluşma niteliği açılarından özel bir sıralamayla peş peşe getirildiler –ne alfabetik ne de tarihsel bir sıralama arandı. Çocuk okurun bir çırpıda okuyacağı öykülerle başlayıp, ergenin kendi arayışlarının yansısını bulacağı, içselleştirebileceği öykülerle süren bir kitap "materyalize" oldu. Yazarların yaşamöyküleri de kitabın sonunda fotoğraflarıyla birlikte yer buldu –Çocuk okurun gözünde edebiyatçıyı ete kemiğe büründürecek siyah beyaz portreler.

Dikkat! Kırılacak Eşya. Genç okurun merakını kamçılayacağı düşünülerek, Uyar'ın öyküsünün adı taşındı kapağa. Buradaki alegori, genç okurun haddinden fazla kırılgan okuma alışkanlığına da dikkat çekiyor kanımca. Kırılgan hissiyatların yönlendirdiği ergenlerin naifliğini bize yeniden hatırlatıyor bir yandan da.

Günışığı Kitaplığı olarak, bir adım daha atmalı dedik, edebiyatımızda "bugünü hazırlayan" ustaları da hatırlatmalı bu kırılgan gençlere. Lezzetlerinden bir dirhem eksilmeyen öyküler koyup önlerine, onlara düşlerin peşinden gitmenin yolunu işaret etmeli dedik. Ve işte, Sevgi Soysal'ın müthiş öyküsü "Ay'ı Boyamak"ın adını verdiğimiz ikinci cilt, Memduh Şevket Esendal'dan başlayarak Türk edebiyatında üsluplarıyla, kalemlerinin gücüyle iz bırakmış, anılarımızda en özel köşelere yerleşmiş 20'den fazla yazarın öyküsünü kucaklayacak. Yıl sonu gelmeden.

Semih Gümüş, *Dikkat! Kırılacak Eşya*'nın Sunuş yazısında, "Kim herkes gibi olmak ister? Ama kendimiz gibi olmanın yolunun nereden geçtiğini keşfetmek de kolay değil. Bunun anahtarlarından biri, sanırım, yaşamın ayrıntılarını kaçırmamak. Her ayrıntı insanın anlamlı bir yanını anlatırken, öykü de işte o ayrıntıları anlamlandırır," diyor. Ve ekliyor, "Yaşamın içinde hiçbir zaman tükenmeyen sonsuz çokluktaki ayrıntının herbiri bir öykünün nedenidir. Öyleyse, kısa öyküyle anlatılamayacak hiçbir an, durum, kişi, yaşantı parçası yoktur. Onun insana dönük yüzüdür bu. Denebilir ki öykü, ayrıntılarla beslenen düşünme işlevini üst düzeylere çıkarır. Çok öykü okuyan, çok düşünür."

Evet, gençler çok düşünüyor: Yarını, hangi mesleği seçeceklerini, neler yapacaklarını, neleri yapmaktan hoşlanacaklarını, ülke sorunlarını, dünyanın gidişini... Ama en çok da yaşamın anlamını, var oluşun gizini, insanı düşünüyorlar, sorguluyorlar. Düşünsel yolculuklarında onlara yoldaşlık edecek, fener tutacak edebiyatı keşfetmeleri için bir fırsat yaratmaya çalıştık bu seçkilerle. Diyelim ki, beşi onu için ufuk açtı, ne güzel –Hadi, yeni yeni seçkiler yapmaya! □ MÜREN BEYKAN

Dikkat! Kırılacak Eşya
Hazırlayan: Semih Gümüş
Günışığı Kitaplığı, Eylül 2007, 159 s.

Çocuk sineması

Her cumartesi saat 11 de Atlas sinemasında gösterilen 6 çocuk filmi 30 kuruş. Maariften beklenen yardım.

Her ileri memlekette başlıca kaygı çocukların iyi yetiştirilmesidir. Bu hususta göze alınmayacak fedakârlık tasavvur edilemez. Bunun sebebi de, izaha lüzum olmıyacak derecede aşikârdır.

Biz çocuklarımız için acaba ne yapıyoruz? Memleketin en büyük ve en ileri kültür merkezi olan İstanbulda bile bu mesele henüz ciddiyetle ele alınmış değildir. Mevcut okullar ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Meselâ çocuğunu Galatasary lisesine namzet olarak yazdırmak istiyen veli, bir kaç gün geceli gündüzlü mektep kapısında nöbet beklemek zorundadır. Üniversitenin arzu edilen bölümüne girebilmek de büyük bir şanstır. Elimizdeki istatistiklerden anlaşıldığına göre Anadolunun kırk küsur bin köyünden ancak on altı bininde okul açılabilmiş ve bu suretle 2 milyon 200 küsur bin olan ilk tahsil çağındaki çocuklardan ancak bir milyon iki yüz bini okula devam etmek imkânını bulabilmiştir.

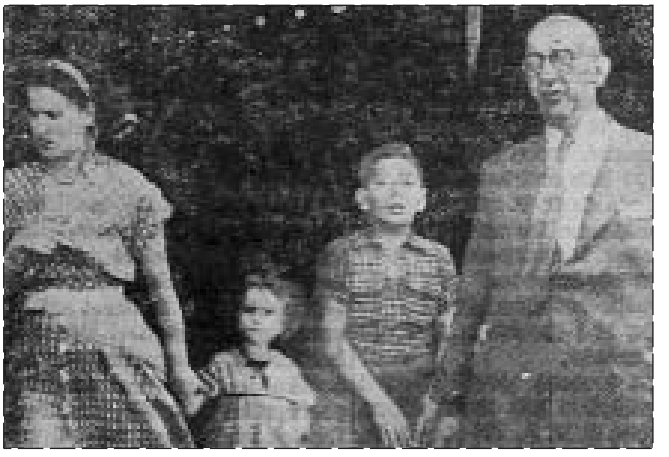
Çocukların yetiştirilmesi işi sadece okul açıp öğretmen tâyin etmekten ibaret değildir. Bunun haricinde de devlet ve belesiyelere düşen mühim vazifeler olduğuna şüphe yoktur. Çocuk bahçeleri, çocuk kütüphaneleri, çocuk tiyatro ve sinemaları... bunlar arasındadır. İlk tahsil çağında iki yüz bine yakın çocuğun bulunmasına rağmen koskoca İstanbulda bile hakiki mânasiyle bir çocuk tiyatrosu ve çocuk sineması yoktur.

Yapı Kredi Bankasının teşebbüsü

Ailenin ehemmiyeti ve çocukların yetiştirilmesi bakımından ileri bir görüşe sahip bulunan Yapı Kredi Bankası, şehrimizde bir çocuk sinemasının teşkili için ilk adımı atmış bulunuyor. Banka, Amerikadan ve İngiltereden çocuklara mahsus beş yüz küsûr film satın alarak şehrimize getirtmiştir. Bu filmlerin çocuklara gösterilmesi işini de Doğan Kardeş müessesesine bırakmıştır.

"Çocuklar velilerle sinemaya geliyor."

Belediye, sinema ücretlerinden yüzde 75 vergi aldığı için evvelâ Belediyeye müracaat edilerek çocuk filmlerinden alınacak verginin indirilmesi istenmiştir. Çocuk sinemaları açıp işletmek işinin de vazifeleri arasında bulunduğunu takdir eden Belediye, müteşebbislerin teklifini mâkul bulmuş ve çocuk filmlerinden yüzde on vergi almayı kararlaştırmıştır.

Doğan Kardeş müessesesi bir kaç haftadır her cumartesi günü saat 11 ile 12 arasında Atlas sinemasında çocuk filmleri göstermektedir. Cumartesi günkü seansta ben de bulundum. Annelerinin, babalarının, abla veya ağabeylerinin yahut evden bir başka büyüğün elini tutmuş, yüzlerce çocuk güle oynaya sinemaya geldiler. Çoğu bir hafta evvel gösterilen filmleri birbirine anlatmakta ve bu haftaki filmlerin neler olduğunu merek etmekteydiler.

Sinema gişesinde mevki ve büyük küçük farkı gözetilmeksizin 30 kuruşa alınan biletlerle içeri girilmekte ve partarden yahut balkondan gösterilen filmler seyredilmektedir.

Doğan Kardeş müessesesi, çocuk sineması seansında her biri 10-15 dakika süren gayet eğlenceli ve meraklı 6 film

birden göstermektedir. Bunlardan birisi spora ait, ikisi öğretici mahiyette, diğer ikisi hayvanların yaşayışı, bakım ve terbiyelerine ait, birisi de Mikifaredir.

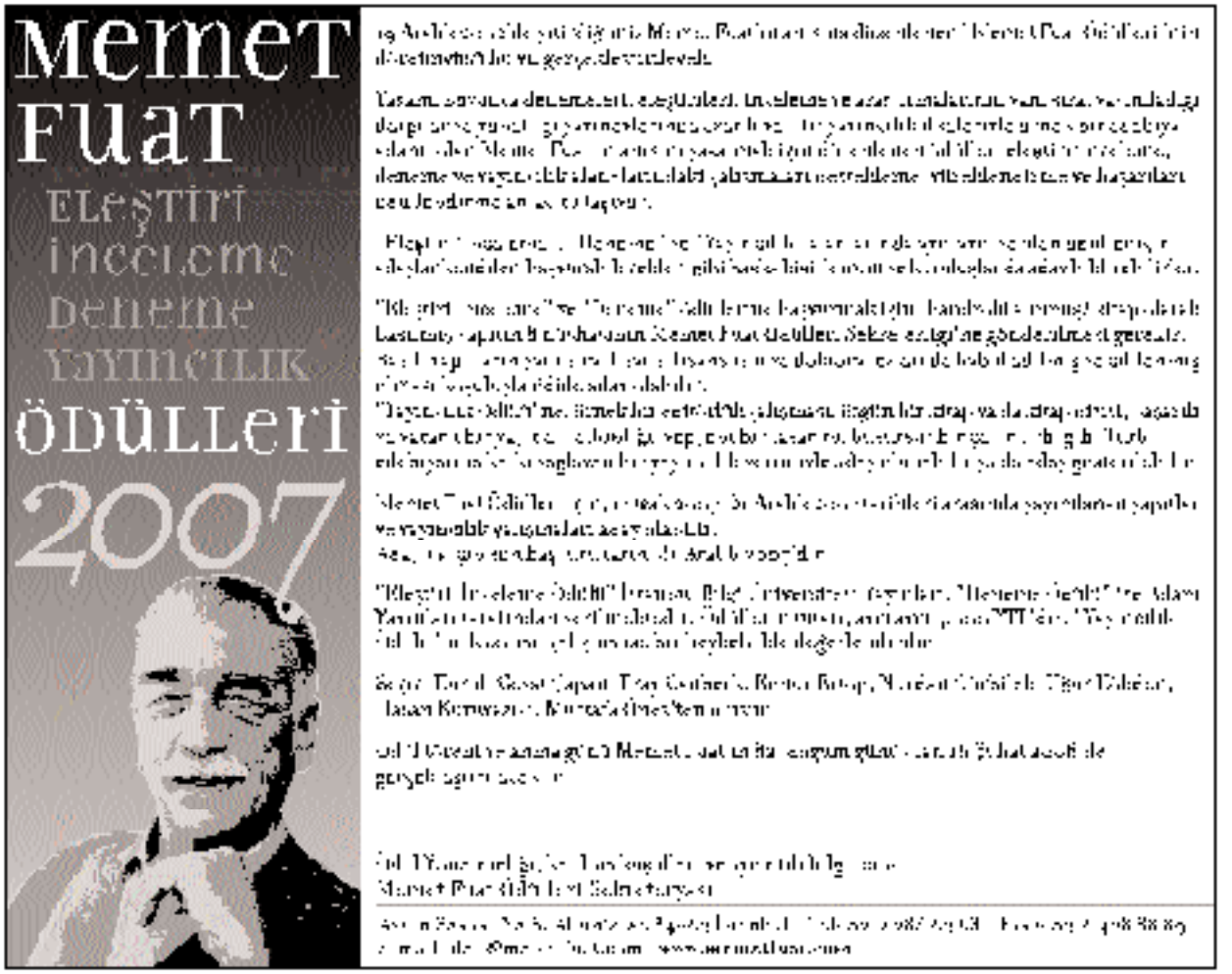
Son haftanın spor filmi kayakçılığa dairdi. Bunda kayağın nasıl öğretildiğini, dünyaca meşhur kayakçıların kayma ve atlamalarını heyecanla seyrettik.

Öğretici filmlerden birisi balıkların hayatını gösteriyordu. Su altında yaşadıkları halde balıkların güneşe olan ihtiyacı, yuvalarını hazırlamaları, anne balığın yumurtlaması, dünyaya gelmeden evvel yumurtaların muhafazası ve balıkların yaşayışına dair biz büyüklerin bile bilmediği pek çok şey öğrendik. Meselâ anne balık yuvaya yumurtalarını bıraktıktan sonra başını alıp gidiyor ve bir daha dönmüyor. Yumurtaların muhafazası ve yavrular çıktıktan sonra onlarla meşgul olma işi baba balığa düşüyor.

***

Doğan Kardeş, hususî bir müessese olmasına rağmen bir âmme müessesesi imiş gibi şimdilik çocuk filmlerinden kâr etmek şöyle dursun, filmleri zararına gösteriyor. Müessese, bu işin yürütülmesi için her hafta kendisinden yüz lira ilâve ediyor. Çocukların istifadeli suretle eğlenmeleri ve bu arada yeni ve meraklı şeyler öğrenmeleri bahasına göze alınan bu fedakârlık müessese mensuplarının bu işi yürütmekteki azimlerini gösteriyor. Maarif idaresinin bu iyi teşebbüse alâkalanarak mevcut çocuk filmlerinden bütün çocukların istifadesini sağlaması ve hiç olmazsa müteşebbis müessesenin maddî zararını ödeyecek çareler bularak bu çok iyi hareketin devamına yardım etmesi temenni olunur. □

Sadeddin Gökçepınar
Akşam, 17.08.1950

Orada neler oluyor...

Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde kulağımıza çalınan edebiyat adına ne varsa...

Üniversitelerin edebiyat bölümlerinde olup bitenlerle meraklı bir edebiyatsever, bir okur olarak ilgilenmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Bir görüşe göre her okulun farklı bir ekolü temsil ettiği düşünülürse, bu merak sayesinde ulaşılacak bilginin zenginliğine de işaret etmek istiyorum. Pek çoğumuzun bildiği bir gerçeği ele almış olma riskini de fakültelerdeki üretimden haberdar ederek en aza indirmek niyetindeyim.

Edebiyat fakülteleri üstüne yazı yazmak düşüncesi, edebiyat eğitimlerine devam eden arkadaşlarımdan bana gelen çeviri haberleriyle oluştu. Hazırladıkları ödevleri okumak, tez çalışmaları sırasında faydalandıkları kaynakları soruşturmak bir süre sonra alışkanlık haline geldi. Kısacası, sık sık "orada neler oluyor" sorusunu sormaya başladım ve aldığım yanıtların paylaşmaya değer olduğu sonucuna vardım.

Edebiyat fakültelerinde her yıl pek çok araştırma yapılıyor, tezler yazılıyor. Akademik üslup ve biçimlerin ağırlığını, ilgili okurun azlığını göz önünde bulunduran pek çok yayıncı bu ürünleri okurla buluşturmayı göze alamıyor. Hal böyle olunca, bir grup meraklı okur, kendileri için önemli sayılacak kaynaklardan yoksun kalıyor. Okulların kendi bilgi bankalarını oluşturmaları, tezleri birer kitap kabul ederek hareket etmeleri istenen bir şey olurdu diye düşünüyorum. Öğrencilerin ve okurların edebiyat fakültelerindeki tezlerden kolaylıkla yararlanabilmelerinin çok yerinde bir girişim olabileceğini eklemek istiyorum. Özellikle bölümlerin birer tez merkezi kurması, tezlerin en iyi biçimde değerlendirilmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Literatür Dergisi'nde Yeni Türk Edebiyatı Tarihi

Literatür Dergisi'nin Yeni Türk Edebiyatı sayısında (7. sayı) "Türkiye Üniversitelerinde Yeni Türk Edebiyatı Alanında Yapılmış Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Konularına Göre Sınıflandırılmış Bibliyografyası" başlıklı çalışma, Bahriye Çeri tarafından yapılmıştı. Bu çalışmada Yeni Türk Edebiyatı alanına giren yüksek lisans ve doktora tezlerinin bir dökümü verilmiş, konularına göre sınıflandırılmış, ayrıca yayımlanmış olanların bibliyografyası oluşturulmuştu. Böylece hangi alanlarda tez yapılıp hangi alanlarda yapılmadığı, eksiklikler ya da tekrarlar, son olarak da Türkiye'de Yeni Türk Edebiyatı alanında yapılan tezlerde kullanılan yöntemler gözlerönüne serilerek bundan sonra yapılacak çalışmalara yardımcı olunması amaçlanmıştı.

YÖK'ün sitesinden de 1985 yılından itibaren yazılan tezlere ulaşmak ve 2006'dan sonra yapılan çalışmaları PDF formatında bilgisayarınıza indirmek mümkün. Beklenen, tüm tezlerin ulaşılabilir olması. Bundan sonra bu eksikliğin giderileceğini umalım.

İsmail Hakkı Ertaylan'ın Edebiyat Tarihi

Mimar Sinan Üniversitesi doktora ve yüksek lisans sınıfı öğrencilerinin Prof. Abdullah Uçman ve Dr. Seval Şahin'le sürdürdükleri hummalı çalışma, bu metnin yazılış nedenini en iyi anlatan haber olarak görülebilir. Kendinden sonra gelen edebiyat tarihi çalışmalarını da etkilemiş olan İsmail Hakkı Ertaylan'ın *Edebiyat Tarihi* Latin harflerine aktarılıyor. Büyük bir olasılıkla önümüzdeki yıl kitapçı vitrinlerinde görülecek. Agâh Sırrı Levent, M. Fuad Köprülü, Mustafa Nihat Özön, Nihad Sami Banarlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın edebiyat tarihi çalışmalarına bir yenisi daha eklenecek.

Basın hayatına *Tanin* gazetesinde Tevfik Fikret ile birlikte başlayan Ertaylan'ın, döneminin önemli araştırmalarına imza attığını biliyoruz. *Türk ve Yunan Edebiyatı Tarihi*, *Latin Edebiyatı*, *Çağatay Edebiyatı* üstüne çalışmalar yapan Ertaylan'la Türk edebiyatı tarihini adlara göre tasnifleme dönemi başlar. Akademik çevreler tarafından sıkça başvurulan eser, Türk edebiyatı tarihçiliği konusunda gönderme yapılan, ancak bugüne dek ortaya çıkarılmayan önemli bir çalışma.

Türkiye'de daha önce yayımlanmamış bir eserden söz ediyoruz. Yazar, 1925-1926'da Bakü'de bastırdığı *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı 4 ciltlik eserine XIX. yüzyıldan başlar. "Bir İki Söz" başlıklı bölümden anlaşılıyor ki,

bu çalışmada yazar, İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı ve Divan edebiyatı'nı reddeder. Batı etkisinin daha tam olarak hissedilmediği 1800'lerin başından Tanzimat'a kadar geçen yılların "Giriş" bölümünü oluşturduğu bu eser, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki edebiyat hareketlerine kadar gelir. Ertaylan, daha önceki edebiyat tarihlerinde kabul görmüş anlayışın dışına çıkarak, alt devreleri ve edebi toplulukları ön planda tutmak yerine, edebiyat tarihini doğrudan kişiler üstünden anlatmayı yeğler. Kitapta yazarların hayatı, dili, üslubu ve sanatı anlatılır, örnek metinler sunulur.

Ertaylan bu araştırmasını yazdığı sırada, Serveti Fünun ve sonrasını anlatan bölümde adı geçen adların çoğu hayattadır. Tevfik Fikret, Ertaylan'ın hocasıdır ve ona büyük hayranlık duyduğu için çalışmada söz dönüp dolaşıp Firket'e gelir. Dördüncü ciltte nerdeyse tüm yazarlar Tevfik Fikret'le karşılaştırır, Fikret'in onları nasıl etkilediği üstünde durulur.

Hamit'i ve Muallim Naci'yi mektuplarıyla anlatan Ertaylan, Ahmet Rasim'i İstanbul'dan yola çıkarak ele alır. Gündelik hayat ve matbuat tarihiyle ilgili bilgileri içeren kitap şimdiye dek doğru bilinen birtakım yanlışları düzeltmesi bakımından önemli bir boşluğu dolduracağa benziyor. Adı açıklanmayan bir yayınevi, akademisyenlere bu çalışmanın yürütülebilmesi için şaşırtıcı olanaklar sağlamış. 2008 yılında, bu çalışmayla edebiyat tarihimiz için yeni bir kapı aralanacak.

Avrupa'da Bir Cevelan

19. ve 20. yüzyıl başında "Doğu Sorunu" diye bir kavramın ortaya çıkmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nu konu alan yeni seyahatnameler yazılmaya başlanmıştı. Edward Said, "şarkiyatçı yazar tipolojisi"ni, taraflı yazarlar tarafından kaleme alınan seyahatnamelerle de açıklamıştı. Bilindiği gibi, 19. yüzyılda imparatorlukta hızlanan batılılaşma hareketi sonucunda bazı Osmanlı aydınları Avrupa'yı ziyaret etmeye başladı ve seyahatnamelerinde, batıcı bir bakış açısıyla gezdikleri yerlerin kültürlerini eleştirdiler. Ahmet Mithat'ın *Avrupa'da Bir Cevelan* adlı kitabı da bu çalışmaların en bilinen örneği olarak kabul ediliyor.

İstanbul Üniversitesi'nden kulağıma çalınan bir haber de bu yüzlerce sayfalık kitapla ilgili... 1889'da Stockholm'de yapılan Şarkiyatçılar Kongresi'ne Osmanlı delegesi olarak katılan Ahmet Mithat, Paris'teki Dünya Sergisi'ne katılmış ve Avrupa'nın öbür kentlerini de ziyaret etmişti. Bu seyahatlerin bir sonucu olan kitap da Osmanlıcadan çevriliyor.

Selim İleri Sempozyumu kitaplaşıyor

Yine Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından düzenlenen, Bir Cumartesi Yalnızı... Edebiyat Hayatının 40. Yılında Selim İleri Sempozyumu, geçtiğimiz 3 Nisan'da düzenlenmişti.

Ömer Türkeş, Abdullah Uçman, Ahmet Oktay, Feridun Andaç, Handan İnci, Hasan Bülent Kahraman, Gül İrepoğlu, İbrahim Yıldırım, İnci Enginün, Mario Levi, Nursel Duruel, Nüket Esen, Sema Uğurcan, Semih Gümüş ve Zeynep Kerman'ın konuşmacı olarak yer aldığı sempozyum bildirileri Doğan Kitap tarafından önümüzdeki günlerde yayımlanacak. Selim İleri'nin sempozyumda yaptığı konuşmadan kısacık bir alıntı:

"Yazar olmasam kimsem olmayacaktı. Beni, benimle bırakmadığınız için hepinize şükran borçluyum."

Bilkent ve Sabancı sempozyum kitapları

Sempozyumların kitaplaştırılması da tezlerin ulaşılabilir olması kadar önemli bir girişim. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, kurulduğundan bu yana birçoğu kendi alanında uzman olan akademisyen ve eleştirmenleri bir araya getirerek düzenlediği etkinliklerle Türk edebiyatı alanındaki bilgi üretimine katkıda bulunuyor. Yaşar Kemal, Melih Cevdet Anday, Sait Faik ve Leyla Erbil (henüz yayımlanmadı) üstüne düzenlenen sempozyumların kitaplaştırılması, yazarları farklı açılardan ele alan bildirilerin bir araya getirilmesine ve yazarlarla ilgili farklı yargıların gözden geçirilmesine olanak tanıyor. En son Sabancı Üniversitesi'nde Orhan Pamuk Edebiyatı başlıklı sempozyum düzenlenmiş, bildirilerden oluşan kitap bu yılın ağustos ayında Agora yayınları tarafından basılmıştı.

Öğretim yılının başlamasıyla birlikte edebiyat fakültelerinde farklı bir hareketlenme olacak. Çeviriler, iyi ödevler, ileride "şöyle bir göz gezdirme olanağımız olsaydı" diyeceğimiz tezler yazılmaya başlanacak. Sempozyumlar, paneller kimi zaman bir grup akademisyene, öğrenciye; kimi zaman geniş okur kitlesine ulaşacak. Edebiyat söz konusu olunca, raflarda bulunanlarla yetinmeyenler için eminim başka türlü bir hareketlenme, başka türlü bir heyecan bu.

NİDA NEVRA SAVCILIOĞLU
savcilioglu@gmail.com

2008 Mahsus Mahal Ödülleri

Mahsus Mahal hapishane ve edebiyat dergisi, hapishanelerde yazılan ürünlerin değerlendirilmesi için şiir ve öykü yarışması düzenledi. Son katılım tarihinin 29 Şubat 2008 olarak belirlendiği yarışmada şiir ve öykü alanlarında daha önce kitap olarak yayımlanmamış yapıtlar yarışacak. Türkiye'deki hapihanelerde bulunanların katılabileceği yarışmaya, dosyalar okunaklı bir biçimde ve 6 kopya olarak gönderilecek. Katılımcıların yalnızca bir dosyayla yer alabileceği yarışmada ödül, her iki dalda da birincilik alan dosyalara verilecek. Yarışma sonunda ödüle değer görülen yapıtlar, 2008 yılı içinde Mahsus Mahal kitaplığında yayımlanacak. Katılımcılar yapıtlarını kısa özgeçmişleri ve iki adet fotoğraflarıyla, PK.138 Beyoğlu İstanbul adresine gönderebilir. Yarışmanın öykü seçici kurulunda Müge İplikçi, Gaye Boralıoğlu, Sema Kaygusuz, Behçet Çelik, Özlem N. Yılmaz; şiir seçici kurulunda Haydar Ergülen, Neşe Yaşın, H.İbrahim Özcan, Orhan Alkaya ve Sezai Sarıoğlu yer alıyor.

Cemal Süreya Şiir Ödülü

1990'da hayatını kaybeden şair Cemal Süreya anısına, Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği tarafından düzenlenen şiir ödülü yarışmasına katılım süresi başladı. Bu yılki yarışma Ekim 2006 başı ile Eylül 2007 sonu arasında yayımlanmış şiir kitabı ve ya bir kitap oylumunda olan şiir dosyası olmak üzere iki dalda düzenlenmekte. Ödül, her dalda tek yapıta verilecek. Seçici kurulunun Aydın Hatipoğlu, Egemen Berköz, Enver Ercan, Mustafa Öneş ve Refik Durbaş'tan oluşduğu yarışmaya son katılım tarihi 16 Ekim 2007. Yarışmaya katılacakların, bu tarihe kadar eserlerini özgeçmişleriyle birlikte Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği'ne iletilmeleri gerekiyor. Kazananlara ödülleri, Cemal Süreya'nın on sekizinci ölüm yıldönümü olan 9 Ocak 2008 çarşamba günü düzenlenecek törende sunulacak.

Ayrıntılı bilgi için: www.cemalsureya.net

5. Filmekimi sonbahar film haftası

İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından, Nokia Nseries sponsorluğunda düzenlenen Filmekimi, altıncı yaşında yine Beyoğlu'nda. İKSV tarafından düzenlenen ve sinemaseverlerin merakla beklediği Filmekimi bu yıl da dünyanın belli başlı festivallerinde gösterilen, çok ses getiren ödüllü yapıtlara ve Gus Van Sant, David Cronenberg gibi büyük ustaların son filmlerine yer veriyor. 19-25 Ekim tarihleri arasında Beyoğlu Emek Sineması'nda 7 gün boyunca, 21 filmin gösterileceği Filmekimi boyunca her gece 21.30 seansında bir filmin galası yapılacak. Filmekimi biletleri, Biletix satış noktaları; www.biletix.com ve Biletix çağrı merkezi (0216) 556 98 00 aracılığıyla satışta. Geçtiğimiz yıl gençler tarafından büyük ilgiyle karşılanan hafta içi gündüz seanslarındaki indirimli fiyat uygulaması bu yıl da devam ediyor, Filmekimi boyunca hafta içi gündüz seansları sadece 3,5 YTL. Festival hakkında ayrıntılı bilgiye www.iksv.org adresinden ulaşabilirsiniz.

19. Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali

Ülkemizde 19 yıldan bu yana aralıksız olarak düzenlenen İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali, özellikle genç sinemaseverlerin sabırsızlıkla bekledikleri ve büyük ilgi gösterdikleri önemli bir etkinlik. Bu yıl festival, birçok uluslararası festivalde ödül almış filmlerden oluşan programının yanı sıra paneller, söyleşleri ve atölye çalışmaları ile zenginleşiyor. 5-14 Kasım tarihleri arasında gerçekleşecek olan festivalde festivalin 'Resmi Partnerleri' olan Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Macaristan, Meksika, Polonya, Yunanistan dan gelen büyük bölümü 35 mm film formatında kısa filmler gösterilecektir. Bunun yanı sıra Türkiye'den festivalin "Ulusal Kısa Film Yarışması"na katılmış ve ön elemeyi geçmiş kısa filmler gösterilecektir. Etkinlikler ücretsiz olarak,İstanbul Fransız Kültür, İstanbul İtalyan Kültür ve İstanbul Alman Kültür Merkezlerinin sinema salonlarında gerçekleştirilmektedir

Ankara'da Kültürlerarası Film Festivali

Kültürlerarası anlayış ve gönüllü hizmet kavramlarının toplumda yaygınlaşmasına katkı sağlamayı hedefleyen AFS Gönüllüleri Derneği Ankara Şubesi'nin etkinlikleri kapsamında düzenlenen AFSGD Ankara Kültürlerarası Film Festivali, kısa adıyla Fest-i Kült, bu yıl üçüncüsüyle Ankaralı sinemaseverlerle buluşuyor.

23-29 Kasım 2007 tarihleri arasında Kızılay Büyülü Fener ve Fotoğraf Sinema Ankara'da gerçekleşecek festival, film seçkisinde yer alan filmler; "Film Nasıl Çekilir" ve "Ankara Kültür Avı" adlı atölye çalışmalarıyla Ankara'daki festivaller arasında ayrıksı bir yerde duruyor.

Temel sinema tekniklerinin katılımcılarla paylaşıldığı "Film Nasıl Çekilir" atölyesi Alexander Roch ve Ozan Adam yönetiminde gerçekleşecek.

Film seçkisinde ise Jun Ichikawa'nın Murakami uyarlaması Tony Takitani'den, Türkiye'de yaşayan Çerkeslere dair Enis Rıza yönetmenliğindeki Küllerinden Doğmak adlı 2007 yapımı belgesel filmi, Emel Çelebi'ye 43. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde en iyi belgesel ödülünü kazandıran Güldelikçi'sinden, Injuve 2006'da ödül alan Arjantin yapımı Sería Buenos Aires'e kadar birçok film bulunuyor.

Gönüllüler, yönetmenler ve sinemaseverlerin bir hafta boyunca çeşitli etkinliklerle bir araya geleceği Festival 29 Kasım'da Nefes Bar'daki kapanış partisiyle son bulacak.

Festival hakkında ayrıntılı bilgiye,

www. filmfestivali.afsgd.org adresinden ulaşabilirsiniz.

İnan Çetin

Üçüncü kez, *NotosÖykü*'ye gönderilen öyküleri değerlendiriyorum. İlki dışında, "Bu fotoğrafın/resmin öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gönderilen öykülerin yanı sıra, bu çağrıdan bağımsız gönderilen öyküleri de değerlendirdim.

Daha önceki sayıda gönderilen öykülerin "genelleşmiş" bir anlayışın etkisinde olduğunu belirtmiştim. Yanılmamışım. Bu sayıda da görüyorum ki, bir ikisi dışında, aynı anlayış hâkim. Peki "genelleşmiş anlayış" dediğim şey nedir? Bir nesneye, kişiye, olaya aynı gözle, aynı mantıkla, aynı düşüncelerle bakmaktır sözünü ettiğim.

Birbirini tanımayan, birbirini hiç görmemiş bunca insanın, bir dergide yayımlanmış bir fotoğraftan yola çıkarak birbirine çok benzeyen öyküler yazması sizce de tuhaf değil mi? İşte genelleşmiş anlayış dediğim şey bu.

Örneğin, *NotosÖykü*'nün bu sayısında yayımlanan resmi pek çok kişi aynı biçimde okumuş ve öyküleştirmiş. Aşağı yukarı aynı biçimde, birkaçı dışında. Yine sözgelimi, resimdeki üçüncü beyaz kapı kimsenin dikkatini çekmemiş anlaşılan.

Şunu söylemek mümkün, belki birçoğumuz bizde varolan beylik düşüncelerden hareket ederiz, ama bir birey olarak ve bireyin yaratıcılığı gereği bu beylik düşünceleri istemeyiz. Yeni şeyler ararız. Aramalıyız.

Çağatay Tanrıkulu: "Sineklerin Dünyası" rahat anlatımıyla dikkat çeken bir öykü. Birinci bölümdeki ansiklopedik bilgiyle neyi amaçladığınızı anladım ama şunu söylemeliyim: Bu giriş bölümünden şunu beklerdim: Bu bilgiyi bozmanızı, çökertmenizi, yıkmanızı ve sonra yeniden kurmanızı. Elbette bu benim beklentim ve beğenim. Ne yazık ki, bu ön bilgi yetim kalmış. İkinci bölümle devam eden öykü de yeteri kadar etkileyici olamamış. Ayrıca, anlatımdaki doğallık ya da doğal olmak üstüne düşünmenizi öneririm. Sanırım, kullandığınız dilde ve sözcük seçiminizde öykünün atmosferinden çok, sözünü ettiğim doğallık kaygısı öne çıkıyor. İyi, güzel, ancak her ikisi ya da üçü bir arada olsaydı daha iyi olurdu.

Dide Özdemir: Öykünüzün finalindeki şu tümce her şeyi özetlemiş: "Diyorum ki... bebek yapalım mı?" Sondan hareket edip bir öykü yazmak güçtür belki, ama "Yol"un jesti bu tümcede. Ancak, yolculuk boyunca anlatılanlar sürüp giden bir tekrardan ibaret. Bu olumsuzluğa karşın, dille bir sorununuz olduğu açık ve dili kullanmanızdaki başarı övgüye değer.

Filiz Sayar: "Mülakat" günlük biçiminde yazılmış, güzel, ama birkaç saatlik öykü zamanından başka her şey uçup gidiyor. Öykü kişisinin, bir mülakata giderken nelere dikkat ettiğini, hangi saatte ne yaptığını anlatıyorsunuz. Belki öyküdeki tek ilgi çekici nokta, ayakkabı tamircisinde yaşananlardır. Yeterli mi? Hayır. Daha fazla okumalısınız ve öykü üstünde daha fazla düşünmelisiniz.

Halil Çelikiz: Öykünüzde pek çok sorun var. Yazım kurallarındaki tutarsızlığınız gösteriyor ki, "Kaybolan Gölgeler" üstünde gerektiği kadar çalışmamışsınız. Fotoğrafçıyla kadın arasında yaşanan diyalogların pek çoğu öykünün sahiciliğini zayıflatmış. Bunun nedeni, bana göre, bir tümcenin hem derinleştirilip hem de kesin bir çerçeve içine alınmasıdır, yani anlam bakımından sınırlandırılmış olmasıdır. Oysa, öykünün atmosferine ve konusuna uygun biçimde, basitin, sıradanın ya da doğalın, derine göz kırpması yeterli olabilirdi. Çünkü, konu seçiminiz, ancak bunu kaldırabilecek düzeyde.

Kaan Becergen: "Tuhaf'ın Mizahı" , şaşkınlık durumunu, görünen ama algılanması güç sahneleri başarıyla dile getiren, keyifle okunan bir öykü. Ama kimi eksiklikleri var kanımca. İlki, dildeki savrukluk. Yarım kalmış, eksiltilmiş ya da mantıkla bağını kısmen koparmış tümcelerinizden söz etmiyorum; "de", "da" ekiyle bağlacının karıştırılmasını da 'gözden kaçmış' sayarsak, savrukluğu metnin örgüsünde aramamız gerekecek. Sözgelimi, gereksiz benzetmeler: "Güneşin, dişlerinin ve idrarının sarısının parladığı gülüşüyle gülüyor." Anlatıcının sarhoş olduğunu ya da en azından sağlam bir kafayla anlatmadığını anlıyoruz ama bunun gibi tümcelerinizin üstünde düşünmelisiniz. Kurgunuzun yerli yerine oturmadığını da söylemeliyim, anlatıcının kararsızlığı metnin son tümcesinde görülüyor. İkinci öykünüz "Yürüdüm Bomboştu Sokaklar" ise, birinci öykünüze göre, oldukça derli toplu ve ne istediğini bilen bir anlatıcısı var. Anlatıcın söylemi, doğrudan doğruya dil düzeyinde sözcüklerle hareket ediyor. Kullanılan şiirsel dil, anlatıcının yalnızca bir şey söylemeye yönelik amacını gösteriyor bize. İyi yolda olduğunuzu söyleyebilirim. Daha iyi öyküler yazabilirsiniz.

M. Barış Övün: "Açıklanamayan" nedir? Neyi anlatmak ister? Öykünüzü okurken bu soruları sordum. Çünkü anlattığınız oda ve içindekiler, anlatıcı, Cumhur, Hülya, Yeşim ve öbürleri arasında geçenlerin nasıl öyküleneceği gerektiğine karar verememişsiniz. Daha çok okumalısınız. Kurgu, öyküleme teknikleri vb. konularla da ilgilenmeli ve yaratıcılığınızı destekle-

melisiniz.

Mertol Akoğlan: Öykünüzü zevkle okudum. Diliniz temiz ve okuma hazzı veriyor. Ancak, "Şımarık Bahar Çiçekleri" henüz yayımlanmaya hazır değil. Çünkü anlattığınız konuyu, kişileri bir kısırdöngüye mahkûm etmişsiniz. Sözgelimi, Metin'in ya da Nergis'in düşündüklerinin önüne geçememişsiniz. Birbiriyle hiç ilgisi olmayan anıştırmalar düşünceye dönüşmüş ve bu da kurgudaki yapaylığı artırmış. Karakterlerinizin duygu ve düşüncelerine mesafeli davranmalıydınız.

Mine Utkusavaş: "Paramparça" bir iç gerilimi öyküleştirmek bakımından iyi seçilmiş bir konuyu anlatmasına karşın, kurgusu bakımından oldukça zayıf. Ayna imgesi pek çok edebiyatçı tarafından kullanıldı şimdiye dek. Bunlardan en bilineni sanırım Borges'tir. Bunu karşılaştırmak için söylemiyorum, sorun şu ki, "Paramparça"nın kurgusundaki tek belirgin şeydir ayna, ama işlenmemiş. Sizin anlatıcınız bir şeyi anlatmıyor, yalnızca bir yere not düşüyor gibi.

Mukaddes Doğan: Öykünüzde biraz daha devinim, biraz daha derinlik ya da biraz daha heyecan aradım. Bir gencin sabah uyanışını ve babasının dükkânına gidişini anlatıyorsunuz. Güzel. Şu soruları sormalısınız kendinize: Bu olayı niçin anlatıyorum? Nasıl anlatmalıyım? Edebiyat dilin doğasıyla biçimlenir, bu nedenledir ki, anlatma isteğini aşar, anlatma isteğiyle sözcüklerin özelliğini harmanlayıp kendini kurar. Bunlar üstüne düşünürseniz ve daha çok okursanız, iyi öyküler yazabilirsiniz.

Özgür Çırak: "Yaşasın Kapitalizm!" ve "Gözlerinde Eylül Vardı" öyküleriniz arasındaki ilişkiyi çok beğendiğimi söylemeliyim ilkin. Öykülerin yapısına göre kullandığınız günlük ve şiirsel diliniz de bu ilişkiyi pekiştiriyor. Diliniz temiz, düzgün. Ancak bazen sanki ölçüyü kaçırmış gibisiniz. "Gözlerinde Eylül Vardı"da şiirsel olmaktan çıkıp şaireneliğe dönüşen bazı tümceler bana abartılı geldi. Öbür öykünüzde ise, gerektiğinden çok anlattığınız paragraflar olduğu kanısındayım. Daha iyi öyküler yazabilirsiniz.

Ruşen Doğan Nar: "Ceza" ilginç bir öykü olabilirdi, ama ne yazık ki, okuru tatmin etme olgusu üstüne kurulduğu için hedeflediği etkileyiciliği yakalayamamış. Kuşkusuz, giriştiğiniz iş zorlu bir iş, çünkü göz ve kulağı konuşturmak, en önemlisi de onları kişileştirmek oldukça güçtür. Derim ki, üstünde biraz daha çalışın, kullandığınız yöntemi, tekniği bir kez daha gözden geçirin.

"Kurtuluş Günü" öykünüz ise, birincisine göre daha başarılı. Bildik, genel söylemlerden kaçınmanızı önerirm. Kendinize özgü söyleyiş biçimleri yaratmalısınız. "Beyaz Oda" için de söylediğim şeyler geçerli.

Tolga Kaya: Diliniz temiz ve rahat bir anlatımınız var. Öykünüz biraz buna sığınmış. Belli ki, iyi bir okursunuz, size şunu bunu okuyun demeyeceğim ama yazı mimarisi üstünde düşünmenizi isterim. Seçtiğiniz konu ve konuyu ele alış biçiminiz, yaptığınız biçimsel deneme vs. gibi başarılarınızı ne yazık ki genel geçer düşünceler yığınıyla zayıflatmışsınız. Bir daha bakın, okuyun öykünüzü, eminim bana hak vereceksiniz.

Türkan Düztepe Akbaş: "Bir Delinin Hatıra Defteri"yle çokça işlenmiş, bildik konular ve temalar üstüne yeni bir denemeye girişmişsiniz ve oldukça başarılı bir kurgunuz var. Keyifle okudum öykünüzü. "Bir Delinin Hatıra Defteri" daha iyi bir öykü olabilirdi, işini gören düşüncelerden, sözcüklerden uzak dursaydınız. Yanlış anlaşılmasın, bir yinelemeden söz etmiyorum, dilin kıvraklığı, dantela gibi işlenmesidir sözünü ettiğim. Umarım, yazmaya devam edersiniz ve bundan sonra yazacağınız öykülerde söylediklerimi dikkate alırsınız.

Ahmet Ferit Coşan: Öykünüzdeki mekânı iyi resmedemediğinizi söylemeliyim. Mekânı güçlü betimlemiş olsaydınız, "Sınırda Dört Gün" etkileyici olabilirdi. Fotoğrafı iyi okumuşsunuz ve kulak tırmalamayan devrik tümcelerle dildeki başarınız da su götürmez, ama daha çok okumalı, yazacağınız öykülerin etkileyiciliğini, mimarisini daha başarıyla yapmalısınız.

Başak Koyuncu: "Utanç" pek çok bakımdan coşkulu bir öykü: Dili, konusu, anlatım biçimi ve fotoğrafla ilişkisi. Zaman zaman ölçüsü kaçmış olsa da, dilindeki şiirsellik "Utanç"ı dinamik kılan özelliklerden biri, belki en önemlisi. Konu seçiminiz ilginç; resimle seçtiğiniz konu arasında bir ilişki kurmak güç bence, ama buna karşın, örtük de olsa bir yolunu bulmuşsunuz, bu da yaratıcılığınızı gösteriyor. Anlatımın ritmini bozacak zorlayıcı tümcelerden kaçınmalısınız. Seçtiğiniz konu ve kurgu üstünde daha çok düşünmeniz yararlı olacak.

Bayram Küçükhazar: Konusu, kurgusu ve resimle ilişkilendirilmesi bakımından "Veyl" başarılı bir öykü. Baştan sona diyaloglar üstüne kurulmuş olmasına karşın, zamanla oynamanız da övgüye değer. Ama sanki dil üstüne biraz daha düşünmeniz, anlatımımı nasıl daha zenginleştiririm diye kafa yormanız gerekiyor. Teknik olarak gösterdiğiniz başarıyı anlatımda da gösterirseniz daha iyi, başarılı öyküler yazabilirsiniz.

Ekin Arca: "Aynadaki Aksi" güzel düşünülmüş bir öykü. Resmi iyi okuyuşunuzla naif anlatımınız örtüşüyor, ama bana öyle geliyor ki, biraz yüzeysel kalmış. Örneğin, kadının gitmek-kalmak, terk etmek-bağlılık gibi yaşadığı çelişkilerini mekânın atmosferi içinde işleyebilirdiniz. Yaratacağınız güçlü atmosfer, anlattığınız konuyu ve temel amacınızı da çeşitlendirir ve size yeni yollar açabilirdi. Bununla şu-

nu söylemek istiyorum: Bir başkasının yerine koymalıydınız kendinizi, bir başkası olmalıydınız daha doğrusu. Başka türlü güçlü öyküler yazmak olanaksızdır. Ya kendinizi anlatırsınız ya da bir başkası olmak zorundasınız.

Elif Yılmaz: Bir resimden yola çıkarak binlerce öykü yazılabilir ve bir resim yazarına binlerce konu esinleyebilir. Bize gelen öykülerin resme bakışı hemen hemen birbirine benzer nitelikte. "Başucumdaki Resim" bunlardan ayrılan, ilginç bakışı ve kurgusuyla farklı bir öykü. Öykünüzde aksayan yerler olmasaydı ve biraz daha üstünde çalıssaydınız çok güzel bir öykü olacağından kuşkum yok, ama ne yazık ki, sergide çıkan yangına gelene kadar anlatılanlar bir öykü parçasından çok basit bir mektup parçasını andırıyor. Ayrıca bu kadar güzel bir konu ve kurguyu, anlatımdaki kolaycılığınızdan ötürü harcamışsınız. "Yan Oda"nın da ilginç kurgusuyla "Başucumdaki Resim"den aşağı kalır yanı yok. Bu konuda oldukça yaratıcı olduğunuz belli ve yine belli ki, bir öykünün nasıl kurulacağını biliyorsunuz. Size şunu söyleyebilirim: Yazdıklarımı dikkate alacaksanız, okurun sözcüğü, tümceyi arzulamasını sağlayın; bir okursunuz siz öncelikle, düşünün: Anlatılan olayın, durumun çekiciliği kadar, sözcüğün oluşturduğu anlamı ve bu anlamın içinde titreşen keyfi istemez misiniz? Bu da, metindeki hazza bağlıdır. Daha iyi öyküler yazabilirsiniz, yeter ki ısrarcı olun ve daha çok okuyun.

Esra Topuz: Öncelikle resmi iyi okuyamadığınızı söylemeliyim. "Biricik"in ne mekânı ne de atmosferi resmimle ilişkili. Konu seçiminiz için de aynı şey geçerli. "Hiçbirşey", "herşey," "birşey" gibi bitişik yazılmaması gereken sözcükleri çok fazla kullanmışsınız. Bazıları gerekli belki ama birçoğu gereksizce kullanılmış. Yeni yazmaya başladıysanız ve yazmakta ısrarcıysanız çok okuyun derim, göreceksiniz, hem kısa sürede eksiklerinizi giderirsiniz hem de gönül rahatlığıyla öykülerinizi dergilere gönderip yayımlatabilirsiniz.

Fadime Özdemir: "Gecemiz" öyküden çok bir düzyazı-şiir. İmgeye ağırlık veren bir anlatımınız var. Bunlar olumlu özellikler elbette, ama resim üstünden düşünecek olursak, resmi iyi okuyamadığınızı söylemeliyim. Ayrıca, yer yer çok bildik imgelere başvurmuşsunuz, bu da metnin gücünü zayıflatmış. Kullandığınız şiirsel dile bir eleştirim yok, sizin seçiminiz, ancak şunu bilin ki, imgelerin üşüşüp konuyu, kurguyu boyun eğdirmeye zorladığı metinlerde bazen sözcükleri, tümceleri kökünden kesmek gerekebilir. İki olasılık kalır geriye: dilden bir resim yaratmak, ki bu "Gecemiz" de yok ya da dili gerektiği yerde dizginlemek, öykünüzde bu da yok.

Faruk Akhan: Resimle iyi bir ilişki kurmamış olsanız da öykünüz güzel. Anlatımınız heyecan verici ve diliniz oldukça temiz ve düzgün. "Maymuncuk" için söyleyecek fazla bir şey yok. Şunu söyleyebilirim: Giriş paragrafı daha etkileyici olabilirdi. Giriş paragrafında gereksiz tümceler var. Öykünüzün üstünde biraz daha çalışır ve eksik ve fazlalıklarından kurtulursanız, ki bunlar bir sözcük ya da birkaç tümce olabilir, yayımlanabilir düzeyde.

Hatice Aydın: "Sarissa'da Issızlık" şiirsel bir öykü, *NotosÖykü*'nün bu sayısına gönderilen pek çok öykü gibi. Bu olumlu bir özellik mi, değil mi, doğrusu bilmiyorum. Dilin kıvraklığı, imgelere başvurmak ve dildeki duyguların resmedilmesi gibi özellikler elbette metni güçlü kılar. Benim kuşku duyduğum şudur: "Şairanelik ve şiirsellik nasıl birbirinden ayırt edilir?" Sizin öykünüzde duyguların fazla abartıldığı kanısındayım. Coştukça coşmuşsunuz ve yarattığınız kurgu ve kişiler bu abartılı coşkunun içinde yitip gitmiş. Atmosferi bulanık bir sisi andırıyor yalnızca. Biraz daha çalışın üstünde, dildeki coşkunuzu iyi kullanırsanız, imgesel gücünüzü doğru yönlendirirseniz çok iyi öyküler yazabilirsiniz.

Özge Nur Küskün: "Deniz Kabukları"ında aslında hep aynı duygu ve düşünceyi anlatıyorsunuz, iki sayfa boyunca. Öncelikle bundan kurtulmaya çalışın. Her paragrafın birbirine benzer olmamasına özen gösterin. Anlatımınız akıcı, diliniz düzgün, ancak sözünü ettiğim benzerlik öykünüzü zayıflatmış. Tümcelerin öykü bütünü içinde ne ifade ettiği ve anlatımınızın nasıl etkileyici olacağı üstünde daha fazla kafa yormanız gerekiyor.

Ş. Deniz Tekin: "Söğüt Gölgesi" ortalama bir söylemin dışavurumu gibi. Kurgusu yerli yerine oturmamış. Anlatılan durum, duygular ya da olay tüm yön değiştirmelerine karşın, yinelemeden kurtulamamış. Sanırım, resmi iyi okuyamayışınızdan kaynaklanan bir eksiklik bu. Küçük yazım hatalarınıza karşın, güzel bir diliniz var, ama bunu nasıl işleyeceğinize ve etkileyici kılmanıza karar vermeniz gerekecek.

Sema Öztekin: Öykünüzde ne mekân ne de karekterler belirgin. Anlatımın takdüzeliğinden ötürü bir duygu patlaması ya da bir duygu dökümü izlenimini edindim öykünüzü okurken. Sanırım, bu özellikleri sık sık yineledim, ama ne yazık ki, öbür öykülerde gördüğüm eksiklik sizin öykünüzde göze çarpan önemli bir şey. İyi düşünmüş, temel olarak aldığınız konu ve kurguyu resimle iyi örtüştürmüşsünüz ama bir çember içinde dönüp dolaşmışsınız. Anlattığınız onca şeyin neyi ifade ettiğini ve amaçladığınız şeyi nasıl dile getirmeye çalıştığını iyi düşünün. Eksikliklerinizi iyi analiz ederseniz, daha az kusurlu ve iyi öyküler yazabilirsiniz.

Şener Soysal: "Kapı Numarası Olmayan Odalar Üçlemesi" ilk anda adıyla bile okuru kendine çeken bir

öykü. Keşke böyle sürebilseydi. Umulan olmuyor, öykü ilerledikçe zayıflıyor, anlatımı etkisizleşiyor. Biçimsel denemenize söyleyecek sözüm yok, ama bu yeterli mi, hayır. Belki birçok insanın düşündüğünü farklı biçimde dile getiriyorsunuz ama yapmanız gereken bu birçok insanın düşündüklerini yazınsal kılmaktır. Okura okuma hazzı yaşatmanız ve okuru bunun samimi ve içten olduğuna ikna etmenizdir. Öykünüzde bunları göremedim, en azından ben ikna olmadım. İkinci öykünüz ise, teknik olarak ve göndermeleriyle daha olumlu bir çizgi izliyor. "İçimde Kim Var-Düşünmemecesine" ve yukarıda sözünü ettiğim öykünüz yayımlanabilecek kıvamda, ama üstünde biraz daha çalışmanız gerekiyor.

Umut Gündüz: "Başka", öncelikle temiz, yalın, duru diliyle dikkat çekiyor. Bu oldukça sevindiriciydi benim için. Zevkle okudum. "Başka"nın birinci paragrafı bana göre gereksiz, çünkü bir şeye hizmet etmiyor ve "Kar da ıslatır oysa" gibi büsbütün anlamsız tümcelerle de öykünün bütünlüğünü, etkisini zayıflatıyor. Ayrıca şuna da dikkat etmelisiniz: Sözgelimi, hangi karakterin şimdi ne yaptığını özetliyorsunuz, yapabilirsiniz ama öncesinde onların hikâyesini anlatmışsanız. Siz bunu yapmamışsınız, sonradan asıl hikâyeyi anlatmaya çalışmışsınız ama bu da yetersiz bence. Kurguya daha fazla önem vermelisiniz.

Zerrin Soysal: Öykünüzde görebildiğim bir iki eksikliği dile getirmeden önce size şunu söylemek isterim: Anlatımda belli bir olgunluğu yakalamışsınız, bu çok güzel. Resmi farklı okuyuşunuz ve ilginç kurgunuzla da öbür öykülerden farklı bir öykü "Dört Numara". Eksikliklerine gelince: Öykünün başlarında yarattığınız gerilimi sürdüremediğiniz ve anlatıcının geçmişini yeterince etkili kılmamanız olumsuzluklardan en önemlileri. Oysa elinizin altında oldukça iyi bir konu ve size fırsatlar sunan bir gerilim atmosferi var, bunu iyi kullanabilirdiniz. Büyük kentteki yalnızlığı uzun uzun anlatmanız bana göre gereksiz, bunun yerine başlangıçtaki gerilime dönmüş olsaydınız daha iyi bir öykü olabilirdi "Dört Numara". □

Seksek: Sanal ortamın üç aylık edebiyat dergisi

Seksek, sanal ortamda yayın hayatına başlayan bir kültür, sanat ve edebiyat dergisi. Plan b tarafından hazırlanan ve www.seksek.com adresinde yayınlanan Seksek, süreli derginin yanı sıra, sürekli olarak güncellenen bir kültür sanat sitesi olarak da hizmet veriyor. Üç ayda bir hazırlanıyor ve her sayıda bir tema işleniyor. Mayıs ayında yayına başlayan Seksek'in ilk sayısının konusu, "Kent"ti.

Hem Türkiye'den hem de yurtdışından, sergi ve kitap tanıtımlarına, sanat haberlerine ağırlıklı olarak yer veren Seksek'in "Kent" konulu Mayıs-Haziran sayısında, Atilla Birkiye, Deniz Arcak, Sabri Kuşkonmaz, Ömer Tecimer'in yazıları, Cudi Genç'in "Kahraman Kim?" başlıklı öyküsü ve öyküye ait müziği, G. Sesil Sar'ın "Sokağın Müziği"adlı Kara Güneş grubuyla gerçekleştirdiği röportaj yer alıyor. Ayrıca e-derginin Dış Haberler Sorumlusu Senem Tüfekçioğlu'nun 20 Haziran-27 Ağustos 2007 tarihleri arasında Tate Modern Müzesi'ndeki efsanevi Turbine Hall'da ziyaretçileriyle buluşan Küresel Şehirler sergisiyle ilgili tanıtım yazısı ve sergideki fotoğraflar slayt gösterisi sunumuyla yer alıyor.

Plan b'nin ve Seksek'in yayın yönetmeni Arzu Taşçıoğlu'nun, İstanbul sokaklarındaki doku ve grafiti üzerine yaptığı "Bir Şehrin Duvarları" adlı fotoğraf çalışması ve ressam Serkan Şen'in "Kent" resimlerinden oluşan sergi slayt şeklinde sunuluyor.

Genç yayınevlerinin ve yazarların tanıtılmasına önem veren sitede, "Çizgi Dışı" başlığı altında yer alan, Genç Yayınevi bölümünde Yitik Ülke, Genç Yazar bölümünde Yaşar Nabi Nayır ödüllü genç yazar Gülçin Karaş Duman tanıtılırken, Fanzin başlığı altında "Surreal İstanbul" adlı Chris Bird'in hazırladığı fanzin yer alıyor.

Farklı tasarımıyla, kendini ifade eden internet dergisi Seksek, her sayı genç okur kitlesini ilgilendiren, kültür sanat haberlerini aktarıyor.

Sürekli bir yazar kadrosu olan Seksek, ayrıca yazı, fotoğraf, resim göndermek isteyen yazarların, çizerlerin, fotoğrafçıların da konuya bağlı ürünler gönderebilmeleri için, bir sonraki sayının konusunu okurlarına önceden belirtiyor. "Ayna" konulu ikinci sayısında yer alan yazıların bir kısmı şöyle:

Genç Yayınevi bölümünde, Notos Kitap Yayınevi ve sahibi olan, aynı zamanda *NotosÖykü*'nün Genel Yayın Yönetmeni Semih Gümüş'le yayınevi, günümüz edebiyat dergileri ve yayıncılık üstüne gerçekleştirilen uzun soluklu röportaj yer alıyor. Genç Yazarlar bölümünde, ***Gelin Başı*** adlı ilk öykü kitabıyla Seray Şahiner yer alıyor.

SEKSEK.COM

MEKTUP

Dergi herkese açık mı?

Sorum, benim için çok açık olmayan bir konuyla ilgili. Derginizde yayınlanan öykülerin coğunluğunun roman veya öyküleri yayımlanmış ve yayımlanmak üzere kabul görmüş kişilere ait olduğunu gözlemliyorum. Acaba daha önce çok ciddi yayın yapmamış kişilerin öyküleri de değerlendirilip derginize kabul ediliyor mu? Fotoğraftan öykü cağrınızı biliyorum ve bunu bu sorunun dışında tutuyorum. Eger değerlendiriliyorsa, şartları bana bildirirseniz sevinirim. Derginizde buna yönelik bilgi gözüme çarpmadı.
Bir de bir yorumum var. Belki ben çok düzenli bir okuyucu değilim ama derginizin baskısı fazla narin, çabuk dağılıyor. Buna dikkat edilirse sanırım birçok okuyucu için (özellikle trende, otöbüste okumayı) sevenler için iyi olacak.

Basak Koyuncu

Dergimizin sayfaları, hiçbir koşul öne sürmeksizin, bütün yazarlara açıktır. Biz gelen ürünlerin imzalarına bakmayız. İyi olması, yayımlanması için yeterlidir. Sözünü ettiğiniz öteki teknik soruna gelince, farkındayız ve gidermek için çalışıyoruz.

Uzun soluklu bir hayat...

Derginizi 4. sayısından itibaren takip ediyorum. Oldukça kaliteli, sadece öyküseverlere her yönden yol gösterdiğinizi düşünüyorum. Böyle bir dergiyi yayın hayatınıza geçirdiğiniz için teşekkürler. Uzun soluklu bir yayın hayatınız olsun ki güzel öyküleri hep birlikte paylaşmaya devam edelim.
Ayrıca derginiz için yapmayı düşündüğünüz ya da istediğiniz öykü çevirileri varsa size yardım etmek isterim.
Beşinci sayınızdaki fotoğraf için yazdığım öyküyü ekte iletiyorum. Umarım beğenirsiniz.

Esra Topuz

Gençler için sevindirici

Dergiyle çok kısa bir süredir tanışıyorum. Biçemi ve kimi zaman bir öykü dergisinden öteye geçebilen içeriğiyle beni çok çabuk sardı. Ayrıca gençlerin emeğine bu kadar ilgili ve özenli olmanız, ülkemizdeki onca çabaya rağmen yazından uzaklaşmamakta direnen bizim gibi gençler için ne kadar sevindirici anlatamam. Size yazmamın diğer nedeni ise, uzun zaman önce yazdığım ve bugüne kadar demlendirip birkaç kez üzerinden geçtiğim kısacık bir öykü (belki de sadece bir öykü denemesi) için yorumunuzu almak istemem. Kısalık ya da uzunluk bir ölçüt mü, sanmıyorum ama daha fazla bekletirsem hep bir yerlerde saklı kalacak.

Seza Özdemir

Ufkum açıldı...

Kısa bir süre önce size telefonda öykü göndermek istediğimi ve yazım koşulu olup olmadığını sormuştum.
Siz, "Bilgisayarınız yoksa daktilo ile de yazabilirsiniz" deyince çok mutlu oldum. Boş zamanlarımı öykü yazarak değerlendiriyorum. Yazarken dinleniyorum. *NotosÖykü* ile tanışıncaya kadar hep çocuklara yönelik öyküler yazdım. Sizinle birlikte ufkum genişledi, okyanusa açıldım. Bugüne kadar üç kitabım yayımlandı. Ateş Böcekleri, Kedili Park, Havada Bulut.
NotosÖykü'yü severek okuyorum. Adeta her sayfasının fotokopisini çekiyorum. Yenisi için iki ay beklemek beni yoruyor. Her okurunuz gibi ben de o sayfalarda yer alabilmenin düşünü kuruyorum

Seyit Ali Ellikçi

ÖSS hükmündeki uygulama

Ağustos-Eylül ayına ait *Notos Öykü*'de verilen resimle alakalı öykü denememi, ekli dosya olarak beğeninize sunarım. Bir küçük de dipnot düşmek istiyorum izninizle, senelerdir öykü yazmıyordum, dergide yer alan ÖSS (Öykü Seçme Sınavı) hükmündeki bu uygulamanız o kadar hoşuma gitti ki. Nicedir böylesi bir başlangıç noktası arıyordum belki de. Bir atölye çalışması keyfindeki bu köşenizin devamı dileği ile, *Notos Öykü*'ye yayın hayatında uzun yıllar/on yıllar temenni ediyorum,

Ahmet Ferit Coşan

Bizim amacımız da yeni yazar adaylarınına öykü alıştırmaları yapmak, bu alıştırmaları bir dergiye gönderecek düzeyde tamamlamak için yollar göstermek. Bu uygulamamızın bugüne dek yaptığımız en anlamlı işlerden biri olduğunu biz de on aydır yaşıyoruz.

İlginin yüksek olması...

Bu yazıyı okuyabileceğinizden pek emin değilim. (Ama yazmaya devam ediyorum.) Bu düşüncemin nedeniyse, gençlerin kendilerini geliştirmelerine ve sınamalarına büyük faydası olacak böyle bir yarışmaya ilgilerinin yüksek olacağıdır.
Öykü ve öykü ve öykü için çalışıyorsunuz, çalışıyoruz. Yolumuza çıkardığınız Notos gibi bir pusula için size ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Ceyhan Özyıldız, Kıbrıs

Güzel olan şu ki, sizin umutsuzca gönderdiğiniz öykünüzü biz beğendik. Önümüzdeki sayılarda öykünüzü yayımlayacağız. Bu mektubunuzla, *Notos Öykü*'nün bütün genç yazarlara açık bir dergi olduğunu gösterme fırsatı da vermiş oldunuz. Şimdi size düşengörev, daha iyisini yazmaktır...